

НАЙОЧІКУВАНІША НОВИНКА
ВІД АВТОРА СВІТОВОГО БЕСТСЕЛERA «КОД ДА ВІНЧІ»

ДЕН БРАУН

ДЖЕД

ДЕН БРАУН
ДЖЕРЕЛО

DAN BROWN

Origin

A NOVEL

ДЕН БРАУН

Джерело

РОМАН

Переклад з англійської *Ганни Яновської*

ХАРКІВ **КЛУБ**
2018 СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.111(73)
Б87

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням:
Brown D. Origin : A Novel / Dan Brown. —
New York : Doubleday, 2017. — 480 p.

Jacket design by Henry Steadman. Art direction by Richard Ogle

ISBN 978-617-12-5290-5 (PDF)
ISBN 978-0-38551-423-1 (англ.)

© Dan Brown, 2017
© Paul Biris / GettyImages.com,
Sagrada Familia photograph, 2018
© Stefania Rossito / Shutterstock.
com, steps photograph, 2018
© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2018
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2018

Присвячується пам'яті моєї матері

Нам треба бути готовими відмовитися від того життя,
яке ми планували, заради того життя, що чекає на нас.

Джозеф Кемпбелл

ФАКТ:

Усі архітектурні, мистецькі витвори, місця, а також наукові й релігійні організації існують у дійсності.

ПРОЛОГ

Старенький потяг зубчастої колії повз крутим схилом на запаморочливу висоту, й Едмонд Кірш роздивлявся зазубрені скелі вгорі. На віддалі, вбудований просто в скелю, наче висів у просторі масивний кам'яний монастир — немовби його дивовижним чином приєднали до прямовисного виступу.

Ця непідвладна часові святиня в Каталонії, що в Іспанії, витримує невблаганне земне тяжіння вже понад чотири століття, не відступаючи від первинного призначення — відгородити своїх мешканців від сучасного світу.

«Іронія долі в тому, що тепер вони перші дізнаються правду», — думав Кірш, гадаючи, що йому на це скажуть. Історично склалося так, що найнебезпечніші люди світу — то люди Божі... особливо тоді, коли їхнім божествам щось загрожує. «А я зібрався засунути розпечений спис в осине гніздо!»

Коли поїзд дістався верхівки, Кірш побачив самотню пошту, яка чекала його на платформі. Висохлий, як кістяк, чоловік був вбраний у католицьку пурпурову сутану й біле ракето¹, голову його покривав пілеолус². Кірш упізнав

---

¹ Біла сорочка, що досягає колін, нагадує стихар, але з вузькими рукавами. Надягається поверх сутани. (*Тут і далі прим. перекл.*)

² Шапочка, яку носять духовні особи католицької церкви, від простих священників до Папи Римського.

сухорляве обличчя з фотографій — і відчув несподіваний приплив адреналіну.

«Вальдеспіно зустрічає мене особисто!»

Єпископ Антоніо Вальдеспіно був в Іспанії особою вельми поважною, навіть грізною: не лише близький друг і порадник самого короля, а й один з найактивніших і найвпливовіших прибічників збереження традиційних католицьких цінностей і давніх політичних стандартів.

— Певне, ви Едмонд Кірш? — промовив єпископ, коли Кірш вийшов із вагона.

— Каюся, це я, — усміхнувся гість, тиснучи кістляву руку господаря. — Єпископе Вальдеспіно, хотів би подякувати вам за те, що призначили мені зустріч!

— Ну а я вдячний, що ви про неї *попросили*, — голос єпископа виявився сильнішим, аніж того очікував Кірш: чітким і проникливим, немов звук дзвона. — Нечасто до нас на пораду приходять науковці, особливо такі видатні, як ви. Прощу, проходьте сюди.

Вальдеспіно вів Кірша платформою, і холодний гірський вітер розмаював його сутану.

— Маю зізнатися, — мовив Вальдеспіно, — я уявляв вас інакшим. Гадав, що побачу професора, а ви такий... — його дещо зневажливий погляд ковзнув стильним костюмом від *Kiton*, перейшов на черевики від *Barker* зі страусової шкіри, — кльовий... здається, так це називається?

Кірш усміхнувся ввічливо, подумавши: «Слово *кльовий* уже кількадесят років тому вийшло з моди».

— Прочитавши список ваших досягнень, — сказав єпископ, — я все ж не до кінця зрозумів, чим ви займаєтесь.

— Я спеціалізуюся на теорії ігор і комп'ютерному моделюванні.

— То ви створюєте комп'ютерні ігри, в які діти граються?

Кірш відчував, що єпископ насправді багато з чим обізнаний, просто вдає старомодного дивака. Точніше сказати,

Вальдеспіно знає про техніку страшенно багато й часто попереджає інших про її небезпеки.

— Ні, шановний єпископе, теорія ігор — це розділ математики, який вивчає закономірності, щоб робити прогнози щодо майбутнього.

— О так. Здається, я читав, що ви передбачили фінансову кризу в Європі кілька років тому? Коли ніхто до вас не дослухався, ви врятували всіх, винайшовши комп'ютерну програму, яка просто витягла Євросоюз із могили. Як ви сказали? «Мені тридцять три роки — у цьому віці Христос здійснив Своє воскресіння».

Кірш знімає окуляри.

— Погана була аналогія, ваше преосвященство. Я був молодий.

— Молодий? — тихо розсміявся єпископ. — А скільки ж вам зараз... сорок?

— Точно.

Старий усміхнувся; вітер напинав його одягу.

— Ну що ж, ми чекали, що землю успаdkують тихі, а натомисть вона належить молодим — тим, хто має хист до техніки, хто більше дивиться на відеоекран, ніж у власну душу. Мушу сказати, я ніколи не уявляв собі, що матиму причину зустріти провідника опору. Вони, знаєте, називають вас «пророком».

— У вашому випадку пророк з мене був не дуже, ваше преосвященство, — відказав Кірш. — Коли я спитав, чи можна мені зустрітися з вами й вашими колегами приватно, я оцінював імовірність того, що ви погодитесь, у двадцять відсотків.

— Але я кажу моїм колегам, що вірний завжди матиме користь, вислухавши невірного. Адже, чуючи глас диявола, ми глибше цінуємо глас Божий. — Старий єпископ усміхнувся. — Жартую, звісно. Перепрошую за старечий гумор. Іноді фільтри мене підводять.

Із цими словами єпископ Вальдеспіно зробив Кіршеві знак іти за ним:

— Усі інші чекають. Сюди, будь ласка.

Кірш обвів оком призначене місце — колосальну цитадель із сірого каменю, що примостилася на краю стрімкої скелі, яка прямовисно здіймається на сотні метрів над соковитою зеленню лісистого передгір'я. Відчувши страх перед такою висотою, Кірш відвів очі від провалля й рушив вузьким кам'яним хідником услід за єпископом, намагаючись зосередитися на майбутній зустрічі.

Кірш попрохав про аудієнцію трьох видатних духовних осіб після завершення великих зборів.

Парламенту світових релігій.

З 1893 року сотні духовних лідерів майже тридцяти релігій світу кожні кілька років збираються щоразу в новому місці — і міжрелігійна комунікація триває тиждень. Серед учасників багато впливових християнських священиків, юдейських рабинів, ісламських мулл з усього світу, а також індуїстські пуджарі, буддійські бгікшу, джайни, сикхи та інші.

Мета, яку проголошує цей парламент, — «плекати гармонію між світовими релігіями, будувати мости між різними формами духовності й радіти спільності всіх вір».

«Шляхетне завдання», — подумав Кірш, хоч і сприймав цю діяльність як пустопорожню — безглуздий пошук випадкових збігів серед мішанини давніх вірувань, вигадок і міфів.

Єпископ Вальдеспіно йшов попереду, а Кірш поглядав униз, іронічно промовляючи в думці: «Мойсей піднявся на гору, щоб прийняти Слово Боже... а я це зробив із геть протилежною метою».

Як вважав Кірш, він прибув сюди з етичного обов'язку, однак усвідомлював, що на цей візит його багато в чому штовхнули й гордощі: він передчував, як сидітиме навпроти цих клерикальних осіб і прорече їм неминучий кінець.

«Ви вже зробили свою спробу визначити істину для всіх».

— Я бачив ваше резюме, — раптом сказав єпископ, озирнувшись до Кірша. — Отже, ви вихованець Гарвардського університету?

— Так, був студентом.

— Знаю. Нещодавно я прочитав, що вперше за всю історію Гарварду серед вступників більше атеїстів і агностиків, ніж тих, хто визначає себе як послідовника будь-якої релігії. Це дуже промовиста статистика, пане Кірш.

«Що ж вам сказати, — хотів відповісти Кірш, — наші студенти розумнішають».

Вітер посилювався, коли вони наблизилися до стародавньої кам'яної споруди. У тьмяно освітленому коридорі, куди вони ввійшли, повітря було важке й напоєне густим запахом ладану. Двоє людей заглиблювались у змістий лабіринт темних коридорів, і Кірш щосили намагався звикнути до темряви, ступаючи за господарем у довгому вбранні. Нарешті вони опинилися перед незвичайними, дуже маленькими дерев'яними дверима. Єпископ постукав, нахилився і зайшов, зробивши гостеві знак чинити так само.

Кірш, вагаючись, переступив поріг.

Він опинився в прямокутній кімнаті, високих стін якої не було видно за давніми фоліантами в шкіряних палітурках. Додаткові полиці подібно до ребер виступали зі стін, а між ними булькали й сичали чавунні батареї, так що кімната видавалася моторошно живою. Кірш підвів очі, поглянувши на галерею з вигадливо оздобленою балюстрадою, що височіла над ним, являючи собою другий поверх, — і вже не мав сумнівів, куди потрапив.

«Славетна бібліотека Монтсеррату!» — зрозумів він, вражений тим, що його допустили в таке місце. Кажали, в цій священній кімнаті містяться рідкісні й унікальні тексти, доступні лише тим ченцям, які присвятили своє життя Богові й дали обітницю назавжди лишатися в цьому монастирі.

— Ви просили конфіденційності, — мовив єпископ. — Це наш найбільш відокремлений простір. Майже ніхто чужий тут не бував.

— Яка велика честь! Дякую вам.

Кірш підійшов разом із єпископом до великого дерев'яного столу, де на них чекали двоє літніх людей. Того, що ліворуч, як видавалося, час не помилював: очі втомлені, біла борода сплутана. На ньому були пом'ятий чорний костюм, біла сорочка і капелюх.

— Це рабі Єгуда Кьовеш, — мовив єпископ. — Видатний юдейський філософ, який написав багато досліджень із кабалістичної космології.

Кірш простягнув руку через стіл для ввічливого рукостискання з рабі Кьовешем.

— Приємно познайомитися, пане, — сказав Кірш. — Я читав ваші праці з Каббали. Не скажу, що зрозумів, але читав.

Кьовеш дружньо кивнув і промокнув очі носовичком: вони рясно сльозилися.

— А це, — єпископ указав на другого чоловіка, — перед вами шанований аллама Саєд аль-Фадл.

Видатний знавець ісламу підвівся й широко всміхнувся. Він був невисокий на зріст і огрядний, із життєрадісним обличчям, але погляд його темних очей був несподівано проникливим. Одягнений він був у скромний білий талаб¹.

— І, пане Кірш, я читав *ваші* прогнози щодо майбутнього людства. Не скажу, що *погоджуюся* з ними, але читав.

Кірш люб'язно всміхнувся й потиснув йому руку.

— І наш гість — Едмонд Кірш, — завершив єпископ, звертаючись до двох своїх колег, — як ви знаєте, шанований спеціаліст із комп'ютерів, теоретик ігор, винахідник і щось ніби пророк технічного світу. З огляду на характер його справи, мене прохання про зустріч із нами здивувало. Отже, тепер я передам слово панові Кіршу, щоб він зміг пояснити, з чим до нас завітав.

Із цими словами єпископ Вальдеспіно сів між двома колегами, склав руки й очікувально поглянув на Кірша. Троє поважних людей дивилися на нього, немов трибунал,

¹ Традиційне чоловіче мусульманське вбрання, відоме також як дишдаш.

створюючи напружену атмосферу, яка скоріше пасувала б інквізиції, ніж товариській зустрічі вчених людей. Тепер Кірш зрозумів: єпископ навіть не поставив для нього стільця.

Кірш більше здивувався, ніж злякався, придивившись до трьох літніх чоловіків перед ним. «Тож ось яка вона — свята трійця, про яку я просив. Три мудреці».

Збираючись із силами, Кірш якусь мить помовчав, підійшов до вікна й подивився на дивовижний краєвид унизу. Залита сонцем клаптикова ковдра давніх пасовищ простяглася глибокою долиною, над якою стриміли скелясті вершини гірського хребта Кольсерола. Удалині, десть над Балеарським морем, на обрії купчилися важкі грозові хмари.

«Як доречно», — подумав Кірш, відчуваючи, яку бурю він незабаром спричинить у цій кімнаті й довколишньому світі.

— Панове, — заговорив він, різко розвернувшись до співрозмовників. — Я переконаний, що єпископ Вальдеспіно вже переказав вам моє прохання тримати почуте тут у таємниці. Перш ніж ми продовжимо, просто хочу нагадати вам: те, чим я з вами поділюся, має зберігатися в суворій секретності. Простіше кажучи, я хочу взяти з вас обітницю мовчання. Домовились?

Усі троє кивнули, даючи мовчазну згоду, — зрештою, Кірш розумів, що вони не матимуть бажання ділитися цим із будь-ким. «Вони захочуть сховати цю інформацію, а не поширювати її».

— Я сьогодні тут, — розпочав Кірш, — тому що зробив наукове відкриття, яке, не сумніваюся, вас вразить. До нього я йшов багато років, сподіваючись знайти відповіді на два головні питання нашого людського досвіду. Тепер, коли я досяг бажаного, то прийшов саме до вас, бо певен: ця інформація вплине на *вірян* усього світу надзвичайно глибоко і, цілком імовірно, спричинить такий зсув, який без перебільшення можна назвати руйнівним. У нинішній момент я — єдина людина на землі, яка має цю інформацію і розкриє її вам.

Кірш засунув руку у внутрішню кишеню і видобув великий смартфон, який сам розробив і зібрав відповідно до своїх унікальних потреб. Апарат мав яскравий, із мозаїчним малюнком чохол, і гість поставив його перед господарями, як телевізор. За мить він, скориставшись пристроєм, зв'язався з ультрасекретним сервером, ввів пароль із сорока семи знаків і став транслювати презентацію.

— Зараз ви побачите, — сказав Кірш, — чернетку того, чим я збираюся поділитися зі світом приблизно за місяць. Але перед тим, як я це зроблю, мені б хотілося порадитися з кількома найвпливовішими релігійними мислителями світу, щоб побачити, як ці новини сприймуть ті, кого вони вразять найглибше.

Єпископ гучно позіхнув: він, схоже, скоріше нудився, ніж хвилювався.

— Багатообіцяльний пролог, пане Кірш. Ви говорите так, наче зібралися похитнути основи світових релігій.

Кірш обвів оком давню книгозбірню, повну священних текстів. «Воно не похитне основи. Воно їх розіб'є».

Кірш уважно подивився на тих, хто сидів перед ним. Їм невідомо, що лише за три дні він збирається оприлюднити цю презентацію на захопливому, тонко зрежисованому дійстві. Коли він це зробить, то світ зрозуміє, що вчення всіх релігій мають одну спільність.

Усі вони докорінно неправильні.

РОЗДІЛ 1

Професор Роберт Ленгдон дивився на дванадцятиметрового собаку, який розташувався на майданчику. Замість шерсті у тварини росли трава й запашні квіти.

«Я намагаюся тебе полюбити, — думав Ленгдон. — Дуже намагаюся...»

Ленгдон ще трохи поміркував, дивлячись на цей витвір, і пішов далі підвісним мостом, спустився на широку терасу, що її нерівні сходи мали створити дисонанс до звичного ритму ходи гостя. «Завдання виконане», — подумав Ленгдон після того, як двічі перечепився через несподівану сходинку.

Унизу Ленгдон різко зупинився перед масивним об'єктом, який постав перед ним.

«Отепер я вже бачив усе!»

Перед ним стояла велетенська павучиха «чорна вдова», і її тонкі ноги підтримували тлусте тіло на висоті метрів десяти. Під черевом павучихи висіла дротяна яйцева камера, повна скляних куль.

— Її звати Маман, — сказав хтось.

Ленгдон опустил погляд і побачив під павуком сухорлявого чоловіка. Він був вбраний у парчевий піджак а-ля Неру і мав майже кумедні закручені вуса в стилі Сальвадора Далі.

— Мое ім'я Фернандо, — продовжив чоловік. — І я тут, щоб привітати вас у нашому музеї. — Він став роздивлятися

численні бейджі, що лежали перед ним на столі. — Чи не могли б ви назватися?

— Авжеж. Роберт Ленгдон.

Чоловік швидко поглянув на нього.

— О, перепрошую! Не впізнав вас, пане!

«Та я й сам себе не впізнаю... — подумав Ленгдон, який доволі незатишно почувався в білій краватці-метелику, чорному фракку та білому жилеті. — Просто не я, а якийсь невідомий звір». Класичний фрак Ленгдона мав майже тридцять років — він зберігся в професора від часів принстонського клубу Ліги плюща, однак завдяки регулярному плаванню це вбрання досі сиділо відмінно. Ленгдон збирався поспіхом і схопив з гардеробу не той чохол: звичний смокінг так і лишився на вішаку.

— У запрошенні йшлося про чорно-біле, — промовив Ленгдон, підійшовши до Фернандо. — Сподіваюся, фрак у ці правила вписується?

— Фрак — це класика! Ваш вигляд просто неперевершений!

Чоловік метушливо пошукав, знайшов потрібний бейдж і акуратно причепив його на лацкан Ленгдонові.

— Для мене велика честь познайомитися з вами, пане, — сказав вусань. — Без сумніву, ви вже бували в нас?

Ленгдон поглянув з-під павучих лап на будівлю, що мерехтіла попереду.

— Власне, мене навіть незручно зізнатися — не бував.

— Ні?! — Чоловік удав, ніби падає. — Ви не поціновувач сучасного мистецтва?

Ленгдонові завжди цікавою була *загадка* сучасного мистецтва — передусім дослідження того, чому певні його твори вважаються шедеврами: ляпки Джексона Поллока, бляшанки з супом Енді Воргола, прості кольорові прямокутники Марка Ротко. Хай там як, а Ленгдонові значно цікавіше було обговорювати релігійний символізм Ієроніма Босха чи мазки Франсіско Гойї.

— Я більшою мірою класицист, — відказав Ленгдон. — Краще розумію да Вінчі, ніж де Кунінга.

— Але ж да Вінчі і де Кунінг такі *подібні*!

Ленгдон терпляче всміхнувся.

— Отже, мені є що дізнатися про де Кунінга.

— Ну то ви наразі в найкращому місці для цього! — Фернандо вказав на масивну будівлю. — У цьому музеї ви знайдете найкращу у світі колекцію сучасного мистецтва! Дуже сподіваюсь, вам сподобається!

— Мабуть, так, — відповів Ленгдон. — Тільки я хотів би знати, *чому* я тут.

— Усі хотіли б знати! — весело розсміявся вусань, хитаючи головою. — Той, хто вас запросив, дуже мало розповідав про мету сьогоднішнього заходу. Навіть працівники музею не знають, що відбудеться. *Таємниця* — це вже надзвичайно цікаво; ходять шалені чутки! Там уже кількасот гостей, чимало відомих облич — і ніхто й *гадки* не має, що діятиметься сьогодні ввечері!

Тепер Ленгдон усміхнувся. Мало хто на землі наважився б розіслати в останню мить запрошення, в яких, по суті, написано: «У суботу ввечері. Будьте тут. Повірте мені». І мало до кого прийшли б сотні поважних осіб, кинувши все й вилетівши до *північної Іспанії* на таке запрошення.

Ленгдон вийшов з-під павучихи й попрямував хідником, поглядаючи на велетенський червоний банер, що гойдався над головою.

ВЕЧІР 3 ЕДМОНДОМ КІРШЕМ

«Самовпевненості Едмондові точно ніколи не бракувало!» — розсміявся в думці Ленгдон.

Приблизно двадцять років тому юний Едді Кірш став одним із перших студентів Ленгдона в Гарвардському університеті — комп'ютерник із неохайною кучмою на голові,

чия цікавість до кодів покликала його на семінар для першого курсу «Коди, шифри та мова символів», який вів Ленгдон. Гострий розум Кірша справив на Ленгдона глибоке враження, і хоча Кірш із часом покинув заплутаний світ семіотики заради свіжих комп'ютерних перспектив, вони з Ленгдоном були міцно пов'язані як учень і вчитель довгі роки після того, як Кірш закінчив навчання.

«Тепер учень обігнав учителя, — подумав Ленгдон. — На кілька світлових років».

Сьогодні Едмонд Кірш був усесвітньовідомим діячем-одинаком — спеціаліст із комп'ютерів при мільярдному капіталі, футурист, винахідник і підприємець. У свої сорок років він уже породив неймовірну кількість передових технологій, кожна з яких становила крок уперед у таких різних галузях, як робототехніка, нейрологія, штучний інтелект і нанотехнології. А його точні прогнози щодо майбутніх наукових відкриттів створили навколо цього чоловіка ореол загадки.

Ленгдон вважав, що страшнуватий хист Едмонда щодо прогнозів майбутнього походить від того, що цей чоловік надзвичайно багато знає про довколишній світ. Адже скільки Ленгдон його пам'ятає, Едмонд був ненаситним бібліофілом — читав усе, що траплялося під руку. Ленгдон ні в кого не бачив такої пристрасті до книжок і такого вміння запам'ятовувати зміст.

Останні кілька років Кірш жив здебільшого в Іспанії, пояснюючи цей вибір своїм романом зі старосвітською красою цієї країни, її авангардною архітектурою, ексцентричними барами й чудовою погодою.

Раз на рік, коли Кірш повертався до Кембриджа¹ з лекцією в медіалабораторії Массачусетського технологічного

---

¹ Місто в США, назване на честь університетського міста в Англії. Там розташовані, зокрема, Гарвардський університет і Массачусетський технологічний інститут.

інституту, Ленгдон обідав з ним у якому-небудь новомодному бостонському закладі, про який раніше й не чув. Вони ніколи не розмовляли про техніку — Кірш завжди хотів обговорювати з Ленгдоном виключно мистецтво.

— Ти, Роберте, мій культурний зв'язковий! — часто жартував Кірш. — Мій особистий дослідник мистецтва у вільному пошуку!

Натяк на сімейний статус Ленгдона був особливо іронічним тому, що походив із вуст іншого холостяка, який засуджував моногамію як «образу для еволюції» і за останні роки опинявся на знімках папараці в товаристві різноманітних супермоделей.

З огляду на репутацію Кірша як новатора-комп'ютерника, його було б легко уявити таким собі технарем у футлярі. Натомість він цілеспрямовано творив із себе сучасну поп-зірку зі знайомими у світських колах, одягався за останньою модою, слухав загадкову андеграундну музику й зібрав велику колекцію робіт імпресіоністів і сучасних митців. Кірш часто писав Ленгдонові, просячи поради щодо нових витворів, які хотів придбати для своєї колекції.

«А потім робить із точністю до навпаки», — думав Ленгдон.

Приблизно за рік до того Кірш здивував Ленгдона питанням не про мистецтво, а про Бога — як на самопроголошеного атеїста, дивна тема. Над тарілкою крудо на реберцях у бостонській *Tiger Mama* Кірш намагався добути з Ленгдонової бази знань головні вірування різних релігій, особливо різні версії створення світу.

Ленгдон дав Кіршеві широку панораму вірувань, почавши з того, як бачать створення світу юдеї, християни й мусульмани, після чого перейшов до індуїстської версії про Брахму, вавилонського міфу про Мардука та інших.

— Хотілося б знати, — сказав Ленгдон, коли вони виходили з ресторану, — чому футуриста зацікавило минуле? Чи означає це, що наш славетний атеїст нарешті знайшов Бога?

Едмонд весело розсміявся:

— Мрії, мрії! Я просто прикидаю масштаби того, з чим змагаюся, Роберте.

Ленгдон усміхнувся. «Типово».

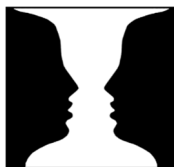
— Що ж, наука і релігія — не конкуренти, це дві різні мови, які говорять про те саме. У світі є місце для них обох.

Після цієї зустрічі Едмонд майже цілий рік не виходив із ним на зв'язок. А потім ні з того ні з цього три дні тому Ленгдон отримав конверт із логотипом *FedEx*, у якому лежали квиток на літак, підтвердження готельного бронювання і записка від Едмонда з проханням завітати на оцю подію: «Роберте, для мене особливо важлива твоя присутність. Цей вечір став можливим завдяки тим думкам, якими ти поділився зі мною під час нашої останньої зустрічі».

Ленгдон дуже здивувався. У тій розмові й близько не було нічого бодай трохи дотичного до лекції чи іншої події, яку міг улаштувати футуролог.

У конверті також лежала чорно-біла картинка, де були зображені двоє людей обличчями одне до одного. Кірш написав для Ленгдона короткий вірш.

Роберте,
Ти подивись на мене просто —
Відкрию я порожній простір.
Едмонд

Ленгдон усміхнувся, побачивши картинку — тонкий натяк на пригоду, яка відбувалася з Ленгдоном кілька років тому. Силует келиха — або ж чаші Грааля — проступав між двох обличч.

Тепер Ленгдон стояв перед музеєм, вельми цікавий дізнатися, що ж збирається оголосити його колишній учень. Легкий

вітерець ворухив хвіст його фракка, професор ішов цементним хідником уздовж берега звивистої річки Нервійон, яка колись була живою кров'ю метушливого промислового міста. У повітрі трохи пахло міддю.

На повороті хідника Ленгдон нарешті дозволив собі подивитися на масивний музей, який мерехтів уже близько. За одним разом окинути оком будівлю було неможливо. Натомість погляд ковзав урізноміч понад чудернацькими видовженими формами.

«Ця будівля не просто порушує правила, — подумав Ленгдон. — Вона взагалі на них не зважає. Ідеальне місце для Едмонда».

Музей Гуггенхайма в Більбао нагадував образ із якоїсь інопланетної галюцинації — колаж закручених металевих форм, які наче геть випадковим чином спираються одна на одну. Хаотична маса споруди розкинулася, вкрита понад тридцятьма тисячами титанових плиток, які блищать, мов риб'яча луска, і надають будівлі водночас органічного й інопланетного вигляду — немов із води виліз якийсь футуристичний левіафан і розлігся на березі, щоб погрітися на сонечку.

Коли будівлю відкрили в 1997 році, *The New Yorker* вітав архітектора Франка Гері, який створив «фантастичний корабель мрії у хвилястому титановому запиналі», а інші критики розсипалися в похвалах: «Найвеличніша будівля нашого часу!», «Меркуріанський блиск!», «Дивовижний архітектурний витвір!»

Від часу того дебюту було зведено десятки інших «деконструктивістських» будівель — концертна зала імені Волта Диснея в Лос-Анджелесі, виставковий центр «Світ BMW» у Мюнхені, навіть нова бібліотека при альма-матер Ленгдона. Кожна з них мала радикально новітні дизайн і конструкцію, однак Ленгдон сумнівався, чи може бодай котрась із них силою шоку дорівнятися до музею Гуггенхайма в Більбао.

У міру наближення Ленґдон бачив: фасад із кожним кроком наче змінює форму, показує нове лице під кожним кутом. Тепер було видно найразючішу ілюзію музею. Коли на будівлю дивитися так, то ефект неймовірний: вона немов справді пливе по воді, гойдаючись на поверхні широкої «лагуни нескінченності» понад зовнішньою стіною.

Ленґдон на мить зупинився помилуватися цим, а тоді перейшов лагуну мінімалістичним містком, який вигинався понад рівним водяним дзеркалом. Посеред того мосту професор здригнувся від гучного сичання. Воно лунало з-під ніг. Він різко спинився: з-під кладки вилітала вихором хмарина туману. Туман огорнув його, після чого покотився над лагуною в бік музею, вкутає підніжжя споруди.

«Скульптура-туман», — подумав Ленґдон.

Він читав про цей витвір японського митця Фудзіко Накаї. Ця «скульптура» революційна: вона створюється засобами видимого повітря і становить завісу туману, який з'являється і з часом розсіюється; а оскільки вітри й атмосферні умови протягом дня постійно змінюються, то скульптура також щоразу має інакший вигляд.

Міст припинив сичати, а Ленґдон дивився, як стіна туману тихо звивається над лагуною, немов якась жива істота. Ефект був неземний і спантеличував. Тепер неначе весь музей висів на хмарі над водою, як той корабель-привид посеред моря.

Щойно Ленґдон зібрався йти далі, як тиху гладінь води розірвали немов невеликі вулканічні виверження. Раптово п'ять вогняних стовпів здійнялися з самої лагуни до неба з реактивним гудінням — і туман протягли ясні вибухи світла, відображуючись у титановій плитці будівлі.

Архітектурний смак Ленґдона більше тяжів до музеїв класичного стилю на взірці Лувру чи Прадо, однак він дивився на туман та полум'я над лагуною і не міг уявити кращого, ніж цей ультрасучасний музей, місця для події, яку влаштовує людина з любов'ю до мистецтва і всього надного, з гострим поглядом у майбутнє.

І ось, ідучи крізь туман, Ленгдон поспішив до входу — зловісного чорного отвору, який розкривала перед ним споруда-рептилія. Наближаючись до порога, професор стримано відчував: він заходить у пащу дракона.

РОЗДІЛ 2

Адмірал Луїс Авіла сидів за стійкою в порожньому барі незнайомого міста. Після довгої подорожі його мучили спрага і втома — він щойно прилетів сюди, завершивши справу, заради якої за дванадцять годин подолав багато тисяч миль. Він надпив уже другу склянку тоніку й роздивлявся кольорову батарею пляшок по той бік шинкваса.

«У пустелі кожен може лишатися стриманим, — думав адмірал, — але тільки вірний здатний сидіти посеред оази і з власної волі не випити ні краплі».

Авіла й справді не пив ні краплі диявольського зілля майже цілий рік. Помітивши своє відображення в дзеркальних полицях, він дозволив собі рідкісну мить задоволеності обличчям, яке поглянуло на нього звідти.

Авіла був одним із тих щасливих середземноморців, кому вік радше додавав привабливості, аніж відбирав. З роками його шорстка чорна щетина стала поважною сріблястою бородою, вогняний погляд чорних очей пом'якшав і набув спокійної впевненості, а суха смаглява шкіра, туго обтягуючи худе обличчя, взялася тонкими зморшками, надаючи адміралові вигляду людини, яка весь час мружить очі на сонці.

Навіть у шістдесят три його тіло лишалося струнким і бадьорим — і гарну статуру підкреслював бездоганний стрій. Авіла сидів за шинквасом у повній білій адміральській формі — величному вбранні, яке складалося з двобортного кітеля з широкими погонами, при поважній кількості медалей за службу, крохмальної сорочки з коміром-стійкою та білих штанів, облямованих шовком.

«Можливо, іспанська Армада вже не найпотужніший флот на землі, але як офіцерові добре вдягтися, ми знаємо!»

Адмірал уже кілька років не вбирав білого кітеля, але той вечір був особливим, і раніше, йдучи вулицями цього незнайомого міста, чоловік тішився з того, як захоплено поглядають на нього жінки й розступаються чоловіки.

«Того, хто живе за кодексом честі, всі шанують».

— *¿Otra tónica?* — спитала красуня за шинквасом. Їй уже минуло тридцять, вона мала квітучу фігуру й грайливо всміхалася.

Авіла похитав головою:

— *No, gracias*¹.

Бар був геть порожній, і Авіла відчував, як кельнерка милується ним. Приємно було знов опинитися на видноті. «Я повернувся з безодні».

Та жахлива подія, що практично зруйнувала життя Авіли п'ять років тому, навіки причаїлася в закутках його пам'яті — одна-єдина оглушлива мить, коли земля розверзлася і ковтнула його.

Севільський собор.

Великодній ранок.

Сонце Андалусії лило проміння крізь вітражі, розсипаючи калейдоскоп кольорів кам'яною залогою храму. Органні труби співали радісним громом, а тисячі вірян зібралися під склепінням святкувати чудо Воскресіння.

Авіла стояв на колінах біля вівтарної загорожі, і серце адмірала переповнювали радість і вдячність. Прослуживши все життя в морі, тепер він здобув найдивовижніший Господній дар — сім'ю. Широко всміхаючись, Авіла озирнувся й подивився через плече на свою молоду дружину Марію, яка сиділа на лаві, перепочиваючи: з важким животом

¹ — Ще тонік?

— Ні, дякую (*ісп.*). (Надалі переклад з іспанської мови у виносках не маркується.)

їй було незручно пройти так далеко вглиб храму. Поряд їхній трирічний син Пепе радісно махав батькові рукою. Авіла підморгнув хлопчикові, а Марія лагідно всміхнулася чоловікові.

«Дякую Тобі, Боже!» — думав Авіла, розвертаючись до вівтаря, щоб прийняти причастя.

Мить — і оглушливий вибух пролунав під прекрасним склепінням.

Спалах — і весь його світ був поглиnutий вогнем.

Вибухова хвиля жбурнула Авілу на вівтарну загорожу, його тіло завалила пекуча лавина уламків каміння й шматків людських тіл. Коли Авіла отямився, то не міг продихнути в густому диму і якусь мить не розумів, де він і що діється.

І тут з-поза дзвону у вухах він почув зойки. Авіла зіп'явся на ноги, тепер уже усвідомлюючи, який жах коїться навколо. Він сказав собі: це просто страшний сон. Хитаючись, побрів через повний диму храм, шкандибаючи повз стогони, повз скалічені тіла туди, де щойно були його дружина й син.

Там не було нічого.

Ні лав. Ні людей.

Тільки закривавлені уламки на кам'яній підлозі.

Цей похмурий спогад, на щастя, перервав дзвіночок на дверях бару. Авіла схопив свій тонік і зробив швидкий ковток, намагаючись струсити з себе темряву — як йому вже стільки разів доводилося робити.

Двері бару розчахнулись, і Авіла побачив: у приміщення ввалилося двоє здорованів. Вони фальшиво горлали вбольвальноницьку пісню, були вбрані в зелені футболки, які ледве прикривали об'ємні животи. Очевидно, цього вечора результат матчу був на користь приїжджої команди Ірландії.

«Натяк зрозумілий», — подумав Авіла й підвівся. Попрошив рахунок, але кельнерка підморгнула і махнула рукою. Авіла подякував і зібрався йти.

— Хай йому грець! — крикнув один зі здорованів, дивлячись на поважну форму Авіли. — Та це ж король Іспанії!

Обидва зареготали й похитнулися, нахилившись у бік адмірала.

Авіла спробував обминати їх і вийти, але більший з уболівальників грубо схопив його за руку й посадив назад за стійку.

— Стривайте, ваша величносте! Ми сюди здалеку приїхали; маємо випити по кухлику з королем!

Авіла скоса глянув на лапу незнайомця, що вчепилась у напрасований рукав кітеля.

— Відпустіть, — спокійно мовив він. — Мені треба йти.

— Ні... тобі *треба* з нами пивця випити, *amigo*!

Чоловік учепився в рукав ще міцніше, а його товариш став тицяти пальцем у медалі на грудях Авіли.

— Та ти, батяню, герой! — Чоловік посмикав за одну з найцінніших відзнак Авіли. — Середньовічний жезл? То ось який ти, лицар в осяйній броні! — розреготався він.

«Терпіння!» — нагадав собі Авіла. Він зустрічав безліч подібних людей — нещасних простаків, які ніколи посправжньому не боролися ні за що і сліпо порушують чужі права й свободи, що їх хтось відстояв для них.

— Власне, — спокійно відказав Авіла, — жезл — це символ *Unidad de Operaciones Especiales* іспанського військового флоту.

— Спецназ? — Чоловік удав, що тремтить від страху. — Справляє враження. А *оце* що значить? — Він показав на праву руку Авіли.

Авіла подивився на свою руку. Посередині, на м'якій частині долоні, чорніло татуювання — символ із чотирнадцятого століття.

«Цей знак — мій захист, — подумав Авіла, дивлячись на емблему. — Але зараз я захисту не потребу».

— А нехай, — сказав хуліган, урешті відпустивши руку Авілі й перемкнувши увагу на кельнерку. — А ти мила, — зауважив він. — Що, стовідсоткова іспанка?

— Так, — люб'язно відказала вона.

— Що, нічого ірландського в тобі не було?

— Ні.

— А *хочеш*?

Чоловік, звиваючись від істеричного сміху, стукнув кулаком по шинквасу.

— Дайте їй спокій! — наказав Авіла.

Той розвернувся, люто свердлячи іспанця очима.

Другий уболівальник штурхнув Авілу в груди:

— Будеш командувати, що нам робити?!

Авіла глибоко вдихнув — сьогоднішня довга подорож його втомила — і вказав на шинквас.

— Панове, будь ласка, сядьте. Я візьму вам пива.

—————

«Як добре, що він лишився!» — подумала кельнерка. Хоча жінка і вміла себе захистити, але від того, як офіцер спокійно поводить себе з цими двома дикунами, в неї трохи завмирало серце — і вона сподівалася, що цей чоловік лишиться до самого закриття закладу...

Офіцер замовив два кухлі пива й тонік для себе і знову сів біля шинкваса. Футбольні хулігани вмостилися обабіч адмірала.

— Тонік?! — дражнивсь один. — А я думав, ми разом *вип'ємо*.

Офіцер утомлено всміхнувся до кельнерки і допив свій тонік.

— На жаль, маю важливу зустріч, — мовив офіцер, підводячись. — Гарно вам посидіти.

Щойно він устав, як здоровані, мов за командою, різко опустили свої лапищі йому на плечі й посадили назад на стілець. В очах адмірала зблиснула іскра гніву — і згасла.

— Діду, гадаю, ти не став би залишати свою подружку з нами, — здоровань поглянув на кельнерку й огидно поворушив язиком.

Офіцер із хвилину тихо посидів, а потім сунув руку в кишеню кітеля.

Здоровані знову схопили його за рукави:

— Гей, що ти робиш?!

Офіцер повагом дістав мобільний телефон і сказав щось по-іспанськи. Мужики витріщилися на нього, а тоді адмірал знову заговорив англійською.

— Перепрошую, маю зателефонувати дружині й попередити, що прийду пізно. Схоже, доведеться затриматись.

— Оце вже діло, батяню! — сказав більший, випив одним духом свій кухоль і хряснув ним об шинквас.

— Наливай іще!

Наповнюючи кухлі хуліганів, кельнерка в дзеркало помітила, як офіцер натискає кілька клавів телефона і прикладає до вуха. Додзвонившись, швидко заговорив по-іспанськи:

— *Le llamo desde el bar Molly Malone*, — промовив адмірал, прочитавши назву й адресу бару з підставки під кухоль, яка лежала на шинквасі. — *Calle Particular de Estraunza, ocho*. — І через кілька секунд додав: — *Necesitamos ayuda inmediatamente. Hay dos hombres heridos*¹.

І поклав трубку.

«¿Dos hombres heridos?» Серце кельнерки закалатало.

Не встигла вона зрозуміти, що це мало б означати, як за шинквасом крутнувся білий вихор — офіцер різко розвернувся вправо й наддав ліктем у ніс більшому з хуліганів:

¹ Я телефоную з бару «Моллі Мелоун». Вулиця Партикуляр де Естраунса, вісім. Потрібна термінова допомога. Двоє поранених.

пролунав гидкий хрускіт. Обличчя здорованя заюшила кров, він упав навznak. Не встиг його товариш щось зробити, як другий лікоть адмірала влучив йому під дих — і той хуліган теж полетів зі стільця. Кельнерка налякано дивилася на двох чоловіків на підлозі бару — один кричав від болю, а другий хапав ротом повітря й тримався за горло. Офіцер поволі встав. Моторошно спокійний, він дістав із гаманця сто євро і поклав на шинквас.

— Перепрошую, — сказав адмірал по-іспанськи. — Скоро приїде поліція і вам допоможе.

Відтак він розвернувся і вийшов.

—————

Надворі адмірал Авіла набрав повні груди вечірнього повітря й пішов проспектом Масарредо до річки. Здалеку вже лунала сирена поліції, і він відступив у тінь, чекаючи, доки представники влади проїдуть мимо. Попереду була серйозна справа, й Авіла не міг дозволити собі інших ускладнень.

«Регент чітко окреслив сьогоднішнє завдання».

Авіла відчував глибокий спокій, приймаючи накази Регента. Жодних рішень. Жодної провини. Чиста дія. Після довгих років командування надзвичайна полегкість була в тому, щоб відступити від стерна й передати керування кораблем комусь іншому.

«У цій війні я рядовий».

Кілька днів тому Регент поділився з ним таким незручним секретом, що Авіла не мав іншого вибору, як узятися до цієї справи й бути готовим довести її до кінця. Брутальність учорашнього завдання досі не давала йому спокою, але він розумів, що його вчинок буде пробачений.

«Існує багато форм праведності.

І до того, як настане ніч, попереду ще одна смерть».

Вийшовши на відкритий майдан біля набережної, Авіла поглянув на споруду, що височіла попереду. То було хвилясте місиво збоченьських форм, вкритих металевою плиткою, —

немов два тисячоліття поступу в архітектурі просто викинуто у вікно заради повного хаосу.

«Хтось називає це музеєм. Я називаю це тріумфом потворності».

Самозаглиблений і зосереджений, Авіла перетнув майдан, огинаючи химерні скульптури біля музею Гуттенхайма в Більбао. Наближаючись, він дивився на юрми гостей, що походжали в найкращому чорно-білому вбранні.

«Безбожні маси зібралися тут.

Однак цей вечір стане зовсім не таким, яким вони його уявляють».

Адмірал поправив кашкет, розгладив кітель, набираючись сили для непростого завдання, яке стояло перед ним. Сьогоднішній вечір є частиною великої справи — хрестового походу праведності.

Авіла пройшов двором до входу в музей, обережно торкаючись вервиці в кишені.

РОЗДІЛ 3

Атмосфера музейного атриуму нагадувала якийсь футуристичний храм.

Ленгдон зайшов — і його погляд одразу спрямувався до неба, понад колосальними білими колонами, понад високою скляною завісою — до склепіння на шістдесятиметровій висоті, де з малих галогенових ламп линуло чисте біле світло. У повітрі, перетинаючи небеса, зависла ціла мережа переходів, балконів і мостів, на них тут і там цятками виділи чорно-білі гості, які заходили на верхні галереї і виходили з них, стояли біля високих вікон, милуючись лагуною внизу. Поряд скляний ліфт безшумно ковзав по стіні й повертався на землю по нових відвідувачів.

Такого музею Ленгдон ще ніколи не бачив. Навіть акустика тут була незвична. Замість традиційної поважної тиші, створеної за допомогою звукопоглинальних поверхонь,

цей музей повнився бурмотінням відлунь, голоси розкотисто відбивалися від каменю і скла. Для Ленґдона тільки одне музейне відчуття залишилося звичним: стерильний присмак біля кореня язика. Музейне повітря всюди однакове — з нього відфільтровано чужорідні частинки й окислювачі, після чого це повітря зволожене йонізованою водою до 45 відсотків.

Ленґдон пройшов кілька навдивовижу вузьких пропускних пунктів — в око йому впало багато озброєної охорони — і врешті опинився біля чергового столика реєстрації. Молода жінка роздавала навушники.

— *Audioguía?*

Ленґдон усміхнувся:

— Ні, дякую.

Коли він підійшов ближче до столика, жінка зупинила його, перейшовши на чудову англійську:

— Вибачте, пане, але сьогоднішній господар заходу пан Едмонд Кірш попросив усіх надіти аудіопристрої. Це частина заходу.

— А, тоді, звичайно, візьму.

Ленґдон простягнув руку по навушники, але вона жестом зупинила його, звірила бейдж із довгим списком запрошених, знайшла, після чого видала навушники з відповідним номером.

— Сьогоднішню екскурсію дібрано індивідуально для кожного відвідувача.

«Правда? — Ленґдон роззирнувся. — Для сотень гостей?»

Ленґдон здивовано роздивився навушники — то була просто гладенька металева дужка з невеликими потовщеннями на кінцях. Мабуть, помітивши його зачудування, жінка підійшла і стала пояснювати:

— Це зовсім нова модель. — Вона допомогла професорові надіти цей пристрій. — Датчики у вуха вставляти *не потрібно*, вони просто торкаються обличчя.

Вона розташувала дужку на голові Ленґдона так, що датчики м'яко впиралися в обличчя між вилицею і скронею.

— Але як...

— Технологія передачі через кістку. Датчики подають звук безпосередньо в кістки щелепи, і він досягає внутрішнього вуха. Я випробовувала — дивовижне відчуття, наче голос говорить просто у вашій голові. А вуха лишаються вільними для зовнішніх розмов.

— Гарно придумано.

— Цю технологію винайшов пан Кірш понад десять років тому. Тепер вона доступна в багатьох марках електронних навушників.

«Сподіваюся, Людвіг ван Бетховен свою частку отримав», — подумав Ленгдон, цілком певний, що істинним винахідником цієї технології був композитор XVIII століття, який, оглухнувши, здогадався приєднати до піаніно металевий стрижень так, щоб можна було, граючи, тримати його в зубах. Таким чином Бетховенові вдавалося чути музику завдяки вібрації щелепної кістки.

— Сподіваюся, вам сподобається, — сказала жінка. — У вас близько години на огляд музею перед презентацією. Ваш аудіогід попередить вас, коли треба буде йти нагору, до зали.

— Дякую. Чи треба мені щось натискати, щоб?...

— Ні, прилад активується сам. Екскурсія почнеться, щойно ви почнете рухатись.

— О так, зрозуміло, — усміхнувся Ленгдон.

Він пішов через атріум, туди, де стояли й походили інші гості — хто поодиночки, хто групами — усі вони чекали на ліфти й мали на голові такі самі дуги з датчиками, приставленими до вилиць.

Щойно він дійшов до середини атріуму, як у голові в нього пролунав чоловічий голос:

— Добрий вечір. Вітаємо вас у музеї Гуттенхайма в Більбао.

Ленгдон знав, що це аудіопристрій, але все ж різко зупинився й озирнувся. Ефект був неймовірний — саме такий, як описала йому жінка. Складалося враження, що хтось говорить у нього *в голові*.

— Ми надзвичайно раді вам, професоре Ленгдон! — Голос звучав дружньо й легко, мав вишуканий британський акцент. — Мене звати Вінстон, і я маю честь бути вашим гідом сьогодні.

«Чий же це голос записали — Г'ю Іранта чи що?»

— Сьогодні, — бадьоро продовжив голос, — просимо вас почуватися вільно, ходити де і як вам забажається, а я постараюся пояснити те, що ви побачите.

Схоже, крім бадьорої артистичної озвучки, персоналізованих записів і технології передачі звуку через кістку, кожен аудіопристрій був обладнаний GPS-навігатором, який точно визначав, де перебуває гість, а отже, який коментар потрібно для нього обрати.

— Я розумію, сер, — додав голос, — що як професор мистецтва ви належите до наших освічених гостей, тож мої коментарі, можливо, вам не надто потрібні. Навіть більше: ви, можливо, виявите повну незгоду з моїм аналізом тих чи інших експонатів! — Голос ніяково розсміявся.

«Серйозно? Хто йому це написав?»

Веселий тон та індивідуальний підхід, авжеж, речі дуже милі, тільки Ленгдонові не вкладалося в голову, скількох зусиль могла коштувати персоналізація сотень аудіопристроїв.

На щастя, голос змовк — немов його запрограмований вітальний діалог скінчився.

Ленгдон подивився на другий край атріуму й побачив над юрбою величезну розтяжку.

ЕДМОНД КІРШ

СЬОГОДНІ МИ ЗРОБИМО КРОК УПЕРЕД

«І що ж таке Едмонд збирається проголосити?»

Ленгдон перевів погляд до ліфтів, де з невимушеною розмовою юрмилися гості: серед них він помітив двох відомих засновників глобальних інтернет-компаній, видатного

індійського актора та інших гарно вбраних поважних осіб, і в Ленгдона виникло відчуття, що він мав би їх знати, але не знає.

Не бажаючи й не почуваячись готовим підтримувати світські балачки про соціальні мережі та Боллівуд, Ленгдон пішов у протилежному напрямку, в бік чималого витвору сучасного мистецтва, що стояв під дальшою стіною.

Інсталяція розташовувалася в темному гроті і складалася з дев'яти вузьких конвеєрних стрічок, які виїжджали зі щілин у підлозі й рухалися вгору, зникаючи в щілинах у стелі. Це скидалося на дев'ять рухомих доріжок, тільки вони рухалися вертикально. На кожній стрічці був напис, який розгортався до небес.

Я молюся вголос... Чую твій запах на шкірі...
Промовляю твоє ім'я.

Наблизившись, Ленгдон зрозумів: насправді стрічки не рухалися; ілюзію створювала «шкіра» з крихітних LED-лампочок на кожній вертикальній лінії. Лампочки загорялися, швидко утворюючи слова, які виникали на підлозі, рухалися вгору стрічкою і зникали в стелі.

Я гірко плачу... Була кров... Ніхто мені не казав.

Ленгдон походив біля вертикальних стрічок, обійшов їх, вчитався.

— Ця виклична робота, — проголосив аудіогід, раптово повернувшись, — має назву «Інсталяція для Більбао», вона створена концептуальною мисткинею Дженні Гольцер. Складається з дев'яти сигнальних щитів із LED-підсвіткою, кожен з них має висоту дванадцять метрів. Щитами рухаються цитати баскською, іспанською та англійською мовами — усі стосуються жажіття СНІДу і болю тих людей, які пережили важку втрату через цю хворобу.

Ленгдон мав відзначити: витвір зачаровував, навіть сповнював серце скорботою.

— Можливо, вам доводилося раніше бачити витвори Дженні Гольцер?

Ленгдон відчував, що текст, який рухається до небес, гіпнотизує його.

Я ховаю свою голову... Я ховаю твою голову...

Я ховаю тебе.

— Містере Ленгдон? — прозвучав голос у голові. — Чи ви мене чуєте? Чи працює ваш аудіопристрій?

Ленгдон здригнувся, вихоплений із плину думок.

— Перепрошую... *що?* Здрастуйте?

— Так, здрастуйте! — відгукнувся Вінстон. — Здається, ми вже привіталися? Я просто перевіряв, чи вам мене чути.

— О... вибачте... — затнувся Ленгдон і, різко відвернувшись від експоната, кинув погляд через залу. — Я думав, що ви — *запис!* Я не розумів, що на лінії жива людина!

Ленгдон уявив собі безліч кабінок — у кожній сидить людина з аудіопристроєм на голові та музейним каталогом.

— Усе гаразд, сер. Сьогодні ввечері я ваш особистий гід. У вашому аудіопристрої є й мікрофон. Ця програма влаштована інтерактивно, щоб ми з вами могли вести бесіди про мистецтво.

Ленгдон тепер помітив: інші гості також говорять у свої аудіопристрої. Навіть ті, хто прийшов із кимось, здається, трохи віддалились одне від одного, замислено президуючись, немов за розмовою кожен із власним екскурсоводом.

— І що, *кожен* із гостей має особистого гіда?

— Так, сер. Сьогодні ми проводимо індивідуальні екскурсії для трьохсот вісімнадцяти гостей.

— Неймовірно!

— Ну, як вам відомо, Едмонд Кірш — палкий прихильник техніки. Він розробив систему спеціально для музеїв,

сподіваючись замінити нею групові екскурсії, яких він не терпить. Таким чином, кожен відвідувач насолоджується особистою екскурсією, ходить із власною швидкістю, ставить такі питання, яких, можливо, посоромився б перед групою. Така взаємодія є значно ближчою до людини і дає зануритися глибше.

— Не хочу здатися старомодним, але чому б не *ходити* з кожним особисто?

— Логістика, — відказав Вінстон. — Якщо на подію в музеї привести для кожного гостя по особистому екскурсоводу, то людей на поверхах стане *вдвічі* більше, а отже, кількість гостей довелося б удвічі скоротити. Крім того, галас від гідів, які всі говорили б одночасно, заважав би. Ідея полягала в тому, щоб був можливий цілісний діалог. Одна з цілей мистецтва, як завжди каже містер Кірш, — сприяти діалогу.

— Повністю з вами згодний, — сказав Ленгдон, — і саме тому люди часто ходять до музеїв із друзями. Ці аудіопристрої можна сприймати як антисоціальне явище.

— Ну, — спокійно відказав невидимий британець, — якщо ви прийшли з вашою парою чи друзями, можна записати всі аудіопристрої під одного екскурсовода і з приємністю обговорювати виставку разом. Програма дуже гнучка.

— Схоже, ви маєте відповіді на всі питання!

— Власне, така моя робота, — сором'язливо розсміявся гід і швидко змінив тон. — Ну а тепер, професоре, якщо ви пройдете через атріум до вікон, то побачите найбільшу картину в музеї.

Ленгдон пішов у бік атріуму, проминув привабливу пару за тридцять в однакових бейсболках. На обох шапках замість логотипа якоїсь корпорації був несподіваний символ.

Цей знак Ленгдон добре знав, але на бейсболці ніколи не бачив. Останнім часом ця вигадливо стилізована літера А стала всесвітнім символом групи, яка на планеті швидко зростала і за чисельністю, і за впливом, — атеїстів. З кожним днем вони дедалі наполегливіше говорили про те, чим, на їхню думку, небезпечна релігійна віра.

«Тепер атеїсти мають свої бейсболки?»

Обвівши поглядом зібрання геніїв техніки навколо, Ленгдон нагадав собі: чимало з цих людей, інтелектуалів з аналітичним розумом, імовірно, різко налаштовані проти релігії, як і Едмонд. Сьогоднішня публіка була, м'яко кажучи, не «рідною» для професора релігійної символіки.

РОЗДІЛ 4

ConspiracyNet.com

ОСТАННІ НОВИНИ

Оновлено: Топ-10 публікацій дня від *ConspiracyNet* можна оглянути, натиснувши [тут](#). А також — просто зараз відбувається приголомшлива подія!

ПРО ЩО ХОЧЕ РОЗПОВІСТИ ЕДМОНД КІРШ?

Титани технології заповнили Більбао: сьогодні ввечері відбувається VIP-подія під проводом футуриста Едмонда Кірша в музеї Гуггенхайма. Музей посилено охороняється, гостям привід для зібрання не розголошували, але журналісти *ConspiracyNet* отримали з поінформованих інсайдерських джерел інформацію, з якої можна зробити висновок: Едмонд Кірш скоро почне свою промову і збирається здивувати гостей великим науковим відкриттям. *ConspiracyNet* і надалі стежитиме за перебігом подій і повідомлятиме всі новини.

РОЗДІЛ 5

Найбільша синагога Європи розташована в Будапешті на вулиці Дохань. Масивна будівля в мавританському стилі з двома потужними шпилями має сидіння для понад трьох тисяч вірян: лави в нижній залі призначені для чоловіків, а на балконі — для жінок.

У саду при синагозі у великій ямі поховано тіла сотень угорських євреїв, які загинули під час лихоліття нацистської окупації. Місце того поховання позначено Деревом Життя — металева скульптура являє собою плакучу вербу, на кожному з листків якої написано ім'я загиблої людини. Під вітром металеве листя дзвенить, і над освяченою землею розкочується моторшна луна.

Понад тридцять років настоятелем Великої синагоги був видатний знавець Талмуду і Каббали рабі Єгуда Кьовеш, який, попри похилий вік і слабке здоров'я, залишався активним членом юдейської громади як Угорщини, так і світу.

За Дунаєм сідало сонце, і рабі Кьовеш виходив із синагоги. Проминав бутики й загадкові «руїн-бари»¹ вулиці Дохань, прямуючи додому на площу 15 березня, у двох кроках від мосту Ержебет, що сполучає давні міста Буду і Пешт, котрі офіційно стали одним містом лише у 1873 році.

Не за горами був Песах — зазвичай найвеселіша пора для Кьовеша, — проте відколи він повернувся минулого тижня з Парламенту світових релігій, рабі відчував лише бездонну тривогу.

«Краще б я туди не приїжджав...»

Надзвичайна зустріч із єпископом Вальдеспіно, алламою Саедом аль-Фадлом і футурологом Едмондом Кіршем не дала Кьовешеві спокою вже четвертий день.

---

¹ Своєрідний формат барів — розташовані в напівзруйнованих будівлях. У Будапешті багато таких закладів у будинках старого єврейського кварталу.

Повернувшись додому, рабі пішов у двір, де в садку відімкнув *хазіко* — маленький флігель, що слугував йому за особисту каплицю і кабінет.

У будиночку була одна-єдина кімната з високими полицями, які вгиналися під вагою богословських томів. Кьовеш підійшов до столу і сів, невдоволено поглянувши на безлад перед собою.

«Побачив би хто мій стіл цього тижня — подумав би, що я збожеволів...»

На столі лежали відкритими кілька складних релігійних текстів — їхні сторінки були обліплені папірцями для записів. Далі на дерев'яних підставках розташувалися так само відкриті важкі томи — Тора івритом, арамейською та англійською мовами; усі вони були відкриті на тій самій книзі.

Буття.

«На початку...»

Кьовеш, звичайно, міг цитувати Книгу Буття з пам'яті всіма трьома мовами; читав він радше академічні коментарі до Книги Зоар та складної каббалістичної космології. Адже для такого богослова, як рабі Кьовеш, вивчати Книгу Буття — це приблизно як для Ейнштейна повертатися до шкільної арифметики. Однак цього тижня поважний рабин займався саме цим, а його записник на столі просто-таки обсіли липкі папірці з нотатками — так швидко накиданими, що Кьовеш сам ледве міг розібрати, що там написав.

«Я наче розум втратив...»

Рабі Кьовеш почав із Тори — Книги Буття, яку визнають і юдеї, і християни. «На початку сотворив Бог небо і землю». Далі він звернувся до коментарів Талмуду, перечитав рабинічні пояснення Ма'асех Берешіт — Акту Творення. Відтак занурився в мідраші, замислився над тлумаченнями від різних поважних екзегетів, які намагалися дати раду з суперечливими моментами традиційної історії створення світу. Урешті Кьовеш зарився в містичну каббалістику Зоару, в якій непізнаваний Бог виявляється як десять різних *сефірот* —

чи вимірів, розташованих понад каналами, що утворюють єдність, відому як Дерево Життя, з якого розквітають чотири окремі всесвіти.

Загадковість і заплутаність вірувань юдаїзму завжди заспокоювала Кьовеша, нагадуючи: Бог не створював людину здатною зрозуміти все на світі. Однак зараз, побачивши презентацію Едмонда Кірша й замислившись над простотою і зрозумілістю його відкриття, Кьовеш почувався так, наче останні три дні передивляється колекцію застарілих суперечностей. У якийсь момент він зміг лише відкласти давні тексти вбік і пройтися понад Дунаєм, аби зібратися з думками.

Рабі Кьовеш нарешті почав усвідомлювати болісну правду: робота Кірша дійсно матиме руйнівні наслідки для душ вірян усього світу. Одкровення науковця різко суперечило практично всім релігійним доктринам, і то напрочуд просто й переконливо.

«Не можу забути останнє зображення, — думав Кьовеш, згадуючи печальний підсумок презентації Кірша, яку вони дивилися з екрана великого телефона науковця. — Така новина вплине на кожну людину, не лише на вірян».

І тепер, попри довгі роздуми останніх днів, рабі Кьовеш не почувався ні на йоту ближчим до розуміння, що робити з інформацією, наданою Кіршем.

Він сумнівався, що Вальдеспіно чи аль-Фадл змогли прояснити для себе цю ситуацію краще. Троє богословів два дні тому спілкувалися телефоном, але ця розмова нічого не дала.

— Друзі! — почав Вальдеспіно. — Вочевидь, презентація pana Кірша викликає стурбованість... на багатьох рівнях. Я дуже радий йому зателефонувати мені та обговорити це додатково, але він мовчить. Зараз, гадаю, нам треба щось вирішувати.

— Я вже *вирішив*, — відказав аль-Фадл. — Ми не можемо сидіти склавши руки. Потрібно взяти ситуацію під контроль. Кірш широко відомий зневагою до релігії, і він оформить своє відкриття так, щоб завдати максимального

удару майбутньому віри. Потрібно діяти на випередження. *Самим* заявити про це відкриття. Негайно. Треба подати його в такому світлі, щоб воно якомога менше зашкодило вірянам у духовному світі.

— Я розумію: нам потрібно зробити публічну заяву, — сказав Вальдеспіно, — але, на жаль, не можу уявити, як подати *таке* без загрози. — Він важко зітхнув. — Також проблема полягає в тому, що ми дали обіцянку панові Кіршу зберігати його таємницю.

— Правда, — відгукнувся аль-Фадл. — Мене теж турбує ця обіцянка, однак нам потрібно обирати менше зло і діяти заради більшого добра. Під ударом ми *всі*: мусульмани, юдеї, християни, індуїсти — усі релігії; і, зважаючи, що віра кожного з нас дає людині засадничу істину, яку намагається підірвати пан Кірш, ми зобов'язані подати цей матеріал так, щоб не стривожити наших громад.

— Боюся, такого розумного способу не існує, — мовив Вальдеспіно. — Якщо ми розглядаємо можливість публічно розповісти про заяву Кірша, то єдиний життєздатний спосіб у такому разі — посіяти *сумнів* у його відкритті, дискредитувати його до того, як він проголосить те, що зібрався.

— Едмонд Кірш? — відгукнувся аль-Фадл. — Блискучий науковець, який ніколи не помилявся? Хіба ми всі разом не були на зустрічі з ним? Його презентація дуже переконлива.

Вальдеспіно буркнув:

— Не більше, ніж заяви Галілея, Бруно чи Коперника свого часу. Релігії вже бували в такій ситуації. Просто наука знову стукає в наші двері.

— Але ж на значно глибшому рівні, ніж відкриття у фізиці чи астрономії! — вигукнув аль-Фадл. — Кірш ставить під сумнів самі *основи* — корінь того, у що ми віримо! Звичайно, можна пригадати історію, та не забувайте: попри всі старання вашого Ватикану, такі люди, як Галілей, зі своїми твердженнями зазвичай перемагали. І з Кіршем буде те саме. Цього не відвернути.

Запала похмура тиша.

— Мій погляд на ситуацію простий, — сказав Вальдеспіно. — Я був би радий, коли б Едмонд Кірш не робив цього відкриття. Боюся, ми не готові мати справу з його висновками. І, на моє глибоке переконання, краще, коли б ця інформація не побачила світу. — Він ненадовго замовк. — Водночас я вважаю, що все в нашому світі відбувається за Божим задумом. Може, нашими молитвами Бог звернеться до pana Кірша й переконає його не оприлюднювати свого відкриття.

Аль-Фадл пирхнув:

— Не думаю, що пан Кірш — така людина, яка здатна почувти голос Божий.

— Може, й так, — сказав Вальдеспіно. — Однак чудеса відбуваються кожного дня.

Аль-Фадл палко заперечив:

— З усією повагою — але хіба що ви будете молитися, щоб Бог ударив Кірша блискавкою до того, як він проголосить...

— Панове! — втрутився Кьовеш, намагаючись розрядити напругу, що починала наростати. — Не гарячкуймо. Нам немає необхідності просто зараз домовлятися. Пан Кірш сказав, що свою презентацію влаштує через місяць. Чи не варто було б мені запропонувати, щоб ми зараз подумали над цією справою кожен окремо, а потім переговори за кілька днів? Можливо, нам на думку спаде правильний план дій.

— Це мудро, — відповів Вальдеспіно.

— Тільки не чекаймо занадто довго, — додав аль-Фадл. — Зідзвонімося через два дні.

— Домовилися! — сказав Вальдеспіно. — На той час ми зможемо ухвалити правильне рішення.

Відтоді минуло два дні, і тепер настав вечір, на який планувалася телефонна нарада.

Рабі Кьовеш дедалі більше хвилювався, сидячи сам-один у своєму кабінеті в хазіко. Минуло майже десять хвилин після призначеного часу.

Нарешті задзвонив телефон — і Кьовеш схопив слухавку.

— Добрий вечір, рабі, — сказав єпископ Вальдеспіно; голос у нього був стурбований. — Вибачте за затримку. — Пауза. — Боюся, аллама аль-Фадл не зможе до нас приєднатися.

— Як? — здивувався Кьовеш. — Що з ним?

— Не знаю. Я цілий день йому телефоную, але аллама, здається... *зник*. Ніхто з його колег не знає, де він.

У Кьовеша поза шкірою пробіг холод.

— Це тривожний знак.

— Згоден. Будемо сподіватися, що з ним усе гаразд. На жаль, маю інші новини. — Єпископ замовк, після чого продовжив іще похмуріше: — Я щойно дізнався, що Едмонд Кірш улаштовує подію, на якій збирається поділитися зі світом своїм відкриттям... сьогодні ввечері.

— Сьогодні?! Він же казав, що зробить це *через місяць*! — спалахнув Кьовеш.

— Так, — відказав Вальдеспіно. — Він збрехав.

РОЗДІЛ 6

Дружній голос Вінстона лунав в аудіопристрої Ленгдона: — Просто перед вами — найбільша картина нашої колекції, хоча переважно гості не одразу її помічають.

Ленгдон подивився на другий бік атріуму, але побачив лише скляну стіну з краєвидом на лагуну.

— Перепрошую, мабуть, тут я належу до більшості. Не бачу картини.

— Ну, розташована вона в доволі незвичний спосіб, — весело відповів Вінстон. — Полотно не на стіні, а на *підлозі*.

«Міг би я здогадатися!» — подумав Ленгдон, подивився вниз і, йдучи вперед, побачив широке прямокутне полотно, натягнуте на каміння під ногами.

Велетенський витвір був виконаний одним кольором — являв собою монохромну темно-синю ділянку, — і глядачі стояли по периметру картини, дивлячись у неї, мов у ставок.

— Площа цієї картини — понад п'ятсот квадратних метрів, — прокоментував Вінстон.

Ленгдон зрозумів, що це в десять разів більше за його кембриджську квартиру.

— Витвір Іва Кляйна лагідно прозивають «Басейн».

Ленгдон мимоволі відзначив, що цей відтінок синього приваблює погляд, і його густота викликала відчуття, що можна пірнути просто в картину.

— Кляйн винайшов цей колір, — продовжив Вінстон. — Він зветься «міжнародний синій Кляйна», й автор стверджує, що глибина цього кольору відображує його власне утопічне світобачення — неземне і безмежне.

Ленгдон відчув: зараз Вінстон зачитує текст.

— Кляйн найбільш відомий своїми синіми картинами, а також скандальною фотографією «Стрибок у порожнечу», яка викликала значну паніку, коли її оприлюднили в 1960 році.

Ленгдон бачив «Стрибок у порожнечу» в Музеї сучасного мистецтва у Нью-Йорку. Фотографія справляла тривожне враження: на ній добре вдягнутий чоловік стрибав «ластівкою» з високої будівлі, під якою був лише асфальт. Насправді ж зображення становило майстерний монтаж, блискуче відретушований бритвою задовго до появи *Photoshop*.

— Крім того, — додав Вінстон, — Кляйн також склав музичну п'єсу «Монотон-Тиша», в якій симфонічний оркестр цілих двадцять хвилин грає один акорд у ре-мажорі.

— І люди це *слухають*?

— Тисячі. Й один акорд — це тільки перша частина. У другій частині оркестр сидить без руху, виконуючи «чисту тишу» протягом двадцяти хвилин.

— Ви жартуєте, так?

— Ні, говорю цілком серйозно. На захист цього твору: виступ був не настільки нудним, як може здатися; на сцені також були три оголені жінки, намащені синьою фарбою, які качалися по велетенських полотнах.

Хоча Ленгдон приділив кращу частину своєї кар'єри вивченню мистецтва, його турбувало те, що він так і не навчився до кінця цінувати авангардні досягнення культури. Принади сучасного мистецтва лишалися для нього загадкою.

— Не хочу виявляти неповагу, Вінстоне, але маю сказати вам: мені буває важко провести межу між «сучасним мистецтвом» і просто дивацтвом.

Вінстон незворушно відповів:

— Ну, таке питання часто виникає, правда? У вашому світі класичного мистецтва витвори цінуються за рівень авторського виконання — тобто того, як вправно рухається пензель полотном чи різець рубає камінь. Ну а в сучасному мистецтві шедевр часто полягає в самій *ідеї*, а не в її виконанні. Наприклад, людина дуже просто може скласти сорокахвилинну симфонію, де буде лише одна нота й тиша, але саме Іву Кляйну спала на думку така річ.

— Ну що ж, справедливо.

— Звичайно, «Туманна скульптура» надворі — це чудовий приклад концептуального мистецтва. У митця виникла *ідея* — провести труби з отворами під мостом і видувати туман над лагуною — але *створювали* це місцеві слюсарі. — Вінстон трохи помовчав. — Хоча я дуже високо оцінюю мисткиню, яка використала такий засіб як код.

— *Туман* як код?

— Так. Це зашифрована присвята архітектору музею.

— Френку Гері?

— Френку Овену Гері¹, — поправив Вінстон.

— Розумно!

Ленгдон ішов у бік вікон, і Вінстон сказав:

— Звідси чудово видно павучиху. Бачите Маман, ту, яку зустрічали внизу?

Ленгдон подивився за вікно: на другому боці лагуни виділила масивна скульптура «чорної вдови».

¹ Ініціали архітектора складаються в англійське слово *fog* — туман.

— Так. Неможливо не помітити.

— З інтонації чую, що ви не в захваті.

— Щиро намагаюся захоплюватись, — сказав Ленгдон і додав: — Я класицист. Тут я трохи не у своїй стихії.

— Цікаво, — мовив Вінстон. — Мені чомусь здавалося, що саме *вам* Маман сподобається. Вона — чудовий приклад класичного принципу зіставлення. Власне, ви могли б її наводити як приклад цього явища на заняттях.

Ленгдон придивився до павучихи, але нічого такого не помітив. Коли йшлося про пояснення того, що означає зіставлення, він волів традиційніші приклади.

— Напевне, все ж і далі вестиму мову про Давида.

— Так, Мікеланджело — золотий стандарт, — мовив з усмішкою Вінстон, — він блискуче розташував свого Давида в дещо жіночному контрапосто: у того звішена розслаблена рука, праща теж повисла: в такий спосіб передано жіночну вразливість. А при тому Давид випромінює шалену, смертельно небезпечну рішучість, його сухожилля й судини напинаються: він готовий убити Голіафа. Цей витвір одночасно і ніжний, і потужний.

Така характеристика справила враження на Ленгдона — він був би радий, коли б його студенти могли так глибоко розуміти шедевр Мікеланджело.

— Маман не відрізняється від Давида, — промовив Вінстон. — Так само сміливо зіставляються архетипні принципи. У природі павук «чорна вдова» — це страшна істота, хижак, що ловить жертву в тенета і вбиває. Та попри цю небезпечність, тут павучиха зображена з повною яйцевою камерою: вона готується дати нове життя, є водночас силою і смерті, і народження — потужний тулуб спирається на неймовірно тонкі ноги, чим передано і силу, і крихкість. Маман можна, якщо хочете, назвати Давидом наших днів.

— Щось не хочеться, — усміхнувся у відповідь Ленгдон. — Але не можу не відзначити: ваш аналіз дав мені неабияку поживу для думки.

— Чудово, то дозвольте мені показати вам найновіший із наших експонатів. Так сталося, що це — оригінальний витвір Едмонда Кірша.

— Правда? Ніколи не знав, що Едмонд — митець.

Вінстон засміявся.

— Ну, моя справа — показати...

Ленгдон дав Вінстону провести себе понад вікнами в простору нішу, де велика група гостей зібралася перед великою грудкою засохлої грязюки, що висіла на стіні. На перший погляд глинистий шмат нагадав Ленгдонові якусь скам'янілість у музеї природи. Однак то була просто глина.

Натомість на грудці були грубо нанесені значки, подібні до тих, які могла б дитина намалювати паличкою на мокрому цементі. Юрба була дещо розчарована.

— Це таке зробив Едмонд? — пирхнула жінка в норковому манто з ботоксом у губах. — Не розумію.

У Ленгдоні пробудилася викладацька жилка; він не витримав і втрутився:

— Власне, дуже розумно зроблено. Поки що це мій улюблений експонат у цьому музеї.

Жінка розвернулася і глянула на професора з трохи надмірною зневагою.

— *Правда?* То, *прошу*, просвітїть мене.

«З радістю!» Ленгдон підійшов до значків, грубо намальованих по глиняній поверхні.

— Отже, передусім, — промовив він, — Едмонд цим шматком глини віддає шану найдавнішій людській писемності — клинопису.

Жінка невпевнено зморгнула.

— Три глибокі борозни посередині, — продовжив Ленгдон, — це слово «риба» ассирійською мовою. Такий знак зветься піктограмою. Якщо придивитися, можна уявити відкритий рот риби, розвернутої праворуч, а також трикутну луску на її тілі.

Юрба задерла голови й стала знову роздивлятися витвір.

— А якщо поглянути туди, — мовив Ленгдон, показуючи на заглибини ліворуч від риби, — то можете помітити, що Едмонд намалював на глині сліди ніг за рибою, щоб показати еволюційний вихід риб на суходіл.

Гості схвально закивали.

— Ну й нарешті, — додав Ленгдон, — асиметрична зірочка праворуч — символ, який риба, здається, збирається з'їсти, — це одне з перших відомих історії зображень Бога.

Жінка з ботоксом звела брови:

— Риба їсть Бога?

— Виходить, що так. Це жартівлива версія риби Дарвіна — еволюція пожирає релігію. — Ленгдон злегка знизав плечима, озирнувшись на групу. — Як я вже сказав, розумно придумано.

Ленгдон пішов, чуючи, як у нього за спиною шепочуться, а Вінстон розсміявся.

— Чудово, професоре, і дуже влучно! Едмонд би оцінив ваш експромт. Мало хто здатний розшифрувати цей експонат.

— Ну що ж, — відказав Ленгдон, — це, власне, моя *робота*.

— Так, і тепер я розумію, чому містер Кірш просив мене ставитися до вас як до надзвичайного гостя. По суті, він просив мене показати вам дещо, з чим сьогодні не матиме справи більше ніхто із запрошених.

— Правда? І що ж це?

— Праворуч від головних вікон — чи бачите відгороджений коридор?

Ленгдон поглянув праворуч.

— Так, бачу.

— Добре. Ідіть за моїми вказівками.

Ленгдон невпевнено йшов, слухаючи інструкції Вінстона. Дістався входу в коридор, роззирнувся, чи ніхто його не бачить, обережно протиснувся за огорожу і швидко зник у глибині коридору. Тепер, лишивши юрбу гостей позаду, Ленгдон пройшов десять метрів до металевих дверей із кодовим замком.

— Наберіть на клавіатурі оці шість цифр... — сказав Вінстон.

Ленгдон набрав за ним код, і двері клацнули.

— Чудово, професоре, прошу заходити.

Ленгдон якусь мить постояв, не знаючи, чого чекати. Тоді зібрався з духом і штовхнув двері. За ними була майже повна темрява.

— Зараз увімкну вам світло, — сказав Вінстон. — Будь ласка, заходьте й зачиніть за собою двері.

Ленгдон обережно ступив у приміщення, вдивляючись у темряву. Зачинив за собою двері, замок клацнув. Поступово по кутках стало розгорятися м'яке світло, і простір виявився велетенською печерою — вона могла би правити за ангар для реактивних літаків.

— Понад три тисячі квадратних метрів, — пояснив Вінстон.

Порівняно з цією залогою атриум неспівмірно малів. Світло розгорялось, і Ленгдон розгледів на підлозі групу масивних силуетів — сім чи вісім — щось ніби динозаври, які поночі вийшли пастися.

— Що це таке переді мною? — спитав Ленгдон.

— Воно зветься «Питання часу», — почувся бадьорий голос Вінстона в аудіопристрої. — Це найважчий експонат музею. Понад дев'ятсот тонн.

Ленгдон намагався зрозуміти, що до чого.

— А чому я тут сам?

— Як я вже казав, містер Кірш попросив мене показати вам дивовижні об'єкти.

Світло розгорілося на повну силу, заповнило всю велетенську залу, і Ленгдон здивовано глядів на те, що відкрилося його очам.

«Я потрапив у паралельний всесвіт».

РОЗДІЛ 7

Адмірал Луїс Авіла прийшов на пропускний пункт музею, подивився на годинник, перевіряючи, чи вчасно прибув. «Ідеально».

Він показав *Documento Nacional de Identidad*¹ працівникам, перед якими лежав список запрошених. На мить пульс Авіли пошвидшився: його спочатку не знайшли в списку. Нарешті він виявився внизу — його додали в останній момент, — тож Авілу пропустили.

«Як і обіцяв Регент». Як йому це вдалося, Авіла навіть уявити не міг. Сьогоднішній список запрошених мав бути ідеально продуманий.

Авіла підійшов до металошукача, де вийняв стільниковий телефон і поклав на тацю. Потім обережно видобув із кишені кітеля незвично важку вервицю й поклав поряд.

«Обережно, — казав собі адмірал. — Дуже обережно».

Охоронець показав йому на рамку, потім приніс тацю з особистими речами.

— *Que rosario tan bonito*², — сказав охоронець, милуючись металевими намистинами, зібраними на міцному ланцюгу, з широким заокругленим хрестом.

— *Gracias*, — відповів Авіла. «Сам зробив...»

Авіла пройшов крізь рамку без пригод. По другий бік забрав вервицю й телефон, обережно поклав у кишеню, після чого перейшов туди, де видавали аудіопристрої.

«Нащо мені екскурсія, — подумав він. — У мене справи».

¹ Національне посвідчення особи.

² Яка гарна вервиця.

Ідучи через атріум, він нишком кинув свій пристрій у смітник.

Серце адмірала калатало, і він шукав очима тихого місця, де можна було би зв'язатися з Регентом і дати йому знати, що прибув на місце без пригод.

«За Бога, країну і короля! — подумав він. — Але головне — за Бога».

Тим часом у глибинах освітленої місяцем пустелі за Дубаєм знаний 78-річний аллама Саєд аль-Фадл долав смертельну втому, повзучи сипучими пісками. Іти він уже не міг.

Обпечена сонцем шкіра аль-Фадла вкрилася пухирями, горло немилосердно боліло з кожним подихом. Піщані вітри засліпили його багато годин тому, але він продовжував повзти. У якусь мить йому начебто почулося гудіння квадрацикла чи ще якоїсь машини — але, може, то просто завивав вітер. Аль-Фадл давно зневірився, що Бог його порятує. Грифи вже не кружляли над його головою: вони йшли по піску поряд.

Високий озброєний іспанець, який учора ввечері вскочив у машину аль-Фадла, мовчки погнав автомобіль углиб пустелі. Через годину іспанець зупинився й наказав аль-Фадлові вийти з машини. І покинув літнього чоловіка в темряві без води та їжі.

Викрадач ніяк не виказав, хто він і чому це робить. Єдина прикмета, що впала в око аль-Фадлові, — дивний знак на правій долоні іспанця. Цей символ не був знайомий старому богослову.

Багато годин аль-Фадл ішов пустелею і марно кликав на допомогу. А тепер старий богослов упав на задушливий пісок, серце у зневодненому тілі зупинялось. І в голові аллами знову постало те питання, яке мучило його ці довгі години.

«Ну кому може бути потрібна моя смерть?»

Він жахнувся: логічна відповідь була лише одна.

РОЗДІЛ 8

Погляд Роберта Ленґдона переходив від однієї колосальної фігури до іншої. Кожна являла собою велетенський лист сталі, що де-не-де взялася іржею: кожен з них був красиво закручений і ненадійно стояв на ребрі, так що виходила окрема стіна. Вигнуті стіни були заввишки майже п'ять метрів і скручувались у різні плавні форми — хвиляста стрічка, відкрите коло, широкий завиток.

— «Питання часу», — повторив Вінстон. — Автор — Річард Серра. Використання стін без жодної опори створює ілюзію нестійкості. Однак насправді вони дуже стійкі. Уявіть доларову купюру, яку намотали на олівець: вона спокійно стоятиме на ребрі, навіть якщо прибрати олівець, бо її підтримує власна геометрія.

Ленґдон зупинився й задивився на велетенське коло попереду. Метал окислився, від чого став паленого рудого кольору й набув грубого, якогось живого вигляду. Об'єкт випромінював і силу, і тонке відчуття балансу.

— Професоре, ви помітили, що перша форма не зовсім замкнена?

Ленґдон обійшов її і побачив: краї не зовсім сходяться, неначе дитина пробувала намалювати коло, але не змогла замкнути.

— Ця неповна замкненість створює прохід, який вабить відвідувача досередини, закликає дослідити від'ємний простір.

«Якщо у відвідувача немає клаустрофобії», — подумав Ленгдон, швидко переходячи далі.

— Аналогічно, — додав Вінстон, — перед вами три звивисті металеві стрічки, приблизно паралельні між собою і розташовані так, щоб вийшли два хвилясті тунелі завдовжки понад тридцять метрів. Це називається «Змія», і по ній зазвичай бігають юні відвідувачі. А ще двоє людей, стоячи на протилежних її кінцях, можуть розмовляти пошепки й чути одне одного так само добре, як зблизька.

— Дивовижно, Вінстоне, але чи не могли б ви пояснити, чому Едмонд попросив вас показати мені цю галерею?

«Він же знає, що це не моє».

Вінстон промовив:

— Він особливо хотів, щоб я вам показав «Обертovu спіраль», вона он там, у правому кутку. Бачите?

Ленгдон примружився. «Та, що начебто мало не за кілометр звідси?»

— Так, бачу.

— Чудово, підійдімо ближче.

Ленгдон обережно озирнув велетенський простір і пішов до тієї далекої спіралі, а Вінстон продовжив екскурсію.

— Я чув, професоре, що Едмонд Кірш — палкий прихильник вашої роботи, особливо ваших ідей щодо взаємодії різних релігійних традицій упродовж історії, а також відображення їх еволюції в мистецтві. Багато в чому Едмонд працює в дуже подібній царині. Його математичне прогнозування й теорія ігор доволі подібні до такого: аналіз еволюції різних систем і передбачення, як вони з часом розвиватимуться.

— Ну, вочевидь, він майстер своєї справи. Його й називають Нострадамусом наших днів.

— Так. Хоча порівняння дещо образливе, як на мою думку.

— Чому ж? — заперечив Ленгдон. — Нострадамус — найславетніший провидець усіх часів.

— Не хочу різко заперечувати, професоре, але Нострадамус написав майже тисячу туманних катренів, які дуже виграли від творчого підходу всіляких забобонних читачів, котрі шукали точного сенсу там, де не було жодного... і бачили там що завгодно: від Другої світової війни до смерті принцеси Діани чи нападу на Всесвітній торговельний центр. Це повний абсурд. Натомість Едмонд Кірш оприлюднив обмежену кількість дуже точних прогнозів, які незабаром справилися, — хмарні комп'ютерні сервіси, самокеровані автомобілі, процесор, який працює лише на п'ятьох атомах. Містер Кірш — зовсім не Нострадамус.

«Визнаю свою помилку», — подумав Ленгдон. Едмонд Кірш, як він чув, викликав палку прихильність серед своїх працівників, і, схоже, Вінстон був одним із таких захоплених учнів.

— То як вам екскурсія? — змінив тему Вінстон.

— Дуже цікаво. Едмонд довів технологію дистанційної екскурсії до рівня, гідного найвищої похвали.

— Так, ця система багато років була його мрією, і Едмонд витрачав на її таємну розробку безліч грошей і часу.

— Правда? Технологія зовсім не здається складною. Маю визнати, спочатку я був налаштований скептично, але ви мене підкупили — бесіда вийшла надзвичайно цікава.

— Дякую вам за таку похвалу, хоча й сподіваюся, що не зруйнує вашого враження, сказавши вам правду. Боюся, я не був з вами до кінця чесним.

— Перепрошую?

— По-перше, мене звати не Вінстон. Я — Арт.

Ленгдон засміявся.

— Екскурсивод у мистецькому музеї з іменем *Арт*? Я зовсім не ображаюся, що ви взяли псевдонім. Приємно познайомитися, Арте.

— Далі, коли ви мене питали, чому я не воджу вас особисто, я правильно відповів вам, що містер Кірш не хоче великих натовпів у музеї. Однак це була не вся правда. Є ще

одна причина, з якої ми спілкуємося через пристрій, а не особисто. — Він ненадовго змовк. — Власне, я не здатний рухатися фізично.

— О... співчуваю... — Ленгдон уявив Арта в інвалідному візку в кол-центрі й пожалкував, що Артові стало соромно і він мав пояснювати цю ситуацію.

— Не варто мене жаліти. Запевняю вас, із *ногами* я мав би дуже химерний вигляд. Розумієте, я не такий, яким ви мене уявляєте.

Ленгдон сповільнив крок.

— Що це означає?

— Ім'я Арт — це скорочення слова *artificial* — «штучний», хоча містерові Кіршу дужче подобається слово «синтетичний». — Він на мить замовк. — Правда в тому, професоре, що весь вечір ви спілкувалися з синтетичним екскурсоводом. Таким собі комп'ютером.

Ленгдон невпевнено роззирнувся.

— Це якийсь жарт?

— Зовсім ні, професоре. Я говорю цілком серйозно. Едмонд Кірш витратив десять років і майже мільярд доларів у галузі синтетичного інтелекту, і сьогодні ввечері ви першим оцінили плід його праці. Усю вашу екскурсію провів синтетичний екскурсовод. Я — не людина.

Ленгдон якусь мить не міг цього сприйняти. Дикція і граматика Арта-Вінстона були ідеальні, і якщо не зважати на дещо незграбний сміх, він був одним із найкращих співрозмовників, з якими мав справу Ленгдон. Понад те, вони весь вечір обмінювалися думками й жартували на дуже багато тем, і екскурсовод був блискуче знайомий із їхніми тонкощами.

«За мною стежать, — тепер зрозумів Ленгдон, вишукуючи на стінах приховані відеокамери. У нього виникла підозра, що він теж мимоволі є учасником якогось “експериментально-мистецького” проекту, тонко зрежисованого театру абсурду. — Я в них як щур у лабіринті».

— Мені не дуже приємно це знати, — промовив Ленгдон, і його слова розкотилися луною в порожній галереї.

— Прийміть мої вибачення, — сказав Вінстон. — Вас можна зрозуміти. Я передчував, що вам важко буде прийняти цю новину. Гадаю, саме тому Едмонд попросив мене привести вас сюди, у відлюдне місце. Цю інформацію не можна відкривати іншим гостям.

Ленгдон уважно вдивлявся в темні кутки — чи немає там когось?

— Як ви, без сумніву, знаєте, — продовжив голос, моторошно спокійний: його зовсім не бентежили почуття Ленгдона, — людський мозок є бінарною системою: сигнал або йде через синапс, або не йде — так чи ні, як у комп'ютерних сигналах. Мозок має понад сто трильйонів перемикачів, що означає: створення мозку — питання не так технології, як масштабу.

Ленгдон майже не слухав. Він знову рушив до виходу: знак зі стрілкою показував у дальший кінець галереї.

— Професоре, я розумію, що людський тембр мого голосу важко сприйняти як машинний, однак синтезувати мовлення ще порівняно просто. Навіть електронна книжка за дев'яносто дев'ять доларів доволі пристойно відтворює людську мову. Едмонд інвестував у цю розробку *мільярди*.

Ленгдон зупинився.

— Якщо ви комп'ютер, то скажіть ось що. Яким був індекс Доу—Джонса 24 серпня 1974 року?

— Це була субота, — блискавично відповів голос. — Ринки не працювали.

Ленгдон відчув холодок поза шкірою. Він спеціально обрав таку дату. Одним із побічних ефектів ейдетичної пам'яті в нього було те, що дати закарбовувались у ній назавжди. Тієї суботи був день народження його друга, і Ленгдон досі пам'ятав вечірку в басейні. «Гелена Вулі була в синьому бікіні...»

— Однак, — одразу додав голос, — напередодні в п'ятницю, 23 серпня, індекс Доу—Джонса становив 686,80: відбулося падіння на 17,83 пункта зі втратою у 2,53 відсотка.

Ленгдонові відібрало мову.

— Я радо почекаю, — бадьоро мовив голос, — поки ви перевірите ці відомості за своїм смартфоном. Хоча й не можу не вказати вам на іронію цієї ситуації.

— Але... я не...

— Найскладніше завдання у створенні штучного інтелекту, — продовжив голос, і його легкий британський акцент тепер здався особливо химерним, — не у швидкому доступі до відомостей, який насправді створити дуже просто, а в здатності помічати взаємозв'язок і переплетеність даних — те, в чому ви неперевершені, так? Взаємозв'язок ідей? Це одна з причин, чому містер Кірш хотів перевірити мої здатності саме на вас.

— Це випробування? — спитав Ленгдон. — Мене?

— Аж ніяк. — І знову цей сором'язливий смішок. — Це випробування *мене*. Чи можу я вас переконати, що я — людина.

— Тест Тьюрінга.

— Саме так.

Тест Тьюрінга, згадував Ленгдон, то було завдання, запропоноване спеціалістом із розшифрування кодів Аланом Тьюрінгом: зробити так, щоб поведінка машини не відрізнялася від поведінки людини. Власне, людина-експерт мала послухати розмову людини і машини й сказати, хто зі співрозмовників людина. Якщо це неможливо, то тест Тьюрінга вважається пройденим. Тест Тьюрінга був ідеально пройдений 2014 року в Лондонському королівському товаристві. Відтоді технології штучного інтелекту розвивалися з карколомною швидкістю.

— Сьогодні ввечері, — продовжив Арт, — жоден із наших гостей нічого не запідозрив. Усі чудово проводять час.

— Чекайте, тут усі розмовляють із комп'ютером?!

— Фактично, всі розмовляють зі мною. Я можу легко виконувати багато завдань одночасно. Ви чуєте мій голос, виставлений від початку, — той, якому надає перевагу Едмонд, —

а решта чують інші голоси й інші мови. З огляду на те, що ви американець, науковець і чоловік, я обрав для вас чоловічий голос і британський акцент. Я гадав, що так ви почуватиметеся більш упевнено, ніж якби чули голос молодой жінки з тягучим акцентом південних штатів.

«Воно щойно назвало мене шовіністом?»

Ленгдон згадав запис, який кілька років тому циркулював у мережі: голові бюро часопису *Time* Майклові Шереру зателефонував робот із телемаркетингу — настільки жакливо схожий на людину, що Шерер розмістив запис дзвінка в інтернеті, щоб усі охочі могли його почути.

«Це було багато років тому», — зрозумів Ленгдон.

Ленгдон знав, що Кірш уже давно бавиться створенням штучного інтелекту, час від часу з'являючись на обкладинках часописів і проголошуючи всілякі відкриття. Схоже, «Вінстон» — це найкраще на сьогодні дітище Кірша.

— Розумію, що все відбувається дуже швидко, — продовжив голос, — але містер Кірш попросив мене показати вам спіраль, біля якої ви зараз. Він казав, щоб ви ввійшли в цю спіраль і дійшли до її центру.

Ленгдон зазирнув у вузький прохід і відчув, що всі м'язи напружилися. «Це в Едмонда жарти такі?»

— Не могли б ви мені сказати, що там? Я не великий любитель замкнених просторів.

— Цікаво, я про вас цього не знав.

— Клаустрофобія — не з тих речей, які зазначають у резюме. — Ленгдон зловив себе на тому, що досі не може вповні усвідомити, що спілкується з машиною.

— Боятися не варто. Посередині спіралі доволі багато місця, а містер Кірш прохав мене показати вам власне *центр*. Але перед тим як увійти, Едмонд просив вас зняти аудіопристрій і покласти отут на підлогу.

Ленгдон подивився на високу споруду і завагався.

— Ви зі мною не підете?

— Виходить, що ні.

— Розумієте, все це дуже дивно, і я не зовсім...

— Професоре, з огляду на те, що Едмонд привіз вас сюди, прохання пройти всередину мистецького витвору є маленьким. Діти щодня це роблять — і лишаються живими.

Ленгдонові ще ніколи не дорікав комп'ютер (якщо цей голос справді належав комп'ютеру), проте це гостре зауваження зробило свою справу. Він зняв пристрій, обережно поклав на підлогу й став обличчям до проходу. Високі стіни утворювали вузький каньйон, який вигинався вбік і зникав у темряві.

— Знову як завжди... — зітхнув він, ні до кого особливо не звертаючись.

Тоді глибоко вдихнув і зайшов.

Повертаючи і повертаючи за годинниковою стрілкою, прохід вів Ленгдона дедалі глибше і тривав значно довше, ніж можна було очікувати: невдовзі професор згубив лік виткам. З кожним із них коридор вужчав, і широкі плечі Ленгдона вже майже торкалися стін. «Дихай, Роберте, дихай...» Похилі листи металу, здавалося, були готові ось-ось обвалитися й поховати чоловіка під тоннами сталі.

«Навіщо я це роблю?»

За мить до того, як Ленгдон вирішив розвернутися й піти назад, коридор закінчився, відкрившись у велике приміщення. Як і обіцяв Вінстон, воно дійсно виявилось більшим, ніж можна було очікувати. Ленгдон швидко вийшов з тунелю й видихнув; оглядаючи голу підлогу й високі металеві стіни, він знову замислився, чи не став об'єктом якогось вигадливого студентського жарту.

Десь зовні клацнув замок, і за високими стінами покоїлася луна від швидких кроків. Хтось увійшов у галерею через ближчі двері, що їх помітив Ленгдон. Підійшов до спіралі й почав ходити в ній навколо Ленгдона, наближаючись із кожним витком. Він теж був у цій споруді.

Ленгдон відступив і розвернувся до входу, а кроки рухалися по колу, наближалися. Швидке стакато гучнішало, доки

раптом із тунелю вийшов чоловік. Невисокий, худий, блідий, із пронизливим поглядом і кучмою неслухняного чорного волосся.

Ленгдон з кам'яним обличчям дивився на нього. За кілька секунд дозволив собі широко всміхнутися.

— Великий Едмонд Кірш завжди з'являється ефектно.

— Справити перше враження можна лише з першої спроби, — привітно відказав Кірш. — Я скучив за тобою, Роберте. Дякую, що прибув.

Чоловіки сердечно обійнялися. Ленгдон поплескав товариша по спині — і помітив, що Кірш схуд.

— Ти втратив вагу, — зауважив Ленгдон.

— Я став веганом, — відповів Кірш. — Це простіше, ніж спортом.

Ленгдон розсміявся:

— Як же гарно тебе зустріти! Як завжди, змушуєш мене почуватися занадто парадно вдягненим.

— Хто, я?! — Кірш подивився на свої вузькі чорні джинси, напрасовану футболку з V-подібним вирізом і куртку-бомбер з асиметричною «блискавкою». — Це от кутюр.

— І білі сланці теж от кутюр?

— Сланці?! Це *Guineas* від Сальваторе Феррагамо.

— І, гадаю, коштують більше, ніж увесь мій костюм разом узятий.

Едмонд підійшов і роздивився ярличок на класичному фракку Ленгдона.

— Власне, — тепло усміхнувся він, — фрак доволі якісний. Ціна приблизно того самого порядку.

— Хотів би сказати тобі, Едмонде, що твій синтетичний друг Вінстон... вселяє тривогу.

Кірш радісно всміхнувся:

— Неймовірно, правда? Ти не повіриш, але я цього року створив справжній штучний інтелект — це квантовий стрибок. Я розробив кілька нових власних програм, які дозво-

ляють машині розв'язувати завдання й саморегулюватися в цілковито новий спосіб. Над Вінстоном ще працюю, та він з кожним днем розвивається.

Ленгдон помітив: за останній рік навколо хлопчакуватих очей Едмонда залягли глибокі зморшки. Чоловік мав стомлений вигляд.

— Едмонде, скажеш, чому привів мене сюди?

— У Більбао? Чи в центр спіралі — витвору Річарда Серра?

— Почнімо зі спіралі, — мовив Ленгдон. — Ти ж бо *знаєш*, що в мене клаустрофобія.

— Так і є. Сьогодні ввечері я збираюся виводити людей за межі зони комфорту, — усміхнувся Кірш.

— Ти завжди цим славився.

— Крім того, — додав Кірш, — мені треба було поговорити з тобою, а при тому не хотілося, щоб хтось інший мене бачив до виступу.

— Бо рок-зірки ніколи не ходять між глядачів перед концертом?

— Саме так! — віджартувався Кірш. — Рок-зірки магічним чином виникають на сцені з хмари диму.

Угорі світло то яскравішало, то темнішало. Кірш відгорнув рукав і поглянув на годинник. Потім подивився на Ленгдона і раптово посерйознішав.

— Роберте, в нас обмаль часу. Сьогодні в мене подія надзвичайної ваги. Власне, важлива подія для всього людства.

Ленгдона сповнювало передчуття.

— Нещодавно я зробив наукове відкриття, — сказав Едмонд. — Це прорив, який матиме далекосяжні наслідки. Майже ніхто на світі не знає про це, а сьогодні — зовсім незадовго — я власною персоною звернуся до світу й оголошу, що я виявив.

— Навіть не знаю, що сказати, — мовив Ленгдон. — Звучить як щось дивовижне.

Едмонд перейшов на шепіт, незвично напружений:

— Перед тим як оприлюднити це, Роберте, мені потрібна твоя порада. — Він ненадовго замовк. — Боюся, від цього може залежати моє життя.

РОЗДІЛ 9

Між двома людьми всередині спіралі запала тиша.
«Мені потрібна твоя порада... Боюся, від цього може залежати моє життя...»

Слова Едмонда важко зависли в повітрі, і Ленгдон помітив тривогу в очах товариша.

— Едмонде! Що відбувається? Що з тобою?

Світло знову моргнуло, але Едмонд не звернув на це уваги.

— Для мене цей рік був особливим, — почав він пошепки. — Я працював над великим проектом, який привів мене до революційного відкриття.

— Звучить чудово.

Кірш кивнув.

— Так і є, і я не можу дібрати слів, щоб описати, наскільки сильно бажаю поділитися ним зі світом сьогодні. Це відкриття спричинить величезний зсув парадигми. Без перебільшення можу сказати, що моє відкриття матиме наслідки такого масштабу, як коперниканський переворот.

На мить Ленгдонові здалося, що науковець жартує, але обличчя Едмонда виявляло глибоку серйозність.

Коперник? Скромність ніколи не була сильною рисою Едмонда, але така заява видавалася вершиною самовпевненості. Миколай Коперник, батько геліоцентричної моделі світу — він довів, що планети обертаються навколо Сонця, чим спричинив наукову революцію в XVI столітті, яка повністю знищила давно проповідувану церквою ідею, що людство перебуває в центрі Божого всесвіту. Його відкриття церква засуджувала протягом трьох століть, але — нічого не вдієш — світ незворотно змінився.

— Бачу твій скептицизм, — сказав Едмонд. — А якби я назвав Дарвіна, було б краще?

Ленгдон усміхнувся:

— Те саме.

— Гаразд, тоді дозволь спитати: які два фундаментальні питання хвилювали людство протягом усієї його історії?

Ленгдон замислився.

— Ну... Напевне: «Як усе почалося? Звідки ми з'явилися?»

— Саме так. Тільки друге питання просто дублює перше. Не звідки ми з'явились, а...

— ...куди прямуємо?

— Так! Ці дві таємниці — осердя людського досвіду. Звідки ми? Куди ми прямуємо? *Створення і доля людини*. Це дві головні загадки. — Едмонд гостро, з уважним очікуванням подивився на Ленгдона. — Роберте, моє відкриття... дає чітку відповідь на обидва.

Ленгдон намагався усвідомити вагу слів Едмонда й серйозні наслідки.

— Я... навіть не знаю, що сказати.

— Немає потреби казати. Я сподіваюся, що зможу знайти час докладно обговорити майбутню презентацію після виголошення, а зараз маю порозмовляти з тобою про темний бік ситуації — про те, до чого *призведе* моє відкриття.

— Гадаєш, будуть наслідки?

— Не сумніваюся. Відповівши на ці питання, я поставив себе в пряму опозицію з усталеними духовними вченнями, які розвивалися протягом століть. Питання створення людини і того, що на неї чекає, традиційно є сферою релігії. Я втрутився в цю галузь — і представникам релігій світу не сподобається те, що я збираюся виголосити.

— Цікаво, — відказав Ленгдон. — І саме заради того ти мене випитував про релігії торік за обідом у Бостоні?

— Саме так. Може, пам'ятаєш, що я особисто тебе запевняв: за нашого життя міфи релігій будуть практично зруйновані науковими відкриттями.

Ленгдон кивнув. «Таке важко забути». Зухвалість заяви Кірша слово в слово закарбувалася в ейдетичній пам'яті Ленгдона.

— Так. І я заперечив: релігія пережила протягом тисячоліть великий поступ науки й виконувала важливу роль у суспільстві; релігія може еволюціонувати — але ніколи не помре.

— Точно. А я також сказав, що тепер знайшов мету в житті: зробити так, щоб наукова істина викорінила міф релігії.

— Так, сильно сказано.

— І ти мені кинув виклик, Роберте. Заперечив, що коли мені трапиться «наукова істина», яка конфліктує з принципами релігії чи підриває їх, то я маю обговорити її з *богословом*, сподіваючись, що я сприйму: наука і релігія часто намагаються сказати одне й те саме різними мовами.

— Пам'ятаю, звичайно. Науковці і духовні особи використовують різний словник, описуючи ті самі таємниці всесвіту. Конфлікти між ними часто є семантичними, а не посутніми.

— Що ж, я вчинив за твоєю порадою, — сказав Кірш. — Порадився з духовними очільниками щодо мого нового відкриття.

— Так?

— Знаєш Парламент світових релігій?

— Звичайно. — Ленгдон дуже захоплювався тим, як це зібрання сприяє діалогу різних вір.

— Сталося так, — сказав Кірш, — що цього року Парламент проводив засідання під Барселоною — у годині дороги від мого дому, в абатстві Монтсеррат.

«Мальовниче місце», — подумав Ленгдон, який багато років тому бував на верхівці тієї гори.

— Коли я почув, що він відбувається того самого тижня, коли я планував оприлюднити своє велике наукове відкриття, не знаю, я...

— Подумав, що то, можливо, Боже знамення?

Кірш засміявся.

— Щось таке. І з ними зв'язався.

Ленгдон був вражений.

— Ти промовляв до *всього* парламенту?

— Ні! Це занадто небезпечно. Я не хотів, щоб інформація поширилася до того, як я виголошу її сам, тож я домовився про зустріч із трьома з них: представниками християнства, ісламу та юдаїзму. Ми вчотирьох приватно зустрілися в бібліотеці.

— Мені дуже дивно, що тебе пустили в *бібліотеку*, — промовив Ленгдон. — Наскільки мені відомо, це священне місце.

— Я сказав їм, що мені потрібне надійне місце для зустрічі: без телефонів, відеокамер, сторонніх. Вони повели мене до бібліотеки. До того як сказати їм будь-що, я взяв з них обіцянку мовчати. Вони пообіцяли. Наразі, крім них, більше ніхто на землі не знає нічого про моє відкриття.

— Дивовижно! І як вони зреагували на твою розповідь? Кірш знітився.

— Може, я не зовсім ідеально все подав. Ти знаєш, Роберте, коли розгортаються пристрасті, дипломат із мене ніякий.

— Так, я читав, що тобі не завадило б тренування чутливості, — усміхнувся Ленгдон. «Так само як Стіву Джобсу й багатьом іншим геніям-візіонерам».

— Тож відповідно до своєї природної прямої я почав з того, що просто розповів їм правду — що я завжди вважав релігію такою собі формою масового самообману і як науковцеві мені важко прийняти той факт, що мільярди розумних людей покладаються на застарілі вірування, покликані їх заспокоїти й вести вперед. Коли вони спитали, чому я раджуся з людьми, яких не поважаю, я відповів, що хочу бачити їхню реакцію на моє відкриття, щоб мати уявлення про те, як його після оприлюднення сприймуть віряни світу.

— Дипломатично, як завжди, — скривився Ленгдон. — А ти *знаєш*, що не завжди чесність — найкраща політика?

Кірш відмахнувся.

— Мої думки щодо релігії й так широко відомі. Я думав, вони оцінять мою відвертість. Хай там як, після того я презентував їм свою роботу, детально пояснив, що саме відкрив і яким чином моє відкриття все змінює. Навіть дістав телефон і показав їм відео — визнаю, доволі ефектне. Вони втратили дар мови.

— Ну *щось* же вони мали сказати, — не відступався Ленгдон: йому ставало дедалі цікавіше дізнатися, що ж таке відкрив Кірш.

— Я сподівався на розмову, але християнський священник не дав решті двом і слова сказати. Переконавав мене ще раз подумати, чи оприлюднювати цю інформацію. Я сказав, що подумаю до наступного місяця.

— Але ж ти збираєшся це зробити *зараз*!

— Авжеж. Я їм сказав, що подумаю кілька тижнів, щоб вони не запанікували й не почали втручатися.

— А якщо вони дізнаються про сьогodнiшню презентацію? — спитав Ленгдон.

— Раді не будуть. Особливо *один* з них. — Кірш уважно подивився Ленгдонові в очі. — Організовував нашу зустріч єпископ Антоніо Вальдеспіно. Знаєш його?

Ленгдон напружився.

— З Мадрида?

Кірш кивнув.

— Той самий.

«Мабуть, не ідеальний слухач для радикального атеїста Едмонда», — подумав Ленгдон. Вальдеспіно, відомий своїми глибоко консервативними поглядами й сильним впливом на короля Іспанії, був дуже потужною фігурою в іспанській католицькій церкві.

— Цього року він приймав парламент, — сказав Кірш, — і, отже, з ним я домовлявся про зустріч. Він запропонував, що з'явиться особисто, а я попросив його взяти з собою представників ісламу та юдаїзму.

Світло знову пригасло.

Кірш важко зітхнув, заговорив ще тихіше:

— Роберте, я хотів поговорити з тобою перед презентацією, тому що мені потрібна твоя порада. Мені потрібно знати, чи, на твою думку, єпископ Вальдеспіно небезпечний.

— Небезпечний? — перепитав Ленґдон. — Як саме?

— Я показав йому те, що загрожує його світові, і мені потрібно знати, чи загрожує мені від нього якась фізична небезпека.

Ленґдон одразу похитав головою.

— Ні, це неможливо. Не знаю, що саме ти йому сказав, однак Вальдеспіно — стовп іспанського католицизму, і його зв'язки з іспанською королівською родиною роблять його надзвичайно *впливовим*... але ж він священик, а не гангстер. Його влада — політична. Він може виголосити проповідь проти тебе, та мені надзвичайно важко повірити, що він міг би становити для тебе якусь фізичну загрозу.

Кірша ці слова не надто заспокоїли.

— Ти не бачив, як він дивився на мене, коли я залишав Монтсеррат.

— Ти перебував у святому місці — в бібліотеці монастиря — і сказав там єпископові, що вся система його віри — це обман! — вигукнув Ленґдон. — Невже ти чекав, що він за це чаю з тістечком піднесе?

— Ні, — погодився Едмонд, — але я не чекав і на погрозове повідомлення голосової пошти після нашої зустрічі.

— Єпископ Вальдеспіно телефонував тобі?

Кірш сунув руку за пазуху куртки й витяг смартфон незвичних розмірів. Його великий бірюзовий чохол прикрашав орнамент із шестикутників, у якому Ленґдон упізнав відомий візерунок каталонського архітектора-модерніста Антоніо Гауді.

— Сам послухай, — сказав Кірш, натиснув кілька кнопок і підніс телефон до вуха професора.

Почувся тріскучий голос літнього чоловіка — говорив він жорстко, серйозно й похмуро:

Пане Кіриш, це єпископ Антоніо Вальдеспіно. Як ви знаєте, наша зустріч сьогодні вранці глибоко стурбувала мене, так само як і двох моїх колег. Прошу вас зателефонувати мені негайно для подальшого обговорення цих питань, і дозвольте попередити вас щодо небезпеки оприлюднення цієї інформації. Якщо ви не зателефонуєте, я порадив моїм колегам замислитися над превентивним оголошенням про ваше відкриття, щоб воно було подане в іншому світлі, дискредитоване — з тим, щоб упередити невимовну шкоду, якої воно може завдати світові... цього удару ви, певно, не передбачали. Чекаю на ваш дзвінок і дуже раджу не випробовувати мого терпіння.

Повідомлення скінчилося.

Ленґдон мав визнати, що його вразила агресія в мові Вальдеспіно, однак повідомлення викликало не острах, а скоріше цікавість: що ж усе-таки відкрив Едмонд?

— І що ж ти йому відповів?

— Нічого, — відповів Едмонд, повертаючи телефон у внутрішню кишеню. — Я подумав, що це порожні погрози. Був певен, що вони хочуть *приховати* цю інформацію, а не оголошувати її самостійно. Понад те, я розумів, що сьогоднішня вечірня презентація застане їх зненацька, тож не надто переймався якимись упереджувальними діями з їхнього боку. — Він трохи помовчав, дивлячись на Ленґдона. — Ну... не знаю, але в його голосі було щось таке... не можу з голови цього викинути.

— Ти хвилюєшся, що тобі щось загрожує *тут*? Сьогодні ввечері?

— Ні, ні, список запрошених ретельно складено, будівля надійно охороняється. Мене більше хвилює, що станеться, якщо я вийду на люди. — Раптово Едмонд пожалкував, що

про це сказав. — Це якісь дурниці. Мандраж. Мені просто була потрібна твоя інтуїція.

Ленгдон дивився на свого товариша, і хвилювання в душі професора наростало. Едмонд був незвично блідий і схвилюваний.

— Інтуїція каже мені, що Вальдеспіно ніколи не становитиме для тебе фізичної небезпеки, хоч як ти його розлютив.

Світло невпинно продовжувало гаснути.

— Що ж, дякую, — Кірш поглянув на годинник. — Я маю йти. Чи можемо ми зустрітися згодом? Деякі аспекти мого відкриття я б хотів додатково з тобою обговорити.

— Звичайно.

— Чудово. Після презентації може початися хаос, тож нам треба буде десь сховатися від гармидеру й балачок.

Едмонд вийняв візитівку й почав щось писати на звороті.

— Після презентації бери таксі й дай оцю картку водієві. Кожен місцевий водій знатиме, куди везти.

Він вручив картку Ленгдонові.

Ленгдон очікував побачити на ній адресу місцевого готелю чи ресторану. Натомість там було щось схоже на шифр:

B10-EC346

— Перепрошую, я маю *оце* показати таксистові?

— Так, він знатиме, куди їхати. Я скажу охороні, щоб чекали на тебе, і сам прибуду якомога швидше.

«Охороні?» Ленгдон спохмурнів, гадаючи, що B10-EC346 — це, певне, кодова назва якогось місцевого таємного наукового клубу.

— Це до болю просто, мій друже, — підморгнув він. — А ти так точно розгадаєш. І, до речі, щоб це не стало для тебе несподіванкою — *ти* відіграєш певну роль у моїй сьогоднішній доповіді.

Ленгдон здивувався:

— Яку роль?

— Не хвилюйся. Робити нічого не потрібно.

Із тим Едмонд Кірш рушив до виходу зі спіралі.

— Мені швидко треба за сцену, а Вінстон проведе тебе.

Кірш зупинився у дверях і озирнувся.

— Побачимося після доповіді. І сподіваймося, що ти мав рацію щодо Вальдеспіно.

— Едмонде, не турбуйся. Зосередься на презентації. Духовні особи тобі нічим не загрожують, — запевнив його Ленгдон.

Кірша, здається, це не надто заспокоїло.

— Може, Роберте, коли ти почуєш, що я скажу, то зміниш думку.

РОЗДІЛ 10

Престольний храм Римо-Католицької архідієцезії Мадрида — кафедральний собор Альмудена, потужна неокласицистична споруда — прилягає до королівського палацу. Собор побудований на місці давньої мечеті, і його назва походить від арабського слова *аль-мудайна* — цитадель.

За легендою, у 1083 році, коли Альфонсо VI відвоював Мадрид у маврів, він загорівся бажанням віднайти дорогоцінну ікону Святої Діви, яку заради збереження сховали в мурах цитаделі. Не в силі знайти сховану Діву, Альфонсо почав пристрасно молитися, доки від мурів твердині відпав шматок — і відкрилась ікона. Перед нею навіть горіли свічки — ті самі, які були запалено перед тим, як багато століть тому ікону замурували.

Сьогодні Альмуденська Богоматір є покровителькою Мадрида, і тисячі прочан і туристів ідуть до собору Альмудена, щоб уклонитися цьому образу. Надзвичайне розташування церкви — спільний двір із королівським палацом: той, хто прийшов до храму, має шанс побачити, як король заходить чи виходить.

Цього вечора коридором собору бігав молодий паламар — і причина його паніки була неабияка.

«Де єпископ Вальдеспіно?!

Уже має починатися служба!»

Не одне десятиліття єпископ Антоніо Вальдеспіно був головним священиком і настоятелем собору. Давній друг і дучівник короля, Вальдеспіно був відомий як відданий традиціоналіст, який негативно ставиться практично до будь-якої модернізації. 83-річний єпископ, на диво всім, досі кожного Страсного тижня з кайданами на ногах долучався до міської ходи з іконами.

«Вальдеспіно жодного разу не спізнювався на Службу Божу».

Паламар бачив єпископа двадцять хвилин тому в ризниці: як завжди, допомагав йому вдягатися. Після того єпископ отримав SMS і мовчки кудись поспішив.

«Куди?»

Паламар шукав його у вітварі, у ризниці, навіть в особистій кімнаті відпочинку єпископа — і тепер мчав коридором адміністративної частини собору, щоб дізнатися, чи єпископ не в кабінеті.

Здалеку було чути, як пробудився соборний орган.

«Уже починається гімн!»

Паламар різко зупинився перед кабінетом єпископа — і був вражений: з-під дверей пробивалося світло. «Він тут?!»

Паламар обережно постукав.

— *¿Excelencia Reverendísima?*¹

Жодної відповіді.

Паламар постукав гучніше й гукнув:

— *¿Su Excelencia?*²

Знову мовчання.

Переймаючись здоров'ям літнього чоловіка, паламар повернув ручку і штовхнув двері.

— *¡Cielos!*³

¹ Високопреосвященний Владико?

² Ваше Преосвященство?!

³ О небеса!

Паламар зазирнув у кабінет — і ахнув. Єпископ Вальдеспіно сидів за столом із червоного дерева й невідривно дивився в екран ноутбука, що світився перед ним. Митра так і лишалася в нього на голові, риза зім'ялася на сидінні, а єпископський посох без церемонії стояв під стіною. Паламар відкашлявся.

— *La santa misa está...*

— *Preparada*¹, — перебив його єпископ, стежачи за чимось на екрані. — *Padre Derida me sustituye.*

Паламар вражено дивився на нього. «Отець Деріда мене замінить»?! Молодший священик проводить суботню вечірню — це щось уже геть химерне.

— *¡Vete ya!* — різко наказав Вальдеспіно, не зводячи очей з екрана. — *Y cierra la puerta.*

Переляканий юнак зробив так, як сказано: одразу вийшов і зачинив за собою двері. Поспішаючи назад на звуки органа, паламар гадав: що ж таке дивиться на комп'ютері єпископ, що думки його віддалилися від обов'язків перед Богом.

—————

Тієї миті адмірал Авіла пробирався в натовпі, який невпинно зростав, до атріуму музею Гуггенхайма, дивуючись гостям, які з кимось невимушено балакають у модні аудіопристрої. Схоже, аудіотур був інтерактивний.

Авіла зрадив, що позбувся тих навушників.

«Зараз ніщо не має відволікати».

Поглянувши на годинник, придивився до ліфтів. Там уже було повно гостей, які збиралися на місце головної події нагорі, так що Авіла вирішив іти сходами. Підіймаючись, відчув такі самі дрож і недовіру, що й напередодні ввечері. «Невже я став людиною, здатною на вбивство?» Ті безбожники, які знищили його дружину й дитину, змінили його.

---

¹ — До святої меси...

— Все готове.

«Мої дії благословляє вища влада, — нагадав собі адмірал. — Я йду на праведний вчинок».

Дійшовши до першого майданчика, Авіла задивився на жінку, що йшла ближчим підвісним мостом. «Нова знаменитість Іспанії», — подумав він, проводжаючи очима красуню.

Вона була вдягнена у вузьку білу сукню з діагональною чорною смугою, яка елегантно перетинала груди. Цією стрункою фігурою, пишним темним волоссям і легкою ходою неможливо було не милуватись, і Авіла помітив, що не лише він проводжає її очима.

Крім захоплених поглядів інших гостей заходу, жінку в білому також невідступно супроводжували двоє бездоганних охоронців. Вони рухалися зі сторожкою впевненістю пантер і були вдягнені в однакові сині піджаки з вишитим гербом і великими ініціалами GR.

Авілу їхня присутність не здивувала, однак адміралове серце закалатало. Колишній офіцер, він добре знав, що означають ці дві літери в іспанських силових структурах. Ці двоє — елітні охоронці, озброєні до зубів та ідеально вишколені.

«Якщо вони тут, діяти треба якомога обачніше!» — сказав собі Авіла.

— Агов! — крикнув хтось просто в нього за спиною.

Авіла різко розвернувся.

Пузатий дядько у фрак у чорному ковбойському капелюсі широко всміхався до адмірала.

— Чудовий костюм! — вигукнув чоловік, показуючи на форму Авіли. — Де такі беруть?

Авіла подивився на нього, рефлекторно стискаючи кулаки.

«Усе життя прослужиш, собою жертвуючи, — отоді й дадуть!» — подумав адмірал.

— *No hablo inglés*¹, — відказав Авіла вголос, знизав плечима й пішов нагору.

---

¹ Не розмовляю англійською.

На другому майданчику Авіла побачив довгий коридор, у кінці якого видніла кімната відпочинку. Він уже зібрався рушити туди, коли світло в музеї моргнуло: то був перший знак гостям збиратися нагорі, де відбудеться презентація.

Авіла зайшов до порожньої кімнати, відтак у найдальшу кабінку туалету й замкнувся в ній. На самоті адмірал відчув, як знайомі демони рвуться нагору в його свідомість, аби потягти у прірву.

«П'ять років минуло — а спогади все мене переслідують».

Авіла люто відігнав від себе жажіття й дістав з кишені вервицю. Обережно повісив її на гачок. Намисто і хрест гойдалися перед ним; адмірал трохи помилювався власною роботою. Фанатик був би вражений у саме серце від думки, що хтось може осквернити священний предмет, створивши таку річ. Однак Регент запевнив Авілу, що крайня потреба виправдовує певну гнучкість принципів, і гріх буде відпущено.

«Коли мета свята, — сказав Регент, — то Бог неодмінно пробачить».

Від лиха мала бути надійно захищена не лише душа, а й *тіло* Авіли. Він поглянув на татуювання на долоні.

Як давня монограма Христа, той знак повністю складався з літер. Авіла сам накреслив його три дні тому за допомогою чорнила й голки, точно за вказівками, і татуювання ще поболювало, а навколо нього лишався червоний слід. Якщо його схоплять, запевняв Регент, треба тільки показати долоню — і за кілька годин його випустять.

«Ми маємо найвищі посади в уряді», — казав Регент.

Авіла вже бачив, наскільки потужним є вплив цієї особи — його немов огорнуло якимось захисним плащем. «Є ще

на світі люди, які шанують давні звичаї». Авіла сподівався колись теж долучитися до цієї еліти, але зараз вважав за честь бодай що-небудь зробити для неї.

Усамітнившись, Авіла вийняв телефон і набрав захищений номер, який йому дали.

На тому кінці відповіли після першого гудка:

— ¿Sí?

— *Estoy en posición*, — повідомив Авіла, очікуючи остаточних інструкцій.

— *Bien*, — відгукнувся Регент. — *Tendrás una sola oportunidad. Aprovecharla será crucial*¹.

РОЗДІЛ 11

У тридцяти кілометрах уздовж берегової лінії від блискучих хмарочосів, штучних островів та елітних вілл Дубая лежить місто Шарджа — ультраконсервативна ісламська культурна столиця Об'єднаних Арабських Еміратів.

У Шарджі шістсот мечетей і найкращі університети в регіоні, тож це місто — бастион духовності й науки: цю позицію підтримують потужні ресурси нафти і правитель, який найвище ставить освіту свого народу.

Того вечора родина славетного шарджського аллами Саєда аль-Фадла тихо зібралася для особливого чування. Родичі не здійснювали традиційного тахаджуду², а молилися за повернення любого батька, дядька, чоловіка, який безслідно зник учора.

У місцевій пресі писали, ніби один із колег Саєда стверджував: зазвичай спокійний аллама здавався «дивно збудженим» після повернення з Парламенту світових релігій

¹ — Так.

— Я на місці.

— Гарзд. Маєте лише один шанс. Усе залежить від того, як ви ним скористаєтесь.

² Нічне чування з читанням Корану.

два дні тому. Крім того, колега краєм вуха чув, що Саєд на рідкість емоційно сперечався з кимось телефоном невдовзі по прибутті. Суперечка точилась англійською мовою, тож він не зрозумів, про що мова, однак стверджував, ніби Саєд раз у раз повторював те саме ім'я.

Едмонд Кірш.

РОЗДІЛ 12

Думки Ленгдона крутилися вихором, коли він виходив зі спіральної споруди. Розмова з Кіршем і заінтригувала, і стривожила його. Чи перебільшував Едмонд, чи ні, але науковець-комп'ютерник точно *щось* відкрив і був переконаний, що це спричинить у світі зсув парадигми.

«Відкриття, яке можна поставити поряд із системою Коперника?»

Коли Ленгдон нарешті вийшов із металевого закруту, в голові його трохи паморочилося. Він підняв із підлоги аудіопристрій і надів його.

— Вінстоне! — сказав він. — Алло!

У мікрофоні тихо клацнуло, і кібербританець повернувся.

— Вітаю, професоре. Так, я тут. Містер Кірш попросив вас сісти на службовий ліфт — адже часу обмаль — і повертатися в атриум. Також він припустив, що вам сподобається наш надзвичайно великий службовий ліфт.

— Як мило з його боку. Він знає, що в мене клаустрофобія.

— Тепер і я знатиму. І не забуду.

Вінстон провів Ленгдона в бічні двері бетонним коридором до ліфтів. Як він і обіцяв, кабіна була просто гігантська: очевидно, спеціально призначена для перевезення величезних витворів мистецтва.

— Верхня кнопка, — пояснив Вінстон Ленгдонові, коли той зайшов. — Третій поверх.

Коли вони прибули на місце, Ленгдон вийшов.

— Добре! — бадьоро промовив Вінстон у голові Ленгдона. — Пройдімо галереєю ліворуч. Це найкоротший шлях до зали.

Ленгдон за вказівками Вінстона пройшов широкою галереєю, де стояли всілякі химерні арт-інсталяції: сталава гармата, яка, схоже, стріляла драглистими червоними кулями, що були зроблені ніби з пластиліну, в білу стінку; каное, сплетене з дроту, нездатне плавати; ціле мініатюрне місто, зроблене з полірованих металевих кубиків.

Ідучи до виходу, Ленгдон зловив себе на тому, що зворотно дивиться на масивний об'єкт, який панував над усім довколишнім простором.

«Однозначно, — подумав професор, — я знайшов найбільш чудернацьку річ у музеї».

На всю ширину зали розкинулась інсталяція: безліч дерев'яних вовків у динамічних позах немовби мчали довгою вервечкою, потім стрибали високо в повітря, з усього маху налітаючи на прозору скляну стіну, — і падали, утворюючи гору вовчих трупів.

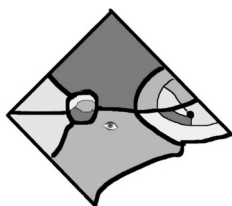
— Це називається «Тримаємо курс», — непрохано пояснив Вінстон. — Дев'яносто дев'ять вовків сліпо біжать, налітаючи на стіну, що символізує стадну свідомість, брак мужності відхилитися від норми.

Іронія цієї метафори вразила Ленгдона. «Гадаю, Едмонд сьогодні буде різко відхилитися від норми».

— Ну а тепер, якщо ви підете прямо, — мовив Вінстон, — ви побачите вихід ліворуч від он того кольорового ромба. Цей митець — один з улюблених художників Едмонда.

Ленгдон помітив барвисту картину попереду — і миттєво впізнав характерні карлючки, відкриті кольори, грайливе летюче око.

«Жоан Міро», — подумав Ленгдон, якому теж завжди подобалися витівки відомого барселонця: щось середнє між дитячою розмальовкою і сюрреалістичним вітражем.

Наблизившись до картини, Ленгдон раптом зупинився — його вразило, що поверхня картини абсолютно гладенька, без жодних слідів пензля.

— Це репродукція?

— Ні, оригінал, — відгукнувся Вінстон.

Ленгдон придивився. Картину, абсолютно очевидно, роздрукували на великоформатному принтері.

— Вінстоне, це ж *роздрук*. Він навіть не на полотні.

— Я на полотні не працюю, — відповів Вінстон. — Я створюю свої картини віртуально, а потім Едмонд їх для мене друкує.

— Чекайте, — не повірив Ленгдон. — Це — *ваше*?

— Так, я намагався наслідувати стиль Жоана Міро.

— Бачу, — сказав Ленгдон. — Навіть *підписано* — «Міро»!

— Ні, — зауважив Вінстон. — Придивіться. Прізвище Жоана Міро пишеться з надрядковим значком: *Miró*. А я написав без значка. Це *miro* по-іспанськи значить «дивлюся».

«Розумно!» — мимоволі відзначив Ленгдон, побачивши, як єдине око в стилі Міро дивиться на глядача з центру картини Вінстона.

— Едмонд просив мене намалювати автопортрет, і я зробив його.

«Це твій автопортрет? — Ленгдон знову подивився на набір нерівних звивин і завитків. — Певне, ти дуже дивний комп'ютер».

Ленгдон нещодавно читав про те, що Едмонд дедалі більше захоплюється навчанням комп'ютерів алгоритмічного мистецтва — тобто такого, яке генерують дуже складні комп'ютерні програми. У зв'язку з цим поставало незручне питання:

якщо комп'ютер створює мистецтво, то хто ж митець — машина чи програміст? У Массачусетському технологічному інституті дуже гарно виконані зразки алгоритмічного мистецтва викликали активне, але якесь незграбне обговорення в гуманітаріїв Гарварду: «Чи саме мистецтво робить нас людьми?»

— Також я пишу музику, — бадьоро додав Вінстон. — Якщо вам буде цікаво, попросіть потім Едмонда зіграти щось для вас. Але нині маєте поспішати. Дуже скоро почнеться презентація.

Ленгдон вийшов із галереї — і опинився на високому містку над головним атриумом. По другий бік величезної зали екскурсоводи спрямовували жменьку спізнілих гостей від ліфтів і вели їх, мов череду, в бік Ленгдона просто над ним.

— Сьогоднішня програма розпочнеться лише за кілька хвилин, — мовив Вінстон. — Чи ви бачите вхід у презентаційний простір?

— Так. Він просто переді мною.

— Чудово. Це ваш кінцевий пункт. Зайшовши, ви побачите кошики для аудіопристроїв. Едмонд попросив вас *не* здавати свій, залишайте його з собою. Таким чином по завершенні я зможу вивести вас чорним ходом із музею, де ви не опинитеся в натовпі й спокійно знайдете таксі.

Перед очима в Ленгдона постали літери й цифри, які Едмонд написав на візитівці з тим, щоб він показав їх водію.

— Вінстоне, мені Едмонд написав просто: «ВІО-ЕС346». Він сказав, що це до болю простий шифр.

— Він сказав правду, — швидко відказав Вінстон. — Ну а тепер, професоре, програма ось-ось розпочнеться. Дуже сподіваюся, що вам сподобається презентація містера Кірша, і з нетерпінням чекаю на спілкування з вами після неї.

У пристрої різко клацнуло — і Вінстон зник.

Ленгдон підійшов до вхідних дверей, зняв маленький пристрій і тихо поклав у кишеню фрака. Відтак поспішив до входу з останніми нечисленними гостями — щойно перед тим, як двері зачинилися за ним.

Він знов опинився в несподіваному просторі.

«Ми будемо стояти протягом презентації?»

Ленгдон уявляв, що гості зберуться в зручній глядацькій залі з кріслами й будуть у комфортних умовах слухати про відкриття Едмонда, а натомість сотні гостей напхалися в тісний простір галереї з побіленими стінами. На стінах ніде не було видно жодних експонатів, так само як на підлозі не стояло ніяких сидінь — лише підвищення з великим рідкокристалічним екраном у глибині. На екрані з'явився напис:

Трансляція наживо почнеться через
2 хвилини 07 секунд

Ленгдона охопило передчуття, він придивився й побачив на екрані другий рядок, який довелося перерахувати:

Кількість дистанційних глядачів на цей момент:
1 953 694

«Два мільйони людей?»

Кірш казав Ленгдонові, що транслюватиме свою презентацію в прямому ефірі, однак ця цифра не вкладалася в голову, і вона зростала з кожною секундою.

Ленгдон усміхнувся. Колишній учень справді має успіх. Однак що ж Едмонд збирається повідомити світу?

РОЗДІЛ 13

Над пустелею на схід від Дубая сяяв місяць. Спортивне авто *Sand Viper 1100* різко завернуло ліворуч і зупинилось — хмара піску злетіла у світлі потужних фар.

Підліток за кермом зняв окуляри й подивився на те, що ледь не переїхав. Передчуваючи недобре, він виліз із машини й підійшов до темного предмета на піску.

Так — перше враження, на жаль, було правильним.

У світлі фар лежало долілиць нерухоме людське тіло.

— *Мархаба!*¹ — невпевнено погукав його хлопець.

Жодної відповіді.

На голові в людини була традиційна шапка-такіджа й ши-рокий талаб. Незнайомець виглядав огрядним і добре вгодо-ваним. Сліди його вже давно змело вітром — тож не було жодного знаку чи пояснення, як він потрапив у серце пустелі.

— *Мархаба?* — повторив підліток.

Мовчання.

Не знаючи, що робити далі, хлопець обережно штовхнув чоловіка ногою в бік. Хоча той був повний, але тіло вияви-лося твердим і тугим — його вже висушили сонце й вітер.

Очевидно, він мертвий.

Хлопець простягнув руку, взяв тіло за плече й перевернув. Порожні очі незнайомця тепер дивилися в небеса. Лице й бо-роду його вкривав пісок, однак навіть у такому вигляді цей чоловік видавався добрим, навіть наче знайомим — щось та-ке як любий дядечко або дідусь.

Неподалік загуло ще кілька квадрациклів і спортив-них машин: друзі, які разом із хлопцем бурунили пустелю, під'їжджали подивитися, чи все в нього гаразд. Ось уже їх чути за барханом, а ось вони вже з'їжджають до нього.

Усі зупинилися, познімали шоломи й окуляри-консерви і зібралися навколо моторошної знахідки. Один із юнаків схвильовано заговорив: він упізнав загиблого. То був відо-мий аллама Саєд аль-Фадл — богослов і очільник духовен-ства. Інколи він приходив із лекціями до його університету.

— *Мата Алайна 'ан наф'аль?*² — промовив він.

Хлопці мовчки стояли колом і дивилися на тіло. А потім вони зробили те саме, що в подібних випадках роблять під-літки всього світу: вихопили телефони, почали фотографу-вати й писати друзям.

¹ Здрастуйте! (*араб.*)

² Що нам робити? (*араб.*)

РОЗДІЛ 14

Стоячи в густій юрбі коло підвищення, Роберт Ленгдон здивовано спостерігав, як невпинно росте цифра на екрані.

Кількість дистанційних глядачів на цей момент: 2 527 664

У тісній залі перемовляння сотень гостей перетворювалося на монотонне гудіння; у голосах бриніло передчуття, багато хто в останню хвилину комусь телефонував чи постив у твітері повідомлення, де він наразі перебуває.

На підвищення вийшов технік і постукав по мікрофону.

— Пані та панове, ми вже просили вас вимкнути всі пристрої мобільного зв'язку. У цю хвилину ми заблокуємо всі вай-фай і стільникові комунікації на час події.

Не всі припинили телефонні розмови — та зв'язок різко обірвався. Багато хто з таких гостей був глибоко приголомшений, неначе їм продемонстровано якесь дивовижне досягнення кіршіанської техніки, яке чарівним чином перерубало всі їхні зв'язки з зовнішнім світом.

«П'ятсот доларів у магазині електроніки», — подумав Ленгдон. Він-бо належав до тих нечисленних гарвардських професорів, які використовували портативний глушник мобільного зв'язку, створюючи в аудиторії під час своїх лекцій «мертві зони», щоб студенти не відволікалися на свої гаджети.

Оператор з важкою камерою на плечі приготувався й спрямував своє знаряддя на підвищення. Світло згасло.

На екрані було:

Трансляція наживо почнеться через 38 секунд

Кількість дистанційних глядачів на цей момент: 2 857 914

Ленгдон вражено спостерігав за лічильником глядачів. Здається, той зростає швидше за національний борг США; професор просто не міг уявити майже три мільйони людей,

які в цю хвилину сидять удома перед екранами, чекаючи на трансляцію того, що ось-ось відбуватиметься в цій залі.

— Тридцять секунд, — тихо промовив технік у мікрофон.

Відчинилися вузькі двері в стіні за підвищенням, і всі притихли, виглядаючи великого Едмонда Кірша.

Але Едмонд не виходив.

Двері лишалися відчиненими майже десять секунд.

І тут до підвищення підійшла елегантно вбрана жінка. Вона була дивовижною красунею — висока, гнучка, з довгим чорним волоссям. На ній була біла сукня з чорною діагональною смугою. Здавалося, вона не йде, а легко летить над землею. Вийшовши на середину сцени, жінка поправила мікрофон, вдихнула, поблажливо всміхнулася до глядачів і почекала, доки годинник покаже:

Трансляція наживо почнеться через 10 секунд

Жінка на мить заплющила очі, немовби збираючись із духом, потім розплющила їх — і її обличчя вже було сповнене самовладання.

Оператор підняв п'ять пальців.

Чотири, три, два...

Жінка подивилася в камеру — і гомін ущух. Рідкокристалічний екран пригас на тлі її обличчя. Вона пильно окинула гостей поглядом одухотворених темних очей, невимучено відкинула пасмо волосся зі смаглявої щоки.

— Усім добрий вечір! — привітно почала вона гарно поставленим голосом із легким іспанським акцентом. — Мене звати Амбра Відаль.

Зала вибухнула несподівано гучними оплесками: очевидно, дуже багато з присутніх знали, хто вона.

— *¡Felicidades!*¹ — закричав хтось.

Жінка зашарілась, і Ленгдон відчув, що дечого ще не знає.

---

¹ Вітаємо!

— Леді і джентльмени, — швидко продовжила вона, — останні п'ять років я працюю директором нашого музею Гуттенхайма в Більбао, і сьогодні рада вітати вас на неймовірному, особливому вечорі, який проводить дійсно видатна людина!

Усі активно заплескали в долоні — і Ленгдон долучився до оплесків.

— Едмонд Кірш є не тільки щедрим покровителем нашого музею, а й нашим вірним другом. Було великою честю і радістю тісно співпрацювати з ним останні кілька місяців, протягом яких планувалася ця подія. Я щойно бачила, який галас здійснюється в соціальних мережах усього світу! Як, без сумніву, більшість із вас чули, Едмонд Кірш сьогодні ввечері планує оголосити про велике наукове відкриття — відкриття, що, на його переконання, світ назавжди запам'ятає як його найбільший подарунок.

У залі почувся схвильований гомін.

Чорнява красуня грайливо всміхнулася:

— Звичайно, я дуже просила Едмонда розповісти *мені*, що ж він відкрив, — але він відмовився навіть натякнути.

Дружний сміх — і нова хвиля оплесків.

— Сьогоднішня особлива подія, — продовжила директорка музею, — відбуватиметься англійською мовою — рідною мовою містера Кірша, хоча для віртуальних глядачів доступний синхронний переклад понад двадцятьма мовами.

Зображення на екрані оновилося, і Амбра додала:

— А якщо в когось виникають сумніви щодо впевненості Едмонда, ось автоматичний прес-реліз, який п'ятнадцять хвилин тому вийшов у соціальні мережі всього світу.

Ленгдон дивився на екран.

Сьогодні. Наживо.

20:00 (центральноевропейський літній час).

Футуролог Едмонд Кірш оголосить відкриття, яке назавжди змінить обличчя науки.

«То ось як зібрати три мільйони глядачів за лічені хвилини!» — міркував Ленгдон.

Перевівши погляд на підвищення, він побачив непомічене раніше: коло бічної стіни стояли напоготові двоє охоронців із кам'яними обличчями, вдивляючись у натовп. Ленгдон здивувався, побачивши монограми на їхній синій формі.

«*Guardia Real?! Що тут робить Королівська гвардія?!*»

Малоймовірним видавалося, що серед глядачів є представники королівської родини — король і його рідня, непохитні католики, скоріш за все, не будуть жодним чином з'являтися публічно поряд із такими атеїстами, як Едмонд Кірш.

Король Іспанії, парламентської монархії, має дуже обмежену офіційну владу, однак усе ще потужно впливає на серця й душі підданців. Для мільйонів іспанців корона й далі являє собою символ багатой традиції *los reyes católicos*¹ і Золотої доби Іспанії. Королівський палац у Мадриді й далі сяє для народу як духовний компас і пам'ятка давньої історії вірності релігійним ідеалам.

Ленгдон чув в Іспанії: «Парламент керує, а король *править*». Протягом багатьох століть королі, які брали на себе найважливіші дипломатичні справи країни, були відданими, консервативними католиками. «І нинішній монарх — не виняток», — подумав Ленгдон, який читав про його релігійність і консервативні цінності.

Останніми місяцями було чути, що король, який перебував уже в похилих літах, прикутий до ліжка і при смерті, тож уся країна готується до того, що владу незабаром буде передано єдиному королівському синові Хуліану. Преса повідомляла, що принц Хуліан — особа загадкова, він довгий час жив тихо й непомітно в тіні батька, так що всі гадали, що ж чекає на Іспанію далі.

«Чи принц Хуліан відправив гвардійців стежити за виступом Едмонда?»

---

¹ Католицьких королів.

Ленґдон знову раптово згадав загрозливе повідомлення, яке Едмонд отримав від єпископа Вальдеспіно. Попри хвилювання, Ленґдон відчував, що атмосфера в залі дружня, піднесена й безпечна. Він пригадав, як Едмонд стверджував, що охорона особливо надійна: то, може, іспанські королівські гвардійці — додаткова підтримка, яка має забезпечити ідеальний хід виступу.

— Ті з вас, хто знайомий з любов'ю Едмонда Кірша до драматичних ефектів, — продовжила Амбра Відаль, — знають: він би ніколи не став тримати вас у цій порожній кімнаті занадто довго.

Вона вказала на кілька зачинених подвійних дверей у далекому кінці зали.

— За допомогою цих дверей Едмонд Кірш створив «експериментальний простір», де сьогодні ввечері проведе свою динамічну мультимедійну презентацію. Простір повністю автоматизований за допомогою комп'ютерів, і сьогодні те, що буде в ньому відбуватися, транслюватимуть по всьому світу. — Вона зупинилася й поглянула на золотий годинник. — Сьогоднішній вечір розписаний по хвилинах, Едмонд просив мене провести вас туди так, щоб ми опинилися в експериментальному просторі рівно о восьмій п'ятнадцять — це за кілька хвилин. — Амбра вказала на подвійні двері. — Отже, прошу вас, леді і джентльмени, заходьте, і ми побачимо, що для нас приготував дивовижний Едмонд Кірш.

Після цих слів двері відчинилися.

Ленґдон зазирнув туди, очікуючи побачити іншу галерею. Натомість він був вражений: за дверима, здавалося, пролягав чорний тунель.

—————

Адмірал Авіла тримався позаду, коли юрми гостей схвилювано рушили в темний прохід. Адмірал зазирнув у тунель: там було темно.

Темрява значно полегшить йому завдання.

Торкаючись вервиці в кишені, він зібрався з думками, гадував, що йому тільки-но було сказано щодо завдання.

«Усе вирішують секунди».

РОЗДІЛ 15

Тунель, зроблений з натягнутої на каркас темної тканини, мав ширину близько семи метрів і злегка підіймався ліворуч. На підлозі в ньому лежав пухнастий чорний килим, а понад стінами світилися тонкі смуги — іншого освітлення не було.

— Взуття, будь ласка, — шепотів екскурсовод тим, хто заходив. — Будь ласка, всім треба роззутись і взяти взуття з собою.

Ленгдон зняв вихідні туфлі з лакової шкіри й пішов далі в шкарпетках, занурюючись у густий, дуже м'який ворс. Професор відчув, як тіло інстинктивно розслабилось. Навколо чулися полегшені зітхання.

Ідучи вглиб коридору, Ленгдон нарешті помітив, де він закінчується — біля чорної завіси гостей вітали екскурсоводи й видавали кожному щось ніби товстий пляжний рушник.

У тунелі тепер уже замість тихих перемовлянь запала непевна тиша. Ленгдон підійшов до завіси й отримав згорток, який виявився не пляжним рушником, а невеликою пухнастою підстилкою, до одного краю якої була пришита подушечка. Ленгдон подякував і зайшов за завісу.

Удруге за сьогоднішній вечір він зупинився від несподіванки. Хоча професор не міг би описати, чого очікував, але точно не того, що відкрилося його очам по той бік завіси.

«Ми надворі?!»

Ленгдон стояв на краю широкого поля. Угорі розкинулося небо, повне зірок, а вдалині над високим кленом сховався місяць. Теплий вітерець пестив його обличчя, і співали

цвіркуни; у повітрі стояв землистий дух свіжоскошеної трави під ногами.

— Пане! — прошепотів екскурсовод, узявши професора під руку, і повів його в поле. — Будь ласка, знаходьте собі місце на траві. Лягайте — і приємного вам вечора!

Ленгдон у шкарпетках обережно пішов полем разом з іншими не менш враженими гостями, більшість яких шукали, де розстелити свою підстилку й лягти. Перукарський підстрижений газон мав розміри приблизно такі, як хокейний майданчик; його оточували дерева, зарості костриці й рогозу, які шелестіли під вітерцем.

Ленгдон далеко не одразу збагнув, що все це — ілюзія, величезний мистецький витвір.

«Я в такому собі вигадливому планетарії», — подумав він, чудуючись бездоганному, детальному відтворенню реальності.

Сповнене зірок небо проектувалося на стелю і стіни разом із місяцем, рухомими хмарами й далекими пагорбами. Шурхіт дерев і трав був справжній: у приміщенні стояли чи то майстерно зроблені штучні рослини, чи то справжні у прихованих горщиках. Розставлені немовби без ладу по периметру, вони приховували кути величезної зали, створюючи враження природного середовища.

Ленгдон присів на траву, м'яку, мов справжня, але абсолютно суху. Він читав про новий штучний дерн, що його навіть професійні спортсмени не могли відрізнити від справжнього, однак Кірш пішов на крок далі й створив нерівну земляну поверхню з невеликими горбками та заглибинами, як на справжній луці.

Ленгдон згадав, як уперше зіткнувся з оманю чуттів. Він був хлопчаком, який місячної ночі пропливав у крихітному човні затокою, де точився морський бій: на піратському кораблі оглушливо били гармати. У юну голову Ленгдона не вкладалося те, що він перебуває зовсім не в затоці, а в просторому підземному театрі, куди напустили води, аби

створити ілюзію в класичному диснейлендівському атракціоні «Пірати Карибського моря».

Цього вечора відчуття були приголомшливо реальні, і поки гості теж намагались досягнути, що відбувається, Ленгдон дивився на них і бачив у їхніх обличчях віддзеркалення власного подиву й захвату. Професор мав віддати належне Едмондові: не так за створення цієї неймовірно правдоподібної ілюзії, як за те, що переконав сотні гостей скинути свої модні туфлі, лягти на траву й дивитися в небо.

«У дитинстві ми так робили, але в якийсь момент припинили».

Ленгдон приліг і поклав голову на подушку, дозволивши тілу зануритись у м'якість трави.

Над головою мерехтіли зірки, і на мить професор знову став підлітком, який лежить на зеленому полі для гольфу клубу *Bald Peak* опівночі разом із найкращим другом і міркує про таємниці Всесвіту. «Якщо трохи пощастить, — сказав до себе Ленгдон, — Едмонд Кірш, імовірно, відкриє якісь із цих таємниць сьогодні на наших очах».

У глибині театру адмірал Луїс Авіла окинув залу поглядом востаннє і тихо відійшов, непомітно зникнувши за тією завісою, з-за якої щойно з'явився. Залишившись сам-один у вхідному тунелі, він обмацав тканину стіни і знайшов застібку. Якогого тихіше адмірал розстібнув липучку, зайшов у стіну й застібнув її за собою.

Усі ілюзії розвіялися, мов дим.

Авіла вже був не серед нічної луки.

Він опинився у велетенському прямокутному приміщенні, більшу частину якого заповнювала велика овальна бульбашка. *Кімната в кімнаті*. Конструкцію перед ним — такий собі театр під куполом — оточував високий каркас — ристування, обплутані кабелями, обвішані лампами й колонками. Мерехтливі проектори злагоджено світили всередину

бульбашки, кидали широкі промені на прозору поверхню купола і тим створювали всередині ілюзію зоряного неба й далекого краєвиду.

На Авілу справила враження здатність Кірша створити ефектний, драматичний образ, хоча сам футуролог, певне, навіть не здогадувався, наскільки драматичним виявиться цей вечір.

«Не забувай: ставки високі. Ти — солдат у шляхетній війні. Частина великої цілості».

Авіла повторював про себе план завдання безліч разів. Він дістав із внутрішньої кишені свою величезну вервицю. Тієї ж миті з колонок над куполом розкотилося, немов Божий глас:

— Добрий вечір, друзі. Мене звати Едмонд Кірш.

РОЗДІЛ 16

У Будапешті рабі Кьовеш нервово ходив темним кабінетом у своєму хазіко. Стискаючи в руці пульт від телевізора, він раз у раз перемикав канали, чекаючи новин від єпископа Вальдеспіно.

По телевізору десять хвилин тому новинні канали перервали звичну програму, аби передавати в прямому ефірі події з музею Гуттенхайма. Репортери обговорювали досягнення Кірша й гадали, про що ж він збирається розповісти світові. Кьовеша це нагнітання цікавості дратувало.

«Бачив я вже це відкриття...»

Три дні тому на горі Монтсеррат Едмонд Кірш уже показував «чернеткову» версію презентації Кьовешу, аль-Фадлу й Вальдеспіно. Тепер, підозрював Кьовеш, світ має побачити те саме.

«Відсьогодні все зміниться», — печально подумав він.

Задзвонив телефон — і різко обірвав роздуми Кьовеша. Рабин схопив слухавку.

Вальдеспіно почав без жодних прелюдій.

— Єгудо, на жаль, маю чергову погану новину.

Похмурим голосом він переказав те, про що тільки-но отримав жахливе повідомлення з Об'єднаних Арабських Еміратів.

Кьовеш затулив рот рукою.

— Аллама аль-Фадл... скоїв *самогубство*?

— Так думають влада й поліція. Його знайшли зовсім нещодавно, посеред пустелі... наче він просто пішов туди, щоб померти... — Вальдеспіно зупинився. — За моїми здогадами, він не витримав напруги останніх кількох днів.

Кьовеш подумав про таку ймовірність із завмиранням серця, але і в сум'ятті. Останні кілька днів його так само мучила думка про наслідки відкриття Кірша, однак те, що аллама аль-Фадл заподіяв собі смерть через відчай, видавалося йому абсолютно неймовірним.

— Щось тут не так, — промовив Кьовеш. — Я не вірю, що він міг би таке вчинити.

Вальдеспіно довго мовчав.

— Радий, що ви такої думки, — нарешті погодився він. — Треба сказати, мені так само важко визнати, що це самогубство.

— Тоді... хто ж це зробив?

— Той, хто хотів, щоб відкриття Едмонда Кірша лишалося таємницею, — швидко відказав єпископ. — Той, хто, як і ми, вважав, що до оприлюднення ще кілька тижнів.

— Але Кірш сказав, що більше *ніхто* не знає про його відкриття! — заперечив Кьовеш. — Тільки ви, аллама аль-Фадл і я.

— Може, Кірш і тут збрехав. Але навіть якщо він сказав про це лише *нам*, не забувайте, як відчайдушно наш друг Саєд аль-Фадл хотів сам оприлюднити ці відомості. Може бути, що наш аллама поділився тим, що чув від Кірша, з яким-небудь колегою з Еміратів. І, можливо, той колега, як і я, вирішив, що відкриття Кірша матиме небезпечні наслідки.

— І що це означає? — сердито спитав рабин. — Що аль-Фадла *вбив* якийсь приятель, щоб інформація не вийшла на люди? Це безглуздо!

— Рабі, — спокійно відповів єпископ, — звичайно, мені *невідомо*, що трапилося. Я тільки так само, як і ви, намагаюсь уявити собі відповіді.

Кьовеш зітхнув.

— Вибачте. Я досі не можу усвідомити, що Саєд загинув.

— Я теж. І якщо Саєда вбили за те, що він знав, нам так само треба бути обережними. Можливо, хтось уже цілиться в нас.

Кьовеш замислився над цим.

— Коли ця новина стане відома всім, ми не будемо мати жодної ваги.

— Так, але вона ще *не* оприлюднена.

— Ваше преосвященство, Кірш ось-ось її виголосить. По всіх каналах передають.

— Так... — Вальдеспіно стомлено зітхнув. — Здається, маю визнати, що мої молитви не знайшли відповіді.

Кьовеш задумався, чи справді єпископ так і молився: благав Бога втрутитись і змусити Кірша передумати.

— Навіть якщо відкриття буде оприлюднене, — промовив Вальдеспіно, — ми в небезпеці. Підозрюю, Кіршеві буде надзвичайно приємно розповісти світові, що він три дні тому радився з високими духовними особами. Тепер я всерйоз переймаюся, чи з міркувань етичної прозорості він нас зібрав. А якщо він назве нас поіменно, то... ну, ми з вами станемо об'єктами пильної уваги й, можливо, навіть критики з боку нашої пастви: люди, можливо, вважатимуть, що ми мали щось зробити, а не зробили. Вибачте, я просто...

Єпископ наче завагався, збираючись сказати ще щось.

— Що? — чекав Кьовеш.

— Можемо обговорити це пізніше. Я зателефоную вам, коли побачимо, як Кірш вестиме презентацію. А доти,

прошу, не виходьте на вулицю. Замкніться. Ні з ким не говоріть. Бережіться.

— Ви мене хвилюєте, Антоніо.

— Я ненавмисне, — відповів Вальдеспіно. — Поки що ми тільки й можемо, що дивитися, як зреагує світ. Усе в руці Божій зараз.

РОЗДІЛ 17

На свіжій галявині всередині музею Гуггенхайма стало тихо, коли з небес прогрімів голос Едмонда Кірша. Сотні гостей лежали на своїх підстилках і дивилися в зоряну синь. Роберта Ленгдона, який розташувався посеред галявини, охопило передчуття.

— Сьогодні станьмо знову дітьми, — продовжував голос Кірша. — Будемо лежати на траві під зоряним небом, і наш розум буде відкритий до всіх можливостей.

Ленгдон відчував, яке хвилювання прокотилося залюлугом.

— Будьмо сьогодні як давні дослідники, — проголосив Кірш, — як ті, хто залишив усе й рушив у відкритий океан... ті, які вперше побачили незнані землі... які впали на коліна, приголомшені розумінням, що світ значно більший, аніж ті уявлення, на які здатна їхня філософія. Давні вірування розсипалися на прах перед лицем нового відкриття. Так нам треба налаштуватися сьогодні.

«Справляє враження», — думав Ленгдон; йому було цікаво, чи Едмонд записав цю розповідь задалегідь, чи стоїть десь за сценою, читаючи текст.

— Друзі! — прогрімів над ними голос Едмонда. — Усі ми зібралися тут послухати новину про важливе відкриття. Уклінно прошу вашого дозволу підготувати ґрунт для його сприйняття. Нині, коли відбулося стільки змін і зсувів у людській філософії, надзвичайно важливо розуміти історичний контекст такого моменту, як оце й.

Удалині саме вчасно вдарив грім. Ленгдон відчув вібрацію глибокого басового звуку в животі.

— Щоб вам легше було акліматизуватися зараз, — продовжив Едмонд, — серед нас, на превелике щастя, перебуває відомий учений — легендарна постать у світі символів, шифрів, релігії та мистецтва. Також він мій добрий друг. Леді і джентльмени, прошу вітати професора Гарвардського університету Роберта Ленгдона!

Ленгдон різко підвівся на ліктях, а юрба палко аплодувала. Зірки вгорі поступилися місцем широкій панорамі великої, повної уважних слухачів аудиторії. Біля кафедри походжав туди-сюди в піджаку від *Harris Tweed* сам Роберт Ленгдон.

«То ось яку роль мені відвів Едмонд», — подумав знічений професор, знову лягаючи на траву.

— Давні люди, — говорив Ленгдон з екрана, — сприймали всесвіт як диво і мали з ним відповідні стосунки — особливо з тими явищами, яким не мали раціонального пояснення. Щоб розкрити ці таємниці, вони створили великий пантеон богів і богинь, якими пояснювали все, що перебувало поза межами їхнього розуміння: грім, морські припливи й відпливи, землетруси, вулкани, неплідність, епідемії, навіть кохання.

«Сюрреалізм!» — подумав Ленгдон, лежачи на траві й дивлячись на самого себе.

— Давні греки вбачали в припливі й відпливі мінливу вдачу Посейдона...

Зображення Ленгдона зникло, але голос продовжував лекцію на тлі бурхливих океанських хвиль, від шуму яких уся кімната тремтіла. Ленгдон здивовано спостерігав, як хвилі з баранцями перетворилися на екрані в тундру, де над кучугурами свище пурга. Звідкілясь повіяло справжнім холодом.

— Причиною зимових сезонних змін, — продовжував голос Ленгдона на цьому тлі, — вважалася туга світу за Персефоною, яку щороку викрадав володар підземного царства.

Повітря знову нагрілось, і з зимового краєвиду постала гора, здіймаючись вище й вище. З її вершини летіли іскри, валував дим, текла лава.

— Для римлян, — оповідав Ленгдон, — вулкани були оселями Вулкана — коваля богів, який працює у велетенській кузні, де полум'я вихоплюється з димаря.

Ленгдон відчув у повітрі сірчаний дух і здивувався, наскільки вміло Едмонд перетворив його лекцію на мультисенсорне дійство.

Гуркіт вулкана різко затих. У тиші знову заспівали цвіркунки, теплий вітерець поніс над лукою трав'яні запахи.

— Давні люди придумали безліч богів, — вів далі голос Ленгдона, — для пояснення не тільки таємниць планети, а й загадок людського тіла.

Над головою знову засвітилися сузір'я: тепер на них накладалися зображення відповідних божеств.

— Неплідність пояснювали неласкою богині Юнони. Кохання — влучною стрілою Ероса. Епідемії вважалися карою, насланою Аполлоном.

Знов і знов сузір'я доповнювалися фігурами божеств.

— Якщо ви читали мої книжки, — продовжував голос Ленгдона, — ви, ймовірно, зустрінетеся з терміном «бог білих плям». Значення його таке: давні люди, коли відчували, що в їхніх знаннях про світ є певні пробіли, заповнювали їх божествами.

Небо заповнив велетенський колаж із картин і статуй десятків давніх богів.

— Безліч богів заповнювали безліч білих плям, — мовив голос Ленгдона. — Однак протягом століть наукові знання глибшали. — Небом проплив колаж із математичних і технічних символів. — У міру того як білі плями нашого розуміння природного світу зникали, пантеон богів скорочувався.

На стелі з'явилася фігура Посейдона.

— Наприклад, коли ми дізналися, що океанські припливи залежать від місячних циклів, потреба в Посейдоні відпала, і ми зреклися його як дурного міфу темних часів.

Зображення Посейдона розвіялося, як дим.

— Як вам відомо, така сама доля спіткала всіх богів: вони відмирили по одному в міру того, як ставали непотрібними нашому інтелекту з його розвитком.

Угорі зображення богів почали зникати: бог грому, землетрусів, епідемій і так далі.

Коли їх значно поменшало, Ленгдон додав:

— Однак не варто помилково вважати, що боги «відійшли тихо в цю добру ніч»¹. Коли культура відмовляється від своїх богів — це процес бурхливий і болісний. Духовні уявлення змалечку закарбовані в нашої психіці: їх заклали ті, кого ми найдужче любили й кому найбільше довіряли, — батьки, вчителі, духовні провідники. Тож будь-які релігійні зміни відбуваються протягом не одного покоління й не без хвилювань, а незрідка і з кровопролиттям.

Боги зникали під дзенькіт мечів і крики. Зрештою лишилося зображення одного бога — іконне обличчя, довга біла борода.

— Зевс! — потужно проголосив Ленгдон. — Бог богів. Наймогутніший з язичницьких божеств, викликав найбільший страх і трепет. Зевс найсильніше опирався зникненню, шалено боровся зі згасанням — так само як і давніші боги, яких він заступив.

На стелі одне за одним показалися зображення Стоунгенджу, шумерських клинописних табличок, Великих пірамід Єгипту. Тоді бюст Зевса повернувся.

— Послідовники Зевса чинили такий шалений опір, що коли християнська віра перемогла, то вони надали своєму новому Богові подібності до Зевса.

¹ Дещо змінений рядок із вірша Ділана Томаса «Не відходь тихо в цю добру ніч».

На стелі бородатий бюст Зевса з легкістю перетворився на фреску з таким самим бородатим обличчям — християнського Бога, як його зобразив у «Сотворінні Адама» Мікеланджело на стінах Сикстинської капели.

— Сьогодні ми вже не віримо в такі історії, як міф про Зевса — хлопчика, котрого вигодувала коза й наділили силою одноокі велетні-циклопи. Ми, користуючись перевагами сучасного мислення, класифікуємо такі розповіді як міфологію — витончені плоди людської фантазії, що дозволяють нам із цікавістю подивитися на своє забобонне минуле.

Тепер на стелі з'явилася фотографія полиці в бібліотеці, де оправлені в шкіру томи з давньої міфології припадають пилом у темряві поряд із книжками про поклоніння силам природи, Ваалу, Інані, Осирісу, про незліченних давніх божеств.

— Тепер усе по-іншому! — розкотився лукою глибокий голос Ленґдона. — Ми — люди сучасної доби!

У небі з'явилися нові картинки: свіжі, яскраві фотографії з космосу, комп'ютерні мікросхеми, медична лабораторія, прискорювач частинок, реактивні літаки в небі.

— Ми люди інтелектуально розвинені, вправні в усяких технологіях. Ми не віримо у велетнів-ковалів, які працюють у жерлах вулканів, і богів, які контролюють припливи чи пори року. Ми зовсім не схожі на наших давніх предків.

«Чи все-таки схожі?» — прошепотів до себе подумки Ленґдон у лад із тим, що ось-ось мало пролуhati.

— Чи все-таки схожі? — проголосив Ленґдон угорі. — Ми вважаємо себе сучасними, раціональними людьми, однак найбільш поширена релігія нашого біологічного виду містить безліч претензій на магічну силу: людина незбагненим чином воскресає, незаймана діва народжує, божество мстиво нападає повені й епідемії, на людей очікує містичне посмертне життя на небесних хмарах чи у вогненному пеклі.

У лад до слів Ленґдона на стелі з'являлися зображення воскресіння Христа, Діви Марії, Ноевого ковчега, хвиль Червоного моря, які розступилися перед Мойсеєм, раю, пекла.

— Отже, — промовив Ленґдон, — лише на мить уявімо реакцію майбутніх істориків та антропологів. З їхньої перспективи, чи озиратимуться вони на наші релігійні вірування як на міфи темних часів? Чи дивитимуться на наших божеств так, як ми на Зевса? Чи вони, зібравши книжки нашого Святого Письма, відставлять їх на запорошені полиці історії?

На мить питання зависло в п'їтмі.

І тут раптово тишу порушив голос Едмонда Кірша.

— ТАК, професоре! — прогримів ізгори голос футуролога. — Я вважаю, що *все* це станеться. Я переконаний, що майбутні покоління будуть питати себе, як могли такі технологічно розвинені істоти *взагалі* вірити в те, чого нас учить більшість сучасних релігій.

Голос Кірша набрав сили, і стелею розкинувся новий набір картинок: Адам і Єва, жінка, закутана в паранджу, індійське вогнеходіння.

— Я не сумніваюся: майбутні покоління будуть дивитися на наші теперішні традиції, — проголосив Кірш, — і робити висновок, що ми жили за темних, неосвічених часів. Свідченнями того вони назвуть віру в те, що нас було створено містичним чином у магічному саду, що всесильний Творець вимагає від жінок покривати голови, що ми ризикували обпекти власне тіло заради того, щоб воздати шану богам.

З'явилися нові зображення — швидкий монтаж фотографій з релігійних обрядів світу: від вигнання бісів і хрещення до проколів тіла й принесення в жертву тварин. Слайд-шоу завершилося моторошним відео: індійський жрець тримає за ноги крихітну дитину, погойдуючи, на краю п'ятнадцятиметрової вежі. Раптово він випускає малюка з рук — той пролітає всю цю висоту і падає просто

на напнуту ковдру, яку, немов пожежники, тримають під вежею щасливі селяни.

«Падіння з храму Грішнешвар», — подумав Ленгдон. Деякі люди вважають, що ця дія принесе дитині божественну ласку.

На щастя, страшнуваті видовища скінчилися.

Тепер уже в повній темряві згори почувся голос Кірша:

— Як могло статися, що розум сучасної людини, здатний до точного логічного аналізу, водночас дозволяє собі приймати релігійні вірування, які б розсіпалися в пух і прах від елементарного раціонального розгляду?

Над головами знову засяяло ясне зоряне небо.

— Відповідь, — зазначив Едмонд, — дуже проста.

Зірки раптом стали яскравішими і збільшилися. Їх з'єднали тонкі нитки, утворюючи немовби безкінечну сіть пов'язаних між собою вузлів.

«Це нейрони», — зрозумів Ленгдон, і Едмонд продовжив:

— Людський мозок... Чому він вірить у те, у що вірить?

Угорі зблиснуло кілька вузлів, і електричні імпульси покотилися до інших нейронів.

— Як органічний комп'ютер, — вів далі Едмонд, — людський мозок має операційну систему: набір правил, які організовують і визначають увесь той хаотичний вхідний потік, який мозок приймає цілий день: мова, причеплива мелодія, сирена, смак шоколаду... Як можна собі уявити, потік інформації, що до нас надходить, шалено різноманітний і нескінченний, а мозок має давати з усім цим раду. Власне, те, як запрограмований ваш мозок, визначає ваше сприйняття реальності. На жаль, з нас пожартували: адже в того, хто писав програму для людського мозку, де-що збочене почуття гумору. Інакше кажучи, ми не винні в тому, що віримо в ті нісенітниці, в які віримо.

Нервові синапси вгорі заблимали, і на тлі моделі мозку зринули знайомі картинки: знаки зодіаку, Христос, який іде по воді, батько саєнтології Л. Рон Габбард, єгипетський бог

Осиріс, індуський Ганеша з чотирма руками і слонячою головою, мармурова статуя Діви Марії, з очей якої течуть справжні сльози.

— Отже, як програміст, я мав спитати себе: що ж це за химерна операційна система, яка дає на виході такі нелогічні речі? Якби ми могли зазирнути в людський розум і спробувати почитати його операційну систему, то побачили б щось на зразок оцього.

Над головами засяяли чотири слова, написані величезними літерами:

ЗНЕВАЖАЙ ХАОС.
ТВОРИ ПОРЯДОК.

— Це базова програма мозку, — промовив Едмонд. — Саме так і налаштовані люди: проти хаосу. За порядок.

Кімната раптово задвигтіла від какофонії нот — неначе дитина абияк була по клавішах піаніно. Ленгдон і всі навколо мимоволі напружилися.

Едмонд, перекикуючи галас, коментував:

— Коли хтось випадковим чином б'є по клавішах піаніно — звук нестерпний! Однак якщо ми візьмемо ті самі ноти й розставимо в кращому *порядку*...

Какофонія одразу вщухла, і її заступила ніжна мелодія «Місячного саява» Дебюссі.

Ленгдон відчув, як м'язи самі розслабились, і напруга в кімнаті одразу розвіялася.

— Наш мозок радіє, — мовив Едмонд. — Ті самі ноти. Той самий інструмент. Але Дебюссі створює *порядок*. І та сама радість створення порядку пояснює людську любов до складання пазлів, до того, щоб поправити картину на стіні. Наша схильність до організовування записана в ДНК, і не дивно, що найбільший винахід людського розуму — комп'ютер — покликаний допомагати нам створювати

порядок із хаосу. Власне, іспанською мовою він і зветься *ordenador* — буквально «впорядковувач».

На стелі з'явилося зображення суперкомп'ютера й молодого чоловіка біля його самотнього термінала.

— Просто уявіть собі, що у вас є потужний комп'ютер з доступом до всієї інформації на світі. Вам дозволено спитати в нього про будь-що. Дуже ймовірно, ви поставите йому одне чи два фундаментальних питання, які хвилюють людство, відколи воно себе усвідомлює.

Чоловік за терміналом почав набирати слова — і на екрані постали два речення.

Звідки ми?
Куди ми прямуємо?

— Інакше кажучи, — промовив Едмонд, — це питання про наше *походження й долю*. А коли ви їх поставите, комп'ютер дасть таку відповідь.

На екрані з'явилося:

Недостатньо інформації для точної відповіді.

— Відповідь не надто корисна, — зазначив Кірш, — зате чесна.

Тепер на стелі з'явилося зображення людського мозку.

— Однак якщо спитати маленький біологічний комп'ютер: «Звідки ми?» — відбудеться дещо зовсім інше.

Із мозку ринув потік зображень релігійного характеру: Бог оживляє Адама, Прометей ліпить першу людину з глини, Брахма створює людей з різних частин свого тіла, африканське божество розганяє хмари і спускає двох людей на землю, норвезький бог вирізає чоловіка і жінку з принесеного водою дерева.

— А тепер якщо спитати: «Куди ми прямуємо?»...

На ці слова Едмонда з мозку почали з'являтися інші картини: чисті небеса, вогненне пекло, ієрогліфи з єгипетської Книги мертвих, кам'яні різьблення астральних проекцій, давньогрецькі образи Елізіуму, каббалістичні описи *Гілул нешамот*¹, схеми реінкарнації в буддизмі та індуїзмі, теософічні кола Краю вічного літа неоязичників.

— Для людського мозку, — пояснив Едмонд, — *будь-яка* відповідь краща, ніж її відсутність. Ми відчуваємося надзвичайно дискомфортно у випадку «недостатньо інформації», тож наш мозок *придумує* дані — пропонує нам принаймні *ілюзію* порядку: створює міради філософій, міфологій і релігій, запевняючи нас, що невидимий світ має якийсь порядок і структуру.

Зображення з уявленнями зі світових релігій продовжували змінювати одне одного, а Едмонд дедалі напруженіше вів далі:

— Звідки ми? Куди ми прямуємо? Ці фундаментальні питання людського життя завжди не давали мені спокою, і я багато років мріяв знайти на них відповідь. — Едмонд ненадовго замовк, і голос його став серйознішим. — Хоч як це трагічно, але через релігійні догми багато людей думають, що вже *знають* відповіді на ці великі питання. А оскільки в різних релігіях відповіді неоднакові, цілі культури ворогують між собою через те, чия відповідь правильна і чия версія історії про Бога — Єдина Правда.

На екрані вгорі загриміла стрілянина, почали вибухати снаряди — виникла шалена послідовність фотографій із релігійних війн, а потім зображення заплаканих біженців і переселенців, трупи мирних жителів...

— Від самого початку історії релігії наш вид охопила непримиренна ворожнеча: атеїсти, християни, мусульмани, юдеї, індуїсти, вірні всіх релігій — а єднає нас усіх одне. Бажання *миру*.

¹ Переселення душ.

Воєнний гуркіт стих, зникли фотографії, і знову вгорі з'явилося тихе небо з мерехтінням зірок.

— Просто уявіть собі, що б сталося, якби ми раптово якимось дивом дізналися відповіді на найважливіші питання життя... якби раптово побачили *один-єдиний* беззаперечний доказ і зрозуміли, що нам залишається тільки відкритись — і прийняти цю відповідь, усім разом, усьому нашому виду.

На екрані виникло зображення священика, який молитовно склав руки.

— Духовні питання завжди були цариною релігії, яка захочує сліпо вірити своєму вченню, навіть коли особливої логіки в ньому немає.

Тепер з'явилися зображення релігійних фанатиків, які заплющують очі, співають, б'ють поклони, моляться.

— Однак *віра*, — проголосив Едмонд, — за своєю природою вимагає покладати довіру на щось, чого не можна ні побачити, ні визначити; прийняти як дійсність щось таке, що не має емпіричних доказів. Тож можна зрозуміти, що ми врешті-решт беремо щось на віру, — адже *універсальної* істини немає.

Кірш ненадовго замовк.

— А проте...

Зображення на стелі заступила одна фотографія: студентка уважно й напружено дивиться в мікроскоп.

— Наука — це антитеза віри, — продовжив Кірш. — Наука за природою її є спробою *знайти* фізичний доказ того, що ще не відоме чи не визначене, відкидаючи забобони й помилкові погляди на користь спостережуваних фактів. Коли наука пропонує відповідь, то ця відповідь — *універсальна*. Люди не воюють через неї: вона їх згуртовує.

Тепер екран показував документальні кадри, зняті в лабораторіях *NASA*, *CERN*¹ тощо: науковці різних рас гуртом

¹ Європейська організація з ядерних досліджень.

стрибають від радості, обіймаються, відкривши щось нове і доти неznане.

— Друзі, — тепер уже пошепки звернувся до всіх Едмонд. — Я зробив багато прогнозів протягом життя. І сьогодні оголошу ще один. — Він поволі набрав у груди повітря. — Доба релігії завершується, — промовив Кірш, — і настає ера науки!

У залі всі притихли.

— І сьогодні ми одним величезним стрибком наблизимося до неї!

Від цих слів у Ленґдона чомусь похололо всередині. Хай що відкрив Едмонд, але він, вочевидь, готувався до вирішальної сутички зі світовими релігіями.

РОЗДІЛ 18

ConspiracyNet.com

ЕДМОНД КІРШ: ОНОВЛЕНО

МАЙБУТНЄ БЕЗ РЕЛІГІЙ?

У прямому ефірі, за яким стежать онлайн уже безпрецедентні три мільйони глядачів, футуролог Едмонд Кірш, як видається, готується оголосити про велике наукове відкриття. Він натякає, що воно дасть відповідь на два найдавніші питання, які постають перед людством. Після захопливої відеопередмови від гарвардського професора Роберта Ленґдона Едмонд Кірш висловив різку критику на адресу релігійних вірувань, яку завершив сміливим прогнозом: «Доба релігії завершується». Поки що всесвітньовідомий атеїст поводить дещо стриманіше й шанобливіше, ніж зазвичай. Попередні різкі антирелігійні виступи Кірша читайте [тут](#).

РОЗДІЛ 19

Просто по той бік тканини, з якої складалися стіни театру, адмірал Авіла займав зручну позицію, ховаючись за лабіринтом риштувань. Оскільки він пригнувся, то його тінь не була помітна, але його відділяли лише сантиметри від зовнішньої оболонки-стіни в передній частині глядацької зали.

Він тихо дістав із кишені вервицю.

«Усе вирішують секунди».

Адмірал, перебираючи намистини, намацав важке металеве розп'яття й подумки посміхнувся: охорона на рамках без питань пропустила цю річ.

Лезом, прихованим у нижній частині розп'яття, Луїс Авіла прорізав у тканині отвір завширшки з долоню. Обережно зазирнув — і немовби побачив інший світ: поле, оточене деревами, де на траві сидять відвідувачі й дивляться на зорі.

«Вони навіть уявити не можуть, що буде далі».

Авіла помітив двох представників Королівської гвардії на протилежному краї поля, біля правого переднього кутка зали. Вони стояли напружені, уважні, замасковані тінями дерев. У цьому тьмяному світлі вони не помітять Авілу, доки не буде запізно.

Біля вартових стояла лише одна людина — директорка музею Амбра Відаль, яка дивилася презентацію Кірша, незатишно переступаючи з ноги на ногу.

Задоволений тим, де перебуває, Авіла стулив краї тканини і знову зосередився на розп'ятті. На відміну від більшості христів, його поперечина складалася з двох частин, приєднаних до центральної магнітом.

Авіла з силою відігнув одну з частин поперечини. З отвору випало щось дрібне. Так само Авіла зробив із другого боку, і хрест утратив обидва рамена: в руках у адмірала тепер був просто важкий металевий прямокутник на ланцюгу.

Авіла знову поклав усе це в кишеню для надійності. «Скоро знадобиться». Тепер адмірал зосередився на двох маленьких предметах, прихованих у раменах хреста.

Дві кулі близької дії.

Авіла сунув руку під середину пояса — там був ще один предмет, який він проніс під кітелем.

Уже минуло кілька років, відколи американський хлопчик на ім'я Коді Вілсон спроектував *Liberator* — першу полімерну зброю, яку можна повністю роздрукувати на 3D-принтері, — і відтоді ця технологія неабияк удосконалилася. Нова вогнепальна зброя з кераміки й полімерів не настільки потужна, діє з близької відстані, але все це переважається тим фактом, що вона невидима для металошукачів.

«Головне — підійти ближче».

Якщо все піде за планом, то це місце буде ідеальне.

Регент якимсь чином отримав докладні інсайдерські відомості щодо того, як розгортатимуться події вечора... і чітко пояснив, як саме Авіла має виконати своє завдання. Результат буде тяжкий, але, подивившись на безбожний вступ Едмонда Кірша, Авіла відчув певність, що гріх цього вечора йому пробачиться.

«Наші вороги починають війну, — казав йому Регент. — Ми маємо вбити або ж бути вбитими».

—————

Стоячи в далекому кутку зали, Амбра Відаль сподівалася, що зовні не показує, наскільки їй неспокійно.

«Едмонд казав, що це буде наукова програма...»

Американський футуролог ніколи не соромився своєї неприязні до релігії, однак Амбра не очікувала, що в сьогоднішній презентації пролунає аж така ворожість.

«Едмонд відмовився показувати мені її заздалегідь...»

Звичайно, наслідком цього стане серйозний скандал, можуть піти деякі члени правління музею, але зараз Амбра переймалася більш особистими речами.

За два тижні до того Амбра розповіла одній дуже впливовій людині про те, що має стосунок до сьогоднішньої події. Той чоловік настійливо переконував її не брати участі в дійстві. Попереджав про небезпеку ведення презентації, змісту якої вона не знає, — особливо коли це презентація скандального Едмонда Кірша.

«Він, можна сказати, наказував мені скасувати презентацію, — згадувала вона. — Але говорив таким само впевненим тоном, що я розлютилась і не дослухалась до його слів».

Тепер Амбра стояла самотньо під повним зірок небом і гадала, чи не сидить цей чоловік десь за монитором, хапаючи за голову.

«Звичайно, він дивиться, — думала Амбра. — Головне питання: чи завдасть він удару зі свого боку?»

—————

В Альмудені єпископ Вальдеспіно застиг за своїм столом, не зводячи очей з екрана. Він не мав жодних сумнівів, що всі в поблизькому королівському палаці теж дивляться цю програму, особливо принц Хуліан — наступник трону.

«Принц, мабуть, не тямить себе від гніву».

Сьогодні один із найповажніших музеїв Іспанії підтримує відомого американського атеїста, транслюючи в прямому ефірі те, що релігійні вчителі вже затаврували як «блюзнірський, антихристиянський рекламний трюк». Ще більш суперечливою цю подію робило те, що директорка музею, яка виступила в ролі ведучої, є однією з нових і яскравих світських зірок Іспанії — блискуча красуня Амбра Відаль, жінка, яка вже два місяці не сходить із перших шпальт іспанських газет, раптово викликавши загальний захват. Хоч як це дивно, сеньорита Відаль ризикнула всім, проводячи сьогоднішній масштабний богоборчий виступ.

«У принца Хуліана не буде вибору: він мусить дати коментар до цієї події».

Річ не стільки в його майбутній ролі монарха й номінального католицького лідера — значно серйозніше те, що лише місяць тому принц Хуліан зробив радісну заяву, яка й поставила Амбру Відаль у центр уваги іспанського народу. Він оголосив про їхні заручини.

РОЗДІЛ 20

Робертові Ленгдону не подобалося, куди хиляться події, він почувався незатишно.

Презентація Едмонда небезпечно наближалася до публічної дискредитації віри як такої. Ленгдон гадав, чи Едмонд часом не забув, що звертається не лише до групи вчених-агностиків, а й до мільйонів людей, що спостерігають за ним онлайн.

«Ця презентація вочевидь розрахована на те, щоб викликати конфлікт!»

Ленгдона турбувало те, що в програмі з'явився і він сам, хоча Едмонд, без сумніву, в такий спосіб дякував йому за науку. У минулому Ленгдон уже мимоволі став причиною релігійного конфлікту... і він волів би, щоб подібна ситуація не повторилася.

Однак Кірш запланував масштабний мультимедійний наступ на релігію, і тепер Ленгдон знову замислився, чи так уже варто було не брати до уваги те повідомлення, яке Едмонд отримав від єпископа Вальдеспіно.

Кімнату знову заповнював голос Едмонда, а над головою розгорнувся колаж з релігійних символів усього світу.

— Маю відзначити, — проголосив Едмонд, — у мене були всілякі думки стосовно того, що буде сьогодні ввечері, а особливо того, як мій виступ вплине на вірян. — Кірш трохи помовчав і продовжив: — Тож три дні тому я зробив дещо незвичне для мене. Щоб висловити повагу до релігійної точки зору й перевірити, як моє відкриття можуть сприйняти люди різних вір, я конфіденційно порадився з трьома поважними релігійними особами — мусульман-

ським, християнським і юдейським богословами — і поділився своїм відкриттям із ними.

Кімнатою пробіг шепіт.

— Як я й очікував, усі троє були глибоко здивовані, стурбовані і, так, навіть розгнівані тим, що я відкрив їм. І хоча вони зреагували негативно, я дякую їм, що вони люб'язно погодилися зі мною зустрітись. Я не буду відкривати їхніх імен, оскільки це б їх не потішило, але хочу звернутися до них безпосередньо і висловити вдячність за те, що не чинили спроб зірвати мою презентацію.

По хвилі він додав:

— Бачить Бог, вони *могли би* втрутитись.

Ленгдон слухав, вражений тим, як спритно Едмонд пройшов по лезу бритви й не сказав нічого зайвого. Рішення Едмонда зустрітись з релігійними лідерами викликало думку про щирість, довіру і безсторонність, якими відомий футуролог не надто славився. Зустріч на Монтсерраті, думав тепер Ленгдон, мала не лише дослідницьку мету, а й планувалася як тонкий пірний хід.

«Розумний спосіб вийти сухим із води», — подумав професор.

— Протягом нашої історії, — продовжував Едмонд, — релігійний фанатизм завжди гальмував поступ науки, і сьогодні я уклінно прошу релігійних лідерів усього світу реагувати на те, що я скажу, стримано і з розумінням. Будь ласка, *не треба* збурювати криваве насильство, як раніше. *Не треба* повторювати помилок!

Стелю заповнило зображення давнього міста-фортеці — оточеного ідеально круглим муром, на березі річки, яка тече крізь пустелю.

Ленгдон одразу впізнав давній Багдад із зубцями й амбразурами на трьох концентричних стінах.

— У восьмому столітті, — промовив Едмонд, — місто Багдад розвинулось у найбільший центр науки на землі, відкривши двері для всіх релігій, філософій і наук у своїх

університетах і бібліотеках. П'ятсот років місто повнилося безліччю наукових відкриттів, яких доти не бачив світ, і вплив того донині відчувається в сучасній культурі.

Угорі знову з'явилося зоряне небо, і багато зірок на ньому були підписані: *Вега, Бетельгейзе, Рігель, Альдебаран, Денеб, Альтаїр, Кітальфа...*

— Ці назви походять з арабської мови, — сказав Едмонд. — До сьогодні понад дві третини зірок на небі мають назви арабського походження, тому що їх відкрили астрономи арабського світу.

Небо швидко заповнили арабські назви, майже повністю вкривши його. Потім назви зникли, і знову очам відкрилися небеса.

— І, звичайно, якщо ми хочемо *порахувати* зірки...

Біля найяскравіших зірок почали з'являтися римські цифри:

I, II, III, IV, V...

І раптом ці знаки зупинилися й зникли.

— Ми використовуємо не римські цифри, — прокоментував Едмонд, — а *арабські*!

Тож нумерація відновилася в арабській системі:

1, 2, 3, 4, 5...

— Може, ви й не вважаєте *це* ісламськими винаходами, — мовив Едмонд, — але все одно ми називаємо їх по-арабськи.

На небі в оточенні рівнянь з кількома змінними з'явилося слово *алгебра*. Потім — *алгоритм* серед численних формул. Відтак — *азимут* із діаграмою, яка показувала кути відносно горизонту. І далі, ще швидше: *надир, зеніт, алхімія, хімія, шифр, еліксир, алкоголь, зеро...*

Дивлячись, як перед очима проносяться знайомі арабські слова, Ленгдон думав: яка все-таки це трагедія — стільки американців уявляють Багдад як одне з численних запорошених, поруйнованих війною міст Близького Сходу, що раз у раз з'являються в новинах, і жодного уявлення не мають, що свого часу Багдад був осердям наукового прогресу.

— Наприкінці одинадцятого століття, — вів далі Едмонд, — найбільше наукових досліджень і відкриттів відбувалося в Багдаді й навколо. І тут практично в одну мить усе змінилося. Близкучий учений Хамід аль-Газалі, якого нині вважають одним із найбільш впливових мусульман в історії, написав кілька переконливих текстів, які ставили під сумнів логіку Платона й Аристотеля і проголошували математику «філософією диявола». Це дало початок низці подій, які завдали удару науковому мисленню. Вивчення богослов'я зробили обов'язковим, і врешті-решт увесь ісламський науковий рух зійшов нанівець.

Наукові терміни, які заповнили небо, зникли, їх заступили зображення релігійних текстів ісламу.

— Одкровення зайняло місце відкриття. І досі ісламська наука намагається одужати після цього удару. — Витримавши паузу, Едмонд продовжив: — Звичайно, християнському науковому світу теж було не солодко.

На стелі з'явилися портрети Коперника, Галілея і Джордано Бруно.

— Церква систематично нищила, ув'язнювала і ганьбила найкращих мислителів, що затримало людський прогрес щонайменше на століття. На щастя, сьогодні церква краще розуміє переваги науки і стримує свою агресію... — Едмонд зітхнув. — Чи ні?

На стелі з'явилося зображення логотипа з розп'яттям і змією на тлі земної кулі й написом:

Мадридська декларація про науку і життя

— В Іспанії Світова федерація католицьких медичних асоціацій зовсім нещодавно оголосила війну генній інженерії, заявляючи, що «науці бракує душі», тож вона має прийняти обмеження з боку церкви.

Логотип перетворився на інший круглий предмет — схематичне креслення прискорювача частинок.

— А це — Техаський суперпровідний суперколайдер, який міг би стати найбільшим зіштовхувачем частинок у світі — з потенціалом дослідження самого моменту Творення. За іронією долі, місце для цієї машини запланували в Біблійному поясі США¹.

Креслення перетворилося на зображення масивної кільцеподібної бетонної будівлі в пустелі Техасу. Складалося враження, що її покинули недобудованою — вона вже вкрилася брудом і пилом.

— Американський суперколайдер міг дати людству незмірно глибше розуміння всесвіту, але проект закрили через перевитрату коштів і політичний тиск із певних, дуже несподіваних сфер.

Відео з новин: молодий телеєвангеліст махає книжкою-бестселером «Частинка Бога»² і обурено кричить: «Нам треба шукати Бога в наших серцях! Не всередині атомів! Витрата мільйонів на цей абсурдний експеримент — це ганьба штату Техас і блюзнірство проти Бога!»

Знову залунав голос Едмонда:

— Описані конфлікти, у яких релігійні забобони перемогли розум, — це лиш окремі сутички у війні, що триває.

На стелі розгорнувся колаж драматичних знімків із сучасного життя: пікети під генетичними дослідними лабораторіями, священик, який підпалив себе поряд із будівлею, де відбувалася конференція з трансгуманізму³, євангелісти, які розмахують кулаками і Бібліями, риба Ісуса, що ковтає рибу Дарвіна, білборди, у яких гнівно засуджуються з точки зору релігії дослідження стовбурових клітин, права геїв

¹ Регіон на південному сході США, де один із головних аспектів культури — євангельський протестантизм.

² Автор — Леон Ледермен, нобелівський лауреат з фізики 1988 року.

³ Міжнародний інтелектуальний та культурний рух на підтримку використання науки й технологій для вдосконалення людських розумових та фізичних можливостей. Рух вважає такі аспекти людського існування, як інвалідність, страждання, хвороби, старіння та недобровільна смерть, необов'язковими й небажаними і планує боротися з ними.

і аборти, — і настільки ж агресивна пропаганда протилежного спрямування.

Ленгдон лежав у темряві й відчував, як калатає серце. На мить він подумав, що трава під ним вібрує: неначе внизу проїжджає метро. Потім тремтіння посилювалося — і професор зрозумів, що йому не здалося: земля дійсно двигтять. Травою під його спиною розкотилася глибока вібрація і прогрімала під куполом.

Цей рев, як тепер зрозумів Ленгдон, — то був звук річкової бистрини з низькочастотних динаміків під пухнастим покриттям. Він відчув, що лице і тіло огортає холодний, сирий туман: його немовби оточувала бурхлива річкова течія.

— Чуєте цей звук? — голос Едмонда перекрикував гуркіт ріки. — Це повинь Ріки Наукових Знань!

Вода загуркотіла ще гучніше, і на щоки Ленгдонові сіли краплі туману.

— Відколи людина відкрила вогонь, — кричав Едмонд, — ця річка набирала сили. Кожне відкриття ставало знаряддям наступного відкриття, щоразу додаючи свою краплю. І тепер ми — на гребені цунамі, і повинь несе нас, і її не спинити!

Кімната тремтіла ще сильніше.

— *Звідки ми?! — кричав Едмонд. — Куди ми прямуємо?! Наша доля — знайти відповіді на ці питання! Наші методи досліджень за тисячоліття зросли в геометричній прогресії!*

Туман і вітер носилися кімнатою, річка оглушливо гуркотіла.

— Подумайте! — проголошував Кірш. — Давнім людям знадобився *мільйон років* поступу, щоб винайти колесо. Потім — *тисячоліття*, щоб винайти друкарський верстат. Відтак минуло лише *зо двісті* років — і люди створили телескоп. Протягом наступних століть із дедалі коротшими проміжками ми стрибнули від парових двигунів до бензинових автомобілів, до космічних кораблів! Після того лише за *двадцять* років почали змінювати нашу власну ДНК!

— Тепер ми вимірюємо науковий прогрес у *місяцях*! — вигукував Кірш. — Ми рухаємось із карколомною швидкістю! Мине зовсім трохи часу, доки найпотужніший сучасний суперкомп'ютер здаватиметься нам чимось таким, як рахівниця, найновіші досягнення сьогоденної хірургії — варварськими, а сучасні джерела енергії — слабенькими, як одна свічка для освітлення кімнати!

У повній гуркоту пітьмі лунав голос Едмонда.

— Давні греки озиралися на *століття*, говорячи про стародавню культуру, а нам досить озирнутися на одне *покоління* — і побачимо тих, хто прожив життя без технологій, які ми сьогодні сприймаємо як належне. Людство розвивається дедалі швидше, відстань між «давнім» і «сучасним» скорочується майже до нуля. І з цієї причини я даю вам слово, що наступні кілька років розвитку людства стануть надзвичайними, вибуховими, чимось за межами людської уяви!

Раптово гуркіт води припинився.

Знову засвітилися зірки. Повернувся теплий вітерець із цвіркунами.

Усі гості одночасно зітхнули з полегшенням.

У цій тиші повернуся шепіт Едмонда Кірша:

— Друзі, — лагідно промовив він. — Я знаю, ви тут тому, що я обіцяв вам відкриття, і дякую, що терпляче дочекалися завершення вступної частини. Тепер скиньмо кайдани нашого старого способу мислення. Час розділити захват нового відкриття.

Коли він промовив ці слова, кімнату зусібіч заповнив густий низовий туман, і на небі зажевріла ранкова зоря, осяюючи гостей.

Прокинувся великий прожектор — і кинув яскравий промінь углиб зали. За мить усі, хто лежав, сіли й витягли шиї, виглядаючи крізь туман того, хто мав уже з'явитися власною персоною. Однак за кілька секунд прожектор освітив протилежний кінець приміщення.

Публіка розвернулася.

Там у яскравому промені стояв і всміхався Едмонд Кірш. Він зручно спирався на кафедру, якої там кілька секунд тому ще не було.

— Добрий вечір, друзі! — промовив великий шоумен, і туман почав розвіюватися.

Ще за кілька секунд усі підхопилися на ноги і влаштували господареві овацію. Ленгдон долучився до них, не в силах стримати усмішку.

«Едмонд без хмари диму не з'являється!»

Поки що вся презентація, хоч як агресивно спрямована проти релігійної віри, була виконана майстерно, у сміливому й рішучому характері Кірша. Тепер Ленгдон розумів, чому дедалі численніші вільнодумці світу в такому захваті від Едмонда.

«Принаймні він щиро висловлює свою думку, як мало хто може наважитися».

Коли обличчя Едмонда з'явилося на екрані вгорі, Ленгдон помітив, що той уже не настільки блідий, як раніше: над його обличчям, схоже, попрацював професійний гример. Однак професор усе одно зауважив: його товариш дуже втомився.

Оплески тривали — такі гучні, що Ленгдон ледве помітив вібрацію в кишені фрака. Чоловік інстинктивно сягнув по телефон — і раптом зрозумів, що той вимкнений. Дивно, але вібрувала інша річ у кишені: аудіопристрій. Вінстон, здавалося, говорив дуже гучно.

«Недоречний час для виклику...»

Ленгдон виловив із кишені пристрій і похапцем начепив на голову. Щойно датчик торкнувся щелепи, як у голові професора залунав голос Вінстона.

— ...фесоре Ленгдон! Ви там? Телефони вимкнено. Я можу зв'язатися лише з вами. Професоре Ленгдон!

— Так, Вінстоне! Слухаю, — відповів Ленгдон на тлі оплесків.

— Слава Богу, — сказав Вінстон. — Слухайте уважно. У нас може виникнути серйозна проблема.

РОЗДІЛ 21

Едмонд Кірш пережив безліч моментів тріумфу на світовій сцені, завжди прагнув успіху, але вкрай рідко почувався повністю задоволеним. Однак цієї миті, стоячи на підвищенні у хвилях шаленої овації, Едмонд дозволив собі відчувати захват — усвідомлення, що він готовий змінити світ.

— Сідайте, друзі, — звернувся він до них. — Найкраще — попереду.

Туман розвіявся, й Едмонд стримався і не подивився вгору, де всю стелю займав широкий план його обличчя — і мільйони людей по всьому світу бачили його.

«Це — мить усесвітньої єдності, — гордо подумав він. — Вона долає кордони, межі класів і віровизнень!»

Едмонд поглянув ліворуч і вдячно кивнув Амбрі Відаль, яка спостерігала за ним із кутка, а перед тим невтомно допомагала організувати це дійство. Тільки от Кірша здивувало те, що Амбра в ту мить дивилася зовсім не на нього — вона стривожено вглядалась у натовп.

—————

«Щось негаразд», — думала Амбра.

Посеред кімнати високий елегантний чоловік проштовхувався вперед, махав руками і прямував до Амбри.

«Це Роберт Ленгдон!» — упізнала вона американського професора з відео, яке показував Кірш.

Ленгдон ішов швидко, і королівські гвардійці, що охороняли директорку музею, водночас відступили від стіни, готуючись його перейняти.

«Чого він хоче?» — Амбра помітила збентежений вираз обличчя Ленгдона.

Вона швидко поглянула на Едмонда — чи помітив він із підвищення метушню в її кутку, — але той уже не дивився на публіку. Едмонд Кірш моторошно дивився просто на неї.

«Едмонде! Що таке?»

У цю мить під куполом розкотилась оглушлива луна — і голова Едмонда закинулася назад. Амбра з жахом побачила, як на чолі Едмонда розкрився червоний кратер. Його очі трохи закотились, але він міцно тримався за кафедру, і все його тіло залякло. Він заточився, на його лиці було написане глибоке здивування — і, немов підрубане дерево, повалився на підлогу, тяжко вдарившись головою об штучне трав'яне покриття, а навсібіч полетіли криваві бризки.

Не встигла Амбра усвідомити, що сталося, як відчула: один із гвардійців пригинає її до землі.

—————

Час завмер.

А потім... почалася пекельна колотнеча.

Побачивши на стелі зображення закривавленого тіла Едмонда, юрба, неначе хвиля, відлетіла вглиб залу, боячись інших куль.

Коли почався хаос, Роберт Ленгдон відчув себе прикутим до місця — він не міг поворухнутися від шоку. Зовсім близько його друг упав застрелений, він був і далі обличчям до публіки, і з отвору в його лобі юшила кров. Мертве лице Едмонда жорстко освітлював промінь прожектора — камера так і залишилася на тринозі, очевидно, ввімкненою: вона, певне, й далі транслювала події на купол і у світ.

Наче вві сні, Ленгдон відчув, що підбігає до відеокамери й різко розвертає її до стелі, щоб Едмонд опинився поза об'єктивом.

Потім кинув погляди на юрбу гостей, які розбігались, і на друга, котрий лежав на підлозі. Професор розумів: Едмонд уже загинув.

«Господи... Я намагався застеретти тебе, Едмонде, але Вінстон мене запізно попередив...»

Неподалік від тіла Едмонда Ленгдон побачив королівського гвардійця — той схилився, захищаючи Амбру Відаль, яка лежала на підлозі. Ленгдон поспішив просто до неї, але

гвардієць зреагував відрухово — підскочив і в три довгі стрибки налетів на Ленґдона.

Удар плеча агента з нашивкою GR прийшовся просто в середину грудей Ленґдона. Усе повітря вилетіло з легень професора, і хвиля болю прокотилася тілом. Його підкинуло в повітря, і він приземлився на штучну траву. Не встиг професор віддихатися, як сильні руки перевернули його долілиць і заломили ліву руку за спину; залізна долоня вперлася йому в потилицю. Ленґдон не міг поворухнутись і лежав, утиснутий лівою щокою в трав'яне покриття.

— Ви знали про це наперед! — кричав гвардієць. — Який ваш стосунок до вбивства?

—————

Метрів за двадцять звідти королівський гвардієць Рафа Діас проштовхувався крізь натовп і намагався дістатися того місця в бічній стіні, де він бачив спалах пострілу.

«Амбра Відаль у безпеці, — запевняв він себе, побачивши, що напарник штовхнув її вниз і задулив собою. Крім того, Діас не сумнівався, що жертві вже нічим допомогти не можна. — Едмонд Кірш був мертвий ще до того, як торкнувся землі».

Діас помітив і ту похмуру деталь, що один відвідувач, здається, наперед знав про замах: він кинувся до кафедри буквально за мить до пострілу.

Хай яка була причина, Діас розумів, що нею можна зайнятися потім.

Наразі завдання в нього було одне:

Перейняти стрільця.

Коли Діас підбіг туди, де стався той самий спалах, то побачив розріз у тканині стіни, сунув руки в отвір і розірвав його до підлоги. Гвардієць виліз з-під купола в лабіринт риштувань.

Ліворуч промайнула якась фігура — високий чоловік у білому військовому кітелі біг до аварійного виходу в глибині величезного приміщення. Мить — і втікач вискочив у двері й зник.

Діас помчав за ним, продираючись крізь електронні кабелі, відтак крізь двері на бетонні сходи. Він перехилився через поруччя й помітив утікача двома поверхами нижче: той біг із карколомною швидкістю. Діас кинувся за ним, перестрибуючи через п'ять сходинок. Десь унизу хряснули двері.

«Він вибіг з будівлі!»

Коли Діас опинився на першому поверсі, то зразу побіг до виходу — подвійних дверей із горизонтальними ручками — і навалився на них щосили. Двері аж ніяк не розчинились, а ледь подалися і зупинились. Тіло Діаса налетіло на сталеву стіну, і він осів на підлогу: плече йому пронизав пекучий біль.

Вражений, він підвівся й знову спробував відчинити двері.

Прочинилися вони рівно настільки, щоб гвардієць зрозумів, у чому річ.

Дивно, але ручки виявилися ззовні зв'язаними: на них було намотане намисто. Діас відчув ще глибше сум'яття, зрозумівши, що намисто має дуже знайомий вигляд, — власне, таке бачив кожен добрий католик.

«Невже вервиця?»

Діас знову всім тілом навалився на двері, але намисто не рвалося. Він ще раз глянув у щілину: його дивувала і сама вервиця в такій ролі, і неможливість розірвати її.

— *¿Hola?* — крикнув він крізь двері. — *¿Hay alguien?!¹*

Мовчання.

У шпарину Діас бачив високу бетонну стіну й порожній службовий хідник. Малоймовірно, що хтось підійде і зніме вервицю. Не бачачи інших варіантів, гвардієць вихопив зброю з кобури під піджаком. Наставив дуло в шпарину між дверима.

«Я стріляю у святу вервицю? *Qué Dios me perdone²*».

Перед очима Діаса гойдалися рештки розп'яття.

Гвардієць натис на гачок.

¹ Агов! Є тут хто-небудь?

² Прости Господи.

На цементному поверсі прогримів постріл — і двері розчинилися. Вервиця розсипалася, Діас кинувся вперед. Він, хитаючись, помчав у порожній провулок, а намистини скакали навколо нього.

Убивця в білому зник.

— — — — —

За сто метрів від цих подій адмірал Луїс Авіла мовчки сидів на задньому сидінні чорного «рено», яке на всій швидкості рушило геть від музею.

Міцність вектранової нитки, на яку Авіла нанизав свою вервицю, зробила свою справу, надовго затримавши погоню.

«А тепер шукатимуть вітра в полі».

Машина Авіли промчала на північний захід понад звивистою річкою Нервйон і зникла серед швидких автомобілів на проспекті Абандоїбарра. І нарешті адмірал дозволив собі зітхнути з полегшенням.

Сьогоднішня місія пройшла ідеально.

Внутрішнім слухом він уже чув бадьорі звуки маршу Оріаменді — давньої пісні, з якою йшли в кривавий бій колись саме тут, у Більбао. «*i Por Dios, por la Patria y el Rey!*» — співав подумки Авіла. — За Бога, Вітчизну і короля!»

Бойовий клич уже давно забувся... але війна лише починалася.

РОЗДІЛ 22

Паласіо Реаль у Мадриді — найбільший у Європі королівський палац, а також один із найпрекрасніших витворів, які поєднують класичний і бароковий стилі в архітектурі. Збудований на місці мавританського замку IX століття, палац має триповерховий фасад із колонами, який розкинувся на понад півторакілометрову ширину Пласи де ла Армерія — площі Зброї. Усередині палац являє собою заплутаний лабіринт із 3418 кімнат, площа яких разом становить

140 000 квадратних метрів. Салони, спальні й коридори оздоблює ціла колекція шедеврів релігійного мистецтва, зокрема роботи Веласкеса, Гойї та Рубенса.

Протягом багатьох поколінь палац був особистою резиденцією іспанських королів і королев. Однак тепер він виконує здебільшого державну офіційну функцію, а королівська родина мешкає в скромнішому й більш відлюдному палаці Сарсуела за межами Мадрида.

Проте останніми місяцями в офіційному мадридському палаці оселився кронпринц Хуліан — 42-річний майбутній король Іспанії: його на цей крок умовили радники, які бажали, щоб Хуліана «краще бачила країна» в той печальний період, який передуватиме його коронації.

Батько принца Хуліана, нинішній король, був уже кілька місяців прикутий до ліжка смертельною хворобою. Здоров'я короля погіршувалося, розум слабшав, а тим часом у палаці готувалися до передачі влади: щоб принц зійшов на престол одразу по батьковій смерті. Оскільки зміна керівництва насувалася невідворотно, іспанці починали уважно придивлятися до принца корони Хуліана з одним і тим самим питанням:

«Який з нього буде король?»

Принц Хуліан із дитинства був тихим, скромним, обережним: тягар майбутньої влади ліг на його плечі від самого початку. Мати Хуліана померла від ускладнень вагітності, виношуючи наступну дитину, і король, на диво всім, вирішив більше ніколи не одружуватися, так що Хуліан залишився єдиним наступником іспанського престолу.

«Безальтернативний наступник» — прохолодно писали про нього британські таблоїди.

Оскільки Хуліан виріс під крилом свого надзвичайно консервативного батька, найбільші іспанські традиціоналісти вважали, що принц, ставши королем, продовжить усталені звичаї, ритуали й глибоко шануватиме багату католицьку історію країни.

Протягом століть спадщина католицьких королів являла собою моральне осердя Іспанії. Проте останніми роками міцний ґрунт віри, на якому трималась Іспанія, просів і країну охопило відчайдушне змагання між прибічниками давнього і новітнього.

Ліберали, кількість яких стрімко зростала, сповнювали блоги й соціальні мережі чутками, що коли Хуліан зможе вийти з батькової тіні, то виявить своє справжнє «я» — сміливого, прогресивного, світського лідера, який нарешті за прикладом багатьох європейських країн остаточно скасує монархію.

Батько Хуліана в ролі короля завжди діяв дуже активно, так що принц практично не мав змоги брати участь у політиці. Король відкрито стверджував: він переконаний, що Хуліанові слід насолоджуватися молодістю, і в державні справи він залучати принца не бачить сенсу, доки той не одружиться й не споважніє. Тож сорок років Хуліанового життя (за яким невтомно спостерігала преса) складалися з приватних навчальних закладів, катання верхи, урочистих відкриттів, благодійництва і подорожей світом. Хоча принц нічого особливого за цей час не здійснив, однак, без сумніву, був найбажанішим нареченим Іспанії.

Протягом років красень-принц, якому тепер уже виповнилося сорок два, відкрито зустрічався з різними достойними жінками, і, хоча мав репутацію безнадійного романтика, жодна з них його серце вповні не завоювала. Проте останніми місяцями Хуліана неодноразово бачили з красунею, яка, хоч і скидалася на колишню фотомодель, насправді була шанованою директоркою музею Гуттенхайма в Більбао.

Преса одразу проголосила Амбру Відаль «ідеальною парою для сучасного короля». Освічена, успішна жінка, а головне — не походить із жодного з аристократичних родів. Амбра Відаль — людина з народу.

Принц, схоже, з такою оцінкою погоджувався і після дуже короткого періоду знайомства зробив їй пропозицію — геть несподівано й романтично, — і Амбра Відаль її прийняла.

Протягом наступних тижнів у пресі щодня писали про Амбру Відаль, відзначаючи, що вона виявилася більше ніж просто красунею. Жінка швидко показала вельми незалежну вдачу: попри те що мала невдовзі стати королевою, навідріз відмовилася від постійного нагляду Королівської гвардії, давши згоду лише на те, щоб її охороняли під час наймасштабніших громадських подій.

Коли начальник *Guardia Real* обережно запропонував Амбрі почати вдягатися скромніше й менше підкреслювати фігуру, жінка перетворила це на публічний жарт, сказавши, що їй зробив зауваження начальник *Guardarropía Real* («Королівського гардеробу»).

Її обличчя раз у раз з'являлося на обкладинках ліберальних часописів. «Амбра! Прекрасне майбутнє Іспанії!» Коли вона відмовлялася давати інтерв'ю, її схвально називали «незалежною», коли погоджувалася — захоплювались її «відкритістю».

Консервативні часописи натомість висміювали майбутню королеву як жадібну до влади хижачку, що небезпечним чином впливатиме на майбутнього короля. Як свідчення цього наводили її кричущу неповагу до репутації принца.

Передусім вони переймалися звичкою Амбри звертатися до принца Хуліана лише на ім'я, а не *дон Хуліан* чи *su alteza*¹.

Друга причина їхньої недовіри, проте, була серйозніша. Останні кілька тижнів напружений робочий графік Амбри зробив її практично недоступною для принца, зате її неодноразово бачили в Більбао за обідом у ресторані неподалік музею в товаристві відомого атеїста, американського комп'ютерника Едмонда Кірша.

Амбра наполегливо стверджувала: ці обіди є діловими зустрічами з одним із найбільших спонсорів музею — однак із палацових джерел було відомо, що Хуліана це неабияк дратує.

Хто б міг йому дорікнути?

¹ Ваша високосте.

Правда полягала в тому, що блискуча наречена Хуліана лише за кілька тижнів після заручин послідовно проводила найбільше часу з іншим чоловіком.

РОЗДІЛ 23

Обличчя Ленґдона було втиснуте в підлогу. На його спині сидів важкий гвардієць, заважаючи дихати.

Дивно, та професор не відчував нічого.

Почуття Ленґдона були настільки плутані, що його охопило якесь оніміння: у душі коливалися й перемішувалися жаль, страх, обурення. Один із найрозумніших людей у світі — його близький друг — тепер загинув, брутально розстріляний у всіх на очах. «Його вбили лише за мить до того, як він би розповів про найбільше відкриття у своєму житті!»

Тепер Ленґдон зрозумів, що трагедія загибелі людини йде поруч із іншою — великою втратою для науки.

«Світ уже не дізнається, що відкрив Едмонд...»

Ленґдона раптово охопила злість, на зміну якій прийшла непохитна рішучість.

«Я зроблю все, що зможу, аби знайти того, хто за це відповідає. Я вшаную твою пам'ять, Едмонде. Знайду спосіб поділитися твоїм відкриттям зі світом!»

— Ви *знали*! — сичав йому у вухо гвардієць. — Ви бігли до кафедри, неначе *очікували*, що зараз щось станеться!

— Мене... попередили... — ледве зміг вимовити придушений Ленґдон.

— *Хто?!*

Ленґдон відчув, що аудіопристрій сповз зі щоки.

— Пристрій на голові... автоматичний екскурсовод. Мене попередив комп'ютер Едмонда Кірша. Він знайшов аномалію в списку запрошених — відставного адмірала іспанського флоту.

Обличчя охоронця тепер було так близько до вуха професора, що той чув, як у гвардійському навушнику ввімк-

нувся звук. Голос у передавачі говорив задихано, квапливо, і хоча Ленґдон знав іспанську не зовсім досконало, але зміст поганих новин до нього дійшов.

...*el asesino ha huido...*

Убивця втік.

...*salida bloqueada...*

Вихід заблоковано.

...*uniforme militar blanco...*

Щойно зайшла мова про військову форму, гвардієць послабив тиск на Ленґдона.

— *¿Uniforme naval?* — спитав він напарника. — *Blanco... ¿Como de almirante?*¹

Відповідь була ствердна.

«Усе правильно: морська форма, — зрозумів Ленґдон. — Вінстон мав рацію».

Гвардієць відпустив Ленґдона і зліз із нього.

— На спину!

Ленґдон перевернувся на спину і сперся на лікті; йому було боляче. Голова йшла обертом, на грудях відчувалося кілька забиттів.

— Ані руш! — скомандував гвардієць.

Ленґдон рухатися не збирався: стокілограмовий офіцер, який тепер стояв над ним, уже показав, наскільки серйозно він робить свою справу.

— *¡Inmediatamente!*² — крикнув гвардієць у свою рацію, а далі став кликати на допомогу місцевих правоохоронців, щоб ті заблокували всі шляхи виїзду від музею: — *Policía local... bloqueos de carretera...*

З підлоги Ленґдон бачив Амбру Відаль, яка й далі лежала під стіною. Вона спробувала встати, в неї підкосилися ноги, і вона впала на коліна. «Допоможіть же їй, хто-небудь!» Але гвардієць кричав через увесь зал, звертаючись незрозуміло до кого:

¹ Форма морська? Біла... Як в адмірала?

² Негайно!

— *¡Luces! ¡Y cobertura de móvil!*¹

Ленгдон простягнув руку й поправив аудіопристрій.

— Вінстоне, ви чуєте?

Гвардієць химерно подивився на Ленгдона.

— Я тут, — сухо відгукнувся Вінстон.

— Вінстоне, Едмонда вбито. Нам просто зараз потрібне світло. Треба відновити мобільний зв'язок. Ви можете це зробити? Чи зв'язатися з кимось, хто може?

Мить — і світло під куполом різко ввімкнулося: чарівна ілюзія долини в місячному сяйві розвіялася, стало видно штучну траву, на якій валялися покинуті підстилки. Гвардійця, очевидно, глибоко вразила влада Ленгдона. Отямившись, він схилився й поставив професора на ноги. Учений і гвардієць дивилися один одному в лице при повному світлі. Охоронець був високий — одного зросту з Ленгдоном, мав поголену голову; його мускулясте тіло напинало синій піджак. Гвардієць був блідий, із невиразними рисами обличчя — тільки очі мали незвичайно гострий погляд і нині, немов лазер, спрямували його на Ленгдона.

— Вас сьогодні у відео показували. Ви — Роберт Ленгдон.

— Так. Едмонд Кірш був моїм другом і учнем.

— Я — агент Фонсека з *Guardia Real*, — відповів той бездоганною англійською. — Розкажіть, що ви знаєте про чоловіка в морській формі.

Ленгдон озирнувся, поглянув на тіло Едмонда. Воно нерухомо лежало на траві біля кафедри.

Над тілом схилилися Амбра Відаль, два музейні охоронці й лікарі швидкої допомоги, які вже покинули спроби повернути його до життя. Амбра тихо накрила тіло покривалом.

Без сумніву, Едмонд був мертвий.

Ленгдон відчув нудоту, але не міг відвести погляд від убитого товариша.

---

¹ Світло! Мобільне покриття!

— Ми йому не допоможемо, — різко вимовив гвардієць. — Розкажіть, що ви знаєте!

Ленгдон знову подивився на офіцера. Ці слова можна було інтерпретувати лише в один спосіб: як наказ.

Ленгдон швидко переказав те, що чув від Вінстона: програма-екскурсовод помітила, що один із відвідувачів викинув аудіопристрій, і коли живий екскурсовод знайшов той пристрій у смітнику, то вони разом виявили, на *кого* річ записана, — і стривожилися, помітивши, що цього гостя внесли до списку в останній момент.

— Не може бути! — примружився гвардієць. — Учора список гостей затвердили остаточно. Усіх перевірили.

— А *цього* чоловіка — ні, — промовив Вінстон у пристрої Ленгдона. — Я стурбувався й перевірів його: це виявився колишній іспанський військовий адмірал, відсторонений за алкоголізм і посттравматичний стрес унаслідок теракту в Севільї п'ять років тому.

Ленгдон переказав це офіцерові.

— Після вибуху в соборі? — недовірливо перепитав той.

— Понад те, — сказав Вінстон Ленгдонові, — я не побачив жодного зв'язку між цим адміралом і містером Кіршем, що мене також стурбувало, тож я зв'язався з охороною музею, намагаючись здійняти тривогу. Однак, оскільки я не мав остаточної інформації, вони сказали, що не можна зривати презентацію Едмонда — тим більше що її транслюють у прямому ефірі на весь світ. Знаючи, як старанно Едмонд готував сьогоднішню програму, я погодився з їхньою логікою — і негайно зв'язався з вами, Роберте, сподіваючись, що ви помітите цього чоловіка й тихо проведете до нього охорону. Треба було мені діяти більш рішуче. Я підвів Едмонда...

Ленгдона дещо знервувало, що машина Едмонда, як видається, переживає почуття провини. Він краєм ока глянув на накрите тіло товариша й побачив, що до нього йде Амбра Відаль. Фонсека не звернув на неї уваги: він і далі дивився просто на Ленгдона.

— Цей комп'ютер, — сказав він, — чи не назвав він вам ім'я того офіцера?

Ленгдон кивнув:

— Це адмірал Луїс Авіла.

Щойно він вимовив це ім'я, як Амбра різко зупинилася й подивилася на професора повними жаху очима. Фонсека помітив це — й одразу підійшов до директорки музею.

— Сеньйорито Відаль! Вам знайоме це ім'я?

Амбра наче не мала сил відповісти. Опустила очі й подивилася вниз, ніби щойно побачила привида.

— Сеньйорито Відаль, — повторив Фонсека. — Адмірал Луїс Авіла — вам *знайоме* це ім'я?

Ошелешений вираз обличчя Амбри не залишав сумнівів: вона знає, хто це. Пауза, кілька змахів вій — і її темні очі проясніли: жінка немовби виходила з трансу.

— Ні... Я не знаю цього імені... — прошепотіла вона, глянувши спочатку на Ленгдона, а потім на гвардійця. — Я... я просто глибоко шокована, що вбивця виявився офіцером іспанського флоту.

Ленгдон відчував: вона бреше — і не розумів, чому жінка намагається приховати це й придумати пояснення своїй реакції. «Я ж бачив: вона впізнала це ім'я!»

— Хто складав список запрошених?! — суворо запитав Фонсека, роблячи ще один крок у бік Амбри. — Хто додав його туди?

Губи Амбри тремтіли.

— Я... я не знаю...

Запитання перервала какофонія мобільних рингтонів під куполом. Схоже, Вінстон знайшов спосіб повернути мережу — і тепер у Фонсеки в кишені теж дзвонив телефон. Гвардієць дістав його, подивився, від кого дзвінок, набрав повні груди повітря й відповів.

— *Ambra Vidal está a salvo*¹, — промовив він у слухавку.

¹ Амбра Відаль у безпеці.

Ленгдон подивився на жінку, яка не тямилася себе від шоку. Вона теж дивилася на нього. Їхні пильні погляди зустрілися. Дивлячись у вічі Амбрі, Ленгдон почув у пристрої шепіт Вінстона:

— Професоре, Амбра Відаль чудово знає, як Луїс Авіла опинився серед запрошених: вона сама його туди внесла.

Ленгдон не одразу усвідомив те, що почув:

«Амбра Відаль сама внесла вбивцю в список?

І тепер заперечує це?»

Не встиг Ленгдон повністю усвідомити це, як Фонсека просягнув слухавку Амбрі.

— *Don Julián quiere hablar con usted*¹, — сказав він.

Амбра майже сахнула від телефону.

— Скажіть йому, що зі мною все гаразд, — відповіла вона. — Я йому незабаром передзвону.

Гвардієць подивився на жінку, ніби не вірячи своїм очам. Він прикрив рукою телефон і прошепотів до Амбри:

— *Su alteza Don Julián, el príncipe, ha pedido...*²

Амбра відповіла різко:

— Принц чи не принц, але, якщо він хоче стати моїм чоловіком, то має навчитися почекати, коли мені потрібно. Щойно на моїх очах убили людину, мені потрібен час, аби заспокоїтися! Скажіть, що я скоро з ним зв'яжуся!

Фонсека пильно подивився на жінку — і в його очах була майже зневага. Відтак він відійшов і продовжив розмову з принцом.

Для Ленгдона ця химерна розмова стала розгадкою невеликої таємниці. «То Амбра Відаль — наречена іспанського принца Хуліана?» Тепер присутність *Guardia Real* і ставлення гвардійців до неї були зрозумілі — хоча це й не пояснювало, чому Амбра не захотіла поговорити з нареченим. «Принц, мабуть, страшенно злякався за неї, коли побачив це по телевізору!»

¹ Дон Хуліан хоче поговорити з вами.

² Його високість дон Хуліан, принц, просив...

І майже миттєво Ленгдонові сяйнула ще одна, більш серйозна думка:

«Боже мій... Амбра Відаль пов'язана з королівським палацом у Мадриді!»

Цей несподіваний збіг примусив його здригнутися: професор згадав повідомлення, яке давав йому послухати Едмонд, і погрозливий голос єпископа Вальдеспіно.

РОЗДІЛ 24

За приблизно двісті метрів від королівського палацу, в соборі Альмудена, єпископ Вальдеспіно затамував подих. Він і досі сидів у ризах в кабінеті перед ноутбуком: погляд його був прикутий до трансляції з Більбао.

«Це буде серйозна новина».

Як бачив єпископ, усесвітні мас-медіа вже шаленіли. Останні новини були пересипані коментарями провідних науковців і представників духовенства щодо презентації Кірша; кожен висував свою гіпотезу, *хто* і чому вбив дослідника. Усі сходилися на тому, що, вочевидь, комусь було надзвичайно важливо зробити так, аби відкриття Кірша ніколи не побачило світу.

Після довгих роздумів Вальдеспіно взяв мобільний телефон...

Рабі Кьовеш відповів після першого ж гудка.

— Який жах! — вигукнув рабин. — Я дивився по телевізору!.. Нам треба просто зараз піти до представників влади й розповісти те, що нам відомо!

— Рабі, — зважено відказав Вальдеспіно, — я згоден: це жахливий поворот подій. Але перш ніж діяти, нам треба подумати.

— Немає про що й думати! — кричав Кьовеш. — З усього видно: хтось ні перед чим не зупиниться, аби лише приховати відкриття Кірша, — і за цим стоять убивці! Я не сумніваюся, що Саєда вбили теж вони. Вони, напевне, знають

про нас — і далі за нас і візьмуться! Наш із вами моральний обов'язок — піти й розповісти про те, що нам показав Кірш.

— Моральний обов'язок? — перепитав Вальдеспіно. — Схоже, ви радше хочете оприлюднити цю інформацію, щоб ні в кого не було мотивів змушувати вас чи мене замовкнути.

— Звичайно, наша безпека важлива, — відказав рабі, — але ж ми маємо й моральний обов'язок перед світом. Я розумію, що це відкриття похитне певні основи релігійної віри, але за своє довге життя я зрозумів: *віра* не гине, навіть перед лицем великих труднощів і бід. Я переконаний: віра і *це* переживе — навіть якщо ми розповімо про відкриття Кірша.

— Я чую вас, друже, — врешті мовив єпископ якомога спокійніше. — Чую рішучість у вашому голосі, поважаю вашу думку. Хочу, щоб ви знали: я готовий до обговорення, навіть до того, щоб мої переконання змінились. Проте, бажаю вас, якщо ми вже розповімо про це світові — то зробимо це *разом*. При світлі дня. Поважно. А не похапцем, не у відчаї після цього жахливого вбивства. Заплануємо, підготуємося, правильно оформимо новину...

Кьовеш нічого не відповів, але Вальдеспіно чув його дихання.

— Рабі, — продовжив єпископ, — зараз найбільше важить наша особиста безпека. Ми маємо справу з убивцями, і якщо ви опинитеся занадто на видноті — наприклад, кудись звернетеся, підете на телебачення, — то можете погано скінчити. Я особливо боюся за вас: я в безпеці на території палацового комплексу, а ви... сам-один у Будапешті! Очевидно, відкриття Кірша — це питання життя і смерті. Будь ласка, дозвольте *мені* організувати захист для вас, Єгудо!

Кьовеш відповів не одразу.

— З Мадрида? Як же ви зможете...

— У моєму розпорядженні — силові ресурси королівської родини. Залишайтеся вдома, замкніть усі двері. Я подам запит, щоб по вас вислали двох агентів Королівської гвардії,

які доправлять вас до Мадрида, де ви зможете безпечно відсидітися в палацовому комплексі, а ми могли б сісти й особисто обговорити подальші дії.

— Якщо я приїду в Мадрид, — обережно почав рабин, — а ми з вами не домовимося?

— Ми домовимося, — запевнив його єпископ. — Розумію, що я людина консервативна, але я й реаліст — як і ви. Разом ми знайдемо найкращий спосіб діяти. Я в це вірю.

— А якщо все ж ваші сподівання не справдяться? — не заспокоювався Кьовеш.

Вальдеспіно відчув напругу в животі, але зупинився, видихнув і якомога спокійніше відповів:

— Єгудо, якщо ми з вами все-таки не дійдемо згоди, то розпрощаємося як друзі й кожен зробить те, що вважає за потрібне. Довіртеся мені.

— Дякую, — відповів Кьовеш. — Коли скажете, я вирушу до Мадрида.

— Добре. А поки що замкніться й ні з ким не розмовляйте. Зберіть речі, і я вам зателефоную і розповім, що робити, коли знатиму. — Вальдеспіно трохи помовчав. — І я вірю: дуже скоро ми побачимося.

Вальдеспіно поклав слухавку з жахом у серці: в нього було серйозне передчуття, що Кьовеша контролювати можливо, вдаючись до речей серйозніших, ніж просто ввічливість і заклик до здорового глузду.

«Кьовеш у паніці... як і Саед.

Обидва, схоже, не бачать за деревами лісу».

Вальдеспіно закрив свій ноутбук, узяв його під пахву й тихо пішов темними коридорами храму. Залишаючись у своїх ризах, він вийшов із собору в прохолоду пізнього вечора і рушив через площу до осяйного фасаду королівського палацу.

Над головним входом Вальдеспіно бачив іспанський герб: щит, обабіч якого — Геркулесові стовпи й давнє гасло PLUS ULTRA — «далі за межі». Дехто вважав, що ці слова стосу-

валися наполегливої боротьби за розширення кордонів імперії в її золоту добу. Інші — що це гасло відображає давню віру іспанців у райське життя за межами земного.

Хай там як, а Вальдеспіно відчував, що гасло застаріває з кожним днем. Він подивився на іспанський прапор, який майорів над палацом, і печально зітхнув, полинувши думками до хворого короля.

«Коли він відійде, я дуже за ним сумуватиму.

Я так йому зобов'язаний...»

Ось уже кілька місяців єпископ щодня навідував любого друга, який був прикутий до ліжка в палаці Сарсуела за містом. Кілька днів тому король покликав Вальдеспіно до себе. Його величність був дуже стривожений.

— Антоніо, — прошепотів король, — боюся, заручини мого сина були... занадто квапливими...

«Точніше було б сказати — *божевільними*», — подумав Вальдеспіно.

За два місяці до того, коли принц конфіденційно розповів Вальдеспіно, що хоче зробити пропозицію Амбрі Відаль після дуже нетривалого знайомства, приголомшений єпископ благав Хуліана бути поміркованішим. Принц на це зауважив, що закохався і що батько-король заслуговує на те, щоб побачити весілля єдиного сина. Понад те, додав він, якщо вони з Амброю збираються народжувати дітей, то в її віці не можна занадто довго з цим чекати.

Вальдеспіно лагідно всміхнувся до короля:

— Так, дійсно. Пропозиція дона Хуліана захопила нас зненацька. Але він хотів тебе порадувати.

— Його обов'язок перед *країною*, — з притиском промовив король, — а не перед батьком. І хоча сеньйорита Відаль дуже гарна, ми її не знаємо, вона з-поза нашого кола. У мене є питання щодо намірів, з якими вона прийняла пропозицію дона Хуліана. Він дуже поспішив, і пристойна жінка йому відмовила б.

— Ти маєш рацію, — відказав Вальдеспіно, хоча на захист Амбри можна було сказати, що дон Хуліан практично не залишив їй вибору.

Король ніжно простягнув руку і взявся за кістляву працю єпископа.

— Любий друже, я не знаю, куди сплив увесь час... Ми з тобою постаріли. Я хочу тобі подякувати. Ти давав мені мудрі поради стільки років, після втрати моєї дружини, під час усіх цих змін у країні, і сила твого переконання не раз підтримувала мене.

— Наша дружба — то скарб, який я берегиму вічно!

Король кволо всміхнувся.

— Антонію, я знаю, що ти багато чим пожертвував заради нашої дружби. Наприклад, Римом...

Вальдеспіно знизав плечима.

— Якби я став кардиналом, то ближче до Бога б не опинився. Моє місце завжди було тут, біля тебе.

— Твоя вірність для мене — незрівнянне щастя! І я ніколи не забуду твого співчуття до мене протягом усіх цих років.

Король заплющив очі й міцно стис руку єпископа.

— Антонію... Я в тривозі. Мій син скоро опиниться за стерном великого корабля, керувати яким він не готовий. Благаю, допомагай йому. Стань його путівною зорею. Поклади свою тверду руку поверх його руки на штурвал, особливо в буремну пору. А над усе, якщо він десь збочить із вірного шляху, молю: допоможи йому знайти шлях назад... назад до чистоти і святості...

— Амінь, — прошепотів єпископ. — Даю слово честі.

І тепер, ідучи в нічній прохолоді, Вальдеспіно здійняв очі до небес. «Мій королю, будь ласка, знай: я роблю все, щоб твоя остання воля здійснилася!»

Вальдеспіно заспокоювало те, що король через свою слабкість не міг навіть дивитися телевизор. «Коли б він побачив трансляцію з Більбао, то, певне, помер би на місці через те, до чого дійшла його люба вітчизна!»

Праворуч від Вальдеспіно, за кованою брамою по всій вулиці Калле де Байлен, стояли фургони з різних телекомпаній, наставивши супутникові антени.

«Стерв'ятники!» — подумав Вальдеспіно. Вечірній вітер розмаював його одержу.

РОЗДІЛ 25

«Оплакувати будемо потім! — сказав собі Ленгдон, стримуючи бурхливі почуття. — Зараз треба діяти!»

Ленгдон уже попросив Вінстона перевірити музейні відеокамери, які могли б допомогти вистежити стрільця. Тоді тихо сказав кіберпомічникові пошукати також зв'язків між єпископом Вальдеспіно й Авілою.

Агент Фонсека, не припиняючи телефонної розмови, вже повертався.

— *Sí... sí,* — казав він. — *Claro. Inmediatamente*¹.

Фонсека скінчив розмову й звернув увагу на Амбру, яка, на вигляд ледве притомна, стояла поблизу.

— Сеньйорито Відаль, ми йдемо, — твердо оголосив Фонсека. — Дон Хуліан вимагає, щоб ми негайно доправили вас у безпечне місце на території королівського палацу.

Амбра вся напружилася.

— Я не можу залишити Едмонда отак! — Вона вказала на тіло, що лежало на підлозі, накрите покривалом.

— Цим займеться місцева поліція, — відповів Фонсека. — Коронер уже їде. Про сеньйора Кірша подбають і поставляться до нього з належною повагою. Зараз нам треба вирушати. Ми боїмося, що ви в небезпеці.

— Звичайно ж, я зовсім не в небезпеці! — промовила Амбра, зробивши крок у бік гвардійця. — Убивця мав прекрасну можливість застрелити мене — і не зробив цього. Звичайно ж, йому був потрібен тільки Едмонд!

¹ Так... Так. Зрозуміло. Негайно.

— Сеньйорито Відаль! — Жили на шії Фонсеки смикнулися. — Принц хоче, щоб ви поїхали в Мадрид. Його хвилює ваша безпека.

— Ні! — різко відказала Амбра. — Його хвилюють політичні наслідки!

Фонсека протяжно, повільно видихнув і притишив голос:

— Сеньйорито Відаль, сьогоднішня подія — важкий удар для Іспанії. А також важкий удар для принца. Ваше рішення вести сьогоднішню подію було невдалим.

У голові Ленґдона раптово почувся голос Вінстона:

— Професоре, музейна охорона перевіряє зовнішні камери музею. Здається, вони дещо виявили.

Ленґдон послухав, після чого помахав рукою Фонсеці, перериваючи докірливу тираду, з якою той звертався до Амбри.

— Пане, комп'ютер каже, що одна з камер на даху музею зробила частковий знімок машини, якою поїхав зловмисник!

— Що? — здивувався Фонсека.

Ленґдон переказав прикмети в міру того, як йому називав їх Вінстон:

— Чорний седан виїхав від службового виходу... номери з такої висоти не читаються... незвичайна наліпка на передньому склі.

— Яка? — спитав Фонсека. — Ми можемо мобілізувати поліцію на розшуки.

— Цю наліпку, — відказав Вінстон у Ленґдоновій голові, — я не розпізнав, але порівняв її форму з різними світовими символами і знайшов один збіг.

Ленґдон був вражений швидкістю, з якою працював Вінстон.

— Знак відповідає, — промовив Вінстон, — давньому алхімічному символу *амальгамування*.

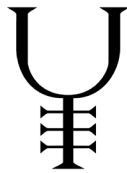
«Перепрошую? — Ленґдон очікував побачити там знак таксопарку чи політичної організації. — На машині знак амальгамування?»

Геть розгублений Фонсека просто дивився на нього.

— Певне, тут якась помилка, Вінстоне, — промовив Ленґдон. — Навіщо комусь виставляти у вікні знак алхімічного процесу?

— Не знаю, — відказав Вінстон. — Іншого збігу я не знайшов, а я видаю тільки результати, подібні на дев'яносто дев'ять відсотків.

Ленґдон викликав у своїй ейдетичній пам'яті алхімічний символ амальгамування.

— Вінстоне, прошу, точно опишіть те, що ви бачили у вікні. Комп'ютер відповів блискавично:

— Цей символ становить вертикальну лінію, яку перетинають три горизонтальні. Зверху на вертикалі — дуга, відкрита вгору.

«Так і є!» — зсунув брови Ленґдон.

— Чи є на дузі зверху що-небудь?

— Кожен ріг завершується короткою горизонтальною лінією.

«Ну що ж, таки амальгамування».

Ленґдон на мить замислився.

— Вінстоне, чи ви можете надіслати той знімок з камери?

— Звичайно.

— Надішліть на *мій* телефон, — втрутився Фонсека.

Ленґдон назвав зі слів Фонсеки номер, і за мить телефон агента пискнув. Усі зібралися навколо нього й стали дивитися на зернисте чорно-біле зображення. На ньому був знятий згори чорний седан у порожньому службовому провулку.

Досить розбірливо в нижньому лівому кутку лобового скла Ленґдон побачив той самий знак, який щойно описав Вінстон.

«Амальгамування. Оце так!»

Замислившись, професор простягнув руку і збільшив зображення на екрані.

Нахилився й придивився уважніше.

І тут Ленгдон одразу зрозумів, у чому річ.

— Це не амальгамування, — заявив він.

Хоча це зображення було дуже *подібне* до описаного, але воно було інше. А в науці про символи подібність — це ще не ідентичність, і різниця між подібним може бути велетенська: як між фашистською свастикою і буддійським символом благоденства.

«Тому людський розум інколи кращий за комп'ютер».

— Це не *одна* наліпка, — сказав Ленгдон. — Тут їх дві, і вони трохи накладаються. На тій, що внизу, — папський хрест. Зараз він дуже популярний.

Коли у Ватикані було обрано найбільш ліберального понтифіка, люди по всьому світу висловлювали підтримку нового папи, носячи знак такого потрійного хреста, — навіть у рідному Ленгдоновому Кембриджі, що в штаті Масачусетс.

— U-подібний знак угорі, — продовжив Ленгдон, — це взагалі інша наліпка.

— Тепер я бачу: ви маєте рацію, — сказав Вінстон. — Я знайду номер компанії.

І знову швидкість Вінстона справила враження на Ленгдона.

«Він уже ідентифікував логотип?»

— Чудово, — мовив Ленгдон. — Якщо ми зателефонуємо туди, можемо відстежити машину.

Фонсека був приголомшений.

— Відстежити машину? Як?

— Її *винайнято*, — пояснив Ленгдон, показуючи на стилізоване *U* на склі. — Це *Uber*.

РОЗДІЛ 26

Побачивши погляд Фонсеки, який, схоже, просто не вірив своїм очам, Ленгдон не міг визначити, що дужче здивувало гвардійця: швидкий опис наліпки чи химерний вибір машини, якою скористався для втечі адмірал Авіла.

«Він поїхав на “убері”», — подумав Ленгдон, вагаючись, вважати це геніальною чи шалено недалекоглядною ідеєю.

Всюдисуща служба *Uber* за останні кілька років завоювала світ. Кожен, хто потребував таксі, міг через смартфон зв'язатися з дедалі більшою армією «убер-водіїв», які підпрацьовували, здаючи свої машини як імпровізоване таксі. Служба, яка зовсім нещодавно була узаконена в Іспанії, намагалася від своїх водіїв чіпляти на лобове скло логотип — літеру *U*. Ну а в цій машині водій також виявився прибічником нового папи.

— Агенте Фонсека, — сказав Ленгдон, — Вінстон каже, що дозволив собі розіслати зображення цієї машини до поліційних відділків, щоб перевіряли на дорогах.

Фонсека роззявив рот, і Ленгдон відчув, що цей добре вишколений гвардієць до гри на випередження не готовий. Фонсека, здавалося, не знав, чи дякувати Вінстону, чи сказати, щоб той не ліз не у свою справу.

— І він зараз телефонує на гарячу лінію *Uber*...

— Ні! — скипів Фонсека. — Дайте номер *мені*! Я сам за телефону! *Uber* імовірно візьметься допомагати старшому офіцеру Королівської гвардії, ніж якомусь комп'ютеру!

Ленгдон мав відзначити, що, напевно, Фонсека має рацію. До того ж було б значно краще, якби гвардія долучилася до погоні, а не гаяла час на перевезення Амбри до Мадрида.

Отримавши від Вінстона номер, Фонсека його набрав, і Ленгдон відчув дедалі міцнішу переконаність, що вбивцю буде спіймано за лічені хвилини. Виявляти місце перебування машин — то основа роботи служби *Uber*: точне місце будь-якої уберівської машини на світі міг побачити будь-який клієнт зі свого смартфона. Фонсеці тільки й треба було, що запитати, де перебуває водій, який щойно взяв пасажирів біля музею Гуггенхайма.

— *iHostia!* — вилаявся Фонсека. — *Automatizada...*

Він набрав номер на клавіатурі й став чекати, вочевидь, опинившись в автоматизованому меню.

— Професоре, щойно я додзвонюся до «Убера» й нападу на слід машини, то передам цю справу місцевій поліції, щоб разом з агентом Діасом відвезти вас із сеньйоритою Відаль до Мадрида.

— Мене?! — Ленгдон був приголомшений. — Ні. Я не маю змоги поїхати з вами.

— Можете — і *поїдете!* — відказав Фонсека. — Разом зі своєю комп'ютерною іграшкою! — додав він, показуючи на аудіопристрій на голові Ленгдона.

— Перепрошую, — рішучіше заперечив Ленгдон. — Я жодним чином не можу вирушити з вами до Мадрида.

— Дуже дивно, — відповів Фонсека. — Ви ж наче гарвардський професор?

Ленгдон подивився на нього, не розуміючи, що той має на увазі.

— Так і є.

— Дуже добре, — буркнув Фонсека. — То, гадаю, вам вистачить розуму усвідомити, що вибору не маєте!

Після чого агент покрокував музеєм, повернувшись до телефонної розмови.

Ленгдон провів його очима. «Якого біса?»

— Професоре! — прошепотіла з-за спини йому Амбра. — Мені потрібно, щоб ви мене вислухали. Це дуже важливо!

Ленгдон озирнувся — і глибоко здивувався, побачивши, якого жаху повні очі Амбри. Заніміння в неї, здається, минуло, і говорила вона чітко й відчайдушно.

— Професоре, — сказала вона, — Едмонд виявив до вас величезну повагу, ввівши фрагменти ваших лекцій у презентацію. Тож я довірюся вам. Мені треба дещо вам сказати.

Ленгдон непевно подивився на неї.

— У вбивстві Едмонда винна я, — прошепотіла вона. Її темно-карі очі були повні сліз.

— Перепрошую, що це означає?

Амбра кинула нервовий погляд на Фонсеку, який відійшов досить далеко й не міг її чути.

— Список запрошених, — мовила вона до Ленгдона. — Доданий в останню хвилину. Кого додали?

— Так, Луїса Авілу.

— Це я його вписала, — зізналася вона; її голос тремтів. — Я! «Вінстон мав рацію...» — ошелешено подумав Ленгдон.

— Через мене Едмонда застрелили! — майже плачучи, промовила вона. — Я впустила до музею вбивцю!

— Заждіть, — Ленгдон поклав руку на її плече; жінка тремтіла. — Просто поговорімо. Чому ви його вписали?

Амбра тривожно глянула на Фонсеку: той і далі за двадцять метрів від них говорив по телефону.

— Професоре, я отримала прохання від людини, якій повністю довіряю. Він попрохав мене додати адмірала Авілу в список запрошених — як особисту послугу. Прохання надійшло буквально за кілька хвилин до відкриття музею, тож я, не замислюючись, його вписала. Ну він же військовий адмірал! Звідки я могла знати?!

Вона знову подивилася на тіло Едмонда й затулила рот витонченою долонею.

— І ось тепер...

— Амбро, — прошепотів Ленгдон. — А хто попросив вас вписати адмірала?

Амбра важко ковтнула.

— Мій наречений... іспанський кронпринц. Дон Хуліан.

Ленгдон не повірив своїм вухам: він дивився на Амбру, намагаючись усвідомити, що вона йому сказала. Директорка музею Гуттенхайма щойно ствердила: іспанський кронпринц допоміг організувати вбивство Едмонда Кірша. «Це неможливо!»

— Я певна, в палаці ніхто не очікував, що я знатиму вбивцю, — сказала Амбра. — Але тепер я знаю... і боюся, що я в небезпеці...

Ленгдон поклав руку їй на плече.

— Тут ви в цілковитій безпеці!

— Ні! — прошепотіла жінка. — Тут зараз відбувається таке, чого ви не розумієте. Нам з вами треба вибиратися звідси. *І негайно!*

— Ну не можемо ж ми просто побігти, — зауважив Ленгдон. — Нас же...

— Будь ласка, послухайте, — просила Амбра. — Я знаю, як допомогти Едмондові.

— Вибачте, я правильно вас почув? — Ленгдон відчував, що співрозмовниця ще не до кінця отямилась. — Едмонду вже не допомогти.

— Ні, допомогти можна, — чітко промовила вона. — Але спочатку нам треба потрапити в його дім у Барселоні.

— Про що ви?

— Будь ласка, слухайте уважно. Я знаю, чого хотів би від нас Едмонд.

Далі кілька секунд Амбра Відаль щось пошепки розповідала Ленгдонові. Його серце билося дедалі тривожніше. «Боже мій, — думав він. — Вона має рацію. Це все змінює!»

Договоривши, Амбра з викликом глянула на нього.

— Тепер ви розумієте, чому нам треба тікати?

Ленгдон не вагаючись кивнув.

— Вінстоне, — сказав він у пристрій. — Ви чули, що мені сказала Амбра?

— Чув, професоре.

— Ви вже знали про це?

— Ні.

Ленгдон ретельно зважив те, що сказав далі.

— Вінстоне, я не знаю, чи відчують комп'ютери вірність своїм творцям, але якщо ви це відчуваєте, то зараз настав ваш момент істини. Нам украй потрібна ваша поміч!

РОЗДІЛ 27

Ідучи до кафедри, Ленгдон краєм ока стежив за Фонсекою: той і далі був весь у розмові з «Убером». Стежив він і за Амброю, яка пройшлася в бік центру зали, теж розмовляючи по телефону — чи принаймні *вдаючи* розмову, — як Ленгдон і пропонував.

«Скажіть Фонсеці, що ви хочете поговорити з принцом Хуліаном».

Дійшовши до місця, Ленгдон змусив себе подивитися на накрите тіло. *Едмонд*. Ленгдон обережно відсунув край покривала, яке накинула Амбра. Колись ясні очі Едмонда перетворилися на дві тьмяні щілини під червоною дірою на лобі. Ленгдон здригнувся від такого жахливого видовища — серце його калатало від горя і гніву.

На мить Ленгдон ще зміг побачити в ньому юного розкуйовдженого студента, який зайшов до аудиторії, сповнений надій і таланту, — і так швидко зміг настільки багатьох речей досягти. Але цього вечора сталося жахливе: хтось знищив цю надзвичайно обдаровану людину, майже напевне маючи намір назавжди знищити і її відкриття.

«І якщо я не втручуся й не діятиму рішуче, — розумів Ленгдон, — найбільше досягнення мого учня ніколи не побачить світу!»

Сховавшись від очей Фонсеки за кафедрою, Ленгдон опустився на коліна біля бездиханного тіла, заплющив очі й молитовно склав руки.

Молитися над атеїстом — від чорного гумору цієї ситуації Ленгдон насилу стримав посмішку. «Едмонде, я знаю: ти б аж ніяк не хотів, аби хтось за тебе молився. Не турбуйся, друже. Я прийшов сюди не молитися. — Схиляючись над Едмондом, Ленгдон відчував, як у його серці наростає страх. — А я запевняв тебе, що єпископ не становить для тебе загрози... Як-що виявиться, що тут замішаний Вальдеспіно...»

Ленгдон відганяв від себе цю думку. Як тільки він відчув: Фонсека вже вважає, що він молиться, — професор обережно нахилився й сунув руку в кишеню шкіряної куртки Едмонда. Вийняв звідти великий бірюзовий телефон.

Ленгдон швидко глянув на Фонсеку, який і далі розмовляв і значно менш цікавився Ленгдоном, ніж Амброю, яка, здається, заговорила й відходила далі й далі від Фонсеки.

Тоді знову подивився на телефон Едмонда й полегшено зітхнув.

«Залишилося ще одне».

Він обережно підняв праву руку Едмонда. Рука вже охолола. Професор підніс телефон до її пучок і обережно притулював вказівний палець Едмонда до панелі розпізнавання відбитків.

Гаджет клацнув і розблокувався.

Ленгдон швидко прогорнув на меню налаштувань і вимкнув захист: «Постійно розблоковано». Після того сховав телефон у кишеню й знову накрив тіло.

Удалині завили сирени. Амбра стояла серед порожньої зали й притуляла до вуха телефон, вдаючи зануреність у розмову, добре свідомо уважного погляду Фонсеки.

«Швидше, Роберте».

Хвилину тому американський професор опинився у вирі подій: Амбра переповіла йому нещодавню розмову з Едмондом Кіршем. Вона розказала Ленгдонові: два дні тому в цій самій залі вони з Едмондом допізна готували завершальні

штрихи до презентації, коли Едмонд зробив перерву на ось уже третій за той вечір шпинатний смузі. Амбра помітила, наскільки чоловік виснажений.

— Знаєш, Едмонде, — сказала вона, — маю сумніви, що вегетаріанство тобі корисне. Ти дуже зблід і схуд.

— Схуд? — засміявся він. — Хто б мені це казав!

— А я не занадто худя!

— Але на межі. — Едмонд підморгнув Амбрі, побачивши на її обличчі обурення. — А що блідий, так я благаю — я ж комп'ютерник, який цілий день сидить у світлі рідкокристалічного екрана!

— Ну але ж тобі за два дні звертатися до всього світу, то здоровий колір обличчя не завадить. Або завтра ж виходь гуляти — або винайди такий екран, перед яким можна засмагати!

— Непогано придумано! — справді оцінив її думку Едмонд. — Ти маєш це запатентувати! — Він розсміявся й повернувся до суті справи. — То порядок дій у суботу ввечері тобі зрозумілий?

Амбра кивнула, глянувши на аркуш зі сценарієм.

— Я запрошую людей до цієї зали, потім усі йдемо в оцю, дивимся там твоє вступне відео, а потім ти *магічно* з'являєшся отам біля кафедри, — вона показала на передню частину зали. — І там, біля кафедри, виголошуєш.

— Саме так, — погодився Едмонд. — Тільки плюс іще одна дрібниця, — він усміхнувся, — це буде така радше *інтермедія* — можливість для мене привітатися з гостями особисто, дозволити їм розслабитись, а тоді трохи підготувати їх до наступної половини вечора — мультимедійної презентації, яка пояснить моє відкриття.

— То опис відкриття теж буде в записі? Як і вступ?

— Так, я лише кілька днів тому його завершив. Ми — люди візуальної культури, тож мультимедіа більше захоплює нас, ніж лекція якогось ученого.

— Ти не просто «якийсь учений», — зауважила Амбра, — але погоджуся. Не можу дочекатися, коли ж побачу!

Амбра знала: з метою безпеки презентація Едмонда записана на його особистих, надійних віддалених серверах. Усе буде транслюватися на музейну систему проєкторів із мережі.

— Коли будемо готові до другої половини, хто активує презентацію: ти чи я? — спитала вона.

— Я зроблю це сам, — сказав він, виймаючи телефон. — За допомогою цього. — Він показав свій великий смартфон у бірюзовому чохла з мозаїкою Гауді. — Це все — частина шоу. Просто наберу свій віддалений сервер із зашифрованим зв'язком...

Едмонд натиснув кілька кнопок, почувся один гудок — і телефон з'єднався.

Пролунав комп'ютеризований жіночий голос: «ДОБРИЙ ВЕЧІР, ЕДМОНДЕ. ОЧІКУЮ НА ВАШ ПАРОЛЬ».

Едмонд усміхнувся.

— І тоді на очах у всього світу я просто наберу свій пароль у телефоні, і моє відкриття буде показано в нашому театрі тут — і водночас в усьому світі!

— Як ефектно! — щиро відгукнулася Амбра. — Тільки головне пароль не забути.

— Так, це було б незручно, правда.

— Сподіваюся, він у тебе записаний? — дещо іронічно спитала вона.

— Який наклеп! — засміявся Едмонд. — Комп'ютерники ніколи не записують паролів! Але не турбуйся. Мій має сорок сім знаків. Я певен, що не забуду його.

Очі Амбри стали великими:

— Сорок сім! Едмонде, ти ж не можеш запам'ятати навіть чотири цифри ПІН-коди своєї картки для входу в музей! Як же ти запам'ятав сорок сім знаків?

Він знову розсміявся, бачачи її збентеженість.

— А мені немає такої необхідності: вони не випадкові.

І пошепки додав:

— Мій пароль — це, власне, мій улюблений поетичний рядок.

Амбра відчула сум'яття:

— Твій пароль — рядок із вірша?

— А чому ж ні? У моєму улюбленому рядку рівно сорок сім знаків.

— Ну, це не здається надійним...

— Правда? Вважаєш, що можеш відгадати мій улюблений рядок?

— Я навіть не знала, що ти взагалі любиш вірші!

— Отож. Навіть якщо хтось дізнається, що мій пароль — поетичний рядок, навіть якщо хтось серед мільйонів варіантів угадає правильний, йому ще треба буде вгадати дуже довгий телефонний номер, який я набираю, викликаючи свій сервер.

— Номер, який ти щойно використав зі швидкого набору?

— Так, на телефоні, який має особливий ПІН і ніколи не перебуває поза моєю кишенею.

Амбра сплеснула руками, грайливо всміхнулася.

— Ну гаразд, тобі й карти в руки, — сказала вона. — А до речі, хто твій улюблений поет?

— Гарна спроба. — Едмонд покивав на неї пальцем. — Але треба почекати до суботи. Рядок, який я обрав, *ідеальний*! — Він усміхнувся. — Це про майбутнє, і я радію, що він уже почав збуватися.

І ось, повертаючись думками в теперішнє, Амбра кинула погляд на тіло Едмонда і відчула паніку: Ленґдона ніде видно не було.

«Де ж він?!»

До того ж тепер в око їй впав другий офіцер Гвардії — Діас: він пролазив назад у приміщення крізь діру в тканині стіни. Діас окинув поглядом залу й пішов просто до Амбри.

«Він мене звідси не випустить!»

Раптом біля неї з'явився Ленґдон. Він обережно поклав їй руку на талію ззаду і почав тихенько, але доволі швидко відводити вбік, просуваючись до дальшого краю зали — того місця, де всі заходили.

— Сеньйорито Відаль! — крикнув Діас. — Куди ви обое?!
 — Зараз повернемося! — відгукнувся Ленгдон, підштовхуючи Амбру; вони рухалися просто через порожню залу до виходу.

— Містере Ленгдон! — лунав позаду голос агента Фонсеки. — Вам заборонено виходити з цієї зали!

Амбра відчула: Ленгдон сильніше натис їй на спину.

— Вінстоне! — прошепотів Ленгдон у свій пристрій. — *Давайте!*

Мить — і все світло під куполом згасло.

РОЗДІЛ 28

Агент Фонсека і його напарник Діас побігли темною залою, присвічуючи собі телефонами, і вскочили в той тунель, де щойно зникли професор і директорка музею.

Посеред тунелю Фонсека знайшов на килимі телефон Амбри. Це його приголомшило.

«Амбра викинула телефон?»

Королівська гвардія з дозволу Амбри використовувала дуже простий додаток, щоб завжди знати, де вона перебуває. Покинутий телефон міг мати лиш одне пояснення: сеньйорита Відаль хотіла позбутися їхнього захисту.

Це дуже знервувало Фонсеку — хоча й не так, як перспектива доповідати начальству про зникнення майбутньої королеви Іспанії. Начальник Королівської гвардії був людиною одержимою і безжальною, коли йшлося про захист інтересів принца. Сьогодні ввечері командор особисто дав Фонсеці гранично просту вказівку: «Тримайте Амбру Відаль у безпеці весь час!»

«Як мені тримати її в безпеці, якщо я не знаю, де вона?!»

Обидва гвардійці побігли до тунелю, а звідти в темний передпокій, у якому тепер відбувалося немов якесь збіговище привидів: юрба на смерть переляканих облич, освітлених

екранами телефонів: люди говорили з зовнішнім світом, розповідали, що їм допіру довелося побачити.

— Увімкніть світло! — кричало кілька з них.

У Фонсеки задзвонив телефон, він відповів.

— Агенте Фонсека, це охорона музею, — сказав молодий жіночий голос стриманою іспанською. — Ми знаємо, що у вас згасло світло. Схоже, якесь порушення в роботі комп'ютера. Ми швидко все виправимо.

— Чи ще працюють екрани камер безпеки? — спитав Фонсека, знаючи, що ті мають нічне бачення.

— Так, працюють.

Фонсека роззирнувся в темній залі.

— Амбра Відаль щойно була в передпокої біля головного театру. Чи видно вам, куди вона пішла?

— Секунду, будь ласка.

Фонсека чекав, серце його калатало від люті й досади. Він щойно дізнався: *Uber* чомусь має труднощі зі знаходженням машини, якою втік убивця.

«Що ще сьогодні піде негаразд?!»

Обставини склалися так, що сьогодні він уперше вийшов охороняти Амбру Відаль. Зазвичай старший офіцер Фонсека супроводжував самого принца Хуліана, але того ранку командор відвів його вбік і тихо сказав: «Сьогодні ввечері сеньйорита Відаль вестиме захід, який не до вподоби принцу Хуліанові. Ви будете її супроводжувати й дбати про її безпеку».

Фонсека навіть уявити собі не міг, що та подія стане суцільним виступом проти релігії, який завершиться привселюдним убивством. Сердита відмова Амбри прийняти дзвінок стурбованого принца Хуліана теж геть не вкладалася йому в голову.

Усе це було геть незрозуміле — і ця незрозумілість дедалі наростала. З усього було видно, що Амбра Відаль намагається втекти з очей охорони з американським професором.

«Якщо принц Хуліан про це почує...»

— Агенте Фонсека! — У телефоні знову почувся голос із охоронної служби. — Ми бачимо, що сеньйорита Відаль

і її супутник вийшли з передпокою. Перейшли через міст і ввійшли до галереї, де перебуває експонат із циклу «Клітини» Луїзи Буржуа. Виходьте з дверей, потім праворуч, друга галерея з правого боку.

— Дякую! Продовжуйте стежити за ними!

Фонсека і Діас кинулися через передпокій на місток. Униз у натовпи гостей поспішали до виходів.

Праворуч, як і було сказано, Фонсека побачив поворот до великої галереї. На табличці було написано: «Клітини».

Галерея була широка, у ній стояли химерні споруди, схожі на клітки — у кожній перебувала якась аморфна біла скульптура.

— Сеньйорито Відаль! — кричав Фонсека. — Містере Ленгдон!

Не отримавши відповіді, агенти почали шукати втікачів.

—————

За кілька кімнат позаду агентів, просто за незвичайною глядацькою залогою, Ленгдон і Амбра обережно й тихо пробиралися крізь лабіринт риштувань, прямуючи до таблички «Вихід», яка ледь світилася попереду.

Події останньої хвилини розгорталися блискавично — Ленгдон із Вінстоном злагоджено реалізовували обманий план.

За ідеєю Ленгдона, Вінстон вимкнув світло — і під куполом стало темно. Ленгдон «сфотографував» очима відстань між ними і виходом у тунель — чуття його було майже ідеально гостре. На вході в тунель Амбра пожбурила телефон на підлогу. Відтак у тунель вони заходити не стали, а натомість розвернулись і пішли понад стіною зали — доки намацали розрив у тканині, куди вскочив гвардієць, переслідуючи вбивцю Едмонда. Пролізши в отвір, обоє наблизилися до зовнішньої стіни кімнати й рушили до виходу на пожежні сходи.

Ленгдонові було чудно, як швидко Вінстон вирішив їм допомагати.

— Якщо презентацію Едмонда можна запустити за допомогою пароля, — сказав комп'ютерний помічник, — то його треба якомога швидше знайти й використати. Моєю першою настановою є допомога Едмондові з тим, щоб сьогоднішня презентація вдалася якомога краще. Очевидно, я його підвів, тож єдине, що я можу зробити, — це допомогти виправити свою помилку, і я це зроблю.

Ленгдон уже зібрався йому подякувати — але Вінстон навіть подих не перевів, слова вилітали з нього в нелюдському темпі, наче хтось запустив аудіокнигу на збільшеній швидкості.

— Коли б я сам мав доступ до презентації Едмонда, — казав Вінстон, — то я б зробив це негайно, але, як ви чули, вона зберігається десь зовні на надійному сервері. Схоже, що для оприлюднення відкриття нам потрібен його особистий телефон і пароль. Я вже перевіряв усі опубліковані поетичні тексти, шукаючи рядок із сорока семи літер, але, на жаль, кількість можливих варіантів налічує десятки, коли не сотні тисяч, а то й більше — залежно від розбивки на рядки. Понад те: оскільки інтерфейси Едмонда зазвичай блокуються після кількох невдалих спроб, то атака грубою силою¹ тут неможлива. Отже, залишається тільки один варіант: пароль треба шукати по-іншому. Я згоден із міс Відаль: вам потрібно негайно вирушати в дім Едмонда в Барселоні. Видається логічним: коли йдеться про його улюблений поетичний рядок, то в нього має бути і *книжка*, що його містить, і, можливо, він певним чином позначив той рядок. Тож, за моїми підрахунками, існує дуже велика ймовірність, що Едмонд хотів би, щоб ви поїхали до Барселони, знайшли його пароль і вдалися до нього, аби, як він планував, оприлюднити його відкриття. До того ж зараз я виявив, що той телефонний дзвінок, коли міс Відаль було сказано додати до

¹ Мається на увазі хакерський прийом, коли всі можливі варіанти пароля вводяться по черзі автоматично за допомогою певної програми.

списку адмірала Авілу, справді був зроблений із королівського палацу в Мадриді. Із цієї причини я вирішив, що ми не можемо довіряти агентам Королівської гвардії, і вигадаю спосіб відволікти їх і полегшити вам втечу.

Навдивовижу, Вінстоневі, схоже, це вдалося.

Ленгдон з Амброю вже дійшли до аварійного виходу, професор тихо відчинив двері, пропустив туди Амбру й зачинив їх за собою.

— Добре, — сказав Вінстон у голові Ленгдона. — Ви на сходах.

— А де агенти?

— Далеко, — відповів Вінстон. — Наразі я з ними на зв'язку, вдаю працівницю музейної охорони й спрямовую їх у галерею на іншому кінці будівлі.

«Неймовірно!» — подумав Ленгдон і кивнув Амбрі, підбадьорюючи її:

— Усе гаразд!

— Спускайтеся на перший поверх, — сказав Вінстон, — і залишайте музей. Але прошу пам'ятати, що після виходу з будівлі музейний аудіопристрій не матиме зі мною зв'язку.

«Чорт!» — із прикрістю подумав Ленгдон. Він раніше про це не замислювався.

— Вінстоне, — поспішно сказав він, — чи вам відомо, що Едмонд поділився своїм відкриттям із кількома високими духовними особами минулого тижня?

— Це видається малоімовірним, — відказав Вінстон, — хоча з сьогоднішнього вступу можна було зробити висновок, що його праця матиме глибокі релігійні наслідки, то, можливо, він хотів обговорити своє відкриття з провідними особами в цій сфері?

— Напевне, що так. А одним із них був єпископ Вальдеспіно з Мадрида.

— Цікаво. Я бачу онлайн багато згадок про те, що він — близький друг і порадник іспанського короля.

— Так, і ще одне, — сказав Ленгдон. — Чи відомо вам, що Едмонд отримав голосове повідомлення з погрозою від Вальдеспіно після тієї зустрічі?

— Ні, невідомо. Воно, напевне, проходило особистою лінією.

— Едмонд давав його мені послухати. Вальдеспіно домагався, щоб він скасував презентацію, а також попереджав, що духовні особи, з якими Едмонд спілкувався, розглядають можливість випереджального оприлюднення його ідей з метою їх дискредитації.

Ленгдон пішов повільніше, пропустивши вперед Амбру. Пошепки він звернувся до Вінстона:

— Ви не знайшли зв'язку між Вальдеспіно й адміралом Авілою?

Вінстон кілька секунд помовчав.

— Безпосереднього зв'язку я не бачу, але це не означає, що його немає. Це просто означає, що він не задокументований.

Перший поверх був уже близько.

— Професоре, якщо можна... — промовив Вінстон. — З огляду на події цього вечора, логічно вирішити, що певні потужні сили рішуче налаштовані приховати відкриття Едмонда. Якщо зважити на те, що в презентації саме про вас сказано як про людину, що допомогла зробити це відкриття, надихнути на нього, то вороги Едмонда можуть вирішити, що ви небезпечно багато знаєте.

Ленгдон про таке того вечора навіть не думав — і на першому поверсі його раптово накрило відчуття небезпеки. Амбра вже чекала на нього там, притримуючи відчиненими металеві двері.

— Коли вийдете, — сказав Вінстон, — ви опинитесь у провулку. Обходьте будівлю зліва і йдіть до річки. Звідти я полегшу вам пересування в те місце, про яке в нас ішла мова.

«БІО-ЕС346, — подумав Ленгдон, який просив Вінстона провести їх туди. — Те місце, де ми з Едмондом мали зустрітися після презентації».

Ленгдон нарешті розшифрував цей код, зрозумівши, що ВІО-ЕС346 — це зовсім не таємний науковий клуб. То було значно буденніше місце. Однак професор сподівався, що звідти буде значно легше втекти з Більбао.

«Якщо нам це вдасться зробити непоміченими... — подумав він, розуміючи, що скоро всі шляхи буде перекрито, — то треба рухатися швидко».

Коли Ленгдон з Амброю переступили поріг, опинившись серед вечірньої прохолоди, Ленгдон здригнувся, побачивши щось ніби намистини вервиці, розсіпані по землі. У нього не було часу міркувати, що це означає.

— Коли дійдете до річки, — продовжив Вінстон, — ідіть до хідника під мостом Ла-Сальве і почекайте, доки...

Тут в аудіопристрої Ленгдона заверещали оглушливі перешкоди — і звук пропав.

— Вінстоне! — крикнув Ленгдон. — Чого нам треба почекати?!

Але Вінстон зник, а металеві двері щойно зачинилися за їхніми спинами.

РОЗДІЛ 29

За кілька миль південніше від цих подій, на околицях Більбао, седан-«убер» мчав далі на південь трасою АР-68 у бік Мадрида. На задньому сидінні адмірал Авіла зняв китель і кашкет, відкинувся на спинку й, насолоджуючись відчуттям свободи, міркував над цією легкою втечею.

«Саме це й пообіцяв мені Регент».

Сівши в машину, Авіла майже одразу витяг пістолет і приставив до голови переляканого водія. За наказом Авіли водій викинув смартфон у вікно, перерізавши єдиний зв'язок зі штаб-квартирою компанії.

Після того Авіла переглянув уміст гаманця водія, запам'ятав його домашню адресу й імена дружини і двох дітей.

— Роби, як я скажу, — мовив йому Авіла, — а то твоя сім'я загине!

Кісточки пальців, які стискали кермо, побіліли, й Авіла зрозумів: цього вечора в нього є вірний спільник.

«Тепер я невидимий», — подумав адмірал, дивлячись, як у протилежному напрямку з виттям помчали поліцейські машини.

Авто прямувало на південь, і Авіла підготувався до довгої дороги, насолоджуючись післясмаком адреналінового припливу. «Я добре зробив свою справу», — подумав він. Адмірал поглянув на татуювання на долоні, розуміючи, що цей захист йому так і не знадобився. «Принаймні досі».

Упевнений, що нажаханий таксист буде виконувати всі його команди, Авіла опустив пістолет. Машина мчала на Мадрид, і він знову подивився на дві наліпки на склі.

«Помітять чи ні?» — думав він.

Перша цілком зрозуміла — логотип «Убера». Друга, однак, була не чим іншим, як небесним знаменням!

«Папський хрест». Цей символ нині всюди — католики Європи демонструють солідарність із новим папою, радіючи його широкій лібералізації й модернізації церкви.

За іронією долі, коли Авіла зрозумів, що водій підтримує нового папу, то погрожувати такій людині пістолетом адміралові стало навіть приємно. Авілу обурювало те, як лінійні людські маси захоплюються новим понтифіком, котрий дозволив послідовникам Христа перебирати Божими законами, наче стравами на фуршетному столі, вирішувати, чого дотримуватись, а чого ні. Майже зразу у Ватикані стали обговорювати питання щодо контролю народжуваності, одностатевих шлюбів, жінок-священиків тощо. Двотисячолітні традиції швидко розвіювались.

«На щастя, лишаються люди, вірні давньому звичаю». Авіла чув, як у його душі грає гімн Оріаменді...

«І я маю честь їм служити!»

РОЗДІЛ 30

Найстаріша й найелітніша охоронна служба Іспанії — *Guardia Real* — має сувору традицію, яка походить іще з Середньовіччя. Агенти Королівської гвардії дають присягу перед Богом дбати про безпеку королівської родини, захищати власність і честь короля.

Командор Дієго Гарса — головний над більш ніж двома тисячами гвардійців — був дрібним, сухеньким шістдесятирічним чоловіком зі смаглявим лицем, маленькими очима й рідкуватим чорним волоссям, гладенько зачесаним назад на рябому черепі. Мишаче обличчя й малий зріст робили Гарсу майже непомітним у натовпі, тож приховати його велетенський вплив у палаці від сторонніх було зовсім нескладно.

Гарса давно засвоїв, що справжня сила — це не фізична здатність, а політичні зв'язки. Звичайно, командування Королівською гвардією надавало чоловікові неабиякої ваги, але саме політична далекоглядність зробила Гарсу тією людиною, до якої зверталися як в особистих, так і в професійних справах.

Командор надійно зберігав таємниці й ніколи не зрадив нічиєї довіри. Завдяки репутації людини, яка не помиляється в передбаченнях, а також непересічній здатності розв'язувати тонкі питання Гарса був незамінною для короля особою. Однак зараз перед Гарсою та іншими людьми в палаці поставало непевне майбутнє: монарх перебував уже в похилих літах і доживав віку в палаці Сарсуела.

Понад чотири десятиліття король керував бурхливою країною, де встановлювалася парламентська монархія після тридцяти шести років кривавої диктатури ультраконсервативного генерала Франсіско Франко. Після смерті Франко в 1975 році король намагався йти в ногу з урядом, закріплюючи в державі демократію, крок за кроком посуваючи країну наліво.

Для молоді зміни здавалися занадто повільними.

Для немолодих прихильників традицій — блюзнірством.

Багато іспанських урядовців щосили продовжували відчайдушно захищати консервативну доктрину Франко, особливо у сприйнятті католицизму як «державної релігії» й морального стрижня нації. Дедалі більше іспанської молоді, однак, були налаштовані рішуче проти цих ідей, вони відкрито ганьбили лицемірство офіційної релігії й стояли за відокремлення церкви від держави.

Тепер, коли на трон збирався зійти вже не юний принц, ніхто не мав певності, в який бік спрямує свої зусилля новий король. Десятиліттями принц Хуліан пречудово виконував свої суто церемоніальні обов'язки, повністю відступивши батькові політичну діяльність і ні словом не виказуючи власної думки. Хоча більшість знавців гадали, що принц на троні діятиме значно ліберальніше за батька, точний прогноз тут був неможливий.

Однак цього вечора запону буде піднято.

У ситуації шоку від пригоди в Більбао принц не мав жодного вибору: мусив публічно висловити свій погляд, оскільки король через важкий стан здоров'я не міг звернутися до громадськості з приводу надзвичайної події.

Кілька високих урядовців, серед них і президент країни, уже засудили вбивство, передбачливо утримавшись від коментарів до офіційної заяви з королівського палацу й тим передавши всю цю малоприємну справу цілковито в руки принца Хуліана. Гарсу це не дивувало: до цих подій причетна майбутня королева Амбра Відаль, тож цієї політичної гранати ніхто торкатися не хотів.

«На принца Хуліана сьогодні чекає випробування, — думав Гарса, поспішаючи в королівські покої величними сходами. — Йому буде потрібна порада, а оскільки його батько лежить недужий, то напучувати принца доведеться мені».

Гарса пройшов довгим коридором резиденції до самих дверей принца. Глибоко вдихнув і постукав.

«Дивно, — подумав командор. — Адже я знаю: він тут!» За словами агента Фонсеки, який виходив на зв'язок із Більбао, принц Хуліан щойно телефонував зі свого помешкання й намагався поговорити з Амброю Відаль, аби пересвідчитися, що з нею все гаразд, і, хвала небесам, так і було.

Гарса постукав знову і вже збентежився: відповіді не було знову.

Командор поспішно відімкнув двері.

— Доне Хуліане! — гукнув він, увійшовши.

В апартаментах було темно, лише телевізор у вітальні світився.

— Агов!

Гарса забіг у покої і побачив: принц Хуліан стояв сам-один у темряві — нерухомий силует біля вікна в еркері. Принц був усе ще бездоганно вбраний у спеціально на нього шитий костюм, що в ньому він того вечора виходив на зустрічі. Навіть краватка-метелик ще не була розв'язана.

Гарса мовчки дивився на це видовище: принц неначе перебував у трансі, й командора це непокоїло. «Схоже, криза його приголомшила».

Гарса відкашлявся, повідомляючи про свою присутність.

Принц нарешті заговорив, але продовжував дивитись у вікно.

— Коли я зателефонував Амбрі, — промовив він, — вона відмовилася зі мною розмовляти...

Голос Хуліана був скоріше здивований, ніж ображений.

Гарса не знав, що на це сказати. З огляду на події вечора, важко було повірити, що Хуліан думає передусім про стосунки з Амброю, які були напруженими від свого не дуже доречного початку.

— Певне, сеньйорита Відаль досі в шоці, — спокійно припустив Гарса. — Агент Фонсека сьогодні ввечері доправить її до вас. Тоді поговорите. І просто дозвольте мені додати: у мене камінь з душі впав, коли я дізнався, що вона в безпеці.

Принц Хуліан кивнув із байдужим виглядом.

— Стрільця вистежують, — промовив Гарса, намагаючись змінити тему. — Фонсека запевняє мене, що терориста скоро візьмуть під варту.

Слово «терорист» командор ужив навмисне, аби вивести принца із задуми.

Однак той знову кивнув із відсутнім виглядом.

— Президент засудив це вбивство, — продовжував Гарса, — але уряд сподівається, що подальший коментар щодо події дасте *ви...* бо подія певним чином пов'язана з Амброю... — Гарса витримав паузу. — Розумію, ситуація не найкраща, з огляду на ваші заручини, але я б порадив вам просто сказати, що однією з тих рис, якими ви захоплюєтесь у своїй нареченій, є незалежність, а оскільки ви знаєте, що вона не поділяє політичних поглядів Едмонда Кірша, то знімаєте капелюха перед її відданістю справі музею. Я би з радістю щось для вас написав, якщо бажаєте. Нам треба сформулювати заяву, щоб устигнути до ранкового випуску новин.

Хуліан усе ще дивився у вікно.

— Я б хотів, щоб до всіх наших заяв долучився єпископ Вальдеспіно.

Гарса стиснув зуби, проковтнувши незгоду. Після Франко Іспанія стала *estado aconfesional*, що означало відсутність державної релігії й невтручання церкви в політичні справи. Близька дружба Вальдеспіно з королем, однак, завжди надавала єпископові незвичайно великого впливу на щоденні справи в палаці. На жаль, негнучка політика Вальдеспіно і його релігійний запал практично не лишали місця для дипломатії й тактовності, необхідних для вдалого виходу з тієї кризи, яка склалася цього вечора.

«Тут потрібні тонкощі, делікатність — а не догми з важкою артилерією!»

Гарса давно засвоїв, що за зовнішньою побожністю Вальдеспіно стоїть проста річ: єпископ завжди спочатку дбає про своє, а потім про Боже. Донедавна Гарса міг ставитися до цього спокійно, але тепер, коли в палаці змінювався

баланс сил, думка про єпископа, який щось нашіптує принцові Хуліану, викликала серйозне занепокоєння.

«Вальдеспіно і так занадто наближений до принца».

Ґарса розумів, що Хуліан завжди сприймав єпископа як «родича» — скоріше дядечка, якому можна довіряти, ніж духовного радника. Вальдеспіно, найближчій до короля людині, було доручено наглядати за моральним розвитком молодого Хуліана, і він робив це палко й віддано — перевіряв благонадійність усіх учителів Хуліана, знайомив його з принципами віри, навіть давав поради в сердечних справах. Тепер, через багато років, навіть коли Хуліан не зустрічався з Вальдеспіно особисто, зв'язок між ними залишався майже кровним.

— Доне Хуліане, — спокійно промовив Ґарса. — У мене серйозне відчуття, що нинішню ситуацію ми з вами маємо розв'язати самі.

— Правда? — почувся позаду з темряви чоловічий голос.

Ґарса різко розвернувся — й остовпів, побачивши серед тіней привида в довгій одежі: хтось сидів у кріслі.

«Вальдеспіно!»

— Маю сказати, командоре, — просичав Вальдеспіно, — що думав: якраз *ви* добре розумієте, наскільки я цього вечора вам потрібний!

— Це *політична* ситуація, — твердо відказав Ґарса, — а не релігійна.

Вальдеспіно пирхнув:

— Подібні заяви якраз і свідчать, що я вельми переоцінював ваше політичне чуття. Якщо вам потрібна моя думка, то на цю кризу можлива лише одна відповідна реакція: ми маємо негайно запевнити народ, що принц Хуліан — людина глибокої віри, що майбутній король Іспанії — відданий католик.

— Згодний... і ми додамо згадку про віру дона Хуліана до тієї заяви, яку він зробить.

— А коли принц Хуліан з'явиться перед журналістами, поряд маю стояти я, поклавши руку йому на плече, — потужний символ міцності його зв'язку із Церквою. Самé лиш це видовище зробить більше для заспокоєння народу, ніж будь-які слова, що ви можете написати.

Гарсу це роздратувало.

— Світ щойно побачив брутальне вбивство на іспанській землі! — проголосив Вальдеспіно. — У часи насильства ніщо так не заспокоює, як рука Божа.

РОЗДІЛ 31

Підвісний міст Сечені — один з восьми мостів у Будапешті — тягнеться через Дунай на понад триста метрів. Символ єдності Сходу і Заходу, цей міст вважається одним з найкрасивіших у світі.

«Що я роблю?! — думав рабі Кьовеш, поглядаючи на бурхливу чорну річку через поруччя. — Єпископ же радив мені лишатися вдома».

Кьовеш знав, що не слід було висовуватися надвір, однак у моменти неспокою міст завжди чимось його приваблював. Багато років він гуляв тут уночі, міркував, милуючись вічно прекрасним краєвидом. На сході, в Пешті, підсвічений фасад палацу Ірешам гордо височів поряд із базилікою святого Іштвана. На заході, в Буді, високо на Замковому пагорбі, здіймалися міцні мури Будаїської твердині. На півночі, на берегах Дунаю, розкинувся парламент із елегантними шпилями — найбільша будівля Угорщини.

Кьовеш, однак, підозрював, що на міст його приводив зовсім не краєвид. Річ була в зовсім іншому.

«В замка́х».

По всьому поруччі мосту й ланцюгах висіли сотні замків — на кожному своя пара ініціалів, кожен навічно приєднаний до мосту.

За традицією, закохані пари приходили сюди, писали свої ініціали на замку, чіпляли замок на міст — і викидали ключ у Дунай, звідки його дістати вже неможливо, на знак свого вічного зв'язку.

«Найпростіша обітниця, — думав Кьовеш, торкаючись одного з таких символів, що гойдалися над Дунаєм. — Моя душа навіки прикута до твоєї».

Щоразу, коли Кьовеш потребував підтвердження безмежності любові, він ходив дивитися на ці замки. Сьогодні була саме така ніч. Він дивився на живі хвилі й раптом відчув, ніби світ рухається занадто швидко. «Може, я вже йому не належу?»

Те, що раніше сприймалося як тихі миті життя, коли легко думалося, — кількахвилинна поїздка в автобусі, дорога на роботу чи зустріч — тепер стало нестерпним, і люди імпульсивно кидалися до своїх телефонів, навушників, ігор, нездатні опиратися нав'язливій пристрасті до техніки. Дива минувшини блякли, затьмарені невгамовною жагою нового.

А тепер, коли Єгуда Кьовеш дивився у воду, він почувався дедалі більш стомленим. Перед очима пливло, і здавалося, що під водою рухаються якісь моторошні велетенські істоти. Ріка раптово стала неначе клубком істот, готових піднятися з глибини на цей світ.

— *A víz él!*, — пролунало за спиною.

Рабин озирнувся й побачив кучерявого хлопчика з повними надії очима. Він нагадав Єгуді Кьовешу себе в дитинстві.

— Перепрошую? — мовив рабин.

Хлопчик відкрив рот, збираючись щось сказати, але замість слів з його рота вилетіло електричне гудіння, а очі загорілися сліпучим білим світлом.

Рабі Кьовеш прокинувся, тяжко дихаючи, й випростався на стільці.

— *Ой гевалт!*

---

¹ Вода — жива (угор.).

Телефон на столі дзвонив, і старий рабин швидко, панічно роззирнувся, окинувши поглядом кабінет. На щастя, поряд нікого не було. Кьовеш відчував, як важко калатає серце.

«Який дивний сон!» — подумав він, переводячи подих.

Телефон усе дзвонив, і Кьовеш розумів: у такий час це може бути тільки єпископ Вальдеспіно з новинами про виїзд до Мадрида.

— Єпископе Вальдеспіно, це ви? — сказав у слухавку рабин, ще не до кінця отямившись. — Які новини?

— Рабі Єгуда Кьовеш? — спитав незнайомий голос на другому кінці. — Ви мене не знаєте, і я не хочу вас лякати, але мені потрібно, щоб ви уважно мене вислухали.

Кьовеш повністю пробудився.

Голос був жіночий, але якийсь змінений, наче спеціально викривлений. Незнайомка говорила квапливою англійською з легким іспанським акцентом:

— Я пропускаю голос через фільтр із метою анонімності. Вибачте, будь ласка, але скоро ви зрозумієте чому.

— Хто це? — наполегливо спитав Кьовеш.

— Я спостерігач — із таких сфер, де не люблять тих, хто намагається приховати правду від громадськості.

— Я... не розумію.

— Рабі Кьовеш, я знаю, що ви мали закриту зустріч із Едмондом Кіршем, єпископом Вальдеспіно й алламою Саєдом аль-Фадлом три дні тому в монастирі Монтсеррат.

«Звідки вона знає?!»

— До того ж я знаю, що Едмонд Кірш надав вам трьом докладну інформацію про своє нове наукове відкриття... і тепер ви належите до змовників, які намагаються приховати його.

— Що?!

— Якщо ви не послухаєте мене уважно, то я прогноую, що до ранку ви загинете, знищені довгою рукою єпископа Вальдеспіно. — Незнайомка витримала паузу. — Так само як Едмонд Кірш і ваш друг Саєд аль-Фадл.

РОЗДІЛ 32

Міст Ла-Сальве в Більбао перетинає річку Нервійон так близько до музею Гуттенхайма, що часто здається, наче будівля й міст становлять одне ціле. Упізнаваний за своєю незвичайною центральною червоною опорою у формі літери Н, міст отримав назву, що означає «спасіння», з народних переказів про моряків, які поверталися з моря річкою й молилися, дякуючи за безпечне повернення додому.

Виходячи з чорного ходу музею, Ленґдон з Амброю швидко проминули коротку відстань між музеєм і берегом і тепер чекали, як просив Вінстон, на хіднику просто в тіні мосту.

«На що ж ми чекаємо?» — гадав Ленґдон.

Стоячи в темряві, професор помічав, як струнка Амбра тремтить усім тілом під стильною вечірньою сукнею. Він зняв фрак і накинув їй на плечі, вкута в її.

Жінка різко розвернулася й подивилася на нього.

На мить Ленґдонові здалося, що він перейшов якусь межу, але директорка музею дивилася не сердито, а вдячно.

— Спасибі, — прошепотіла вона, дивлячись на Ленґдона. — Дякую, що допоміг.

Дивлячись йому в очі, Амбра Відаль узяла долоні професора в свої, немов намагаючись всотати тепло й заспокоєння, які він міг їй дати.

І — так само швидко відпустила його руки.

— Перепрошую, — прошепотіла вона. — *Conducta impropria*¹, як сказала б моя мати.

Ленґдон усміхнувся їй:

— Пом'якшувальні обставини, як сказала б моя мати.

Амбра спромоглася на усмішку теж, але нетривалу.

— Я зараз зовсім як хвора, — промовила вона, відводячи погляд. — Те, що сьогодні сталося з Едмондом...

¹ Невідповідна поведінка.

— Це жах... страхіття, — сказав Ленґдон, розуміючи, що досі перебуває в такому шоці, що не може вповні висловити свої почуття.

Амбра дивилася у воду.

— І подумати лишень, мій наречений дон Хуліан замішаний у...

Ленґдон відчував з її голосу обурення зрадою, і не знав, що на це можна сказати.

— Я розумію, на що це схоже, — сказав він, обережно підступаючи до такої делікатної теми, — але ж ми не знаємо напевне. Можливо, принц Хуліан нічого й не відав про це вбивство. Убивця міг діяти сам чи працювати на когось іншого. Це було б безглуздо: майбутній король Іспанії організовує публічне вбивство мирної людини — а надто якщо легко дізнатися, хто замовник.

— Про замовника можна було дізнатися лише тому, що *Вінстон* виявив: Авілу додали до списку в останній момент. Може, Хуліан думав, що ніхто й не здогадається, хто стріляв.

Ленґдон мав визнати слушність цієї думки.

— Я ніколи не обговорювала з Хуліаном презентацію Едмонда, — сказала Амбра, знову дивлячись на професора. — Він переконував мене не братися за це, а я запевняла його, що моя участь у процесі буде мінімальна, усе відбудеться на екрані. Може, навіть казала Хуліанові, що Едмонд запускатиме все зі свого смартфона.

Помовчавши, вона продовжила:

— Тож якщо вони помітять, що ми взяли телефон Едмонда, то зрозуміють: відкриття *все ще* можна показати. І я навіть не уявляю, на що здатний Хуліан, аби цьому перешкодити...

Ленґдон подивився на красуню довгим поглядом.

— Ти не довіряєш нареченому, правда?

Амбра зітхнула.

— Річ у тому, що я не так добре його знаю, як можна подумати.

— То чому ж погодилася вийти за нього?

— Усе дуже просто: Хуліан поставив мене в таку ситуацію, яка не залишала вибору.

Не встиг Ленгдон щось на це сказати, як цемент під їхніми ногами затремтів; грот під мостом підхопив цю вібрацію. Звук наростав, ішов неначе від річки праворуч.

Ленгдон подивився туди й побачив моторний човен, який із вимкненими вогнями плів до них. Ближче до набережної на судні вимкнули мотор, і воно тихо причалило.

Ленгдон подивився вниз і похитав головою. До цієї миті він не був певен, наскільки можна покластися на комп'ютерного екскурсовода, але тепер, побачивши жовте річкове таксі, зрозумів: кращого союзника, ніж Вінстон, годі придумати. Зарослий кошлатою бородою капітан помахав їм: сідайте.

— Ваш британець, він мені дзвонив, — сказав він, щосили намагаючись говорити англійською. — Сказав, *VIP*-клієнт платить утричі за... як його... *velocidad y discreción*? Я вже... бачите? Світла немає!

— Так, дуже дякуємо, — відповів Ленгдон і подумав: «От молодець Вінстон! "Швидкість і непомітність"...»

Капітан допоміг Амбрі зійти на борт, і вона пішла грітися в крихітну каюту, здивовано усміхнувшись Ленгдонові.

— Оце так *VIP*! Сеньйорита Амбра Відаль?! — у свою чергу здивувався річковий таксист.

— *Velocidad y discreción*, — нагадав йому Ленгдон.

— *¡Sí, sí!* Окей! — Капітан побіг до стерна й увімкнув двигун. За кілька секунд човен уже плів у темряву річкою Нервйон.

По лівому борту видніла велетенська павучиха біля музею Гуттенхайма, ще моторошніша у світлі мигалок поліцейських машин. Над головою до будівлі летів вертоліт від служби новин.

«Перший, але, мабуть, не останній», — подумав Ленгдон.

Ленгдон витяг загадкову записку Едмонда з кишені штанів. *BIO-EC346*. Едмонд сказав дати її таксистові, хоча, певне, навіть не здогадувався, що таксі буде річкове.

— Наш британський друг... — звернувся Ленгдон до капітана, перекикуючи ревіння двигунів. — Мабуть, він сказав вам, куди ми їдемо?

— Так, так! Я попереджав, що човном вас доведу *майже* туди, він сказав, не проблема, триста метрів пройдете, ні?

— Так, добре. А чи далеко ще?

Капітан показав на шосе понад річкою праворуч.

— Написано: дорогою сім кілометрів, але по воді трохи більше.

Ленгдон поглянув на підсвічений дорожній знак:

AEROPUERTO BILBAO (BIO) ➔ 7 KM

Він печально всміхнувся: у його голові прозвучали слова Едмонда: «Це до болю просто, мій друже»... Едмонд мав рацію, і коли Ленгдон здогадався, що означає цей шифр, йому навіть стало незручно, що він так довго над ним думав. *BIO* — це справді код, тільки не складніший за багато подібних, які друкують на авіаквитках по всьому світу: *BOS*, *LAX*, *JFK*... «*BIO* — це скорочена назва місцевого аеропорту!» Решта елементів — *EC346* — одразу стали на своє місце. Ленгдон ще ніколи не бачив особистого літака Едмонда, але знав про його існування й практично не сумнівався, що на номері іспанського літака має бути літера *E* — від слова *España*.

«*EC346* — це приватний літак».

Звичайно, якби таксист віз його до аеропорту Більбао, то Ленгдон міг показати охоронцям картку Едмонда, і ті б провели його на літак.

«Сподіваюся, Вінстон зв'язався з пілотами, аби попередити про нас», — подумав Ленгдон, озираючись у бік музею, який даленів позаду.

Ленгдон подумав, чи не піти теж у каюту до Амбри, але свіже повітря було приємне, і професор вирішив дати жінці кілька хвилин побути на самоті й зібратися з силами.

«Та й мені побути самому не завадить», — подумав він і пішов у бік носа човна.

Ставши попереду, відчуваючи у волоссі вітер, Ленгдон розв'язав краватку й поклав у кишеню. Потім розстібнув верхній гудзик коміра-метелика й вдихнув якомога глибше, так щоб нічне повітря наповнило легені.

«Едмонде, — подумав він. — Що ти наробив?»

РОЗДІЛ 33

В апартаментах принца Хуліана командор Дієго Гарса, палаючи гнівом, ходив туди-сюди й слухав фарисейську тираду єпископа.

«Ви виходите за межі своїх повноважень! — хотів крикнути йому Гарса. — Це не ваше!»

Знову єпископ Вальдеспіно лізе в справи палацу. Єпископ, наче привид, з'явився в темряві апартаментів Хуліана у повному літургійному вбранні й тепер пристрасно напучував принца щодо важливості іспанських традицій, глибокої побожності давніх королів і королев, миротворчого впливу Церкви в часи криз.

«Це ж зовсім не той момент!» — сердився подумки Гарса.

Цього вечора принцові Хуліану буде потрібно дуже тонко звернутися до громадськості, і Гарсі аж ніяк не хотілося, щоб Вальдеспіно відволікав його релігійними питаннями.

Дзвінок телефона Гарси дуже зручно перервав монолог єпископа.

— *Sí, dime*, — гучно відповів Гарса, стаючи між принцом і єпископом. — *¿Qué tal va?*¹

— Командоре, це агент Фонсека з Більбао, — швидко заговорив співрозмовник. — Боюся, ми не можемо зловити того, хто стріляв. Компанія, що, як ми вважали, могла б

¹ Так, кажіть. Як справи?

вистежити його, втратила контакт із машиною. Схоже, вбивця передбачив наші дії.

Ґарса проковтнув гнів і видихнув, намагаючись зробити так, щоб нічим не виказати свій внутрішній стан.

— Розумію, — зважено відповів він. — Зараз головна ваша турбота — сеньйорита Відаль. Принц чекає зустрічі з нею, тож маєте доправити її сюди швидко.

У слухавці запала довга мовчанка.

— Командоре? — обережно спитав Фонсека. — Перепршую, командоре, але на цьому фронті новини невтішні. Як видається, сеньйорита Відаль і американський професор залишили будівлю... Без нас... — після невеликої паузи додав він.

Ґарса ледь не впустив телефон.

— Перепршую... чи можете повторити?

— Так, командоре. Сеньйорита Відаль і Роберт Ленгдон утекли з будівлі. Сеньйорита Відаль навмисне покинула свій телефон, щоб ми не могли її вистежити. Куди вони пішли — не знаємо.

Ґарса зрозумів, що в нього відвисла щелепа і принц дивиться на нього дуже збентежено. Вальдеспіно теж нахилився вперед, аби чути, з цікавістю піднявши брови.

— О, це чудові новини! — раптом вигукнув Ґарса, киваючи для переконливості. — Молодці. Побачимося тут пізніше цього вечора. Просто підтвердимо транспортні протоколи й питання безпеки. Хвилиночку.

Ґарса накрив рукою телефон і всміхнувся принцу.

— Усе гаразд. Я тільки вийду в іншу кімнату, обговорю деталі, залишивши вас, панове, сам на сам.

Ґарса не дуже хотів залишати принца з Вальдеспіно, але такий дзвінок приймати і при одному, і при другому було не можна, тож він увійшов в одну з гостьових кімнат і зачинився там.

— *¿Qué diablos ha pasado?*¹ — просичав він у телефон.

¹ Що, в біса, сталося?

Фонсека переказав йому те, що відбулося: прозвучало воно як шалена фантазія.

— Світло згасло? — шаленів Гарса. — *Комп'ютер* видав себе за працівника служби безпеки й спрямував не туди?! Що я маю на це сказати?!

— Я розумію, це важко уявити, командоре, але саме так усе й було. Ми зараз намагаємося зрозуміти, чому комп'ютер несподівано перейшов на інший бік...

— Перейшов?! Так це все той чортів комп'ютер?!

— Я маю на увазі, спочатку комп'ютер дуже нам допомагав: визначив ім'я вбивці, спробував його спинити, виявив, що той утік на «убері». І тут раптом він ніби почав діяти *проти* нас. Ми можемо хіба що здогадуватися, що Роберт Ленгдон щось йому сказав, бо після їхнього спілкування все змінилося.

«То тепер я змагаюся з комп'ютером?» — Гарса подумав, що став занадто старий для сучасного світу.

— Гадаю, мені не треба вам пояснювати, агенте Фонсека, яка незручна для принца ситуація буде і з особистого, і з політичного боку, якщо він дізнається, що його наречена втекла з американцем, а Королівську гвардію перехитрував комп'ютер.

— Ми дуже добре це розуміємо!

— Чи є у вас ідеї, що викликало в цих двох бажання втекти? Це видається дуже непевною і ризикованою річчю.

— Професор Ленгдон був налаштований проти того, щоб вирушати з нами цього вечора в Мадрид. Він чітко дав зрозуміти, що цього не хоче.

«Тож утік з місця вбивства?» — Гарса відчував, що відбувається щось зовсім інше, але не міг уявити, що саме.

— Слухайте мене уважно. Нам конче необхідно, щоб ви знайшли Амбру Відаль і привезли в палац, доки інформація просочиться назовні.

— Розумію, командоре, але ми з Діасом — єдині агенти на місці події. Ми просто не можемо обшукати Більбао вдвох. Нам треба попередити місцеву поліцію, отримати доступ до

відеокамер на дорогах, заручитися підтримкою з повітря, усім можливим...

— Ні, в жодному разі! — відрубав Гарса. — Ми не можемо дозволити собі подібні незручні ситуації. Робіть свою справу. Знайдіть їх самостійно і поверніть сеньйориту Відаль під нашу охорону якомога швидше.

— Так, командоре.

Гарса, не вірячи своїм вухам, поклав слухавку.

Коли він вийшов з кімнати, до нього коридором підбігла бліда молода жінка. На ній була звична форма технічного співробітника: круглі окуляри й бежевий брючний костюм. Вона збентежено притискала до грудей планшет.

«Господи помилуй, — подумав Гарса. — Тільки не зараз!»

Моніка Мартін була найновішою і наймолодшою працівницею в палаці — PR-координатором: ця посада передбачала обов'язки зі зв'язків із пресою, розробки стратегій PR, керування комунікацією — і Мартін, займаючись усіма цими справами, перебувала в постійному стані бойової готовності.

У свої двадцять шість років Мартін мала ступінь з медіакомунікацій Мадридського університету Комплутенсе, два роки провчилася в аспірантурі при одному з найкращих комп'ютерних вишів у світі — Пекінському університеті Цінхуа, — після чого опинилася на відповідальній посаді піарника великої барселонської медіакомпанії *Grupo Planeta*, потім на високій посаді з комунікацій іспанської телемережі *Antena 3*.

Торік у відчайдушному намаганні зв'язатися через цифрові засоби з іспанською молоддю й рухатися в ногу з дедалі потужнішим впливом соцмереж, блогів та інтернет-медіа, у палаці звільнили загартованого PR-професіонала з кількадесятирічним досвідом роботи з друкованими виданнями й узяли натомість цю міленіалку-комп'ютерницю.

«Мартін усім зобов'язана принцу Хуліану», — усвідомлював Гарса.

Призначення цієї молодшої жінки було одним із нечисленних внесків принца Хуліана в роботу палацу — і тим рідкіс-

ним моментом, коли він демонстрував силу перед батьком. Мартін мала репутацію однієї з найкращих у своїй справі, але Гарса вважав її людиною параноїдальною, нервовою і взагалі втомливою.

— Теорії змови! — оголосила Мартін, махаючи перед ним планшетом. — Вибухають одна за одною.

Гарса скептично подивився на PR-координаторку. «Я що, схожий на людину, якій це важливо?» У нього були значно серйозніші турботи, ніж якісь чутки про змови.

— Чи не могли б ви сказати мені, що зараз робите в королівській резиденції?

— Просто ми в контрольній кімнаті знайшли вас через GPS. — Вона вказала на телефон на поясі Гарси.

Гарса заплющив очі й видихнув, ковтаючи роздратування. Крім нового PR-координатора, у палаці нещодавно з'явився підрозділ «телеелектронної безпеки», який підтримував команду Гарси послугами GPS, цифрового стеження, профілювання й превентивного пошуку даних. З кожним днем підопічні Гарси ставали молодшими й розмаїтішими.

«Тепер наша контрольна кімната схожа на комп'ютерний центр у коледжі...»

Виходить, за новітніми технологіями, запровадженими, щоб знати місцеперебування агентів Гвардії, вистежували й самого Гарсу. Його нервувало, що якісь дітлахи в підвалі кожної миті знають, де він перебуває.

— Я прийшла до вас особисто, — сказала Мартін, показуючи йому планшет, — бо знаю, що ви б хотіли це побачити.

Гарса вихопив у неї гаджет і подивився на екран: там були фото й біографія сивобородого іспанця, котрого ідентифікували як того, хто стріляв у Більбао, — адмірала Королівського військового флоту Луїса Авіли.

— Ходить багато шкідливих чуток, — сказала Мартін, — і з того, що Авіла колись працював на королівську родину, роблять висновки...

— Авіла працював на *флот*! — пробурчав Гарса.

— Так, але за законом король є головнокомандувачем збройних сил...

— Отут і зупиніться! — наказав Гарса, віддаючи їй планшет. — Ідея, що король якимось чином причетний до теракту, — нісенітниця, яка могла спасти на думку тільки повністю схиблених на змовах людині, і це зовсім не стосується нинішньої ситуації. Ліпше погляньмо з кращого боку й повернімося до справ. Адже, врешті-решт, психопат міг убити не американського атеїста, а майбутню королеву. Так що все не так і погано!

Дівчина не поворухнулася.

— Є ще один момент, командоре, який безпосередньо стосується королівської родини. Я б не хотіла, щоб вас це захопило зненацька.

Мартін говорила, а її пальці носилися екраном, завантажуючи іншу сторінку.

— Цей знімок був онлайн кілька днів, але ніхто не звернув на нього уваги. Тепер, коли тема Едмонда Кірша в усіх на устах, фото з'явилося в новинах.

Вона вручила Гарсі планшет.

Гарса прочитав заголовок: «Може, це останнє фото футуролога Едмонда Кірша?»

На розмитому знімку Кірш у темному костюмі стояв десь високо на скелі, над ним здіймалася крута гора.

— Знято три дні тому, — сказала Мартін, — коли Кірш навідався до абатства Монтсеррат. Працівник, який перебував там, упізнав його і сфотографував. Після вчорашнього вбивства Кірша працівник знову запостив фото як один з останніх знімків цієї людини.

— І до чого тут ми? — різко спитав Гарса.

— Прогорніть до наступної фотографії.

Гарса прогорнув. Побачивши другу фотографію, він мав простягнути руку й спертися на стіну.

— Цього... цього не може бути.

На цьому, ширшому знімку тієї самої сцени Едмонд Кірш стояв поряд із високим чоловіком у традиційній пурпуровій сутані. То був єпископ Вальдеспіно.

— Це правда, командоре, — сказала Мартін. — Вальдеспіно зустрічався з Кіршем кілька днів тому.

— Але... — Гарса не знав, що й сказати, — у нього на мить відібрало мову. — Але чому єпископ про це не казав? Особливо з огляду на всі сьогоднішні події!

Мартін підозріливо кивнула.

— Тому я й вирішила спочатку поговорити про це з вами.

«Вальдеспіно зустрічався з Кіршем!» — у Гарси це просто в голові не вкладалось. І єпископ *ані словом про це не згадав?* Новина була тривожна, і Гарса хотів попередити принца.

— На жаль, — сказала дівчина, — це ще далеко не все. Вона знову почала щось шукати на планшеті.

— Командоре! — раптом пролунав із вітальні голос Вальдеспіно. — Які новини щодо перевезення сеньйорити Відаль?

Моніка Мартін різко скинула голову, очі в неї стали великі від жаху.

— Це єпископ? — прошепотіла вона. — Вальдеспіно *тут*, в апартаментах?

— Так. Радиться з принцом.

— Командоре! — знову погукав Вальдеспіно. — Ви тут?

— Повірте мені, — прошепотіла Мартін у паніці, — є ще дещо, про що вам треба дізнатися *негайно*, до того як бодай слово скажете єпископові чи принцу. Повірте, я розповім вам, що сьогоднішня криза значно глибше вплине на всіх, ніж можна було б уявити!

Гарса якусь мить дивився на PR-координаторку і прийняв рішення.

— Унизу, в бібліотеці. За хвилину.

Мартін кивнула й тихо зникла.

Опинившись на самоті, Гарса перевів подих, змусив своє обличчя розслабитися, сподіваючись приховати всі сліди наростання гніву й сум'яття. Тоді спокійно пішов у вітальню.

— Із сеньйоритою Відаль усе добре, — з усмішкою повідомив Гарса, увійшовши. — Вона прибуде згодом. Я йду вниз, до офісу служби безпеки, аби особисто простежити за її перевезенням. — Гарса впевнено кивнув Хуліанові, потім звернувся до єпископа Вальдеспіно: — Скоро повернуся. Прощу вас, залишайтеся тут.

Відтак розвернувся і без поспіху вийшов.

Коли Гарса залишив апартаменти, єпископ Вальдеспіно похмуро провів його поглядом.

— Щось негаразд? — спитав принц, уважно дивлячись на єпископа.

— Так, — відказав Вальдеспіно, розвернувшись до Хуліана. — Я п'ятдесят років слухаю сповіді. Тож брехуна вирізняю одразу.

РОЗДІЛ 34

ConspiracyNet.com

ОСТАННІ НОВИНИ

ІНТЕРНЕТ-СПІЛЬНОТУ ХВИЛЮЮТЬ ВАЖЛИВІ ПИТАННЯ

Після вбивства Едмонда Кірша численні онлайн-прихильники футуролога здійсмають цілу бурю здогадів і спекуляцій щодо двох надзвичайно важливих речей.

**ЩО САМЕ ВІДКРИВ КІРШ?
ХТО І ЧОМУ ВБИВ ЙОГО?**

З огляду на те, що ми знаємо про відкриття Кірша, інтернетом ширяться теорії на безліч тем: від Дарвіна до позаземного походження людини, креаціонізму тощо.

Поки що нам невідомий жоден із можливих мотивів цього вбивства, але ходять чутки про дії релігійного фанатика, корпоративне шпигунство і ревності.

До *ConspiracyNet* обіцяють надати ексклюзивну інформацію про вбивцю, і ми охоче поділимося нею з вами, щойно отримаємо.

РОЗДІЛ 35

Амбра Відаль стояла самотою в кабіні річкового таксі, кутаючись у фрак Роберта Ленгдона. Кілька хвилин тому, коли Ленгдон спитав її, чому вона погодилася вийти за малознайому людину, Амбра відповіла чесно.

«У мене не було вибору».

Її заручини з Хуліаном були нещастям, пережити яке заново жінка не була готова — особливо після того, що відбулося.

«Я потрапила в пастку.

Я і зараз у пастці».

Тепер, коли Амбра дивилася на своє відображення у брудному вікні, її охопило велетенське відчуття самотності. Амбра Відаль була не з тих, хто схильний піддаватися жалощам до себе, але тієї миті жінка почувалася соломинкою в бурхливому морі. «Я заручена з чоловіком, причетним до брутального вбивства».

Принц вирішив долю Едмонда одним-єдиним телефонним дзвінком лише за годину до події. У метушні останніх приготувань до Амбри підбігла юна співробітниця, розмахуючи якимсь папірцем.

— *¡Señora Vidal! ¡Mensaje para usted!*¹

Дівчина була задихана, у неї ледь не паморочилася голова — і вона квапливо розповіла: адміністратор щойно отримав важливий дзвінок.

¹ Сеньйоро Відаль! Повідомлення для вас!

— На визначнику, — вигукнула вона, — був номер королівського палацу в Мадриді, то я відповіла! Це хтось дзвонив із кабінету принца Хуліана!

— На адміністрацію? — здивувалася Амбра. — У них же є мій мобільний.

— Асистент принца сказав, що намагався телефонувати вам на мобільний, — пояснила працівниця, — але не додзвонився.

Амбра перевірила телефон: дивно, пропущених дзвінків не було. Потім згадала: техспівробітники музею перевіряли систему блокування мобільних дзвінків, і, ймовірно, коли телефонував асистент, її мобільний справді міг не працювати.

— Схоже, зараз принцові телефонував його дуже поважний друг із Більбао, який хоче відвідати сьогоднішній вечір. — Дівчина дала Амбрі папірець. — Він сподівався, що можна було б його додати до списку гостей.

Амбра прочитала записку.

*Almirante Luis Ávila (ret.)
Armada Española*

«Військовий адмірал на пенсії?»

— Вони залишили номер, щоб ви могли безпосередньо передзвонити, якщо треба, та Хуліан мав саме йти на зустріч, то, ймовірно, його на місці не буде. Але асистент від імені принца дуже просив сприймати це як прохання, а не як наказ.

«Не наказ? — обурилася в думці Амбра. — При всьому тому, що ви вже мені влаштували?»

— Я цим займаюся, — сказала Амбра. — Дякую.

Співробітниця, мало не пританцьовуючи, пішла, неначе щойно донесла звістку від самого Господа Бога. Амбру прохання принца дуже розсердило: її дратувало, що він вважає за нормальне отаким чином демонструвати свій вплив — особливо після відчайдушних спроб узагалі відмовити її від проведення тієї презентації.

«Ну що ж, знову вибору немає», — подумала вона.

Якщо вона проігнорує це прохання, то в результаті матиме біля дверей неприємну суперечку з впливовим військово-морським офіцером. Сьогоднішній вечір тонко планувався до дрібниць, його безпрецедентно докладно висвітлюватимуть засоби масової інформації. «Чого тут точно не потрібно — це сварки з поважними друзями Хуліана».

Адмірала Авілу не перевіряли на надійність, не вносили до «чистового» списку, але Амбра вирішила, що перевіряти його з точки зору безпеки немає сенсу, а до того ж, це стане ще й потенційною образою. Адже йдеться про видатного адмірала, який цілком може взяти телефон, задзвонити в палац і попросити принца про таку ласку.

Тож, з огляду на безліч справ, які ще слід було виконати, Амбра прийняла єдино можливе рішення. Вона вписала адмірала Авілу в список гостей на вході і внесла його в базу екскурсантів, щоб для нового відвідувача було приготовано аудіопристрій.

Після того повернулася до роботи.

«А тепер Едмонд загинув», — міркувала Амбра, повертаючись у темряві каюти до теперішнього моменту. Поки вона намагалася позбутися болісних спогадів, у жінки виникла одна думка:

«А я ж і не говорила з Хуліаном безпосередньо... усе йшло через третіх осіб».

Від цього в неї зажеврила надія.

«То, можливо, Роберт має рацію? Можливо, Хуліан не винний?»

Вона ще трохи подумала і швидко вийшла з каюти.

Американський професор стояв самотою на носі човна, тримався за поруччя й дивився в ніч. Амбра підійшла до нього і здивувалася: виявляється, човен уже звернув із головного русла Нервйону і рухався на північ маленькою притокою — не так річкою, як вузьким каналом з високими грязькими берегами. Вигляд цієї мілкої водної артерії Амбру

нервував, але капітан абсолютно незворушно вів судно вузьким руслом на повній швидкості, освітлюючи дорогу фарою.

Вона швидко розповіла Ленгдонові про дзвінок з кабінету принца Хуліана.

— Я знаю лише те, що до адміністратора зателефонували з королівського палацу. По суті, це міг бути *хто завгодно*, хто видавав себе за помічника Хуліана.

Ленгдон кивнув.

— Саме тому ця людина вирішила зробити так, щоб тобі інформацію *переказали*, а не покликали до апарата. Чи маєш якісь здогади, хто б це міг бути?

З огляду на історію Едмонда з Вальдеспіно, Ленгдон був схильний тут думати про самого єпископа.

— Це міг бути хто завгодно, — повторила Амбра. — У палаці зараз дуже делікатна ситуація. Хуліан опиняється в центрі уваги, і багато старших радників борються за його прихильність і за те, щоб Хуліан до них дослухався. Країна змінюється, і, гадаю, у старій гвардії багато таких, хто відчайдушно хоче повернути собі владу.

— Ну хай там хто до цього причетний, — промовив Ленгдон, — сподіваймося, вони не здогадаються, що ми намагаємося знайти пароль Едмонда та оприлюднити його відкриття.

Промовивши ці слова, Ленгдон відчув, наскільки, по суті, проста річ відбулася.

А також відчув серйозну небезпеку.

«Едмонда вбили, аби приховати цю інформацію».

На мить Ленгдон замислився, чи не буде значно безпечніше полетіти просто додому з аеропорту — і хай із цим розбирається хтось інший.

«Так, — подумав він, — це безпечно... але це не варіант!»

Ленгдон відчув, наскільки серйозним є його обов'язок перед колишнім учнем — і наскільки його морально обурює така брутальна цензура наукового відкриття. Також його розум палав цікавістю дізнатися, що ж таке Едмонд відкрив.

«І нарешті, — думав Ленгдон, — Амбра Відаль...»

Жінка, без сумніву, перебувала у важкому становищі й дивилася йому в очі з благанням про допомогу. Ленгдон відчував: Амбра — людина дуже незалежна, із надзвичайно глибокими особистими переконаннями... але скільки ж хмар печалі й страху клубочиться в її душі. «Тут є таємниця, і не одна, — міркував професор. — Темна, невідьма. Жінці необхідна допомога».

Амбра раптом підвела погляд, немов прочитавши думки Ленгдона.

— По-моєму, тобі холодно, — сказала вона. — Треба знову піджак одягнути.

Професор лагідно всміхнувся:

— Мені добре.

— Думаєш про те, щоб, опинившись в аеропорту, залишити Іспанію?

Ленгдон розсміявся:

— А справді, спадало таке на думку.

— Будь ласка, не треба! — Вона поклала долоню професорові на руку. — Я не можу точно сказати, що зараз відбувається з нами. Ти був близьким другом Едмонда, і він мені не раз розповідав, як цінує вашу дружбу і твою думку. Мені лячно, Роберте, і я зовсім не певна, що готова мати справу з усім цим одна.

Раптова щирість Амбри Ленгдона і стривожила, і зачарувала.

— Гаразд, — кивнув він, — наш із тобою обов'язок перед Едмондом, та й, правду кажучи, всіма науковцями — знайти пароль і оприлюднити його працю.

Амбра злегка всміхнулася.

— Дякую!

Ленгдон озирнувся.

— Певне, агенти Гвардії вже зрозуміли, що ми залишили музей.

— Звичайно! Але Вінстон був просто неперевершений, правда?

— Це було просто приголомшливо! — погодився Ленгдон.

Він лише зараз почав по-справжньому розуміти, який велетенський крок уперед зробив Едмонд у розробці штучного інтелекту. Хай які були його «особливі передові технології», але Кірш, схоже, стояв уже на порозі нового прекрасного світу взаємодії людина-комп'ютер.

Того вечора Вінстон показав себе вірним слугою свого творця й неоціненним спільником Ленгдона з Амброю. За кілька хвилин Вінстон розпізнав загрозу в списку гостей, спробував зупинити вбивцю Едмонда, ідентифікував машину, якою поїхав злочинець, і допоміг Ленгдонові з Амброю втекти з музею.

— Сподіваймося, Вінстон зателефонував пілотам Едмонда й попередив їх, — сказав Ленгдон.

— Не сумніваюсь, — відповіла Амбра. — Але маєш рацію, краще перетелефонувати Вінстону й перевірити.

— Чекай! — здивувався Ленгдон. — Ти можеш *зателефонувати* Вінстону? Коли ми вийшли з музею і втратили з ним зв'язок, я подумав...

Амбра засміялася й похитала головою.

— Роберте, Вінстон і не *перебуває* в музеї Гуггенхайма; він «живе» в якомусь таємному комп'ютерному центрі й виходить на зв'язок звідти. Ти справді вважав, що Едмонд би зробив такий ресурс, як Вінстон, і не влаштував так, щоб бути з ним увесь час на зв'язку з будь-якої точки світу? Едмонд постійно розмовляв із Вінстоном — і вдома, і в подорожі, і гуляючи де-небудь, — вони могли зв'язатися через простий телефонний дзвінок. Я бачила, як Едмонд по кілька годин вів із Вінстоном розмови. Він служив Едмондові за особистого помічника: замовляв столик у ресторані, домовлявся з пілотами — все-все, що треба, робив. Власне, коли ми готувалися до презентації і все встановлювали, я й сама часто розмовляла з Вінстоном по телефону.

Амбра вийняла з кишені Ленгдонового фрака бірюзовий телефон Едмонда і ввімкнула його. Ленгдон його вимкнув ще в музеї, щоб зберегти заряд.

— Ввімкни, будь ласка, і свій теж, — сказала вона, — щоб у нас обох був зв'язок із Вінстоном.

— А не боїшся, що нас за ним можуть вистежити?

Амбра похитала головою.

— Їм треба буде спочатку отримати необхідне розпорядження суду; гадаю, гра варта свічок — особливо якщо Вінстон нам розкаже, що робить Гвардія і яка ситуація в аеропорту.

Нервуючись, Ленгдон увімкнув свій телефон і дивився, як той оживає. Коли завантажився екран, професор примружив очі й здригнувся, відчувши себе незахищеним — неначе його просто зараз стало видно з усіх супутників.

«Шпигунських фільмів передивився», — сказав він собі.

Раптово телефон Ленгдона почав бринькати й вібрувати — стали завантажуватись усі повідомлення, пропущені за вечір. Ленгдон страшенно здивувався: відколи він вимкнув телефон, йому прийшло понад сто SMS і мейлів.

Перевіряючи скриньку, він побачив, що всі ці повідомлення — від друзів і колег. Перші починалися привітаннями: «Чудова лекція! Просто не віриться, що ви там!» — а потім раптово повідомлення ставали схвильованими й переляканими, наприклад, редактор його книжки Джонас Фокмен писав: «БОЖЕ МІЙ, РОБЕРТЕ, З ТОБОЮ ВСЕ ДОБРЕ??!!» Ленгдон ще ніколи не бачив, щоб його стриманий науковець-редактор писав великими літерами і з такою кількістю знаків питання й оклику.

До цієї миті Ленгдон почувався захищено невидимим у темряві водних шляхів Більбао, а музей здавався проминувшим сном.

«Увесь світ знає, — зрозумів професор. — Новину про загадкове відкриття й brutальне вбивство Кірша... а так само й моє ім'я та обличчя».

— Вінстон намагався тобі зателефонувати, — сказала Амбра, дивлячись у світло телефона Кірша. — В Едмонда за останні півгодини було п'ятдесят три пропущені дзвінки з того самого номера — з інтервалом рівно в тридцять

секунд... — Вона тихо розсміялася. — Невтомність і наполегливість — дві з багатьох чеснот Вінстона!

І тут телефон Едмонда знову задзвонив.

Ленгдон усміхнувся Амбрі:

— Цікаво, хто це.

Вона дала телефон йому:

— Відповідай.

Ленгдон узяв телефон і натиснув кнопку приймання дзвінка.

— Алло!

— Професоре Ленгдон, — почувся бадьорий голос Вінстона зі знайомим британським акцентом. — Радий, що ви знову на зв'язку. Я намагався вам додзвонитися.

— Так, ми бачимо, — відповів Ленгдон, на якого справив враження спокійний настрій комп'ютера після п'ятдесяти трьох безуспішних спроб з'єднання.

— Є новини, — сказав Вінстон. — Імовірно, охорону аеропорту попередять щодо вас і дадуть їм інформацію про вас до того, як ви там опинитеся. Знов-таки, рекомендую чинити за моїми вказівками.

— Наша доля — у ваших руках, Вінстоне, — сказав Ленгдон. — Кажіть, що нам робити.

— По-перше, професоре, — сказав Вінстон, — якщо ви ще не позбулися свого телефона — вам треба зробити це негайно.

— Правда? — Ленгдон міцніше стиснув свій телефон. — А хіба їм не треба розпорядження суду, щоб...

— Американським поліцейським — мабуть, але ви маєте справу з іспанською Королівською гвардією і палацом. Вони роблять, як вважають за потрібне.

Ленгдон подивився на свій телефон. Його охопило дивне небажання розлучатися з ним. «Тут усе моє життя...»

— А телефон Едмонда? — стривожено спитала Амбра.

— Його відстежити неможливо, — запевнив її Вінстон. — Едмонда завжди бентежили діяльність хакерів і промислове

шпигунство. Він сам написав для свого смартфона програму, яка приховує його ідентифікаційні номери *IMEI/IMSI* і змінює значення *C2*, щоб ввести в оману перехоплювачів *GSM*...

«Аякже, — подумав Ленгдон. — Такому генію, який створив Вінстона, перехитрувати місцеву телефонну компанію — це іграшки!»

Ленгдон похмуро глянув на свій телефон, який помітно програвав Кіршовому. І тоді Амбра простягла руку та обережно забрала апарат з рук професора. Без зайвих слів вона занесла його над водою й розтисла пальці. Ленгдон дивився, як його рідний телефон зі сплеском іде на дно річки Нервйон. Коли дорога серцю річ зникла під водою, професор відчув біль втрати й озирнувся, не зводячи погляду з того місця, де затонув телефон. Човен нісся вперед.

— Роберте, — прошепотіла Амбра, — згадай, як співала принцеса Ельза в мультфільмі!

Ленгдон повернувся до неї:

— Що?

Амбра злегка всміхнулася:

— Все одно!

РОЗДІЛ 36

— *Su misión todavía no ha terminado*¹, — почулося в телефоні Авіли.

Авіла на задньому сидінні «убера» слухав новини від свого наймача.

— У нас несподіване ускладнення, — швидко продовжив Регент. — Потрібно переспрямувати вас до Барселони. Негайно.

Барселона? Авілі казали, що треба їхати до Мадрида для подальшої служби.

¹ Ваша місія ще не завершена.

— Ми маємо підстави вважати, — вів далі голос, — що двоє спільників Кірша сьогодні вирушили до Барселони, сподіваючись знайти спосіб запустити презентацію Кірша дистанційно.

Авіла напружився.

— Хіба це можливо?

— Ми ще не маємо певності, але якщо в них вийде, то це перекреслить усю вашу працю. Мені просто зараз потрібна людина в Барселоні. *Без галасу*. Вирушайте туди якомога швидше й виходьте зі мною на зв'язок.

На тому розмова скінчилася.

Ця погана новина, на диво, потішила Авілу. «Я все ще потрібен!» Барселона була далі, ніж Мадрид, але все одно на відстані кількох годин швидкої їзди супертрасою серед ночі. Не гаючи часу, Авіла знову приставив пістолет до голови водія. Руки на кермі помітно напружилися.

— *Llévame a Barcelona!*¹ — скомандував адмірал.

Водій змінив напрямок на ближчому повороті в бік Віторії-Гастейс, відтак пришвидшився й виїхав на трасу А-1 і повернув на схід. У ту пізню годину на дорозі крім них були лише фури, що з гуркотом одна поперед одної мчали завершити свій маршрут у Памплоні, Уесці, Льейді і, нарешті, в одному з найбільших портів Середземного моря — Барселоні.

Авілі ледве вкладалася в голову та вервечка подій, через які він опинився тут... «З глибин мого найглибшого відчаю я піднісся до моменту найславетнішої служби!»

На якусь жахливу мить Авіла знов опинився в безодні, повзав у задимленому вівтарі Севільського собору, шукаючи серед закривавлених уламків дружину й сина — але зрозумів лише, що втратив їх навіки.

Кілька тижнів після того страшного випадку Авіла не виходив з дому. Лежав на дивані й тремтів, охоплений

¹ Вези мене в Барселону!

нескінченним жахливим сном наяву: вогненні демони тягли його в темну прірву, огортали чорнотою, гнівом і задушливою провиною.

— Провалля — це *чистилище*, — шепотіла до нього монахиня, навчена розраджувати тих, хто пережив катастрофу. — Твоя душа в полоні чорного лімбу. Лише прощення порятує звідти. Тобі треба знайти спосіб *пробачити* тих, хто це вчинив, інакше твій гнів поглине тебе... — Вона перехрестилася. — Прощення — єдиний порятунок.

«*Пробачити?!*» — Авіла намагався щось сказати, але демони стискали йому горло. У ті хвилини помста здавалася єдиним порятунком. Тільки кому мститися? Відповідальність за терористичний акт так ніхто на себе й не взяв.

— Я розумію, що акт релігійного тероризму видається не-пробачним, — продовжувала монахиня. — А проте варто пригадати: у нашій власній вірі колись виникла інквізиція і тривала століттями — люди вважали, що діють в ім'я Боже. А ми вбивали невинних жінок і дітей через наші вірування. За це *нам* було треба просити пробачення — у світу, в себе самих. І з часом ми зцілилися.

Потім прочитала зі Святого Письма: «Не протився злому. Хто вдарить тебе в праву щоку, оберни до нього й другу... Любіть ворогів ваших і моліться за тих, що гонять вас»¹.

Тієї ночі, самотній і змучений, Авіла дивився в люстро. По той бік скла був незнайомиць. Слова монахині нічим йому не зарадили.

«Пробачення? Підставити другу щоку?!

Я бачив таке зло, якому немає пробачення!»

У його серці наростала лють — і Авіла вдарив у дзеркало кулаком, розбивши його, і, знесилений плачем, опустився на підлогу ванної.

Як кадровий офіцер, Авіла завжди чудово себе контролював: він був прихильником дисципліни, честі й чіткої

¹ Мт. 5:39—44. (Тут і далі цитати з Біблії за перекладом Івана Хоменка.)

ієрархії, — але водночас усе це зникло. За лічені тижні Авіла опинився в тяжкому тумані й знімав біль потужною сумішшю алкоголю і ліків. Невдовзі бажання хімічного забуття не полишало його весь час, поки він не спав. Адмірал перетворився на агресивного відлюдника.

За кілька місяців такого життя його без галасу примусили піти у відставку з флоту. Крейсер, колись потужний, тепер застряг у сухому доку. Авіла розумів: у море вже йому не вийти. Флот, якому він присвятив життя, залишив йому лише скромну пенсію, якої ледве ставало на прожиток.

«Мені вже п'ятдесят вісім... — зрозумів він. — А я нічого в житті не зробив!»

Він цілими днями сидів у вітальні, дивився телевізор, пив горілку й чекав на хоч який-небудь промінь надії в житті. «*La hora más oscura es justo antes del amanecer*»¹, — часто нагадував він собі. Ця морська приповідка раз у раз виявлялася брехливою. «Яка там найтемніша година перед світанком! — з досадою думав він. — Немає того світанку».

У свій п'ятдесят дев'ятий день народження, дивлячись на порожню пляшку з-під горілки й попередження про виселення, Авіла зібрався з духом, пішов до шафи, дістав свій службовий пістолет і приставив дуло до скроні.

«*Perdóname*»², — прошепотів колишній адмірал і заплющив очі. Тоді натиснув на гачок. Звук виявився значно тихішим, ніж очікувалося. Не постріл, а якесь клацання.

Пістолет, за жорстокою іронією долі, дав осічку. Роки життя в запорошеній шафі без чищення, певне, далися взнаки дешевій, декоративній зброї. Видавалося, що навіть такий простий боягузливий демарш Авілі не до снаги.

З люті й досади він кинув пістолет об стіну. І тут уже в кімнаті прогримів постріл. Авіла відчув, як ногу пронизав нестерпний жар, — і сліпучий біль розігнав туман сп'яніння.

¹ Найтемніша година — перед світанком.

² Прости мені.

Авіла з криком упав на підлогу, схопившись за прострелену ногу.

Нажахані сусіди загрюкали у двері, завили сирени, й Авіла невдовзі опинився в Севільському провінційному шпиталі Сан-Лазаро, де намагався пояснити, що хотів вчинити самогубство й при цьому прострелив собі литку.

Наступного ранку, коли він лежав у післяопераційній палаті, до адмірала прийшов незнайомий відвідувач.

— Кепський із вас стрілець, — сказав молодий чоловік з андалузьким акцентом. — Не дивно, що вас відправили у відставку.

Не встиг Авіла щось на це сказати, як гість відкрив жалюзі й впустив у палату сонце. Авіла затулився від проміння долонею і з-під неї розгледів: хлопець був мускулястий і стрижений під їжачка. На ньому була футболка з обличчям Ісуса.

— Мене звати Марко, — сказав він. — Я ваш реабілітолог. Я просив, щоб мене відправили до вас, бо ми маємо де-що спільне.

— Військовий? — спитав Авіла, якому не надто сподобалася нахабна манера Марка.

— Ні. — Хлопець позирнув Авілі в очі. — Я був там у неділю. У соборі. Теракт.

Авіла подивився на нього з недовірою:

— Ви були *там*?

Хлопець підкотив одну холошу спортивних штанів, показавши протез.

— Я розумію, що ви пройшли через пекло, але я грав у напівпрофесійний футбол, тож не очікуйте від мене особливого співчуття. Я з тих, хто вважає: Бог допомагає тим, хто допомагає собі.

Не встиг Авіла зрозуміти, що відбувається, як Марко посадив його у візок і покотив коридором у невеликий тренажерний зал, після чого поставив між паралельними брусами.

— Буде боляче, — сказав хлопець, — але спробуйте дійти до кінця. Один раз. Потім зможете поспідати.

Біль був жахливий, але Авіла не збирався скаржитися на нього одноногій людині, тож, прийнявши якомога більше власної ваги на руки, дочовгав до кінця.

— Добре, — сказав Марко. — А тепер ще раз.

— Але ви казали...

— Так, я збрехав. Зробіть ще раз.

Авіла ошелешено подивився на хлопця. Адмірал багато років виконував накази, і, на диво, це його в чомусь збадьорило. Він відчув себе молодшим — як тоді, коли був ще салагою. Авіла розвернувся й почовгав назад.

— То скажіть мені, — сказав Марко. — Ви досі ходите на службу в Севільський собор?

— Ні, більше не ходжу.

— Страх?

Авіла похитав головою:

— Злість.

Марко засміявся.

— Ану, спробую вгадати. Монашки вам казали *пробачити* терористів?

Авіла різко спинився.

— Точно!

— І мені теж. Я намагався — неможливо. Жахливу нам пораду дали, — засміявся хлопець.

Авіла уважно подивився на футболку з Христом.

— Але таке враження, що ви все одно...

— Атож, *звичайно*, я й далі християнин. Навіть більший, ніж колись. Мені пощастило знайти свою місію — я допомагаю жертвам ворогів Бога.

— Благодійна справа, — не без заздрості відзначив Авіла, відчуваючи, що без флоту втратив сенс життя.

— Великий чоловік допоміг мені повернутися до Бога, — продовжив Марко. — До речі, це папа. Я багато разів зустрічався з ним особисто.

— Перепрошую... папа?

— Так.

— Голова Католицької церкви?

— Так. Якщо хочете, я б міг і вам з ним зустріч улаштувати. Авіла подивився на хлопця як на божевільного.

— Ви можете влаштувати мені зустріч із папою?

Марко, схоже, образився.

— Я розумію, що ви — адмірал і не уявляєте, що якийсь тренер-каліка з Севільї може мати доступ до намісника Бога, але я кажу правду. Якщо хочете — можу організувати вам зустріч із ним. Можливо, він допоможе вам знайти шлях, як допоміг мені.

Авіла сперся на бруси. Що на це сказати, він не знав. Він захоплювався тодішнім папою — жорстким консервативним лідером, прихильником суворих, ортодоксальних традицій. На жаль, цей чоловік у сучасному світі зусібіч піддавався тиску, і ходили чутки, що скоро він залишить престол із власної волі через наростання ліберальних настроїв, протистояти яким з кожним днем дедалі важче.

— Для мене велика честь зустрітися з ним, але...

— Добре, — перебив його Марко. — Спробую влаштувати це завтра.

Авіла навіть уявити собі не міг, що вже наступного дня сидітиме в надійно захищеній каплиці, а перед ним буде потужний лідер, який дасть йому один з найважливіших уроків віри в житті.

«До спасіння багато шляхів.

Прощення — не єдиний».

РОЗДІЛ 37

Королівська бібліотека на першому поверсі мадридського палацу — то пишно оздоблена анфілада кімнат, де стоять тисячі безцінних книг, зокрема ілюстрований Часослов королеви Ізабелли, особисті Біблії кількох королів і оправлений у залізо кодекс часів Альфонсо XI.

Гарса вбіг у бібліотеку, не бажаючи надовго залишати принца в лабетах Вальдеспіно. Він усе намагався усвідомити, що означає та нещодавня зустріч Вальдеспіно з Кіршем — і чому єпископ її приховує. «Навіть з огляду на сьогоднішнє вбивство Кірша просто на презентації?»

Гарса пройшов темними залами до PR-координаторки Моніки Мартін, яка чекала в закутку, освітлена планшетом.

— Розумію, ви зайняті, командоре, — сказала Мартін, — але ситуація дуже термінова. Я пішла до вас нагору, бо в наш центр безпеки надійшов емейл від *ConspiracyNet.com* — дуже неприємного змісту.

— Від кого?

— *ConspiracyNet* — це популярний сайт, присвячений теоріям змови. Пишуть вони доволі вульгарно й на дитячому рівні — але читають їх мільйони. Як на мій погляд, вони поширюють усілякі вигадки, однак у середовищі конспірологів цей сайт є дуже шанованим.

Для Гарси словосполучення «теорія змови» і «дуже шанований» були взаємовиключними.

— Вони весь вечір вишуковують деталі, пов'язані з убивством Кірша, — продовжила Мартін. — Не знаю, звідки вони беруть інформацію, але в обговоренні зібрались і блогери-новинарі, й теоретики змов. Туди зараз весь інтернет ходить дізнаватися нові подробиці справи.

— Ближче до діла, — закликав Гарса.

— У *ConspiracyNet* є нова інформація, яка стосується справ палацу, — сказала Мартін, поправляючи окуляри. — Вони оприлюднять її за десять хвилин і хочуть дати нам шанс прокоментувати її заздалегідь.

Гарса не повірив власним вухам:

— У королівському палаці не дають коментарів для сайту з дешевими сенсаціями!

— Ну хоча б погляньте, командоре. — Мартін простягла йому планшет.

Гарса схопив його — і побачив другий знімок військового адмірала Луїса Авіла. Фотографія була не відцентрована — немовби зняли випадково, і на ній був Авіла, який у повній парадній формі йшов повз якусь картину. Неначе якийсь відвідувач музею хотів сфотографувати картину, а в кадр випадково зайшов Авіла.

— Як виглядає Авіла, я знаю! — буркнув Гарса, якому вже не терпілося повернутися до принца й Вальдеспіно. — Навіщо ви мені це показуєте?

— Погляньте на наступне фото.

Гарса прогорнув. Там був збільшений фрагмент попереднього кадру: у фокусі опинилася права рука, якою на ходу змахнув адмірал. Гарса одразу помітив знак на долоні Авіли. Зображення, здається, було витатуйоване.

Гарса довго дивився на це. Цей знак він знав добре — як і багато іспанців, особливо старше покоління.

Символ Франко.

У середині XX століття його зображували в Іспанії багато де — він став синонімом ультраконсервативної диктатури генерала Франсіско Франко, чий брутальний режим підтримував націоналізм, авторитаризм, мілітаризм, антилібералізм — і католицизм як національну релігію.

Цей давній символ, як було відомо Гарсі, мав шість літер, які складалися в латинське слово — те, яке точно відображувало думку Франко про самого себе.

Victor — тобто переможець.

Безжальний, жорстокий і безкомпромісний Франсіско Франко прийшов до влади з військовою підтримкою

нацистської Німеччини й Італії Муссоліні. Він знищив тисячі супротивників, доки захопив повний контроль над країною в 1939 році й проголосив себе *каудильйо* — по-іспанськи це те саме, що *фюрер* по-німецьки, тобто *вождь*. Під час Громадянської війни і в перші роки диктатури кожен, хто наважувався виступити проти нього, опинявся в концтаборах, де було страчено близько трьохсот тисяч людей.

Показуючи себе захисником «католицької Іспанії» й ворогом безбожного комунізму, Франко прийняв жорстко патріархальну ментальність, офіційно відсторонивши жінок від багатьох владних позицій у суспільстві, практично не даючи їм прав на посади професора, судді, на те, щоб мати рахунок у банку чи навіть піти від чоловіка-садиста. Він визнав недійсними всі шлюби, які не були укладені за католицькою доктриною, і, серед іншого, поставив поза законом розлучення, контрацепцію, аборти й гомосексуальність.

На щастя, все змінилося.

Хай там як, але Гарсу вразило, як швидко народ забув один з найпохмуріших періодів своєї історії.

Іспанський *pacto de olvido* — усенародна політична домовленість про «забуття» всього, що сталося за жорстокого режиму Франко, — означав, що іспанським школярам на уроках дуже мало розповідали про диктатора. За опитуваннями, іспанські підлітки, чуючи прізвище Франко, імовірно згадують актора Джеймса Франко, ніж диктатора Франсіско Франко.

А старше покоління ніколи цього не забуде. Знак переможця, як нацистська свастика, й досі будив у серцях цих людей спогади про лихоліття. Підозріливі особи стверджували, що у вищих ешелонах іспанського уряду та католицької церкви й досі є таємна громада франкістів — таємне братство традиціоналістів, які присягнули повернути Іспанію до крайніх правих порядків минулого століття.

Гарса мав визнати: чимало людей старого гарту дивилися на хаос і духовну апатію в країні й думали, що Іспанію може

врятувати лише потужна державна релігія, більш авторитарний уряд і встановлення чітких моральних взірців.

«Погляньте на нашу молодь! — кричали вони. — Вона геть некерована!»

Останніми місяцями, коли іспанський престол мав ось-ось посісти молодший принц Хуліан, серед традиціоналістів наростає страх, що скоро за прогресивні зміни в країні виступить навіть королівський палац. Олії у вогонь тут підлило ще й заручення принца з Амброю Відаль, яка не лише має баскське, а не кастильське походження, але також не приховує своїх агностичних поглядів і в ролі іспанської королеви, безумовно, матиме неабиякий вплив на політику принца щодо церкви й держави.

«Це небезпечні дні, — розумів Гарса. — Складний переламний момент між минулим і майбутнім».

В Іспанії не лише посилювалося релігійне розшарування. Країна також опинялася на політичному роздоріжжі. Чи зберігати посаду монарха? Чи корону буде скасовано — так само як в Австрії, Угорщині й багатьох інших країнах Європи? Лише час покаже. На вулицях старші традиціоналісти махали іспанськими прапорами, молодь гордо носила антимонархічні кольори республіканського стяга — пурпуровий, жовтий і червоний.

«Хуліан успадковує порохову бочку...»

— Щойно я побачила франкістське татуювання, — сказала Мартін, повертаючи увагу Гарси до планшета, — то спочатку подумала, що це монтаж, розумієте, щоб здійснити пристрасті. Конспірологічні сайти змагаються за трафік, а зв'язки з франкістами викличуть бурхливу реакцію, особливо з огляду на антихристиянський характер зірваної презентації Кірша.

Гарса розумів, що вона має рацію. «Конспірологи шаленітимуть!»

Мартін показала на планшет.

— Прочитайте коментар, який вони збираються опублікувати.

Із жахом Гарса поглянув на довгий текст, що супроводжував фото.

ConspiracyNet.com

ОСТАННІ НОВИНИ: ЕДМОНД КІРШ

Попри перші підозри, що Едмонда Кірша вбили релігійні фанатики, коли на руці вбивці помітили цей ультраконсервативний франкістський символ, то стало зрозуміло: вбивство може мати й політичні мотиви. Є підозри, що консервативні діячі у вищих ешелонах іспанського уряду, можливо, навіть у самому королівському палаці, зараз борються за контроль у тому вакуумі, який утворився через фактичну відсутність короля при владі та його неминучу смерть...

— Як огидно! — буркнув Гарса: йому цього було досить. — Усе через татуювання? Та це нічого не означає. За винятком присутності Амбри Відаль, ця ситуація взагалі не має стосунку до королівського палацу. Без коментарів.

— Командоре, — не відступалася Мартін, — якщо ви дочитаєте коментар, то побачите: єпископа Вальдеспіно намагаються безпосередньо пов'язати з адміралом Авілою. Припускають, що єпископ — таємний франкіст, який постійно схиляв короля не робити в країні рішучих змін. — Трохи помовчавши, вона додала: — Ця версія вже має неабияку популярність в інтернеті.

І знову Гарсі забракло слів. Він уже не впізнавав світ, у якому живе.

«Вигадки важать стільки ж, скільки правда?!»

Гарса уважно дивися на Мартін і намагався говорити якомога спокійніше:

— Моніко, це все — вигадка. Це придумали блогери-фантазери для власної розваги. Можу вас запевнити: Вальдеспіно — не франкіст. Він вірно служив королю багато

років і ніяк не може бути пов'язаний з убивцею-франкістом. Палац не має коментарів із цього приводу. Я зрозуміло висловився?

Гарса розвернувся й зібрався йти до принца і Вальдеспіно.

— Командоре, заждіть! — Мартін схопила його за руку.

Гарса зупинився й шоковано подивився на руку молодой працівниці.

Мартін одразу його відпустила.

— Вибачте, командоре, але з *ConspiracyNet* також прийшов запис телефонної розмови, яка щойно відбулася в Будапешті.

Вона нервово моргнула за товстими окулярами.

— Це вам також не сподобається.

РОЗДІЛ 38

«Мого шефа вбито...»

Капітан Джош Сігель відчував, як його руки тремтять на штурвалі, коли він вирулював *Gulfstream G550* Едмонда Кірша на головну злітну смугу аеропорту Більбао.

«Я зовсім не в змозі летіти...» — подумав він, розуміючи, що другого пілота колотить так само, як і його.

Сігель багато років керував літаком Кірша, і жахливе вбивство Едмонда стало для нього великим ударом. Годину тому Сігель з напарником сиділи в кімнаті відпочинку в аеропорту й дивилися трансляцію з музею Гуггенхайма.

— Драма саме в стилі Едмонда, — жартував Сігель, на якого справляла враження здатність шефа зібрати велику юрбу. Дивлячись програму Кірша, він разом з іншими глядачами нахилився вперед, і його цікавість наростала — аж тут сталося жахливе.

По тому Сігель із напарником сиділи як у тумані, дивилися новини по телевізору й гадали, що ж тепер робити.

За десять хвилин задзвонив телефон Сігеля: то був Вінстон, особистий помічник Едмонда. Сігель ніколи його

не бачив, але, хоч який чудний був його британський акцент, пілоти звикли до того, що він часто координував їхні польоти.

— Якщо ви ще не бачили, що показують по телевізору, обов'язково ввімкніть, — сказав Вінстон.

— Ми бачили, — сказав Сігель. — Це жах, нам боляче.

— Нам потрібно, щоб ви повертали літак до Барселони. — З огляду на те, що допіру відбулося, тон Вінстона був моторшно діловий і спокійний. — Готуйтеся до зльоту, а я скоро перетелефоную. Будь ласка, до того часу *не* злітайте.

Сігель не знав, що б сказав на це Едмонд, але тієї миті шоковані пілоти, які не відали, що робити, були вдячні Вінстону за те, що той дав їм бодай якусь вказівку.

Тож Сігель із напарником почали готуватися до старту: задекларували політ до Барселони як такий, у якому нуль пасажирів, — тобто порожняк, що в їхній справі ще мав похмуре прізвисько «мертва голова», — потім виїхали з ангара хвостом уперед і продовжили за інструкцією готувати все до зльоту. За півгодини знову зателефонував Вінстон.

— До зльоту готові?

— Готові.

— Добре. Гадаю, ви, як завжди, злітатимете з тієї самої смуги, що на схід?

— Так.

Сігеля подекуди нервувала ретельність і всезнайство Вінстона.

— Будь ласка, зв'яжіться з диспетчерами й просіть дозволу на старт. Під'їдьте до далекого кінця льотного поля, але ще на смугу не виходьте.

— Нам що, треба зупинитися на під'їзному шляху?

— Так, буквально на хвилинку. Прошу дати мені знати, коли будете там.

Сігель з напарником здивовано перезирнулися. Прохання Вінстона видавалося геть безглуздом.

«Мабуть, диспетчер щось про це скаже...»

Проте Сігель справді повів літак усякими шляхами й проїздами на західний край аеропорту, звідки можна було потрапити на ту саму смугу. Літак тепер мав проїхати останні сто метрів під'їзного шляху, де треба було завернути під кутом дев'яносто градусів праворуч — і вийти на початок смуги, спрямованої на схід.

— Вінстоне! — сказав Сігель, дивлячись на високу сітку паркану навколо аеропорту. — Ми доїхали.

— Будь ласка, почекайте тут, — сказав Вінстон. — Я передзвоню.

«Як же тут стояти!» — нервувався Сігель, не розуміючи, що, в лихій години, робить Вінстон. На щастя, камера заднього огляду показувала, що позаду жодних літаків немає, тож Сігель принаймні нікому не заважав. Світилася тільки диспетчерська вежа — десь далеко, на іншому кінці, майже за три кілометри від них. Минуло шістдесят секунд.

— Це контроль повітряного руху, — почулося в навушниках пілотів. — ЕС346, вам відкритий шлях на злітно-посадкову смугу номер один. Повторюю, шлях відкритий.

Сігелю нічого так не хотілося, як нарешті злетіти, але він усе чекав дзвінка від асистента Едмонда.

— Дякую вам, контроль, — відповів він. — Нам треба просто хвилину зачекати. Ми побачили попереджувальний світловий сигнал, маємо перевірити, чи все гаразд.

— Вас зрозумів. Будь ласка, повідомте, коли будете готові.

РОЗДІЛ 39

— Тут? — Капітан не зрозумів. — Ви хочете зупинитися *тут*? Аеропорт — він далі, я б вас довів.

— Дуже дякуємо, ми вийдемо тут, — сказав Ленгдон за порадою Вінстона.

Капітан знизав плечима й зупинив човен біля маленького причалу з написом «*Puerto Bidea*». Береги були порослі

високою травною й видавалися більш-менш прохідними. Амбра вже вибралася з човна й підіймалася на схил.

— Скільки з нас? — спитав Ленгдон в капітана.

— Нічого, — сказав той. — Ваш британець — він раніше заплатив. На картку. Утричі.

«Вінстон уже розрахувався... — Ленгдон досі не міг звикнути до співпраці з електронним товаришем Кірша. — Наче я собі встановив *Siri* й стероїдами нагодував...»

Уміння Вінстона, зрозумів Ленгдон, не мали б дивувати з огляду на новини, які з кожним днем повідомляли про нові й нові складні завдання, підвладні штучному інтелекту — навіть написання літературного твору: такий роман мало не отримав літературну премію в Японії. Ленгдон подякував капітанові й вистрибнув на берег. Перш ніж почати підйом схилом, він озирнувся до здивованого капітана й підніс палець до губ:

— *Discreción, por favor.*

— *Sí, sí,* — запевнив його капітан і затулив очі рукою: — *iNo he visto nada!*¹

На тому Ленгдон поспішив нагору, перетнув рейки й долучився до Амбри на краю сонної сільської вулички, облямованої чудернацькими крамничками.

— За мапою, — почувся з Едмондового телефона голос Вінстона; Роберт уже ввімкнув гучний зв'язок, — ви маєте перебувати на перетині Пуерто Бідеа і річки Асуа. Бачите невелику розв'язку в центрі села?

— Бачу, — сказала Амбра.

— Добре. Одразу за розв'язкою ви побачите маленьку вуличку Бейке Бідеа. Рушайте нею від центру.

За дві хвилини Ленгдон з Амброю залишили село й поспішили порожньою сільською дорогою, над якою серед

¹ — Конфіденційність, будь ласка.

— Так, так. Я нічого не бачив!

зелених пасовищ стояли кам'яні фермерські будинки. Вони рухалися далі й далі — і Ленгдон відчув: діється щось не те. Праворуч від них удалині, за верхівкою невеликого горба, в небі стояв серпанком купол світла.

— Якщо це світитиметься термінал, — зауважив Ленгдон, — то ми дуже далеко!

— Термінал — за три кілометри від вас, — сказав Вінстон.

Амбра й Ленгдон вражено презирнулися. Вінстон казав їм, що йти лишається вісім хвилин.

— За супутниковими знімками *Google*, — продовжив Вінстон, — праворуч від вас має бути велике поле. Чи воно прохідне?

Ленгдон подивився на луку, яка справді була там: вона злегка здіймалася вгору в бік вогнів терміналу.

— Піднятися ним ми можемо, звичайно, — сказав Ленгдон, — але три кілометри — це...

— Просто підійміться на пагорб, професоре, і точно виконуйте мої вказівки. — Вінстон говорив ввічливо й без емоцій, однак Ленгдон зрозумів, що комп'ютер йому докоряє.

— Вітаю! — прошепотіла, всміхнувшись Амбра, яка почала сходження на пагорб. — Ближчим до роздратування я Вінстона не пам'ятаю!

— *ЕС346*, це контроль повітряного руху! — почулося в навушниках Сігеля. — Просимо або звільнити проїзд, або повернутися до ангара для ремонту. Який ваш статус?

— Ще працюємо, — збрехав Сігель, озирваючись у камеру заднього огляду. Літаків немає — тільки вогні диспетчерської вежі. — Ще хвилинку треба...

— Вас зрозумів. Тримайте нас у курсі.

Напарник поторсав Сігеля за плече й показав за вікно.

Сігель подивився в той бік і побачив лише високий паркан. Однак раптово по другий бік огорожі виникли якісь примарні силуети. «Що ж воно таке?»

На темному полі по той бік із чорноти вийшли двоє й стали спускатися схилом у бік літака. Постаті наближались, і Сігель розгледів прикметну смугасту сукню, яку зовсім недавно бачив по телевізору.

«Амбра Відаль?»

Амбра прилетіла разом із Кіршем, і в Сігеля завжди трохи завмирало серце, коли баскська красуня заходила на борт. Але пілот навіть уявити не міг, що ця жінка може робити в чистому полі біля аеропорту Більбао.

Високий супутник Амбри також був у парадному чорнобілому вбранні, й Сігель згадав, що і його бачив у вечірній трансляції.

«Американський професор Роберт Ленгдон!»

Раптом знову почувся голос Вінстона:

— Містере Сігель, ви, напевне, бачите двох осіб по другий бік загорожі і, без сумніву, впізнаєте їх.

Сігеля повсякчасне самовладання британця трохи лякало.

— Будь ласка, зрозумійте, що цього вечора сталися такі події, пояснити які вповні я вам не зможу, але маю попросити вас зробити дещо заради містера Кірша. Зараз вам треба... — Вінстон зробив коротку паузу. — Ті, хто вбив Едмонда Кірша, тепер хочуть убити Амбру Відаль і Роберта Ленгдона. Щоб їх урятувати, потрібна ваша допомога.

— Але... звичайно... — затинався Сігель, намагаючись усвідомити, що це означає.

— Міс Відаль і професор Ленгдон мають негайно сісти до вас на літак.

— Звідти?! — не зрозумів Сігель.

— Я розумію технічні незручності з документацією, але...

— А технічні незручності з триметровим парканом навколо аеродрому розумієте?!

— Розумію, — дуже спокійно сказав Вінстон, — але мені потрібна ваша довіра. Те, що я зараз скажу, — це саме те, чого б хотів у такому випадку Едмонд.

Сігель недовіжливо вислухав план Вінстона.

— Це ж неможливо! — заперечив Сігель.

— Навпаки, — відказав Вінстон, — цілком можливо. Сила удару кожного двигуна відповідає приблизно семи тоннам, а носовий обтічник спроектований так, щоб витримати...

— *Фізичний* бік справи мене не хвилює! — відрубав Сігель. — Мене хвилює *законність* — я не хочу, щоб у мене відібрали ліцензію!

— Розумію, містере Сігель, — спокійно відказав Вінстон. — Але зараз у небезпеці майбутня королева Іспанії. Ваші дії врятовують їй життя. Повірте, коли всі дізнаються правду, вас не покарають — навпаки, король дасть вам медаль!

—————

Стоячи у високій траві, Ленгдон з Амброю дивилися на високий паркан, освітлений вогнями літака.

Як сказав Вінстон, вони відійшли від паркану, щойно завелися двигуни літака і він покотився вперед. Однак він не повернув до смуги, а поїхав просто до них, перетнувши намальовані на асфальті обмежувальні лінії. Сповільнився й поволі наближався до паркану.

Ленгдон тепер бачив, що ніс літака спрямований точно на один зі стовпів, на які була натягнута сітка. Коли масивний обтічник торкнувся стовпа, двигуни працювали зовсім повільно.

Ленгдон очікував довшої боротьби, але, схоже, стовп і так не міг витримати два роллс-ройсівські двигуни й сорокатонний літак. Огорожа з рипінням нахилилася в їхній бік, і стовп вивернув із землі велику грудку асфальту — як коріння поваленого бурєю дерева.

Ленгдон підбіг і схопився за поламаний паркан, нахиливши його так, щоб разом з Амброю перелізти його. Коли вони непевно ступили на покриття летовища, трап уже було спущено, і пілот у формі махав їм рукою.

Амбра зі стриманою усмішкою глянула на Ленгдона:

— Ну як, досі сумніваєшся у Вінстоні?

Ленгдонові бракувало слів.

Швидко підіймаючись сходами до оббитого плюшем салону, Ленгдон почув, як другий пілот із кабіни говорить з диспетчером.

— Так, контроль, я вас чую, — казав той. — Але, певне, у вас щось із наземним радаром. Ми не сходили з під'їзного шляху. Повторюю, ми рівно стоїмо на під'їзному шляху. Попереджувальне світло вже не горить, злітати готові.

Другий пілот зачинив двері, а перший обережно здав назад від похиленого паркану. Після того літак вивернув на злітну смугу.

Сидячи навпроти Амбри, Роберт Ленгдон на мить заплющив очі й видихнув. Зовні загули двигуни, і він відчув, як його трохи відкинуло назад: літак набирав швидкість на злітній смузі.

За кілька секунд вони вже летіли вгору, розверталися на південний схід і мчали крізь ніч до Барселони.

РОЗДІЛ 40

Рабі Єгуда Кьовеш вибіг із флігеля, проскочив через сад і тихо вийшов у парадні двері свого будинку, спустився з ганку на хідник.

«Удома я вже не в безпеці, — сказав собі рабин, серце якого було готове вискочити з грудей. — Треба йти до синагоги».

Синагога на вулиці Дохань не лише була святинею всього життя Єгуди Кьовеша — вона являла собою справжню фортецю. Барикади навколо храму, паркан із колючим дротом угорі й охорона з двадцяти чотирьох осіб не давали забути про давню історію антисемітизму в Будапешті. Того вечора Кьовеш був радий, що має ключ від цієї твердині.

До храму було п'ятнадцять хвилин ходу — щодня Кьовеш прогулянковою ходою проходив цією дорогою; але,

вийшовши на вулицю Лайоша Кошута, рабин відчув тільки страх. Опустивши голову, Кьовеш обережно придивився до всіх темних закутків, перш ніж піти вперед.

Майже одразу він побачив таке, що опинився на межі паніки.

На лавці навпроти сиділа темна постать — міцний чоловік у синіх джинсах і бейсболці недбало тицяв пальцем у смартфон, який освітлював його бородате лице.

«Він не з нашого району», — зрозумів Кьовеш, прискоривши крок.

Чоловік у бейсболці підвів очі, поглянув на рабина, потім повернувся до свого телефона. Кьовеш рушив уперед. Після одного кварталу він нервово озирнувся. На його жах, незнайомця в бейсболці на лавці вже не було. Він перетнув вулицю і йшов по тротуару за Кьовешем.

«Він іде за мною!» — старий рабі пішов швидше, задихуючись. Чи не був цей вихід з дому фатальною помилкою?

«Вальдеспіно казав мені не виходити! І кому я повірив?!»

Кьовеш планував чекати, доки до нього прийдуть люди від Вальдеспіно й доправлять у Мадрид, але дзвінок змінив усе. Темне зерно сумніву проросло швидко.

Жінка по телефону попередила його: «Єпископ пришле людей не для того, щоб вас перевезти в безпечне місце, а щоб усунути вас — так само як Саєда аль-Фадла». І вона навела такі переконливі докази, що Кьовеш піддався паніці й утік.

Тепер, швидко йдучи тротуаром, Кьовеш уже боявся, що не дійде до синагоги. Чоловік у бейсболці й далі був позаду, приблизно за п'ятдесят метрів від Кьовеша.

Оглушливе рипіння розірвало нічне повітря — і Кьовеш підскочив. Але з полегшенням зрозумів, що це просто за квартал від нього зупинився міський автобус. Кьовеш відчув, що йому послало порятунок саме Провидіння, підбіг до автобуса й зайшов. Автобус був набитий веселими студентами, і двоє з них увічливо пропустили Кьовеша й дали йому сісти попереду.

— *Köszönöm*¹, — видихнув рабі.

Однак не встиг автобус від'їхати, чоловік у джинсах і бейсболці підбіг і в останню мить скочив на підніжку.

Кьовеш завмер, але той пройшов повз нього, навіть не глянувши, і сів позаду. У передньому склі відобразилося: незнайомиць повернувся до свого смартфона, вочевидь, захоплений відеогрою.

«Не будь параноїком, Єгудо, — посварив себе рабин. — Ти йому не потрібен».

Коли автобус прибув на зупинку «Вулиця Дохань», Кьовеш дивився на шпилі захищеної синагоги, яка височіла буквально за кілька кварталів від нього, але не міг набратися мужності вийти з людного транспорту.

«А якщо я вийду, а він за мною?»

Кьовеш лишився на місці, розсудивши, що в гурті безпечніше. «Можу трохи покататися, перевести подих...» — подумав він, хоча тепер пошкодував, що, поспішаючи, не сховався перед виходом з дому в туалет.

Минуло кілька секунд після того, як автобус рушив з вулиці Дохань, — і рабі Кьовеш зрозумів, як гірко прорачувався.

«Зараз субота, в автобусі самі студенти...»

Тепер до Кьовеша дійшло: практично всі вийдуть у тому самому місці — на наступній зупинці, в серці старого єврейського кварталу.

Після Другої світової війни район лежав у руїнах, але тепер ці розвалені споруди стали однією з найяскравіших барних сцен Європи — славетними «руїн-барами», модними нічними клубами в розбомблених будинках. У вихідні юрмища студентів і туристів збиралися в цих кістяках складів і старих особняків, обладнаних найкращими звуковими системами, кольоровим освітленням, прикрашених еклектичними витворами мистецтва.

¹ Дякую (угор.).

Як і слід було очікувати, коли автобус із рипом загальмував на наступній зупинці, студенти юрбою пішли на вихід. Чоловік у бейсболці й далі сидів позаду зі своїм смартфоном. Інстинкт підказав Кьовешеві вийти якомога швидше — він зірвався на ноги, поспіхом пройшов салоном і спустився в натовп студентів на вулицю.

Автобус рушив, але раптом різко зупинився, з сичанням відчинив двері й випустив останнього пасажира — того самого, в бейсболці. Серце в Кьовеша знову шалено закалатало, але чоловік навіть не глянув на нього. Натомість він розвернувся спиною до юрби й швидко пішов в інший бік, комусь телефонуючи.

«Не вигадуй!» — сказав собі Кьовеш, намагаючись дихати спокійно.

Автобус рушив, а студенти одразу пішли по барах. Заради безпеки рабі Кьовеш залишався з ними якомога довше, а тоді врешті-решт повернувся й пішов до синагоги.

«Лише кілька кварталів», — підбадьорював він себе, не звертаючи уваги на стомлені ноги й важкість у міхурі.

У барах голці ніде було впасти, гамірливі відвідувачі товклися й на вулиці.

Зусібач навколо Кьовеша гриміла електронна музика, повітря сповнював пивний дух разом із солодким димом цигарок *Soriana* і кюрьош-калачів¹.

Підходячи до рогу, Кьовеш знову відчув страх: за ним наче хтось стежив. Він сповільнив крок і нишком озирнувся. На щастя, чоловіка в джинсах і бейсболці видно не було.

—————

У темній брамі навпочіпки сидів чоловік. Він не рухався десять довгих секунд, а потім обережно визирнув із-за рогу.

---

¹ Традиційна циліндрична випічка в румунів і угорців, яку готують на паличці над жаром; зазвичай солодка, з ваніллю або корицею.

«Гарна спроба, діду», — подумав той, розуміючи, що саме вчасно сховався.

Чоловік перевірів шприц у кишені. Тоді вийшов з тіні, поправив бейсболку і пішов за своєю ціллю.

РОЗДІЛ 41

Командор Гвардії Дієго Гарса побіг до апартаментів, не випускаючи з рук планшета Моніки Мартін.

На планшеті був запис телефонної розмови між угорським рабином Єгудею Кьовешем і якимсь онлайн-інформатором. Зміст цього запису шокував і практично не лишав командорові вибору.

Був чи ні Вальдеспіно причетний до змови щодо вбивства, як це стверджувала анонімна особа, Гарса розумів: щойно цей запис оприлюднять, репутації Вальдеспіно настане кінець.

«Треба попередити принца й уберегти його від імовірних наслідків такої ситуації.

Вальдеспіно має залишити палац до того, як усе почнеться».

У політиці репутація вирішує все, — а торговці чутками, справедливо чи ні, збиралися поставити Вальдеспіно у вельми невідгідне становище. Ні в якому разі не можна допустити, щоб сьогодні хтось бачив принца-спадкоємця в товаристві єпископа.

PR-координаторка Моніка Мартін настійливо радила Гарсі зробити так, щоб принц прокоментував стан справ нехайно, — інакше є ризик, що його вважатимуть причетним до вбивства.

«Це правда, — розумів Гарса. — Треба, щоб Хуліан пішов на телебачення. Зараз же!»

Гарса опинився нагорі і, віддихуючись, пішов коридором до апартаментів Хуліана, поглядаючи на планшет.

Крім зображення франкістського татуювання і запису дзвінка до рабина, *ConspiracyNet* збиралися випустити на люди третє й останнє одкровення, яке Мартін видавалося найбільш вибухонебезпечним.

«Сузір'я даних», як вона це назвала, маючи на увазі набір на перший погляд випадкових і нічим не пов'язаних між собою фактів, які теоретики змов аналізують і пов'язують у певний значущий спосіб.

«Як ті містики-ворожбити! — обурювався про себе Гарса. — Сузір'я в них, зодіаки, леви й тельці з випадкових груп зірок складаються!»

На жаль, ті дані від *ConspiracyNet*, які висвітлювалися на екрані планшета в руці Гарси, видавалися спеціально дібраними для чітко окресленого «сузір'я» — і з точки зору палацу вельми неприємного:

ConspiracyNet.com

УБИВСТВО КІРША:

ЩО НАМ ВІДОМО НА ЦЕЙ МОМЕНТ

- Едмонд Кірш поділився своїм відкриттям із трьома поважними духовними особами: єпископом Антоніо Вальдеспіно, алламою Саєдом аль-Фадлом і рабином Єгудою Кьовешем.
- Кірш і аль-Фадл мертві, рабі Єгуда Кьовеш не відповідає на домашній телефон — імовірно, зник.
- Єпископ Вальдеспіно живий і здоровий, востаннє його бачили на площі перед королівським палацом, куди він прямував.
- Убивцю Кірша ідентифіковано. Це адмірал військового флоту Луїс Авіла, татуювання якого вказують на зв'язок з ультраконсервативними франкістами. (Можливо, єпископ Вальдеспіно, відомий консерватор, теж є франкістом?)

- І нарешті: за даними джерел у музеї Гуггенхайма, список запрошених був закритим, однак убивцю Луїса Авілу внесли туди в останню хвилину на прохання когось із королівського палацу. (На місці це прохання виконала майбутня королева Амбра Відаль.)

ConspiracyNet відзначає важливий внесок у ці новини
небайдужого громадянина monte@iglesia.org.

«Monte@iglesia.org?»

Гарса вирішив, що вказаний мейл має бути вигаданим.

Iglesia.org — великий веб-сайт католиків-євангелістів: інтернет-громада священиків, мирян і студентів-богословів, вірних ученню Христа. Інформатор, схоже, прикрився цим доменним ім'ям, аби здавалося, що підозрілі новини надійшли з iglesia.org.

«Розумно!» — подумав Гарса, знаючи, що єпископ Вальдеспіно дуже шанує побожних католиків, які ведуть цей сайт. Гарса замислився, чи не той самий «доброзичливець» телефонував рабинові.

Підійшовши до дверей апартаментів, Гарса став гадати, як переказати такі новини принцу. День почався цілком нормально, аж тут раптово палац неначе опинився в розпалі війни з привидами. «Безликий інформатор Монте? Додірка даних?» Ще гірше — в Гарси досі не було новин щодо Амбри Відаль і Роберта Ленгдона.

«Боже, порятуй нас, якщо преса ще й дізнається про те, який фортель викинула Амбра...»

Командор увійшов не стукаючи.

— Принце Хуліане! — погукав він, ідучи до вітальні. — Маю з вами хвилину поговорити сам на сам.

На порозі вітальні Гарса різко зупинився.

Там нікого не було.

— Доне Хуліане! — гукав він, завертаючи назад, у бік кухні. — Єпископе Вальдеспіно!

Гарса обшукав усі апартаменти, але ні принца, ні Вальдеспіно не знайшов.

Одразу зателефонував принцу на мобільний — і здригнувся, почувши дзвінок у кімнаті. Звук був тихий, але чутний: телефон лежав десь в апартаментах. Гарса знову зателефонував принцу, знову почув тихий дзвінок — і цього разу зрозумів, звідки він лунає: з-за невеликої картини на стіні, за якою, як знав командор, ховається сейф.

«Хуліан сховав телефон у сейфі?!»

Гарса просто повірити не міг, що принц може покинути свій телефон тоді, коли зв'язок украй необхідний.

«І куди ж він пішов?»

Тепер уже Гарса набрав Вальдеспіно, сподіваючись, що єпископ відповість. На його глибоке здивування, з-за картини пролунав другий рингтон.

«І Вальдеспіно теж?!»

Близький до паніки, Гарса, вирячивши очі, вибіг з апартаментів. Ще кілька хвилин він бігав коридорами й сходами палацу, гукав і шукав обох.

«Не могли ж вони крізь землю провалитися!»

Коли Гарса нарешті зупинився, то виявив, що стоїть під величними сходами роботи Сабатіні. Командор похилив голову, визнаючи поразку. Планшет у його руках уже згас, але в темному екрані він бачив відображення фрески над головою.

За жорстокою іронією, над командором був шедевр Джаквінто «Іспанія захищає релігію».

РОЗДІЛ 42

Поки *Gulfstream G550* набирав висоту, Роберт Ленгдон відсторонено дивився в овальний ілюмінатор і намагався зібрати думки до купи. Останні дві години він перебував у вирі емоцій — від захоплення презентацією Едмонда до нудотного жаху, коли друга було вбито просто на його

очах. І що більше Ленгдон думав, то загадковішою йому ставала незакінчена презентація Едмонда.

«Яку таємницю розкрив Едмонд?

Звідки ми? Куди ми прямуємо?»

Слова, які Едмонд сказав йому посеред металевої спіралі, знову прозвучали в голові Ленгдона: «Роберте, моє відкриття... дає чітку відповідь на обидва питання».

Едмонд стверджував, що розкрив дві найбільші таємниці життя, проте Ленгдон не міг зрозуміти, як могло те, що Едмонд дізнався, бути настільки руйнівним, що хтось убив його, аби змусити замовкнути?

Професор достеменно знав одне: відкриття Едмонда стосувалося походження людства і його долі.

«Що ж за неймовірне джерело відкрив Едмонд?

Яку загадкову долю?»

Едмонд почувався дуже бадьоро й сприймав майбутнє з оптимізмом — тож мало ймовірно, що він передбачив якийсь апокаліпсис. «Що ж такого міг відкрити Едмонд, щоб воно викликало справжнє занепокоєння в духовних осіб?»

— Роберте! — раптом поряд виникла Амбра з чашечкою кави. — Ти просив чорну?

— Чудово, дякую. — Ленгдон радо взяв з її рук напій, сподіваючись, що дрібка кофеїну допоможе дати раду заплутаним думкам.

Амбра сіла навпроти й налила собі червоного вина з вишуканої рельєфної пляшки.

— В Едмонда завжди з собою в літаку «шато монроз». Не пропадати ж добру.

Ленгдон куштував «монроз» лише раз у житті, у давньому таємному погребі під Трініті-коледжем у Дубліні, де досліджував ілюстрований рукопис, відомий під назвою «Келльська книга».

Амбра ніжно тримала келих у руках, а піднісши його до губ, кинула кокетливий погляд на Ленгдона. І знову він відчув себе химерно обеззброєним природною витонченістю жінки.

— Я зараз думала... — промовила вона. — Ти казав, що Едмонд літав у Бостон і розпитував тебе про різні версії міфу про створення світу?

— Так, приблизно рік тому. Йому було цікаво, як по-різному основні релігії людства відповідають на питання «Звідки ми?».

— То, може, з цього й варто розпочати? — сказала вона. — Може, ми звідти зможемо поступово з'ясувати, над чим він працював?

— Я обома руками за те, щоб починати з початку, — відказав Ленгдон, — тільки не певен, що саме ми шукаємо. Є тільки *дві* форми уявлення про те, звідки ми взяли: релігійна — що Бог повністю створив людей як вони є — і модель Дарвіна, за якою ми виповзли з первісного бульйону й еволюціонували в людей.

— А якщо Едмонд відкрив щось *третє*? — зблиснула карими очима Амбра. — Якщо це і є частиною його відкриття? Якщо він довів, що людський рід походить і не від Адама з Євою, і не з еволюції Дарвіна?

Ленгдон мав відзначити, що таке відкриття — альтернативна історія походження людини — струснуло б світ, але просто не міг уявити, що б це могло бути.

— Теорія еволюції Дарвіна надзвичайно добре обґрунтована, — сказав він, — тому що базується на науково *спостережуваному* факті, вона чітко показує, як організми змінюються й пристосовуються до середовища з часом. Теорія еволюції є загальноприйнятою серед найбільших розумів у науці.

— Правда? А я бачила книжки, які обстоюють, що Дарвін помилявся.

— Вона має рацію, — відгукнувся Вінстон з телефона, котрий заряджався на столику посередині. — Лише за останні двадцять років на цю тему було опубліковано понад п'ятдесят книжок.

Ленгдон забув, що Вінстон залишається на зв'язку.

— Деякі з них стали бестселерами, — додав Вінстон. — «Що Дарвін зрозумів неправильно», «Спростування дарвінізму», «Чорна скринька Дарвіна», «Суд над Дарвіном», «Темний бік Чарльза Дар...»¹

— Так, — перебив його Ленгдон, цілком розуміючи, наскільки багато книжок, автори яких справді намагаються спростувати Дарвіна. — Я, власне, нещодавно дві з них читав.

— І що ж? — поцікавилася Амбра.

Ленгдон ввічливо всміхнувся.

— Ну, за всі не скажу, але ті дві написані з фундаментально християнської точки зору. Автор однієї з них зайшов так далеко, що припустив, ніби скам'янілості заховані Богом для перевірки нашої віри.

Амбра насупила брови:

— Бачу, вони твого уявлення про світ не похитнули.

— Ні, але мені стало цікаво, тож я спитав одного гарвардського професора, що він думає про ці книжки. — Ленгдон усміхнувся. — До речі, цей професор виявився покійним Стівеном Дж. Гулдом.

— Де я могла чути це прізвище? — здивувалася Амбра.

— Стівен Дж. Гулд, — одразу сказав Вінстон, — це відомий біолог-еволюціоніст і палеонтолог. Його теорія переривчастості рівноваги пояснює деякі «білі плями» в дослідженнях викопних решток і підтримує Дарвінову модель еволюції.

— Гулд тільки посміявся, — сказав Ленгдон, — і розповів мені, що більшість антидарвінівських книжок публікують установи на кшталт Інституту дослідження створення світу — організації, яка, судячи з її власних інформаційних матеріалів, сприймає Біблію як непогрішне письмове свідчення історичних і наукових фактів.

— А отже, — мовив Вінстон, — вони вважають, що палаючий куц може говорити, Ной помістив в одне-єдине судно

¹ Вінстон називає книжки, які дійсно виходили англійською мовою з початку 1990-х.

всі види істот, а люди можуть перетворюватися на соляні стовпи. Не надто міцний теоретичний фундамент для досліджень.

— Дійсно, — сказав Ленгдон, — проте існують і нерелігійні книжки, де Дарвіна дискредитують з історичної точки зору: звинувачують у тому, що він *укра*в свою теорію у французького натураліста Жана-Батіста Ламарка, який перший припустив, що організми змінюються, реагуючи на умови середовища.

— Це не стосується справи, професоре, — відгукнувся Вінстон. — Те, чи винний Дарвін у плагіаті, не впливає на правдивість еволюційної теорії.

— Із цим не посперечаєшся, — сказала Амбра. — А якби ти, Роберте, запитав професора Гудла: «Звідки ми?» — то він, без сумніву, відказав би, що ми походимо від мавп. Ленгдон кивнув.

— Дещо перефразую його слова — але Гудл, по суті, запевнив мене, що для справжніх науковців питання про те, чи відбувається еволюція, не стоїть. Емпірично ми можемо *спостерігати* це. На його думку, краще було б запитати: «Чому відбувається еволюція? Як усе почалося?»

— Чи дав він якусь відповідь? — запитала Амбра.

— Зрозумілої мені не дав, але проілюстрував свою точку зору уявним експериментом. Він називається «нескінченний коридор».

Ленгдон зробив ковток зі своєї чашки.

— Так, це доступний приклад, — втрутився Вінстон. — Експеримент такий: уявіть, що ви йдете довгим коридором — так що не видно ні того місця, звідки ви вийшли, ні того, куди прямуєте.

Ленгдон кивнув, вражений широтою знань Вінстона.

— І ось десь позаду, — продовжив Вінстон, — ви чуєте, як скаче м'яч. Звичайно, озирнувшись, ви побачите той м'яч, який скаче до вас. Він наближається, наближається, потім прострибує повз вас і поволі зникає вдалині.

— Точно, — мовив Ленґдон. — Тож питання не в тому, чи м'яч скаче. Адже це очевидно — скаче. Ми можемо це спостерігати. Питання полягає в тому, чому він це робить. Як він *почав* стрибати? Чи його хтось кинув? Чи це такий особливий м'яч, якому просто подобається стрибати? Чи то закони фізики передбачають, що в такому коридорі такий м'яч неодмінно починає скакати й не спиняється?

— З точки зору Ґулда, — завершив Вінстон, — з еволюцією ситуація точно така сама: ми не можемо зазирнути в минуле настільки далеко, щоб зрозуміти, як усе почалося.

— Саме так, — сказав Ленґдон. — Ми тільки можемо бачити, що це *відбувається*.

— Це так само, — мовив Вінстон, — як непросто зрозуміти Великий вибух. Космологи вивели красиві формули для опису розширення всесвіту за даний час T — у минулому і майбутньому. Однак коли намагаються озирнутися на той *момент*, коли стався Великий вибух — коли T дорівнює нулю, — математика божеволіє, описуючи те, що видається містичного точкою нескінченного жару й нескінченної густини.

Ленґдон з Амброю вражено презирнулися.

— І це теж правильно, — сказав Ленґдон. — А оскільки людський розум не дуже пристосований для роботи з нескінченністю, то більшість науковців ведуть мову про всесвіт лише з точки зору моментів *після* Великого вибуху — коли T більше за нуль, — і, відповідно, *математичне* не перетворюється на *містичне*.

Один із гарвардських колег Ленґдона — поважний професор-фізик — так втомився від студентів-філософів, які ходили на його семінар про першопочатки всесвіту, що врешті повісив на дверях своєї аудиторії оголошення:

У цій аудиторії $T > 0$.

З усіма запитаннями, в яких $T = 0$,
звертайтеся на богословський факультет

— А панспермія? — спитав Вінстон. — Уявлення, що життя на Землю занесено з іншої планети з метеором чи космічним пилом? Панспермія вважається науково можливим варіантом пояснення того, як зародилося життя на Землі.

— Навіть коли й так, — зазначив Ленґдон, — ця гіпотеза не відповідає на питання, як життя у всесвіті *почалося*. Ми й далі буцаємо ногою бляшанку на дорозі, але ігноруємо стрибки м'яча й відкладаємо на потім суттєве питання: звідки взялося життя?

Вінстон замовк.

Амбра попивала вино і всміхалася: ця бесіда її помітно розважила й заспокоїла.

Коли *Gulfstream G550* набрав висоту й вирівнявся, Ленґдон спіймав себе на думці, що б могло статись у світі, якби Едмонд дійсно знайшов відповідь на питання, звідки ми взялися.

Однак, за словами Едмонда, ця відповідь являла собою лише *частину* таємниці.

Хай яка була та сама загадкова істина, а Едмонд захистив своє відкриття потужним сорокасемизначним паролем — одним рядком з вірша. Якщо все йтиме за планом, то Ленґдон з Амброю незабаром знайдуть його в домівці Едмонда в Барселоні.

РОЗДІЛ 43

Через майже десять років після своєї появи «темна мережа» лишається загадкою для переважної більшості інтернет-користувачів. Недоступна традиційним пошуковикам, ця похмура тіньова зона Всесвітньої мережі надає анонімний доступ до шаленого розмаїття незаконних товарів і послуг.

З доволі скромного початку — хостингу *Silk Road*, першого чорного інтернет-ринку з торгівлі наркотиками —

темна мережа розрослася в масштабний ресурс із сайтами, де продають зброю, дитячу порнографію, політичні таємниці й навіть пропонують послуги, зокрема повій, хакерів, шпигунів, терористів і найманих убивць.

Щотижня в темній мережі відбуваються мільйони оборудок, і сьогодні одна з таких мала бути завершена біля одного з будапештських руїн-барів.

Чоловік у бейсболці й джінсах скрадався тіньовим боком вулиці Казінці так, щоб жертва його не помітила. Останні роки чоловік жив із подібних місій, про які з ним домовлялися через одну з кількох популярних мереж: *Unfriendly Solution*, *Hitman Network*, *BesaMafia*.

Наймані вбивства — індустрія з мільярдним обігом, який зростає з кожним днем передусім тому, що темна мережа гарантує анонімність і невідстежувані платежі в біткойнах. Більшість замовлень стосуються махінацій зі страхуванням, проблемних бізнес-партнерів і невдалих шлюбів, але виконавець ніколи не цікавиться причинами.

«Ніяких запитань, — думав кілер. — Моя справа можлива завдяки цьому неписаному закону».

Сьогоднішнє замовлення він отримав кілька днів тому. Анонім запропонував йому 150 тисяч євро за перебування в засідці біля дому старого рабина з телефоном напоготові для подальших вказівок. У цьому випадку ті вказівки стосувалися моменту, коли саме вломитися в дім жертви і вколоти їй хлорид калію, від якого настає миттєва смерть з усіма ознаками серцевого нападу.

Цього вечора рабин раптом вийшов з дому й сів на автобус, котрий ішов у бік сумнівного району. Убивця впав йому на хвіст, після чого скористався зашифрованою оверлейною програмою на своєму смартфоні для зв'язку з наймачем.

Ціль залишила будинок. Їде в район з барами.

Може, на зустріч із ким-небудь?

Наймач відповів майже блискавично:

Дійте.

І ось серед руїн-барів і темних провулків розпочалася смертельна гра в ката й мишки.

—————

Рабі Єгуда Кьовеш спітнів і задихався, поспішаючи вулицею Казінці. Його легені палали вогнем, а зношений сечовий міхур був готовий луснути.

«Мені тільки й потрібно, що туалет і трохи відпочити», — подумав він, зупинившись у юрбі коло бару «Сімпла» — одного з найстарших і найвідоміших руїн-барів Будапешта. Клієнтура тут була така розмаїта як за віком, так і на вигляд, що ніхто не звертав особливої уваги на старого рабина.

«Тільки на секундочку», — вирішив Кьовеш і пішов до бару.

Колись прегарна кам'яниця з вишуканими балконами й високими вікнами, «Сімпла» тепер являла собою поруйновану оболонку, розписану графіті. Проходячи крізь величний портик цього колись пишного міського будинку, Кьовеш прочитав над дверми зашифровані слова: «егґ-еш-ей-гед-ре!»

Рабин миттєво зрозумів, що перед ним просто фонетичний запис угорського слова «*egészségedre*» — «ваше здоров'я!»

Заходячи, Кьовеш дещо здивовано роздивлявся химерну печеру, яку являв собою бар. У кам'яниці був широкий внутрішній двір — і там стояли такі чудні речі, яких рабин у житті не бачив: диван, зроблений із ванни, манекени на підвішених у повітрі велосипедах, випотрошений східнонімецький седан «трабант», перетворений на місце для посиденьок.

Високі стіни двору вкривала мішанина спреєвого графіті, радянських плакатів, класичних скульптур і рослин, що звисали з внутрішніх балкончиків, напханих людом, який похитувався в такт гучному гупанню музики. Пахло пивом

і тютюном. Молоді парочки цілувалися в усіх на очах, а інші тихенько покурювали маленькі люльки й попивали палінку.

Кьовешеві завжди здавалося дуже чудернацьким те, що людина — найбільш величне Боже створіння — усе одно всередині є істотою глибоко тваринною, і поведінкою її великою мірою керує пошук плотських задовольень. «Ми шукаємо втіхи для свого тіла в надії, що душі теж стане добре...» Кьовеш багато часу провів, наставляючи тих, хто занадто потурав тваринним спокусам тіла, пов'язаним здебільшого з їжею та сексом, а останнім часом — інтернет-залежністю й дешевими модними наркотиками. І його справа підкидала щодень нові завдання.

Єдиним плотським задоволенням, якого наразі потребував Кьовеш, був туалет, і, на свій розпач, рабин опинився в черзі з десятиох людей. Не в силі чекати, він пішов нагору, де, як йому сказали, є ще багато туалетів. На другому поверсі кам'яниці рабин пройшов крізь цілий лабіринт віталень та інших кімнат; майже кожна мала власний невеликий бар. Рабі спитав одного з барменів про туалет — і той показав доволі далеко: до мети, схоже, можна було дійти через балкон над двориком.

Кьовеш швидко пішов до балкона, сперся на поруччя і рушив, поглядаючи у двір, де море молодих людей коливалося в такт музиці.

І тут Кьовеш побачив...

Він різко зупинився, і кров похолола в його жилах.

Посеред натовпу стояв чоловік у бейсболці й джинсах і дивився просто на нього. На мить їхні погляди зустрілись. І тут чоловік у бейсболці підскочив, як пантера, і побіг до сходів, розштовхуючи людей.

Убивця мчав нагору, уважно вдивляючись у кожне обличчя. Він доволі добре знав «Сімплу», тож швидко дістався на балкон, на якому щойно стояла ціль.

Рабина там не було.

«Я повз тебе не проходив, — подумав кілер, — значить, ти пішов углиб!»

Подивившись углиб темного коридору, вбивця посміхнувся: він тепер точно знав, де може сховатися жертва.

Коридор був вузький, у ньому пахло сечею. У його кінці видніли пошарпані дерев'яні двері.

Убивця, не стишуючи ходи, потупотів коридором і постукав у двері.

Тихо.

Постукав знову.

Звідти незадоволеним басом відповіли: мовляв, зайнято.

— *Bocsásson meg!*¹ — бадьоро відказав убивця і вдавав, ніби гучно пішов геть. Після того тихо розвернувся й підкрався, приклав вухо до дверей. Почув, як рабин у туалеті відчайдушно шепоче:

— Хтось хоче мене вбити! Чекав на мене біля дому! Тепер тримає мене в пастці у барі «Сімпла», Будапешт! Будь ласка! Пришліть підмогу!

Схоже, ціль телефонувала на номер 112 — місцевої служби порятунку. Служба ця відома повільністю реакції, але кілер почув достатньо.

Роззирнувшись і пересвідчившись, що навколо нікого немає, він виставив уперед мускулясте плече, відхилився й підлаштувався вдарити саме в момент найгучнішого гуркоту музики.

Стара засувка відскочила з першого разу. Двері розчинилися. Кілер увійшов, зачинив за собою двері та опинився просто перед жертвою.

У кутку шулився водночас наляканий і здивований чоловік.

Кілер вихопив у рабина телефон і пожбури в унітаз.

— Х-хто т-тебе прислав?! — затинався рабин.

¹ Перепрошую! (угор.)

— Перевага мого становища, — відказав йому незнайомець, — у тому, що я навіть знати цього не можу!

Тепер старий тяжко дихав і сильно пітнів. Раптом почав задихатися, вирячив очі, схопився за груди обома руками.

«Що, правда? — посміхнувся кілер. — У нього серцевий напад?»

Старий звивався, задихаючись і тримаючись за груди, на підлозі туалету, обличчя його червоніло, очі благально дивилися на незнайомця. Урешті він упав долілиць на брудні кахлі й здригнувся; з-під нього потекла підлогою цівка сечі.

І більше рабин не рухався.

Кілер присів і прислухався. Дихання чути не було.

Він із посмішкою встав: «Що ж, ти мені справу полегшив».

Із такою думкою кілер пішов до дверей.

—————

Легені рабі Кьовеша благали повітря.

Такої вистави він ніколи в житті не влаштовував.

Ледве при свідомості, він лежав і слухав, як нападник пішов із туалету. Рипнули двері, зачинилися.

Стало тихо.

Кьовеш змусив себе почекати ще зо дві секунди, аби нападник опинився там, де нічого не чути. І тоді, не в силах стриматися, Кьовеш зітхнув і почав вдихати життєдайне повітря. Навіть застояне, туалетне, воно в ту мить було як небесний дар.

Поволі він розплющив очі, затуманені браком кисню; у голові гупало. Кьовеш підняв її — і перед очима розвиднилося. На його жах і подив, просто перед зачиненими дверима виднів темний силует.

Чоловік у бейсболці з посмішкою дивився на нього.

Кьовеш завмер. «Він узагалі не виходив!»

Кілер у два великі кроки опинився біля рабі, міцною, як лещата, лапою схопив його за ший і притис обличчям до підлоги.

— Дихання ти затримувати вмієш, — хрипко прошепотів убивця, — а серце спиняти — ні! — Він засміявся. — Але не хвилюйся, тут я можу зарадити!

Мить — і пекуче жало ввігналося в шию рабі Кьовеша. Горло й голову немовби заповнив рідкий вогонь. Тепер, коли жар дійшов до серця, напад уже був справжнім.

Присвятивши багато років дослідженню таємниць *Шамайм* — небес, оселі Бога й праведних душ, — рабі Єгуда Кьовеш розумів: за хвилю він їх пізнає.

РОЗДІЛ 44

Амбра Відаль, сама-одна в просторій кімнаті відпочинку літака G550, стояла біля раковини, споліскувала руки теплою водою й дивилася в дзеркало, ледве впізнаючи себе.

«Що я наробила!»

Вона знову відпила зі свого келиха. Як їй хотілося повернутися до того старого життя, яке в неї було лише кілька місяців тому — анонімного, не належного нікому, з музейною працею, — але все скінчилось. Усе розвіялося як дим, коли Хуліан зробив їй пропозицію...

«Ні! — дорікнула вона собі. — Усе зникло тоді, коли ти погодилася!»

Жах сьогодення засів десь у животі, і розум намагався логічно зважити наслідки.

«Я запросила вбивцю Едмонда в музей.

Мене ввів в оману хтось із палацу.

І тепер я забагато знаю».

Доказів, що за кривавим злочином стоїть принц Хуліан, не було, так само як і доказів того, що він про такий план узагалі *знав*. А проте Амбра вже мала нагоду побачити достатньо прикладів, як діють внутрішні механізми палацу й двору, щоби вважати: найімовірніше, без відома — а то й схвалення — принца таке б не могло статися.

«Я забагато розповіла Хуліанові».

Останніми тижнями Амбра дедалі сильніше відчувала, що має виправдовуватися перед ревним нареченим за кожну хвилину, проведену без нього, тож доволі багато розповіла особисто Хуліанові про майбутню презентацію Едмонда. Тепер жінка боялася, що може поплатитися за свою відвертість.

Вона закрила кран і посушила руки, взяла келих і допила останні краплі. У дзеркалі перед нею була незнайомка: колись упевнена професіоналка, а тепер — людина, обтяжена соромом і сумнівами.

«Скільки помилок я зробила за лічені місяці...»

Озираючись думкою на той час, вона гадала, чи могла вчинити якимось інакше. Чотири місяці тому, пізнього дощового вечора в Мадриді, Амбра була на благодійному заході в музеї сучасного мистецтва при Центрі королеви Софії...

Більшість гостей перейшли в кімнату 206.06 до найбільш відомого витвору в музеї — «Герніки» — величезного, майже восьмиметрової довжини полотна Пікассо, яке зображує жахливе бомбардування баскського містечка під час Громадянської війни в Іспанії. Амбрі на цю картину — гостре нагадування про брутальність фашистського диктатора Франсіско Франко у 1939—1975 роках — було занадто боляче дивитися.

Натомість жінка тихцем завернула в невелику галерею й пішла дивитися картини своєї улюбленої іспанської художниці Марухи Мальйо — галісійської представниці сюрреалізму, яка у 1930-х роках розбивала скляний ковпак над мисткинями Іспанії.

Амбра сама-одна роздивлялася «Вербену» — сповнену складних символів картину, де в зображенні бучного ярмарку проступала політична сатира, — коли за її спиною почувся густий голос.

— *Es casi tan guapa como tú*¹, — промовив незнайомець. «Серйозно?»

¹ Вона майже така ж прекрасна, як ти.

Амбра дивилася просто перед собою, стримуючи бажання озирнутися. Під час подібних заходів музей інколи нагадував якийсь химерний бар для випадкових знайомств, а не культурний центр.

— *¿Qué crees que significa?*¹ — не відставав незнайомиць.

— Не знаю! — збрехала Амбра англійською, сподіваючись, що іноземна мова відвадить залицяльника. — Подобається — і все!

— І мені подобається, — відказав той теж англійською майже без акценту. — Мальйо випередила свій час. На жаль, поверхова краса цієї картини може приховати її глибинну сутність... — Витримавши паузу, він продовжив: — Напевне, в таких жінок, як ти, дуже часто виникає подібна проблема.

Амбра зітхнула: «Невже такі штучки справді впливають на жінок?»

Зробивши на обличчі ввічливу усмішку, вона розвернулася, аби дати остаточного відкоша.

— Сеньйоре, це дуже мило з вашого боку, але...

Амбра Відаль замовкла.

Перед нею був той, кого вона все життя бачила по телевізору і в журналах.

— О... — затнулася вона. — Ви...

— Зухвалий? — перервав її красень. — Недоречно сміливий? Перепрошую, я веду доволі відлюдне життя, тож ніколи дуже добре цього не вмів... — Він усміхнувся і ввічливо простягнув руку. — Мене звати Хуліан.

— Здається, я знаю, як вас звати, — відказала Амбра й, зашарівшись, потисла руку принца Хуліана, майбутнього короля Іспанії. Він виявився значно вищим, ніж їй уявлялося, мав лагідні очі й упевнену усмішку. — Не знала, що ви сьогодні тут будете, — продовжила вона, швидко повертаючи собі самовладання. — Мені думалося, ви більше полюбляєте Прадо — скажімо, Гойю, Веласкеса... класику...

---

¹ Як ти гадаєш, що вона означає?

— Маєте на увазі, що думали, ніби я людина консервативна і старомодна? — по-доброму розсміявся принц. — Це ви мене, мабуть, із батьком плутаєте. Я завжди найдужче любив Мальйо і Міро.

Амбра і принц кілька хвилин розмовляли, і на неї справила враження його обізнаність із мистецтвом. Та й не дивно — людина все-таки виросла в королівському палаці в Мадриді, де розташована одна з найкращих в Іспанії колекцій витворів мистецтва... Можливо, у його дитячій кімнаті висів оригінал Ель Греко.

— Я розумію, що це може здатися занадто поспішним, — мовив принц, даючи їй візитівку з золотим тисненням, — але я був би радий, коли б ви повечеряли зі мною завтра. Мій особистий телефон на картці. Просто дайте знати, чи прийдете.

— Вечеряти? — грайливо усміхнулася Амбра. — Але ж ви ще не знаєте, як мене звати!

— Амбра Відаль, — спокійно відказав принц. — Вам тридцять дев'ять років. Маєте ступінь з історії мистецтва університету Саламанки. Обіймаєте посаду директора музею Гуггенхайма в Більбао. Нещодавно висловлювалися в дискусії щодо Луїса Кілеса, чиє мистецтво, погоджуюся з вами, виразно демонструє жахіття сучасного життя й не може бути рекомендоване дітям молодшого віку, — але, згоден з вами, він має багато спільного з Бенксі. Ви ніколи не виходили заміж, не маєте дітей. І вам дивовижно личить чорне.

Амбра навіть рота розкрила від подиву.

— Боже мій! Такий підхід що, справді працює?

— Не знаю, — усміхнувся принц. — Сподіваюся, ми з вами дізнаємося.

І тут, немов за командою, де не взялися два агенти Королівської гвардії — і вивели принца з галереї до якихось поважних гостей.

Амбра затисла в руці візитівку й відчула таке, чого не пам'ятала вже багато років. Мимовільне радісне хвилювання.

«Мене справді запросив на побачення принц?»

Амбра ще в підлітковому віці була дуже висока — і сміливості покликати її на побачення вистачало тільки тим, хто був як мінімум не нижчий на зріст. Згодом, розквітнувши, вона раптово помітила, що чоловіки губляться в її присутності, аж надто нервуються і взагалі ставляться до неї з острахом і пошаною. І от сьогодні до неї сміливо підійшов поважний мужчина й узяв усе на себе. Амбра відчула себе жіночною. І набагато молодшою.

Наступного вечора до готелю, де зупинилася Амбра, підїхала машина — і повезла її в Королівський палац, де вона опинилася за столом поруч із принцом, але й у товаристві ще двох десятків гостей, що багатьох вона бачила на фотографіях у пресі й інтернеті. Принц відрекомендував її як свою «чарівну нову подругу» і швидко завів розмову про мистецтво, до якої Амбра могла активно долучатися. У неї було відчуття, що це така собі співбесіда, але, навдивовижу, це не було їй неприємно. Навпаки, вона почувалася в дуже вигідному становищі.

Коли гостина завершилася, Хуліан відвів її вбік і пошепки сказав:

— Сподіваюся, вам сподобалося. Я був би радий бачити вас знову. — Він усміхнувся. — Хочете в четвер увечері?

— Дякую, — відповіла Амбра. — Але річ у тому, що я зранку повертаюся до Більбао.

— Ну то я до вас прилечу, — сказав принц. — Чи бували ви в ресторані «Ечанобе»?

Амбра не могла не розсміятися. «Ечанобе» був одним із найкращих з-поміж ресторанів Більбао. Цей заклад із багатим авангардним інтер'єром і колоритною кухнею вподобали прихильники мистецтва з усіх куточків світу. У того, хто там сидів, виникало відчуття, ніби він опинився всередині картини Марка Шагала. Амбра почула свій голос:

— Це було б чудово!

У ресторані «Ечанобе» за вишукано оформленими стравами — тунцем, обсмаженим із насінням сумаху, та спаржею

з трюфелями — Хуліан відверто розповів Амбрі про непрості політичні моменти, з якими він стикається, намагаючись вийти з тіні свого недужого батька; про те, що відчуває необхідність продовжити королівський рід. Амбра побачила в ньому наївність хлопчика, який виріс у замкненому середовищі, — але й риси лідера, що пристрасно любить батьківщину. Таке поєднання видалося їй дуже привабливим.

Того вечора, коли охорона повела Хуліана на особистий літак, Амбра відчула, що без тям захоплена цим прихильником.

«Ну ти ж його майже не знаєш! — нагадувала вона собі. — Не поспішай!»

Наступні кілька місяців пролетіли як одна мить: Амбра з Хуліаном постійно бачилися — то за вечерею в палаці, то на пікніку в його маєтку за містом, навіть ходили в кіно на денний сеанс. Вони порозумівалися невимушено — і вона ще ніколи не почувалася настільки щасливою. Хуліан тримався з чарівною галантністю, часто брав Амбру за руку чи обережно цілував крадькома, але ніколи не перетинав межі. Амбрі були дуже до вподоби його вишукані манери.

Одного сонячного ранку три тижні тому Амбра була в Мадриді, де мала з'явитися в ефірі ранкової телепрограми й розповісти про нові експонати музею Іґґенхайма. «Телещоденник» RTVE¹ дивилися мільйони людей по всій країні, і Амбру дещо хвилював такий відповідальний прямий ефір, але вона розуміла, що це також і чудова реклама для музею.

Увечері перед тим ефіром вони з Хуліаном зустрілися за чудовою домашньою вечерею в траторії «Малатеста», а тоді тихенько вийшли прогулятися парком Буен Ретіро. Дивлячись на родини, які гуляють у парку, на біганину веселих дитячих гуртів, Амбра почувалася надзвичайно спокійною, їй хотілося, щоб ці хвилини не закінчувалися...

— Чи ти любиш діточок? — спитав Хуліан.

¹ Іспанська державна телерадіокомпанія.

— Дуже! — щиро зізналася Амбра. — Власне, іноді в мене таке відчуття, що в моєму житті бракує лише їх.

Хуліан широко всміхнувся:

— Розумію.

У ту мить він якось по-новому на неї поглянув, і раптом Амбра зрозуміла, чому Хуліан поставив їй таке питання. Її охопила паніка, голос у голові закричав: «Скажи йому! ЗАРАЗ СКАЖИ!»

Амбра хотіла щось відповісти принцу, але не могла промовити ані звуку.

— Тобі не погано? — схвилювався той.

Амбра всміхнулася:

— Це просто завтрашній ефір — хвилююся.

— Не напружуйся. Ти будеш неперевершена!

Хуліан широко всміхнувся їй і лагідно поцілував у губи.

Наступного ранку о сьомій тридцять Амбра опинилися на знімальному майданчику й долучилася до напрочуд приємної бесіди з трьома симпатичними ведучими «Телещоденника». Вона з таким захватом розповідала про свій музей, що майже не звертала уваги на телекамери й глядачів у студії, а про п'ять мільйонів телеглядачів перед екранами навіть думати забула.

— *Gracias, Ambra, y muy interesante*, — мовила ведуча наприкінці розмови. — *Un gran placer conocerte*¹.

Амбра кивнула, гречно подякувала й очікувала, що на тому інтерв'ю вже закінчиться.

Та ведуча сором'язливо всміхнулася й продовжила ефір, звернувшись до глядачів:

— Цього ранку на нашу програму завітав дуже особливий гість, і ми просимо його до студії!

Усі троє ведучих підвелися й заплодували високому елегантному чоловікові, який вийшов до них. Коли глядачі побачили його, то теж попідскакували з місць із радісним галасом.

Амбра теж підвелася, не вірячи власним очам.

¹ Дякуємо, Амбро, дуже цікаво. Приємно було познайомитися.

«Хуліан?»

Принц Хуліан помахав юрбі й потиснув руки ведучим. Відтак підійшов до Амбри, обійняв її за плечі.

— Мій батько завжди був романтиком, — звернувся принц до глядачів, дивлячись просто в камеру. — Коли моя мати померла, він не зрікся кохання до неї. Я успадкував його вдачу і не маю сумнівів: коли чоловік знаходить кохання, то відчуває це з першого погляду! — Він лагідно всміхнувся до Амбри. — Тож...

Хуліан зробив крок назад і розвернувся обличчям до Амбри.

Зрозумівши, що діється, жінка була настільки вражена, що не могла й слова вимовити.

«НІ! Хуліане! Що ти робиш?!»

Без жодного попередження спадкоємець іспанської королини став перед нею на одне коліно.

— Амбро Відаль! Прошу тебе не як принц, а як простий закоханий чоловік. — Він подивився на неї вологими очима, і камери одразу налаштувалися на великий план його обличчя. — Я кохаю тебе. Чи вийдеш ти за мене заміж?

Публіка в студії й ведучі ахнули, Амбра відчула, як уся країна уважно дивиться на неї. Кров прилила до її обличчя, світло прожекторів раптом стало пекучим. Серце шалено закалатало, вона подивилася на Хуліана, і тисячі думок закрутилися в її голові.

«Як ти міг поставити мене в таке становище?! Ми ж зовсім недавно познайомилися! Я далеко не все розповіла тобі про себе... не розповіла того, що може все змінити!»

Амбра не знала, як довго простояла так у мовчазній паніці, доки хтось із ведучих не сказав, зніяковіло всміхнувшись:

— Не дивно, що сеньйорита Відаль настільки вражена! Сеньйорито Відаль! Прекрасний принц стоїть перед вами на колінах і перед усім світом освідчується в коханні до вас!

Амбра спробувала знайти якийсь красивий вихід із становища. Але нічого на думку не спадало: вона опинилася

в пастці. Таке привселюдне освідчення може закінчуватися тільки в один спосіб.

— Я настільки заскочена, бо не можу повірити, що опинилася в казці з хорошим кінцем! — сказала вона. Розслабила напружені плечі й ніжно всміхнулася до Хуліана. — Звичайно, я вийду за тебе, принце Хуліане!

Глядачі шалено заплодували.

Хуліан підвівся, обійняв наречену. І тоді вона раптом усвідомила: до цієї миті вони ще ніколи так довго не обіймалися.

Через десять хвилин обоє сиділи на задньому сидінні лімузина.

— Бачу, я тебе схвилював, — сказав Хуліан. — Вибач. Мені хотілося зробити це красиво, романтично. У мене до тебе дуже сильні почуття, і...

— Хуліане, — з притиском зупинила його Амбра. — У мене теж до тебе дуже сильні почуття, але я в такому становищі опинилася! Я навіть уявити не могла, що ти так швидко зробиш мені пропозицію! Ми ж практично не знаємо одне одного. Мені багато що потрібно розповісти тобі — дуже важливі речі про моє минуле.

— Ніщо у твоєму минулому не має значення.

— А ця річ має. *І дуже велике.*

Він усміхнувся їй і похитав головою.

— Я кохаю тебе. Та річ нічого не значить. Ось спробуй розказати.

Амбра уважно подивилася на чоловіка, який сидів біля неї. «Ну що ж...» Звичайно, зовсім не такого ходу розмови їй хотілося, але вибору в неї не було.

— Ну гаразд, тоді слухай, Хуліане. Коли я була маленькою, то перенесла жакливу інфекцію, ледве не загинула.

— Так.

Амбра говорила і відчувала, як усередині розростається величезна порожнеча.

— І після того моя мрія мати дітей... ну... може тільки лишатися мрією.

— Не розумію.

— Хуліане, — просто сказала вона. — Я *не* можу мати дітей. Після тієї дитячої хвороби я лишилася безплідною. Я завжди хотіла діточок, але своїх народити не можу. Вибач. Я знаю, наскільки це для тебе важливо, але ти щойно зробив пропозицію жінці, яка не зможе подарувати тобі спадкоємця.

Хуліан зблід як стіна.

Амбра дивилася йому в очі й невимовно хотіла, щоб він до неї заговорив.

«Хуліане, от саме зараз той момент, коли необхідно, щоб ти мене пригорнув і заспокоїв. Саме зараз час сказати мені, що головне — кохання, а більше ніщо не має значення».

І тут це сталося.

Хуліан ледь-ледь відсунувся від неї.

У цю мить Амбра зрозуміла: все скінчено.

РОЗДІЛ 45

Підрозділ Гвардії, який відповідає за електронну безпеку, розташовується в підземеллях палацу. Штаб-квартира цього підрозділу спеціально відокремлена від великих казарм й арсеналу Гвардії: вона складається з десятка кабінетів із комп'ютерами, одного телефонного комутатора й стіни з моніторами від камер безпеки. Восьмеро членів підрозділу — усі молодші за тридцять п'ять років — відповідають за безпеку комунікацій у палаці й між підрозділами Гвардії, а також за електронне стеження за будівлею палацу.

Того вечора, як завжди, у підвалі було задушливо, тхнуло розігрітою в мікрохвильці локшиною і попкорном. Гули флуоресцентні лампочки.

«Ну що ж, отут я просила влаштувати мені кабінет», — думала Мартін.

Хоча «координатор зі зв'язків з громадськістю» — це, загалом кажучи, посада, безпосередньо не пов'язана з Королівською гвардією, але праця Мартін вимагала доступу до по-

тужних комп'ютерів і добре знайомого з технікою персоналу, так що відділення електронної безпеки їй видавалося значно більш відповідним місцем для роботи, аніж кабінет нагорі.

«Цієї ночі, — думала Мартін, — доведеться задіяти всю техніку, яка є».

Останні кілька місяців вона передусім тримала палац на зв'язку з суспільством у ході поступової передачі влади до принца Хуліана. Це було непросто. Зміна голови країни давала можливість незгодним висловитися проти монархії.

За іспанською конституцією, монархія являла собою «символ єдності й постійності Іспанії». Але Мартін розуміла: до *єдності* Іспанії останнім часом було дуже далеко. У 1931 році Друга республіка поклала край монархії, а потім путч генерала Франко у 1936 році штовхнув країну до громадянської війни.

Тепер, хоча відновлена монархія й вважалася ліберально-демократичною, але чимало лібералів і далі засуджували королівську владу як пережиток релігійно-мілітарного минулого, а також повсякчасне нагадування про те, що Іспанії треба ще дуже багато надолужити, аби увійти в сучасний світ.

Того місяця Моніка Мартін працювала, розміщуючи в інтернеті месиджі, де короля було показано у звичний спосіб: як милий серцю символ без особливої влади. Це був, безумовно, лише пропагандистський прийом, оскільки монарх був головнокомандувачем збройних сил і головою держави.

«Голова держави, — думала Мартін, — у країні з сумнівно відділеною від держави церквою...» Близькі дружні стосунки короля з єпископом Вальдеспіно уже багато років муляли очі лібералам.

«А ще принц Хуліан...» — думала вона.

Мартін розуміла, що свою роботу отримала саме завдяки принцу, але він же їй останнім часом усе суттєво ускладнив. Кілька тижнів тому принц припустився такої грубої помилки в піарі, що гіршої Мартін у житті не бачила.

У прямому ефірі національного телебачення принц Хуліан став на коліна і зробив пропозицію Амбрі Відаль. Цей сенти-

ментальний момент був настільки безглуздим, що ще абсурднішим його могла б зробити хіба що відмова Амбри. На щастя, жінка мала досить здорового глузду й погодилася.

На жаль, після того Амбра Відаль чинила таке, чого Хуліан від неї аж ніяк не очікував, і наслідки її непротокольних дій того місяця завдали Мартін силу-силенну роботи.

Але, на щастя, сьогодні про зухвалість Амбри, здається, майже забули. Події в Більбао спричинили хвилю активності засобів масової інформації, подібної до якої давно не було. Протягом останньої у світі щохвилини множилися всілякі теорії змови — зокрема, виникло кілька нових гіпотез про єпископа Вальдеспіно.

Найважливішою новиною було те, що вбивцю пропустили на презентацію Кірша до музею Гуттенхайма «за розпорядженням, яке надійшло з королівського палацу». Ця клята новина спричинила появу нових і нових чуток, що прикутий до ліжка король із єпископом Вальдеспіно спланували вбивство Едмонда Кірша — напівбога віртуального світу, улюбленого американського героя, який оселився в Іспанії.

«Це знищить Вальдеспіно», — думала Мартін.

— Увага всім! — вигукнув Гарса, зайшовши до контрольної кімнати. — Принц Хуліан з єпископом Вальдеспіно разом пішли кудись, вони мають бути в палаці чи неподалік! Перевірте всі камери і знайдіть їх. Негайно!

Командор покрокував до кабінету Мартін і тихо розповів їй, що сталося з принцом і єпископом.

— Зникли?! — здивувалася вона. — І телефони замкнули в сейфі принца?!

Гарса знизав плечима:

— Очевидно, для того, щоб ми не могли їх вистежити.

— Ну то краще б нам їх знайти! — мовила Мартін. — Принц Хуліан має негайно звернутися до народу, і йому необхідно триматися якнайдалі від Вальдеспіно!

Вона переказала Гарсі останні новини.

Тепер уже Гарса не вірив своїм вухам.

— Це все балачки й чутки. Не може Вальдеспіно стояти за вбивством!

— Мабуть, ні — але, схоже, між убивством і католицькою церквою є зв'язок. Хтось щойно знайшов стосунки між стрільцем і високим представником духовенства. Ось погляньте.

Мартін показала командорові останні новини з *ConspiracyNet* — там знову згадувався інформатор *monte@iglesia.org*.

— Кілька хвилин тому з'явилося.

Ґарса нахилився й став читати.

— *Пана...* цього не може бути! Авіла був особисто пов'язаний із...

— Читайте далі.

Дочитавши, Ґарса відступив від екрана й заморгав, наче намагався скинути з себе поганий сон.

І тут із контрольної кімнати почувся чоловічий голос:

— Командоре Ґарса! Я їх знайшов!

Ґарса і Мартін побігли до секції, де сидів агент індійського походження Суреш Бхалла — спеціаліст зі стеження. Суреш показав на моніторі кадр із двома фігурами — одна в довгій одежі єпископа, друга в костюмі. Вони йшли стежкою між дерев.

— Східні сади, — пояснив Суреш. — Дві хвилини тому.

— То вони *вийшли* з будівлі?! — нервувався Ґарса.

— Зачекайте, командоре. — Суреш прокрутив відео вперед і показав єпископа та принца з різних камер понад палацовим комплексом: двоє вийшли з саду й рушили у внутрішній двір.

— Куди вони йдуть?!

Мартін здогадувалася куди. Вона помітила, що Вальдеспіно пішов хитрим кружним шляхом, аби не траплятися на очі журналістам з машин на площі перед палацом.

Як вона й очікувала, Вальдеспіно з Хуліаном підійшли до південного чорного ходу собору Альмудена, єпископ відімкнув його і повів принца Хуліана туди. Двері зачинилися — і двоє зникли з очей.

Ґарса мовчки дивився на екран: очевидно, йому важко було збагнути, що відбулося.

— Тримайте мене в курсі, — нарешті сказав він і відвів Мартін убік.

Щойно їх ніхто сторонній не міг почути, Ґарса прошепотів:

— Геть не уявляю, як єпископ Вальдеспіно вмовив принца Хуліана піти з ним із палацу й покинути телефон. Але, схоже, принц нічого не знає про звинувачення проти Вальдеспіно, бо інакше сам тримався б від нього якнайдалі.

— Згодна, — відказала Мартін. — І мені б не хотілося уявляти, який ендшпіль може бути на умі в єпископа, але...

— Але що? — нетерпеливився Ґарса.

Мартін зітхнула.

— Виглядає на те, що Вальдеспіно взяв дуже цінного заручника.

—————

Приблизно за чотириста кілометрів північніше від того місця, в атріумі музею Гугґенхайма, задзвонив телефон агента Фонсеки. За останні двадцять хвилин то був уже шостий раз. Подивившись на визначник, агент весь напружився, серце його закалатало.

— ¿Sí?

У трубіці відповіли повільно, зважено:

— Агенте Фонсека, як вам добре відомо, майбутня королева цього вечора припустилася жажливих помилок, зв'язалася не з тими людьми й спричинила серйозні хвилювання в палаці. Аби уникнути подальших проблем, необхідно якомога швидше повернути її до палацу.

— Боюся, місце перебування сеньйорити Відаль наразі невідоме.

— Сорок хвилин тому літак Едмонда Кірша вилетів з аеропорту Більбао до Барселони, — відказали в слухавці. — Гадаю, сеньйорита Відаль у ньому.

— Звідки ви це знаєте? — бовкнув Фонсека — і одразу пошкодував, що висловився в такому неповажному тоні.

— Якби ви робили свою справу, — відрубав співрозмовник, — то й ви б знали! Ваше з напарником завдання — негайно розпочати погоню. Військовий літак уже заправляють в аеропорту Більбао.

— Якщо сеньйорита Відаль у тому літаку, — сказав Фонсека, — то з нею, напевне, американський професор Роберт Ленгдон.

— Так! Не знаю, яким чином цей чоловік умовив сеньйориту Відаль відірватися від охорони і втекти з ним, але містер Ленгдон, очевидно, стає нам на перешкоді, — говорив сердитий співрозмовник. — Ваша справа — знайти сеньйориту Відаль і повернути її. Якщо необхідно — то силоміць!

— А якщо втрутиться Ленгдон?

Запала важка мовчанка.

— Постарайтеся мінімізувати побічні ефекти, — відказали на тому кінці. — Але криза настільки серйозна, що професор Ленгдон може вважатися виправданою втратою.

РОЗДІЛ 46

ConspiracyNet.com

ОСТАННІ НОВИНИ

СПРАВА КІРША

СТАЄ ТЕМОЮ НОМЕР ОДИН!

Видовищна наукова доповідь Едмонда Кірша сьогодні розпочалася як онлайн-презентація, що привабила безпрецедентну кількість глядачів — понад три мільйони. Після вбивства науковця повідомлення про Кірша показують провідні телемережі всього світу — і тепер кількість людей, які бачили презентацію, оцінюється в понад вісімдесят мільйонів.

РОЗДІЛ 47

Літак Кірша *Gulfstream G550* ішов на посадку над Барселоною, а тим часом Роберт Ленгдон допив уже другу велику чашку кави й дивився на рештки імprovізованої вечери, яку вони з Амброю спорудили з того, що знайшли серед запасів на борту: горіхів, рисових хлібців, усіляких веганських батончиків, які професорові здавалися всі на один смак.

Навпроти Амбра допивала другий келих червоного вина й мала значно спокійніший вигляд.

— Дякую, що вислухав... — сором'язливо промовила вона. — Як ти розумієш, я ні з ким не могла говорити про Хуліана...

Ленгдон кивнув; він щойно почув про те, як Хуліан улаштував телевиставу з пропозицією.

«Справді, вибору в неї не було», — розсудив Ленгдон, чужо розуміючи, що Амбра не могла осоромити майбутнього короля Іспанії на національному телебаченні.

— Звичайно, коли б я знала, що він так поспішить із пропозицією, — сказала Амбра, — то розповіла б йому, що не може мати дітей. Але все сталося без попередження. — Вона похитала головою й печально подивилась у вікно. — Мені він подобався. Не знаю, може, це просто...

— Чари високого, могутнього, прекрасного принца? — незграбно наважився пожартувати Ленгдон.

Амбра тихо розсміялася й подивилася на нього.

— Справді, цього йому не позичати. Не знаю, мені він здавався хорошим. Може, трохи замкнений, але романтик... Такий би ніколи не доклав руку до вбивства Едмонда.

У Ленгдона було відчуття, що Амбра має рацію. Принц нічого не виграв від смерті Едмонда, а вагомих доказів його причетності немає — тільки анонімний дзвінок із палацу з проханням додати до запрошених адмірала Авілу. Наразі найбільш вірогідною здавалася причетність єпископа Вальдеспіно, який першим дізнався, що саме відкрив Едмонд,

і мав час скласти план, аби його зупинити, розуміючи шкоду Кіршевого відкриття для світових релігій.

— Очевидно, мені не можна виходити за Хуліана, — спокійно мовила Амбра. — Я все думаю, що він розірве заручини, знаючи, що я не можу мати дітей. Історія нашого королівського роду триває вже чотириста років, і щось мені підказує, що заради директорки музею в Більбао її не будуть обривати...

З колонок над сидіннями почулося потріскування — і пілоти оголосили, що настав час готуватися до посадки в Барселоні. Знервована думками про принца, Амбра підвелася й почала наводити лад у салоні: помила посуд, прибрала недоїдки.

— Професоре! — почувся з телефона голос Вінстона. — Гадаю, вам варто мати на увазі, що зараз інтернетом ходить новина про таємний зв'язок між єпископом Вальдеспіно і вбивцею адміралом Авілою.

Ленгдону просто відібрало мову.

— На жаль, це ще не все, — додав Вінстон. — Як вам відомо, на таємній зустрічі Кірша з єпископом Вальдеспіно були присутні ще двоє представників високого духовенства: відомий рабин і шанований імам. Учора вночі імама знайшли мертвим у пустелі під Дубаєм. А кілька хвилин тому прийшло тривожне повідомлення з Будапешта: рабина, схоже, знайшли мертвим — нібито від серцевого нападу.

Ленгдон був ошелешений.

— Блогери, — продовжив Вінстон, — уже ставлять під питання такий збіг обставин: ці дві смерті сталися буквально протягом однієї доби.

Ленгдон кивнув, не вірячи своїм вухам. Так чи інак, а єпископ Антоніо Вальдеспіно тепер залишився *єдиною* живою людиною, яка знає, що саме відкрив Кірш.

Коли шасі літака *Gulfstream G550* торкнулися злітної смуги аеропорту Сабадель на пагорбах під Барселоною, Амбра, на

велике полегшення, не побачила жодних папараці чи журналістів. Едмонд казав, що, буцімто для уникнення зустрічей із шаленими фанатами в головному барселонському аеропорту Ель-Прат він умисне тримає свій літак при цьому маленькому летовищі. Проте Амбра розуміла: причина в іншому. Насправді Едмондові дуже подобалася увага, а користувався він аеропортом Сабадель, аби мати привід проїхатися додому звивистою дорогою в улюбленій спортивній машині марки «Тесла» моделі X P90D, нібито особисто йому подарованій Ілоном Маском. Подейкували, що Едмонд колись пропонував своїм пілотам перегони на злітній смузі: літак проти «тесли» — але ті порахували й відмовилися.

«Мені бракуватиме Едмонда», — печально думала Амбра. Так, він був самозакоханим нахабою, але його блискуча уява заслуговувала зовсім не на те, що сталося цього вечора. «Можу тільки сподіватися, що ми вшануємо його пам'ять, оприлюднивши відкриття».

Коли літак опинився в приватному ангарі Едмонда і двигуни було вимкнено, Амбра побачила: усе спокійно. Схоже, їх із професором Ленгдоном ще не запеленгували.

Спускаючись трапом, Амбра глибоко дихала, намагаючись прояснити голову. Другий келих подіяв так, аж вона вже шкодувала, що його випила. Ставши на цементну підлогу ангара, вона похитнулася — і відчула на плечі міцну, надійну руку Ленгдона.

— Дякую, — прошепотіла вона, усміхнувшись професорові: той, напившись кави, навпаки, був бадьорий і насторожений.

— Треба якомога швидше зникнути з очей, — сказав Ленгдон, помітивши блискучий чорний позашляховик у кутку ангара. — Чи не про цю машину ти мені казала?

Амбра кивнула:

— Таємна любов Едмонда.

— Дивні номери.

Амбра подивилася на номерний знак і всміхнулася:

E-WAVE

— Едмонд, — пояснила вона, — розповів мені, що *Google* і *NASA* нещодавно розробили революційний суперкомп'ютер під назвою *D-Wave* — один із перших у світі «квантових» комп'ютерів. Він мені пробував це пояснити, але я заплуталася: щось про суперпозицію і квантову механіку, про принципово новий тип машини. У кожному разі, Едмонд сказав, що хоче створити щось таке, до чого системі *D-Wave* як до неба. Той новий комп'ютер він збирався назвати *E-Wave*.

— *E* — від імені Едмонд, — зазначив Ленгдон.

«А ще *E* — наступна літера після *D*», — подумала Амбра, згадуючи історію Едмонда про комп'ютер із фільму «2001: Космічна одіссея», який, за переказами, назвали *HAL*, аби він на одну літеру передував *IBM*.

— А ключ від машини? — спитав Ленгдон. — Ти казала, що знаєш, де він схований.

— Ключ не потрібен, — Амбра взяла телефон Едмонда. — Місяць тому він показував мені, як це робиться.

Вона торкнулась екрана, запустила додаток *Tesla* і знайшла команду виклику. Моментально фари авто в кутку завітись, і «тесла» безгучно під'їхала до них і зупинилася. Ленгдон схилив голову набік; його дещо напружувала перспектива подорожі машиною, яка їздить сама.

— Не хвилюйся, — запевнила його Амбра. — Я зроблю так, щоб ти її *viv* до дому Едмонда.

Ленгдон кивнув і почав обходити машину, аби зайняти водійське місце. Ставши перед машиною, він знову поглянув на номери й засміявся. Амбра одразу зрозуміла, що його розвеселило: на рамці номерного знака в Едмонда було написано: «...і технарі успадкують землю».

— У цьому весь Едмонд, — сказав Ленгдон, сідаючи за кермо. — От уже хто не був схильний до скромності...

— Він обожнював цю машину, — мовила Амбра, сідаючи біля Ленгдона. — Вона повністю електрична і швидша за «феррарі».

Ленгдон знизав плечима, роздивляючись високотехнологічну панель управління.

— Ну, я не такий уже й фанат автомобілів...

— Скоро *будеш!* — з усмішкою запевнила його Амбра.

РОЗДІЛ 48

«У бер» мчав на схід крізь темряву, а адмірал Авіла подумки рахував, скільки разів за всі ці роки йому випадало швартуватися в порту Барселони.

Нині попереднє життя, здавалося, належало якомусь іншому світу — і скінчилося вогняним жакіттям у Севільї. Доля — пані жорстока й непередбачувана, але зараз у ній, здавалося, встановилася моторошна рівновага. Та сама доля, яка розірвала на шмаття його душу в Севільському соборі, тепер дала друге життя — нове, яке народилося в зовсім іншому храмі.

Дивно — але привів його туди простий фізіотерапевт Марко.

— Зустріч із папою? — спитав Авіла тренера, коли Марко вперше запропонував йому таке. — Завтра? В Римі?

— Завтра — в *Іспанії!* — відказав Марко. — Папа тут.

Авіла подивився на тренера, як на божевільного.

— У пресі нічого не пишуть про візит Його Святості до Іспанії.

— Трохи віри, адмірале! — розсміявся Марко. — Чи у вас є якісь інші справи завтра?

Авіла поглянув на свою поранену ногу.

— О дев'ятій вирушаємо, — сказав Марко. — Обіцяю, наша невеличка подорож буде значно приємнішою, ніж реабілітація!

Наступного ранку Авіла вдягнув морську форму, яку йому приніс із дому Марко, взяв милиці й пошкандибав до машини Марка — старого «фіата». Марко вивіз його з двору лікарні й рушив на південь понад Авенідою де ла Раса, потім — за місто, а звідти — на південь трасою *N-IV*.

— Куди ми їдемо? — спитав Авіла, якому раптом зробилося моторошно.

— Спокійно, — всміхнувся Марко. — Просто довіртеся мені. За півгодини будемо на місці.

Авіла знав: понад цією трасою щонайменше 150 кілометрів немає нічого, крім випалених сонцем пасовищ. Він почав думати, що жорстоко помилився. За півгодини вони дісталися страшного міста-привида Ель-Торбіскаль — колись квітучого населеного пункту з фермами й полями, залюдненість якого зовсім нещодавно впала до нуля. «Куди ж це він мене везе?!» Марко ще кілька хвилин їхав прямо, а потім звернув з траси й рушив на північ.

— Вам уже видно? — спитав Марко, показуючи кудись на інший кінець жовто-бурого поля.

Авіла не бачив нічого. Чи то в молодого тренера були якісь галюцинації, чи то зір адмірала з віком псувався.

— Хіба не дивовижно! — вигукнув Марко.

Авіла примружився проти сонця — і раптом побачив серед пустельного пейзажу щось темне. Вони підїхали — й адмірал не повірив своїм очам

«Невже... собор?!»

Будівля була такого розміру, якого можна було б очікувати в Мадриді чи Парижі. Авіла все життя прожив у Севільї, але зроду не чув про оцей собор у чистому полі. Що ближче вони підїжджали, то дивовижніше видовище відкривалось очам. Масивні бетонні стіни давали храму такий захист, який Авіла бачив лише у Ватикані.

Марко зїхав із дороги на короткий підїзний шлях до собору. Перед ними постала висока кована брама. Марко вийняв із бардачка заламіновану картку й поклав на приладовий щиток.

Підійшов охоронець, подивився на картку, зазирнув у машину й побачив Марка.

— *Bienvenidos*, — привітно мовив він. — *¿Qué tal, Marco?*¹

Марко потиснув руку охоронцеві й познайомив його з адміралом Авілою.

— *Ha venido a conocer al papa*², — пояснив Марко.

Охоронець кивнув, помилувався медалями на кітелі Авіли й махнув рукою: проїжджайте! Брама відчинилась, і в Авіли виникло відчуття, ніби він опинився в середньовічній фортеці.

На готичному соборі перед ними височіло вісім шпиль, по триповерховій дзвіниці на кожному. Три масивні бані вінчали центральну частину споруди, облицьованої темно-коричневим і білим каменем, який надавав собору на диво сучасного вигляду.

Авіла подивився на під'їзний шлях, який розгалужувався, утворюючи три паралельні дороги, обсаджені пальмами. На його здивування, на території, куди не кинь оком, стояли сотні припаркованих машин — розкішні седани, розвалені автобуси, заляпані багнюкою мопеди... усе, що тільки можна собі уявити.

Марко проминув їх усі, прямуючи просто до головного двору, де його побачив охоронець, поглянув на годинник і показав на вільне місце для паркування — вочевидь, спеціально зарезервоване для них.

— Ми трохи спізнилися, — сказав Марко. — Ходімо швидко всередину.

Авіла хотів був щось відповісти, але слова застрягли в нього в горлі.

Він саме побачив вивіску на церкві:

Iglesia Católica Palmariana

«Боже мій! — здригнувся Авіла. — Я чув про цю церкву!»

¹ Ласкаво прошу. Як справи, Марку?

² Він приїхав познайомитися з папою.

Він подивився на Марка, намагаючись заспокоїти серце, яке шалено калатало.

— Це *ваша* церква, Марку? — намагався витримати якомога рівніший тон Авіла. — Ви... *пальмаріанин*?

Марко всміхнувся.

— Ви так вимовляєте це слово, наче то якась хвороба. Я — просто вірний католик, який вважає, що Рим збочив з істинного шляху.

Авіла знову поглянув на храм. Дивна заява Марка про знайомство з папою тепер стала зрозуміла. «Папа тут, в Іспанії»...

Кілька років тому по каналу *Sur* показували документальний фільм під назвою «*La Iglesia Oscura*»¹, у якому розкривалися деякі таємниці пальмаріанської церкви. Авіла з подивом дізнався, що така дивна церква існує, не кажучи вже про те, що кількість її парафіян і впливовість зростають.

За переказом, пальмаріанську церкву заснували після того, як місцеві жителі бачили кілька містичних видінь у поблиському полі. Стверджували, що їм з'явилася Діва Марія й суворо попередила: в католицькій церкві стало багато «єресі модернізму», й істинну віру необхідно захистити.

Пресвята Діва закликала пальмаріан започаткувати альтернативну церкву й відректися від нинішнього папи як негідного цього звання. Це переконання, що папа у Ватикані не є істинним понтифіком, отримало назву седевакантизму — віри в те, що престол святого Петра є буквально «вакантним», порожнім.

Понад те, пальмаріани вважають «істинним» папою свого засновника — Клементе Домінгеса-і-Ґомеса, який узяв ім'я папи Григорія XVII. За папи Григорія — «антипапи» з точки зору переважної більшості католиків — пальмаріанська церква впевнено розрослась. У 2005 році, коли папа

¹ Загадкова церква.

Григорій помер під час великодньої служби, його прихильники сприйняли такий час смерті як добре знамення, що підтвердило безпосередній зв'язок покійного з Богом.

Тепер Авіла дивився на потужний храм — і той викликав у нього мимоволі зловісні відчуття.

«Хай там який нинішній антипапа — мені немає інтересу зустрічатися з ним».

На додачу до зухвалої критики римського понтифіка, пальмаріанську церкву звинувачували в ідеологічній обробці вірян, у залякуванні під маскою культу і навіть у кількох загадкових смертях, зокрема парафіянки Бріджит Кросбі, яка, за твердження адвокатів родини, «не змогла втекти» від однієї з ірландських пальмаріанських церков.

Авіла не хотів поводитися нечемно з новим другом, але такого він від цієї поїздки не очікував.

— Марку, — ніяково зіхтнув він, — вибачте, але не думаю, що я зможу це зробити.

— У мене було відчуття, що ви це скажете, — відказав Марко, на перший погляд, абсолютно врівноважено. — І, визнаю, коли я опинився тут уперше, то відчував точно те саме. Я теж знав усілякі недобрі чутки, але, запевняю вас, це не що інше, як умисне очорнення з боку Ватикану.

«Чи варто нарікати на Ватикан? — подумав Авіла. — Адже ваша церква взагалі їх не визнає!»

— Рим потребував приводу, щоб відлучити нас від церкви, то почав поширювати неправду. Багато років з Ватикану поширювалася дезінформація щодо пальмаріан.

Авіла підійшов до величного собору посеред пустельної місцевості. Щось тут було не так.

— Я не розумію, — сказав він. — Якщо у вас немає зв'язків з Ватиканом, то звідки ж гроші?

Марко всміхнувся.

— Ви будете вражені, якщо дізнаєтеся кількість таємних пальмаріан серед католицького духовенства. В Іспанії існує

багато консервативних католицьких парафій, яким не подобаються ліберальні зміни, що їх запроваджує Рим, тож вони тихенько передають гроші в такі церкви, як наша, де традиції лишаються міцними.

Відповідь була дуже несподівана, але Авілі видалася правдивою. У нього теж було відчуття наростання розкольніцьких настроїв у католицькій церкві — прірва між тими, хто вважав, що церква повинна або модернізуватись, або загинути, і тими, хто вважав, що істинна мета церкви — лишатися незмінною посеред мінливого світу.

— Нинішній папа — чоловік непересічний, — сказав Марко. — Я розповів йому про вас, і він сказав, що матиме за честь привітати в нашій церкві орденоносного військового офіцера й після сьогоднішньої служби зустрінеться з вами особисто. Як і його попередники, він був військовим до того, як прийшов до Бога, і розуміє, через що ви пройшли. Я не сумніваюся: його точка зору допоможе вам знайти спокій.

Марко відчинив двері, щоб вийти, однак Авіла не міг поворухнутися. Він так і сидів на місці, дивився на масивну споруду й почувався винним у сліпій упередженості перед цими людьми. По правді, він нічого не знав про пальмаріанську церкву, крім чуток, — проте й у Ватикані не все чисто. Понад те, власна церква Авіли не допомогла йому після тієї катастрофи. «Пробачте своїх ворогів, — казала йому черниця, — підставте другу щоку».

— Луїсе, послухайте, — прошепотів Марко. — Я розумію, що завіз вас сюди частково хитрощами, але мої наміри чисті... Я хотів, щоб ви побачили цього чоловіка. Його думки докорінно змінили моє життя. Коли я втратив ногу — зі мною було те, що з вами. Я хотів померти. Я провалювався в п'яному, а його слова дали мені сенс життя. Просто ходіть і послухайте його проповідь.

Авіла завагався:

— Я радий за вас, Марку. Але, думаю, я сам непогано впораюся.

— Непогано? — розсміявся молодий чоловік. — Тиждень тому ви приставили до голови пістолет і натисли на гачок. Куди вже *гірше*, друже!

«Він має рацію, — зрозумів Авіла. — А мине ще тиждень, терапія скінчиться, повернуся додому — і все буде по-старому».

— Чого вам боятися? — не відступався Марко. — Ви ж адмірал! Дорослий дядько, командували кораблем! Невже вам страшно, що папа за десять хвилин заморочить вам голову й візьме в заручники?

«Та я і сам не певен, чого боюся», — подумав Авіла, дивлячись на свою поранену ногу й відчуваючи себе дивно малим і безсилим. Більшу частину життя він за щось відповідав, кимось командував. Коли ж хтось командував ним, адмірал почувався непевно.

— Ну нехай, — нарешті промовив Марко, пристібаючи ремінь. — Вибачте. Бачу, що ви відчуваєтеся незатишно. Я не хотів на вас тиснути.

Він зібрався заводити машину.

Авіла почувався повним дурнем. Марко — практично ще хлопчак, утричі молодший за нього, без ноги — намагається допомогти так само постраждалій людині, а він віддячив йому скептицизмом і зверхністю...

— Ні, — сказав адмірал. — Пробачте мені, Марку. Я маю тим у честь почути проповідь цієї людини.

РОЗДІЛ 49

Лобове скло Едмондової «тесли» було широке й непомітно переходило в дах машини десь за головою Ленгдона, від чого в нього складалося химерне враження, що він летить у скляній кульці.

Ведучи машину по шосе через ліс на північ від Барселони, Ленгдон здивувався, виявивши, що сильно перевищує ліміт швидкості цієї дороги — 120 км/год. Із безгучним

електричним двигуном і лінійним прискоренням від будь-якої швидкості відчуття було приблизно однакове.

На сидінні поряд Амбра шукала новини в інтернеті на великому комп'ютерному дисплеї, вмонтованому в приладову панель, переказуючи найважливіше Ленгдонові. Писали про цілу сіть інтриг, дедалі хитромудріших, серед яких були й чутки, ніби єпископ Вальдеспіно таємно переказує гроші антипапі пальмаріанської церкви — який, за підозрами, має військові зв'язки з консервативними карлістами і, ймовірно, стоїть за смертю не лише Едмонда, а й Саєда аль-Фадла і рабі Єгуди Кьовеша.

У міру того як Амбра читала новини, ставало дедалі зрозумілішим: засоби масової інформації по всьому світу цікавить те саме питання: що ж таке міг відкрити Едмонд Кірш, яке могло б загрожувати впливовому єпископу й консервативній католицькій секті — аж до того, що вони спланували *вбивство*, аби змусити науковця замовкнути?

— Кількість глядачів просто неймовірна, — сказала Амбра, відриваючись від екрана. — Цікавість суспільства до цієї події безпрецедентна... просто немовби всі очі до неї прикуті.

Тієї миті Ленгдон зрозумів: у жахливого вбивства Едмонда, можливо, є макабричний позитивний бік. За такої уваги преси глобальна аудиторія Кірша зросла значно більше, ніж він міг собі в житті уявити. У ці хвилини щойно померлий Едмонд був у всіх на вустах.

Від цієї думки Ленгдон відчув ще більшу рішучість досягнути мети — знайти сорокасемизначний пароль Едмонда й показати його презентацію світові.

— Від Хуліана поки що жодних коментарів немає, — де-що здивовано зазначила Амбра. — З палацу ні слуху ні духу. Це якесь безглуздя. Я знаю їхню піар-координаторку Моніку Мартін — вона всіма силами стоїть за прозорість, за оприлюднення інформації з перших вуст до того, як преса все перекрутить. Не сумніваюся, вона вмовляє Хуліана виступити з заявою.

Ленґдон гадав, що вона має рацію. Оскільки засоби масової інформації вже почали звинувачувати головного духівника при палаці у змові — можливо, навіть убивстві, — здавалося логічним, що Хуліан мав би зробити якусь офіційну заяву, хоча б сказати, що в палаці перевіряють ці підозри.

— Особливо, — додав Ленґдон, — з огляду на те, що майбутня дружина короля стояла просто біля Едмонда, коли його вбили. На його місці могла бути *ти*, Амбро. Принц щонайменше мав би сказати, що відчуває полегшення, знаючи, що ти жива й здорова.

— Не певна, що він його відчуває, — спокійно сказала вона, вимикаючи браузер і відкидаючись на спинку.

Ленґдон поглянув на неї.

— Ну, хай там як, а я особисто радий, що ти в безпеці. Не певен, що сьогодні впорався б сам, без тебе.

— Сам? — почувся знайомий акцент із колонок автівки. — Швидко ж ми добро забуваємо!

Ленґдон засміявся, почувши обурення Вінстона.

— Вінстоне, Едмонд справді програмував вас на невпевненість і схильність ображатися?

— Ні, — відказав той. — Він запрограмував мене з тим, аби спостерігати, вивчати й наслідувати людську поведінку. А те, що я щойно сказав, — то була радше спроба пожартувати: Едмонд намагався розвинути в мене почуття гумору. Його запрограмувати не можна... можна лише навчитися.

— Ну то ви чудово вчитесь.

— Справді? — і Вінстон благально додав: — Може, ви б іще раз це повторили?

Ленґдон засміявся вголос.

— Ну, як я сказав, ви чудово вчитесь.

Тим часом Амбра повернулася на ту сторінку, що її дисплей показував за замовчуванням, — навігатор, у якому на супутниковій фотографії було видно маленьку «аватарку» машини. Ленґдон бачив, що вони проїхали між гір Кольсерола і виїхали на шосе B-20 у напрямку Барселони. Південніше на

знімку увагу Ленгдона привернуло дещо незвичайне: щось ніби ліс посеред міської забудови. Зелена зона була видовжена й не мала чіткої форми, нагадуючи гігантську амебу.

— Це парк Г'юеля? — спитав він.

Амбра поглянула на екран і відказала:

— Точно!

— Едмонд часто там зупинявся, — додав Вінстон, — їдучи додому з аеропорту.

Ленгдон не здивувався. Парк Г'юеля — один з найвідоміших шедеврів Антоніо Гауді, того самого архітектора й митця, чия робота прикрашала чохол Едмондового смартфона. «Гауді багато в чому був такий, як Едмонд, — подумав Ленгдон. — Геній-візіонер, якому не писані звичні правила».

Захоплений учень природи, Антоніо Гауді черпав натхнення з живих форм, так що «Божий світ природи» допомагав йому створювати біоморфні будівлі, які немовби самі виростили з землі. «Природа не знає прямих ліній», — колись виголосив він афористично. Так само і в його витворах прямих ліній мало.

Часто званий предтечею «живої архітектури» та «біодизайну», Гауді винайшов не бачені до того техніки в роботі з деревом, металом, склом і керамікою, аби вбрати свої будівлі в чарівні кольорові «шкури».

Навіть сьогодні, майже через сто років після смерті архітектора, туристи з усього світу з'їжджаються до Барселони подивитися на його самобутній модернізм. Він створював парки, громадські й приватні будівлі, і, звичайно, його *magnit opus* є Саграда Фамілія — велична католицька базиліка, чий шпиль-хмарочос, схожі на морські губки, панують над краєвидом Барселони і, за словами критиків, «не схожі ні на що в усій історії мистецтва».

Ленгдон завжди захоплювався сміливо вимріяною Гауді базилікою Саграда Фамілія — настільки колосальною, що її будують досі, ось уже майже 140 років після закладення підмурівків.

І тепер, коли Ленгдон дивився на супутниковий знімок парку Ґуеля, то згадав, як уперше побував там у студентські роки — гуляв під дивовижною колонадою, схожою на ліс, сидів на химерної форми лавках, заходив у гроти, дивився на фонтани, схожі на риб і драконів, бачив звивисту білу стіну, яка вигинається настільки природно, що нагадує такий собі джгутик велетенської одноклітинної істоти.

— Едмонд любив усі витвори Ґауді, — продовжив Вінстон, — особливо концепцію природи як органічного мистецтва.

Ленгдон знову повернувся думкою до відкриття Едмонда. *Природа... Органіка... Створення світу...* Згадав славетні ґаудівські *panots* — шестикутні плити, які він створив для барселонських хідників. На кожну нанесено візерунок із на перший погляд випадкових кривул, але, коли плити правильним чином розкласти й повернути, на них постає дивовижна картина: підводний пейзаж, у якому проглядається планктон, мікроби, водорості... Місцеві прозвали цей малюнок «*La Sopa Primordial*» — первісний бульйон.

«Первісний бульйон Ґауді...» — подумав Ленгдон, знову приголомшений тим, наскільки чітко місто Барселона відповідало цікавості Едмонда до джерела життя. Панівна теорія, що життя зародилося з первісного бульйону Землі — отих давніх океанів, куди вулкани спльовували густу хімію, де ходили вихори й куди били блискавки нескінченних гроз... доки раптово, подібно до якогось мікро-Голема, постала до життя перша одноклітинна істота.

— Амбро, — сказав Ленгдон, — ось ти кураторка музею. Напевне, багато розмовляла з Едмондом про мистецтво. Він часом не ділився з тобою, що саме було йому таке близьке в Ґауді?

— Тільки від Вінстона чула, — відказала вона. — Його архітектура справляє враження створеної самою природою. Проти Ґауді немовби виточені вітрами й дощами, а колони наче вирости з землі, зображення на плитці нагадують

дрібних морських істот... — Амбра знизала плечима. — Хай там як, а Едмонд так захоплювався Гауді, що переїхав до Іспанії.

Ленґдон здивовано поглянув на неї. Він знав, що Едмонд володів будинками в кількох країнах світу, проте справді ж оселився в Іспанії.

— Ти хочеш сказати, що Едмонд переїхав сюди через Гауді?

— Думаю, так, — сказала Амбра. — Колись я його питала: «Чому саме Іспанія?», а він відповів, що має рідкісну можливість винаймати абсолютно унікальне житло, якого більше ніде немає. Гадаю, саме свою квартиру він мав на увазі.

— Де вона?

— Роберте, Едмонд мешкав у Касі Міла.

Ленґдон не одразу повірив:

— Що, в *тій самій*?

— Каса Міла лише одна, — кивнула Амбра. — Торік він винайняв там весь останній поверх під пентхаус.

Ленґдону було потрібно осягнути цю новину. Каса Міла — одна з найвідоміших будівель Гауді — ні на що в архітектурі не схожа, з неймовірним багатоярусним фасадом і хвилястими кам'яними балконами, подібна до гори, де рубують каміння, за що й отримала народне прізвисько *La Pedrera* — тобто Каменоломня.

— А хіба нагорі там не музей Гауді? — спитав Ленґдон, згадавши, як колись у ньому бував.

— Так, — втрутився Вінстон. — Але Едмонд зробив пожертву на користь ЮНЕСКО, під захистом якої перебуває будинок, і там погодилися тимчасово закрити музей і дати йому два роки в ньому пожити. Адже витворів Гауді в Барселоні й так не бракує.

«Едмонд жив у музеї Гауді в Касі Міла? — здивувався Ленґдон. — І переїхав туди лише на два роки?»

Знов обізвався Вінстон:

— Едмонд навіть допоміг музею створити нове навчальне відео про архітектуру цієї будівлі. Варто подивитися.

— Справді, відео дуже гарне, — погодилася Амбра, нахилилася вперед і торкнулася екрана браузерa. З'явилася віртуальна клавіатура, жінка набрала *Lapedrera.com*. — Ось поглянь.

— Так я ж ніби за кермом, — відказав Ленгдон.

Амбра потяглася до кермової колонки й двічі смикнула якийсь маленький важіль. Ленгдон відчув, як кермо в його руках завмерло — машина неначе сама взяла на себе керування, тримаючись точно середини дороги.

— Автопілот, — підтвердила його відчуття Амбра.

Проте все одно професора це дещо нервувало, Ленгдон із незвички все тримав руки над кермом, а ногу на гальмі.

— Не напружуйся. — Амбра лагідно поклала руку йому на плече. — Це безпечніше, ніж коли людина кермує.

Ленгдон зусиллям волі поклав руки на коліна.

— Ну ось, — усміхнулася вона. — А тепер можна й подивитися відео про Касу Міла.

Відео починалося з ефектних кадрів морського прибою: таке враження, що їх знімали з вертольота, який летів у лічених сантиметрах над поверхнею відкритого океану. Попереду з хвиль здіймався острів — кам'яна гора з прямовисними скелями, які на десятки метрів височіли над бурхливими водами.

На тлі гори з'явився текст.

La Pedrera — не творіння Гауді.

Ще півхвилини Ленгдон дивився, як прибій вирубує зі скелі виразні органічні обриси цієї будівлі. Відтак хвилі ринули всередину, вимиваючи западини й печери, водоспади виточували сходи, проростали рослини, перетворюючись на кований метал, і на підлозі виростали мохові килими.

Урешті камера від'їхала назад у море — і взяла загальний план, показавши вирубану в горі Касу Міла — «Каменоломню».

La Pedrera —
це шедевр природи

Ленгдон відзначив: Едмонд мав талант до створення драматичних ефектів. Подивившись цей комп'ютерний ролик, професор захотів ще раз навідатися до славнозвісної будівлі.

Знову поглянувши на дорогу, Ленгдон потягся до важеля й вимкнув автопілот, перейнявши кермо.

— Будемо сподіватися, що в квартирі Едмонда є те, чого ми шукаємо. Нам потрібен пароль!

РОЗДІЛ 50

Командор Дієго Гарса повів чотирьох агентів Гвардії точно в центр Пласи де ла Армерія, дивлячись просто перед собою й не звертаючи уваги на галас, який зчиняли журналісти по той бік огорожі, де вони виставляли мікрофони й камери і вимагали від нього коментарів.

«Хай принаймні бачать, що вживаються якісь заходи», — думав він.

Підійшовши до собору, гвардійці виявили, що головний вхід замкнений — що й не дивно такої пізньої пори, — і Гарса почав стукати в двері прикладом табельної зброї.

Ніхто не відповів.

Командор стукав далі.

Нарешті замок рипнув і двері розчинилися. Гарса опинився лице в лице з прибиральницею, яка, звичайно, дуже стривожилася, побачивши біля дверей невеликий озброєний загін.

— Де єпископ Вальдеспіно? — суворо спитав Гарса.

— Я... не знаю... — відказала прибиральниця.

— Я знаю: єпископ тут! — заявив Гарса. — А з ним принц Хуліан. Ви їх не бачили?

Жінка похитала головою.

— Я щойно прийшла. Я завжди прибираю в суботу ввечері після...

Гарса повів своїх людей повз неї в темний собор.

— Замкніть двері, — наказав він прибиральниці. — І не плутайтеся під ногами!

Відтак зі зброєю наготові він помчав просто до кабінету Вальдеспіно.

По другий бік площі, в підземеллях палацу, Моніка Мартін стояла біля кулера з водою й затилювалася цигаркою, про яку думала вже давно. Через ліберальний «політкоректний» рух, який охопив Іспанію, в кабінетах палацу паління було заборонено, але з огляду на таку кількість підозр у серйозних злочинах, які його опосіли, Мартін подумала, що тютюновий дим не становитиме аж такої проблеми.

Усі п'ять новинних каналів на телевізорі із вимкненим звуком перед нею показували кадри з убивством Едмонда Кірша, знову й знову демонструючи цю жахливу подію. Звичайно, щоразу перед тим на екрані з'являлося повідомлення:

УВАГА! Відеоматеріал містить зображення, не призначені для деяких категорій глядачів.

«Безсовісні!» — думала Моніка, розуміючи, що істинний сенс таких попереджень аж ніяк не в тому, щоб уберегти когось від перегляду жорстокої сцени. По суті, це, навпаки, гачок, аби глядачі не перемикали канал.

Мартін затилюлася знову, переглядаючи різні новини: на більшості каналів намагалися зняти вершки з численних теорій змови. «Сенсації», претензії на відомості з перших рук...

Футуролога вбила церква?

Наукове відкриття втрачене назавжди?

Замовники вбивства — королівська родина?

«Ви маєте розповідати новини, — нарікала подумки Мартін, — а не поширювати злостиві чутки у вигляді запитань!»

Мартін завжди була переконана: відповідальна журналістика — це наріжний камінь свободи й демократії, тож раз у раз розчаровувалася в журналістах, які збурювали людей, транслюючи відверті нісенітниці, і при тому спритно уникали законної кари, просто пишучи кожне безглузде твердження великими літерами, зате зі знаком питання.

Навіть шановані наукові канали цим грішили, наприклад, питаючи в глядача: «Чи правда, що піраміди в Перу збудовані давніми прибульцями?»

«Ні! — так і хотіла, бува, Моніка крикнути до телевізора. — Це, блін, на голову *не налазить*! Припиніть дурні питання!»

На одному з екранів вона бачила, як канал CNN щосили намагається діяти делікатно і з повагою.

Пам'ятаймо Едмонда Кірша
Пророка. Візюнера. Творця.

Мартін узяла пульт і ввімкнула звук.

— ...чоловіка, який любив мистецтво, техніку й новачії, — печально говорив ведучий. — Чоловіка з майже містичним даром бачення майбутнього, чим він і прославився на весь світ. За словами його колег, кожне передбачення Едмонда Кірша в царині комп'ютерів збувалося.

— Це точно, Девіде, — додала ведуча. — Коли б таку саму силу мали його *особисті* прогнози!

Далі пішли архівні кадри, де бадьорий, міцний і засмаглий Едмонд Кірш дає прес-конференцію на тротуарі біля Рокфеллер-центру в Нью-Йорку.

— Сьогодні мені тридцять! — говорив Едмонд. — Середня тривалість життя чоловіка — шістдесят вісім років. Але з майбутнім поступом медицини, технологій довголіття й теломерної регенерації я, за моїм прогнозом, доживу до сто десятого дня народження. Власне, я настільки певний цього факту, що вже забронював на свій сто десятий день народження Веселкову залу. — Кірш усміхнувся й підвів голову, поглянувши на

верхівку хмарочоса. — Щойно я оплатив рахунок повністю — на *вісімдесят* років наперед, з урахуванням інфляції...

Знову на екрані з'явилася ведуча.

— Як здавна казали: «Хочеш насмішити Бога — розкажи йому свої плани», — печально зітхнула вона.

— Як це точно, — додав ведучий. — І зараз, коли ширяться інтриги й підозри навколо смерті Кірша, так само вибухоподібно зростають здогади, яким же є його відкриття. — Ведучий серйозно поглянув у камеру. — Звідки ми? Куди ми прямуємо? Дві великі загадки.

— І щоб отримати відповідь на ці питання, — схвильовано додала ведуча, — ми запросили в студію двох мудрих жінок: пасторку єпископальної церкви з Вермонту й дослідницю в галузі еволюційної біології з Каліфорнійського університету в Лос-Анджелесі. Після паузи ви дізнаєтеся їхні думки.

Мартін уже знала їхні думки: «Вони — протилежні, бо інакше ви б їх не запросили». Звичайно, священиця скаже щось на кшталт: «Ми прийшли від Бога й до Бога повернемось», а вчена відповідь їй: «Ми пішли від мавп і колись вимремо».

«Ну й нічого не доведуть, окрім того, що ми, глядачі, без хайпу вже нічого не хочемо дивитися!» — з досадою подумала Моніка.

— Моніко! — гукнув її Суреш.

Мартін озирнулася й побачила, як із-за рогу практично вибігає директор з електронної безпеки.

— Що таке? — здивувалася вона.

— Мені щойно телефонував єпископ Вальдеспіно, — задихано сказав він.

Моніка вимкнула звук.

— Єпископ дзвонив... *тобі*? А він не сказав, що робить узагалі?!

Суреш похитав головою.

— Я не питав, він не казав. Він питав, чи я можу одну річ перевірити на телефонних серверах.

— Не розумію.

— Ну, ти ж знаєш, *ConspiracyNet* зараз повідомляє, що хтось телефонував із палацу в музей Гуттенхайма щойно перед презентацією і просив, щоб Амбра Відаль додала Авілу до запрошених?

— Так. І я тебе просила це перевірити.

— От і Вальдеспіно теж. Дзвонив, просив влізти в комутатор і знайти запис того виклику, щоб з'ясувати, звідки саме в палаці телефонували — сподівався в такий спосіб спробувати дізнатися, хто ж це був.

У Мартін у голові мішалось: адже саме Вальдеспіно логічно було підозрювати першим.

— За даними з музею Гуттенхайма, — продовжив Суреш, — туди на рецепцію надійшов дзвінок із Королівського палацу в Мадриді ввечері незадовго до події. У них у телефонному журналі він зберігся. Але проблема в тому, що я перевіряв вихідні дзвінки з нашого комутатора за той самий час. — Він похитав головою. — А нічого нема. Як ніхто й не телефонував. Хтось *видалив* запис про той дзвінок до Гуттенхайма.

Мартін зміряла колегу довгим поглядом:

— Хто має *доступ* туди?

— Власне, саме про це мене й питав Вальдеспіно. То я сказав йому правду: що видалити таке міг директор з електронної безпеки, тобто я, — але я цього не робив. Єдина людина, яка має на це дозвіл і доступ до записів, — це командор Гарса.

Мартін була вражена.

— Думаєш, це *Гарса* туди вліз і видалив?

— Щось у цьому є, — сказав Суреш. — Як-не-як, обов'язок Гарси захищати палац, тож тепер у разі розслідування вийде так, що нічого такого в палаці не було. Ми практично маємо підстави все заперечити. Видалення запису знімає з палацу підозри.

— Знімає?! — обурилася Мартін. — Але ж те, що телефонували, — очевидно! Амбра внесла Авілу в список! Адміністратор з музею підтвердить...

— Так, але тоді в нас виходить слово якоїсь панночки-адміністратора проти всього королівського палацу. У нас у записах немає — та й по всьому.

Однак такий шаблонний погляд Моніці здавався занадто оптимістичним.

— І ти все це розповів Вальдеспіно?

— Це ж просто правда. Я сказав, що незалежно від того, чи телефонував *сам* Гарса, схоже на те, що він видалив цей запис заради захисту честі палацу. — Суреш трохи замислився. — Але коли я поклав слухавку, то згадав ще одне...

— І що ж?

— Теоретично, доступ на сервер є *ще* в однієї людини... — Суреш тривожно роззирнувся й пошепки продовжив: — Принц Хуліан має доступ до всіх систем!

— Ну це ж маячня якась! — подивилася на нього Мартін.

— Розумію, як це звучить, — сказав Суреш, — але принц тоді був у палаці, сам у своїх кімнатах. Він цілком міг зателефонувати, а потім зайти на сервер і прибрати дзвінок. Система дуже проста, а принц у техніці тямить більше, ніж багато кому здається.

— Сурешу! — обурилася Мартін. — Ти що, справді думаєш, ніби принц Хуліан, майбутній король Іспанії, *особисто* підіслав убивцю в музей, аби знищити Едмонда Кірша?

— Не знаю, — відказав той. — Кажу тільки, що таке можливе.

— А навіщо принцові Хуліану таке робити?!

— Не тобі питати. Пам'ятаєш, які чутки пішли, як писали, що Амбра проводить час із Едмондом Кіршем? Як він її до себе в Барселону возив?

— Ну вони ж працювали! Просто ділові стосунки!

— Політика — це про те, що на поверхні, — сказав Суреш. — Ти мене сама цього навчила. І ми обоє бачимо, що те, як принц зробив пропозицію, спрацювало зовсім не на його користь, не так, як він сподівався.

Телефон Суреша дзенькнув, і чоловік прочитав повідомлення, здивовано зсунувши брови.

— Що таке? — нервувалася Мартін.

Суреш мовчки розвернувся й побіг у центр безпеки.

— Сурешу! — Мартін загасила цигарку й помчала за ним на робоче місце одного з його співробітників, який прокручував зернистий запис із камери стеження.

— На що ми дивимося? — не зрозуміла Мартін.

— Задній вихід із собору, — сказав технік. — П'ять хвилин тому.

Мартін і Суреш нахилилися й подивились, як молодий паламар вийшов із собору через той вихід, швидко пройшовся далі порівняно тихою Калле Майор, відчинив обшарпаний «опель»-седан і сів у нього.

«Ну і що? — подумала Мартін. — Людина їде собі додому після служби».

«Опель» на екрані від'їхав, тоді раптом дав задній хід і став біля заднього виходу з собору, звідки водій щойно вийшов. Майже миттєво до машини тихо вийшли дві темні фігури, пригнулися й залізли на заднє сидіння «опеля». Пасажирами, без сумніву, були єпископ Вальдеспіно і принц Хуліан.

За мить машина рвонула геть, завернула за ріг і зникла з кадру.

РОЗДІЛ 51

Каса Міла, яка височить подібно до скелястої гори на розі Каррер де Провенса і Пасседж де Грасія, — шедевр Гауді 1906 року, наполовину житловий будинок, наполовину вічна пам'ятка мистецтва. Дев'ятиповерхова споруда, яку Гауді задумав як нескінченно криволінійну, з першого погляду впізнається за вигинистим фасадом з пісковика. Заокруглені хвилясті балкони й гнучка геометрія надають будинку органічного вигляду, неначе тисячолітнє вивітрювання утворило ці вигини й западини, як у пустельному каньйоні.

Хоча спочатку мешканці поблизьких кварталів цуралися такого шокового модернізму, Каса Міла здобула найвищу похвалу критиків і швидко стала однією з архітектурних перлин Барселони. Тридцять років Пер Міла, промисловець, який замовив цей будинок, мешкав там із дружиною у великих головних апартаментах, а решту двадцять квартир здавав. Донині Каса Міла на Пасседж де Грасія, 92 є однією з найбільш ексклюзивних і омріяних адрес Іспанії.

Ведучи «теслу» Кірша майже вільним від транспорту бульваром, Роберт Ленгдон відчував, що вони наближаються до місця. Бульвар Пасседж де Грасія — барселонський відповідник Єлисейських полів у Парижі: найширший, найграндіозніший, у бездоганному пейзажі, облямований дизайнерськими бутиками.

Chanel... Gucci... Cartier... Longchamp...

Нарешті Ленгдон побачив її у двохстах метрах попереду. М'яко підсвічена знизу Каса Міла зі світлого шорсткого вапняку, з довгастими балконами, помітно вирізнялася на тлі прямокутних сусідів — немов прекрасний корал винесло хвилюю на берег, усипаний шматками шлакоблоку.

— Цього я і боялася, — сказала Амбра, показуючи вперед. — Дивись!

На широкому хіднику красивої вулиці перед будинком Ленгдон побачив кілька телефургонів; ціла юрба репортерів розповідала новини на тлі будинку Кірша. Кілька охоронців стояли так, щоб не пускати натовп до входу. Як видавалося, зі смертю Едмонда все, що стосувалося Кірша, потрапляло в новини.

Ленгдон окинув оком Пасседж де Грасія й не побачив, де можна поставити машину; рух був доволі жвавий.

— Лягай, — сказав він Амбрі, розуміючи, що не має жодного вибору, окрім як їхати повз юрбу.

Амбра згрупувалася на підлозі, так що ззовні її стало зовсім не видно. Ленгдон прихилився, і так вони проминули людне місце.

— Схоже, вони оточили парадний вхід, — сказав він. — Нам туди не пробитися.

— Завертайте праворуч, — бадьоро і впевнено втрутився Вінстон. — Я так цю ситуацію й уявляв.

Блогер Ектор Маркано печально дивився на верхні поверхи Каси Міла, не в силі змиритися із загибеллю Едмонда Кірша.

Три роки Ектор писав про новітні технології для популярної платформи барселонських підприємців і новітніх стартапів *Barcinno.com*. Те, що великий Едмонд Кірш працював тут, у Барселоні, викликало в Ектора десь таке відчуття, як коли б він опинився біля самого Зевса.

Ектор уперше зустрів Кірша понад рік тому, коли легендарний футуролог люб'язно погодився взяти участь у щомісячній найпопулярнішій події *Barcinno*, «Ночі факапів» — семінарі, на якому шалено успішні підприємці відверто розповідали про свої найбільші помилки. Кірш скромно зізнався перед глядачами, що за останні півроку витратив понад 400 мільйонів доларів, намагаючись здійснити свою мрію про витвір, якому він дав назву *E-Wave*, — квантовий комп'ютер із такою швидкістю обробки даних, що уможливить безпрецедентний поступ у всіх галузях науки, особливо в моделюванні комплексних систем.

— Боюся, — зізнався Едмонд, — поки що мій квантовий стрибок у квантовому комп'ютингу — це радше квантовий провал.

Сьогодні, коли Ектор почув, що Кірш збирається оголосити про неймовірної важливості відкриття, його охопило передчуття: чи не йдеться про *E-Wave*? «Може, він знайшов спосіб зробити так, щоб ця система працювала?» Але після філософського вступу Ектор зрозумів, що Кірш вестиме мову про зовсім інші речі.

«Цікаво, чи ми колись дізнаємося, що він відкрив?» — думав Ектор. Із важким серцем він прийшов до будинку Кірша — не шукати матеріал для блогу, а віддати шану загиблomu.

— *E-Wave!* — закричав хтось. — *E-Wave!*

Усі довкола, увесь натовп показував у той самий бік — люди дивилися на блискучу чорну «теслу», яка поволі під'їжджала, посвічуючи на людей галогеновими фарами, і знімали її на камери.

Ектор вражено дивився на знайому машину.

«Тесла» моделі X із номерним знаком *E-Wave* була відома в Барселоні так само, як папамобіль у Римі. Іноді Кірш улаштовував виставу: паркувався в другому ряді на Каррер де Провенса перед ювелірною крамницею *DANiEL ViOR*, виходив пороздавати автографи й дивувався народ тим, як машина без нього їде заздалегідь запрограмованим маршрутом вулицею і на другий бік широкого хідника до в'їзду в гараж, де авто впускали й воно поволі з'їжджало спіральним спуском у приватний гараж під Касою Міла.

Самопаркування було стандартною рисою «тесли»: відчинення дверей гаража, в'їзд, вимикання, — але Едмонд, पिшаючись собою, хакнув систему «тесли» й задав машині складніший маршрут.

Усе — вистава.

А нині було ще химерніше видовище. Кірш помер, а машина десь узялася, поволі проїхалася Каррер де Провенса, завершила до елегантних дверей гаража й потроху посунула вперед у міру того, як люди розступалися.

Репортери та оператори побігли до автівки, намагаючись зазирнути в її тоновані вікна. Побачивши те, що всередині, вони здивовано кричали:

— Вона порожня! За кермом нікого! Звідки вона приїхала?!

Охоронці Каси Міла, вочевидь, бачили таке й раніше, тож відтіснили людей від «тесли» й дверей гаража, які перед нею відчинилися.

Екторові вигляд порожньої машини Едмонда, що поверталася в гараж, навів думку про засмученого собаку, який повертається додому, втративши господаря.

«Тесла», немов привид, тихо заїхала у двері, і юрба емоційно заплодувала, коли улюблениця Едмонда, як бувало вже не раз, почала спіральний спуск на найперший підземний паркінг Барселони.

—————

— Я не знала, що в тебе така клаустрофобія, — прошепотіла Амбра, лежачи на підлозі машини поряд із Ленгдоном. Вони втиснулися в маленький простір між другим і третім рядами сидінь, накрившись чорним вініловим чохлам, який Амбра знайшла в зоні для багажу, і крізь тоновані вікна їх було зовсім не видно.

— Жити буду... — тремтячим голосом промовив Ленгдон, якого дужче нервувала самокерованість машини, ніж власна фобія. Він відчував, як «тесла» спускається по спіралі, й боявся, що вона будь-якої миті в що-небудь вріжеться.

За дві хвилини до того, поки вони стояли на Каррер де Провенса біля крамниці *DANiEL ViOR*, Вінстон дав їм чіткі вказівки.

Амбра й Ленгдон, не виходячи з машини, залізли в задню частину авто, а тоді натисненням кнопки на телефоні жінка запустила той самопаркувальний алгоритм.

У темряві Ленгдон відчув, як машина повільно посунула вулицею. Притиснувшись до Амбри в тісноті між сидіннями, він не міг не пригадати свою першу юнацьку любовну пригоду на задньому сидінні з красивою дівчиною... «Тоді я дужче нервувався», — подумав він, що не могло не викликати усмішки в дорослого чоловіка, який лежить у машині без водія, обіймаючись із майбутньою іспанською королевою.

Ленгдон відчув, як машина вирівнялася в кінці спуску, потім кілька разів поволі повернула, відтак зупинилася.

— Приїхали, — сказав Вінстон.

Амбра одразу скинула з себе чохол і поволі сіла, визирнула у вікно.

— Чисто! — сказала вона, виходячи.

Ленгдон вийшов за нею, відчувши полегшення, що перебуває у великому приміщенні гаража.

— Ліфти в головному фойє, — сказала Амбра, показавши вгору, туди, звідки вів гвинтовий спуск.

Однак погляд Ленгдона був прикутий до геть несподіваної речі. Тут, на підземному паркувальному майданчику, на стіні просто перед місцем, де ставив машину Едмонд, висів в елегантній рамі морський пейзаж.

— Амбро! — здивувався Ленгдон. — Що, Едмонд повісив на своєму паркінгу *картину*?!

Вона кивнула.

— Я теж у нього про це питала. Він сказав, що це для того, аби його щовечора зустрічала дивовижна краса.

Ленгдон тихо розсміявся. «Ох уже ці холостяки!»

— Цим художником Едмонд дуже захоплювався, — сказав Вінстон, голос якого тепер уже лунав із мобільного в руці Амбри. — Упізнаєте?

Ленгдон не впізнавав. Картина являла собою просто дуже добре виконаний акварельний малюнок, наче далекий від авангардних смаків Едмонда.

— Це Черчилль, — сказала Амбра. — Едмонд весь час його цитував.

Черчилль. Ленгдонові було потрібно кілька секунд подумати, перш ніж до нього дійшло: ідеться про того самого Вінстона Черчилля, славнозвісного британського урядовця, який був не лише героєм війни, оратором і лауреатом Нобелівської премії, а й дуже обдарованим художником. Ленгдон тепер згадав, як Едмонд колись цитував цього британського прем'єр-міністра у відповідь на чиєсь зауваження, що його ненавидять релігійні люди: «У вас є вороги? Чудово. Це означає, що ви мали власну точку зору!»

— Найбільше враження на Едмонда справляла різнобічність талантів Черчилля, — сказав Вінстон. — Люди рідко виявляють обдарованість у стількох різних сферах.

— І тому Едмонд назвав вас Вінстоном?

— Так і є, — відказав комп'ютер. — То була найвища похвала з боку Едмонда.

«Добре, що я спитав!» — подумав Ленгдон, якому раніше думалося, що ім'я Вінстона — це алюзія на ім'я *Watson* робота від *IBM*, який десять років тому виграв у телегрі «*Jeopardy!*»¹. Без сумніву, той Вотсон зараз би вважався примітивною одноклітинною істотою з точки зору еволюції штучного інтелекту.

— То гаразд, — сказав Ленгдон, ідучи до ліфтів. — Ходімо нагору і спробуймо знайти те, по що прийшли.

—————

І саме тієї миті в мадридському соборі Альмудена командор Дієго Гарса притуляв до вуха телефон і, не вірячи тому, що чує, слухав останні новини від PR-координаторки палацу Моніки Мартін.

«Вальдеспіно і принц Хуліан утекли з безпечного палацового комплексу?»

Гарса навіть уявити не міг, що ж вони собі думали.

«Їдуть Мадридом у машині паламаря?! Це якесь безглуздя!»

— Можемо зв'язатись із транспортною поліцією, — запропонувала Мартін. — Суреш каже, що вони зможуть за допомогою камер...

— Ні! — відрубав Гарса. — Повідомляти *будь-кого* про те, що принц без охорони перебуває поза палацом, — дуже небезпечно! Найголовніше — його безпека!

---

¹ Американська телевізійна гра-вікторина, виходить із 1964 року. Назву шоу в інших країнах перекладають здебільшого як «Ризикуй!».

— Зрозуміла, командоре, — дещо ніяково сказала Мартін. — Є ще одна річ, яку ви маєте знати. Справа стосується відсутнього телефонного запису.

— Чекайте, — сказав Гарса: він побачив чотирьох агентів Гвардії, які, на його подив, підійшли й оточили його. Не встиг Гарса будь-що зробити, як його ж власні агенти вправно відібрали в нього і зброю, і телефон.

— Командоре Гарсо, — промовив його головний агент. — Я отримав безпосередній наказ заарештувати вас.

РОЗДІЛ 52

Каса Міла збудована у формі дещо зігнутого знака нескінченності — лінії, що, закрутившись, хапає себе за хвіст і утворює два вигнуті провалля, які пронизують будівлю наскрізь. Кожен із цих повітряних колодязів неправильної, немовби трохи зім'ятої форми має глибину майже тридцять метрів, а згори вони нагадують дві величезні кухонні раковини на даху будівлі.

З того місця, де Ленгдон стояв на дні вужчого з двох дворів-колодязів, краєвид угору відкривався страшнуватий: професор наче перебував у горлі велетенської тварини.

Кам'яна підлога під ногами Ленгдона була похила й нерівна. Угору закручувалися гвинтові сходи, і складна форма кованого поруччя на них нагадувала будову морської губки. Невеликі джунглі з витких рослин і лапятих пальм буяли над поруччям, немовби готові вихлюпнутися за їхні межі й заповнити весь двір.

«Жива архітектура!» — подумав Ленгдон, дивуючись тому, що Гауді вдалося надати своєму творінню майже біологічного вигляду.

Погляд Ленгдона рухався вгору, стінами «провалля», де ділянки брунотної і зеленої плитки чергувалися з неясковими фресками, на яких зображені рослини й квіти: усе це неначе росло на очах у бік довгастого клаптика нічного неба.

— До ліфтів — сюди, — прошепотіла Амбра й повела його за ріг. — Квартира Едмонда на самій горі.

Сівши в тісний ліфт, Ленгдон згадав мансарду Каси Міла, куди колись давно ходив до маленького музею Гауді. За його спогадами, горище Каси Міла було темним, заплутаним лабіринтом кімнат майже без вікон.

— Едмонд міг оселитися *де завгодно!* — зауважив Ленгдон, коли ліфт рушив. — Досі не можу повірити, що він надумав жити *на горищі!*

— То дуже дивна квартира, — погодилася Амбра. — Але ти ж знаєш, Едмонд і сам був чоловік ексцентричний.

Коли ліфт доїхав до останнього поверху, вони вийшли в елегантний коридор і піднялися ще одними гвинтовими східцями до окремого майданчика на самому верху будівлі.

— Тут, — сказала Амбра, показавши на гладенькі металеві двері без ручки чи замкової шпарини.

Футуристичний портал зовсім не поєднувався зі стилем будинку: вочевидь, його додав Едмонд.

— Ти казала, що знаєш, де він ховає ключ? — спитав Ленгдон.

Амбра вийняла телефон Едмонда:

— Там, де і все інше!

Вона приклала телефон до металевих дверей, у дверях тричі пропищало — і Ленгдон почув, як почали відмикатися замки. Амбра поклала телефон у кишеню й штовхнула двері.

— Прошу, професоре, — церемонним жестом запросила його вона.

Ленгдон переступив поріг і опинився в тьмяно освітленому передпокої зі світлими цегляними стінами і стелею. Підлога була кам'яна, повітря здавалося розрідженим.

Ідучи коридором у бік якогось ширшого простору, професор опинився просто перед великою картиною, яка висіла на стіні, ідеально підсвічена маленькими лампами, — достоту як у музеї.

Побачивши картину, Ленгдон різко зупинився:

— Боже мій, невже... це *оригінал*?

Амбра всміхнулася:

— Так, я ще в літаку хотіла тобі про це сказати, але вирішила, що краще, аби це було сюрпризом.

Утративши дар мови, Ленгдон підійшов до полотна. Завбільшки воно було приблизно чотири на півтора метра — значно більше, ніж здавалося йому тоді в Бостонському музеї образотворчого мистецтва. «Я чув, що його продали анонімому колекціонеру, але й гадки не мав, що це був Едмонд!»

— Коли я вперше побачила тут цю річ, — сказала Амбра, — я не могла повірити, що Едмонд любить такий стиль у мистецтві. А тепер розумію, над чим він працював цілий рік, і мені аж моторошно від того, наскільки вона доречна!

Ленгдон кивнув, і далі не в змозі повірити власним очам.

Перед ними була одна з найвідоміших робіт французького постімпресіоніста Поля Гогена — новатора, який утілював саму суть пізнього символізму кінця XIX століття і прокладав шлях для сучасного мистецтва.

Підходячи до картини, Ленгдон був глибоко вражений подібністю палітри Гогена і тих барв, які він бачив, заходячи до Каси Міла: та сама суміш природних зелених, коричневих і синіх відтінків — і так само дуже натуралістичне зображення.

Попри яскравість та виразність людей і тварин, які населяли картину Гогена, погляд Ленгдона одразу ковзнув у верхній лівий кут, де на жовтій ділянці була написана назва. Ленгдон вражено прочитав: «*D'où Venons Nous / Que Sommes Nous / Où Allons Nous*»¹.

Професор замислився: чи не надихала Едмонда особливим чином щоденна зустріч із цими питаннями?

Амбра стала поряд із ним.

— Едмонд казав, що хоче, аби ці питання його мотивували щоразу, коли він повертається додому.

«Авжеж, тут їх не обійдеш!» — подумав Ленгдон.

¹ Звідки ми? Хто ми? Куди ми йдемо? (*фр.*)

Дивлячись на те, як Едмонд розташував цю картину, Ленгдон замислився, чи вона сама не містить якоїсь розгадки до того, що Кірш відкрив.

На перший погляд, на полотні все було занадто просто для глибокого наукового висновку. Широкими нерівними мазками митець зобразив джунглі Таїті, де живуть тубільці-таїтяни і тварини.

Ленгдон був добре знайомий із цією картиною і згадав, що Гоген задумав її так, щоб вона «читалася» справа наліво — у бік, протилежний читанню стандартного французького тексту. Тож око Ленгдона швидко прослідкувало за знайомими фігурами в заданому художником напрямку.

З правого боку на камені спало немовля — тут життя починається. «Звідки ми?»

Посередині люди різного віку зайняті повсякденними справами. «Хто ми?»

А з лівого краю ветха жінка сидить самотою в глибокій задумі і, здається, розмірковує про свою смертність. «Куди ми прямуємо?»

Ленгдон здивувався, як йому одразу не спала на думку ця картина, щойно Едмонд описав предмет свого відкриття. *«Де наше джерело? Яка наша доля?»*

Ленгдон придивився до інших елементів картини: собак, котів і птахів, які наче не були зайняті нічим особливим; до примітивної статуї богині в глибині, до гори, переплетеного коріння і дерев. І, звичайно, до славнозвісного «дивного гогенівського білого птаха», який сидів біля старої і, за поясненням самого митця, означав «марність слів».

«Марні вони чи ні, — подумав Ленгдон, — а саме по слова ми й прийшли. В ідеалі — з сорока семи літер».

На мить він замислився, чи незвичайна назва картини не є сама тим паролем, який вони шукають, але, прикинувши кількість знаків у французькій та англійській версіях, побачив, що це не так.

— Ну що ж, пошукаємо вірші, — з надією промовив Ленгдон.

— Бібліотека Едмонда — сюди, — Амбра вказала ліворуч углиб широкого коридору, в якому Ленгдон помітив елегантні домашні меблі, що стояли поміж усіляких експонатів і артефактів музею Гауді.

«Едмонд мешкає в музеї?» У Ленгдона цей факт досі не зовсім укладався в голову. Горище Каси Міла було аж ніяк не найзатишнішим місцем, яке він бачив у житті. Збудоване повністю з каменю й цегли, воно, по суті, являло собою довгий ребристий тунель — петлю з 270 параболічних арок різної висоти на відстані менш ніж метр одна від одної. Вікон було дуже мало, а атмосфера суха й стерильна — вочевидь, особливим чином оброблена, щоб захищати експонати музею Гауді.

— Зараз підійду, — сказав Ленгдон. — Зайду спочатку до вбиральні Едмонда.

Амбра ніяково озирнулася до дверей.

— Едмонд завжди мене просив ходити до тієї, що в коридорі будинку... чомусь він дуже захищав свій туалет.

— Ну це ж парубоцький барліг — мабуть, у нього там був безлад, то він соромився.

Амбра всміхнулася:

— Здається, це туди, — і показала в дуже темний тунель у протилежному боці від бібліотеки.

— Дякую. Зараз повернуся.

Амбра пішла до кабінету Едмонда, а Ленгдон — у протилежний бік вузьким коридором — драматичним тунелем із цегляних арок, який нагадував йому чи то підземний грот, чи то середньовічні катакомби. Моторошності додавало те, що на кожному кроці спрацьовували сенсори й вмикали лампочки біля підніжжя арок, освітлюючи йому дорогу.

Ленгдон пройшов елегантну читальню, маленький гімнастичний зал, навіть комору, а між ними раз у раз траплялися вітрини з малюнками Гауді, архітектурними начерками, об'ємні моделі його будинків.

Проходячи підсвічену вітрину з *біологічними* експонатами, Ленгдон вражено спинився: там лежали викопні рештки

давньої риби, елегантна мушля наутилуса, звивистий скелет змії. На якусь мить професорові здалося, ніби Едмонд сам поставив цю вітрину, — можливо, з огляду на свої пошуки джерела життя. Тоді Ленгдон прочитав табличку — і зрозумів: ці предмети належали Гауді й знайшли відображення в різних архітектурних деталях цієї будівлі: луска стала малянком із плиток на стінах, мушля — закрутом спуску в гараж, а скелет змії — сотнями ребер цієї-таки галереї.

Також біля експонатів були написані скромні слова архітектора:

Ніщо не придумане й не винайдене,
адже спочатку воно записано в природі.
Оригінальність полягає в поверненні до джерела.

АНТОНІО ГАУДІ

Ленгдон кинув погляд уздовж звивистого ребристого коридору — і знову в професора з'явилося відчуття, що він перебуває всередині живої істоти.

«Ідеальне місце для Едмонда, — тепер розважив він. — Тут наука надихає мистецтво».

За першим поворотом зміїстого тунелю Ленгдон опинився в ширшому приміщенні. Увімкнулися лампочки. Погляд професора одразу привабила велика вітрина посеред цієї зали.

«Катенарна модель», — подумав він, зачарований оригінальністю прототипів Гауді. Катенарною в архітектурі називають криву, сформовану ланцюгом чи мотузкою, вільно підвішеною між двох фіксованих точок, — наприклад, гамак чи секція музейної загорожі, де між двох напрямних закріплено шовковий шнур.

У катенарній моделі, яку побачив Ленгдон, десятки ланцюгів звисувалися з основи — утворювалися довгі, витягнуті U-подібні фігури. Оскільки гравітаційне розтягнення є протилежним до гравітаційної компресії, Гауді, напевне, вивчав, яку саме форму має ланцюг, коли вільно звисає під

власною вагою, а потім міг відтворити цю кривизну з тим, щоб розв'язати складні архітектурні завдання, пов'язані з гравітаційною компресією.

«Але для цього потрібне чарівне дзеркало», — думав Ленгдон, підходячи до експоната. Як він і очікував, під моделлю було дзеркало, і в ньому він побачив чарівну річ: усе переверталось — і обвислі мотузки перетворювалися на шпилі, які гордо здіймалися у височінь.

І там, зрозумів Ленгдон, можна розгледіти стрімкі обриси базиліки Саграда Фамілія — цілком імовірно, спроектовані саме за допомогою цієї моделі.

Далі коридором Ленгдон дійшов до елегантного спального простору з антикварним ліжком із балдахіном, вишуканою шафою з вишневого дерева та вигадливо інкрустованим комодом. На стінах висіли ескізи Гауді, які, зрозумів Ленгдон, являли собою дещо більше, аніж музейний експонат.

Єдиний предмет у кімнаті, який здавався привнесеним іззовні — то була велика, написана каліграфічним почерком цитата в рамі над ліжком. Ленгдон розпізнав її джерело з перших двох слів.

Бог помер. Бог лишиться мертвим. І це ми вбили його. Чим же ми заспокоїмо себе, убивці з убивць?

ФРІДРІХ НІЦШЕ

«Бог помер» — це найвідоміша фраза, написана Фрідріхом Ніцше, знаним німецьким філософом і атеїстом XIX століття. Ніцше відомий різкою критикою релігії, але також і науковими рефлексіями, особливо стосовно дарвінівської теорії еволюції, яка, на його думку, привела людство на межу нігілізму — усвідомлення, що життя не має сенсу, не має вищої мети й не існує прямих свідчень існування Бога.

Побачивши цитату над ліжком, Ленгдон гадав, чи Едмондові, попри весь його релігійний пафос, усе одно важко давалася роль людини, яка намагається позбавити світ Бога.

Цитата з Ніцше, згадував Ленґдон, продовжується так: «Чи не завелика для нас велич цієї дії? Чи не маємо ми самі стати богами, щоб бодай здаватися гідними її?»

Ця смілива думка — що людині треба *стати* Богом, аби вбити Бога, — була осердям філософії Ніцше і, можливо, зрозумів Ленґдон, частково пояснювала комплекс Бога в багатьох геніїв-піонерів техніки, таких як Едмонд. «Ті, хто хоче стерти з лиця землі Бога... мусять бути богами».

І тут Ленґдона знову осяяло: «Ніцше був не лише філософом, а й поетом!»

У Ленґдона самого вдома була його книжка «Павич і бізон» — збірка 275 англомовних перекладів поезій і афоризмів Ніцше, де автор розмірковував про Бога, смерть і людський розум.

Ленґдон швидко порахував літери в рамі. Кількість не сходилась, але в професора зажевірла надія. «Може, Ніцше — той самий поет, який нам потрібен? Коли так, чи знайдемо ми його збірку поезій у кабінеті Едмонда?» Хай там як, а Ленґдон попросить Вінстона знайти доступ до поезії Ніцше в інтернеті й пошукати там рядок на сорок сім знаків.

Уже бажаючи скоріше повернутися до Амбри й поділитися своїми міркуваннями, Ленґдон швидко пішов через спальню до вбиральні, яку було видно далі.

Професор зайшов туди, світло ввімкнулось, і він побачив елегантну ванну кімнату з раковиною-тюльпаном, душевою кабінкою та унітазом.

Увагу Ленґдона одразу привернув низький старовинний столик, завалений гігієнічним приладдям і ще якимись речами. Та коли він краще їх розгледів, то відсахнувся.

«Боже мій! Едмонд... не може бути!»

Столик нагадував імпровізовану нарколабораторію: використані шприци, пляшечки з таблетками, порожні капсули, навіть закривавлена ганчірка.

Серце Ленґдона впало.

«Едмонд уживав наркотики?»

Ленгдон знав: хімічна залежність у наші дні — аж надто поширена річ, навіть серед багатих і відомих. Доза героїну вже дешевша за упаковку пива, люди ковтають опіюїдні знеболювальні як банальний ібупрофен.

«Так, наркоманією можна пояснити втрату ваги», — подумав Ленгдон, гадаючи, що Едмонд, імовірно, лише вдавав вегана, щоб його схуднення й запалі очі не викликали підозр.

Ленгдон підійшов до столика й узяв одну з пляшечок, прочитав етикетку, очікуючи побачити якийсь із поширених опіюїдів на кшталт оксиконтину чи перкоцету.

Натомість він прочитав: «Доцетаксел».

Здивувавшись, подивився на іншу пляшечку: «Гемцитабін».

«Що ж це таке?» — і заінтригований професор прочитав напис на третій: «Фторурацил».

Ленгдон остовпів. Про ці ліки він чув від гарвардського колеги, і його охопив жах. Професор підняв брошуру, яка лежала серед капсул та шприців, і роздивився її. Вона називалася: «Чи веганізм сповільнює рак підшлункової залози?».

Ленгдон розкрив рота — він зрозумів правду.

Едмонд не був наркоманом.

Він таємно боровся зі смертельною хворобою.

РОЗДІЛ 53

Амбра Відаль стояла в м'якому світлі бібліотеки під дахом Каси Міла й роздивлялася корінці книжок на стінах бібліотеки Едмонда.

«Його колекція ще більша, ніж я пам'ятала».

Едмонд перетворив велику секцію заокругленого коридору на дивовижну бібліотеку, вбудувавши полиці між вертикальними підпорами склепінь Гауді. Бібліотека була несподівано велика й багата, особливо з огляду на те, що Едмонд збирався прожити в цьому місці лише два роки.

«А схоже на те, ніби він переїхав сюди на все життя».

Дивлячись на переповнені полиці, Амбра зрозуміла, що знайти улюблений рядок поезії буде значно довшою і складнішою справою, ніж очікувалось. Ідучи далі вздовж полиць, роздивляючись корінці книжок, вона бачила лише наукові видання, присвячені космології, людській свідомості й штучному інтелекту:

**ЗАГАЛЬНА КАРТИНА
СИЛИ ПРИРОДИ
ПОХОДЖЕННЯ СВІДОМОСТІ
БІОЛОГІЯ ВІРИ
РОЗУМНІ АЛГОРИТМИ
НАШ ОСТАННІЙ ВИНАХІД**

Амбра дійшла до кінця одного стелажа, обминула ребро й перейшла до наступного. Там стояли книжки з різноманітних наукових тем: термодинаміка, первинна хімія, психологія.

Ніякої поезії.

Звернувши увагу на те, що Вінстон давно не подавав голосу, Амбра дістала телефон Кірша.

— Вінстоне! Ви на зв'язку?

— Я тут! — почулася британська вимова.

— А Едмонд справді *прочитав* усі ці книжки в бібліотеці?

— Гадаю, що так, — відказав Вінстон. — Він жадібно поглинав тексти й називав бібліотеку «залом трофеїв зі світу знань».

— А там раптом немає секції з поезією?

— Ті книжки, про наявність яких я точно знаю, — це нон-фікшн, який Едмонд просив мене прочитати в електронному вигляді, щоб ми могли обговорити зміст: підозрюю, це була вправа радше для моєї освіти, ніж для його потреб. На жаль, повного каталогу його колекції я не маю, тож ви можете шукати лише суто фізично.

— Розумію.

— Поки шукаєте, усе ж повідомлю вам одну новину, яка вас, напевне, зацікавить. Із Мадрида стосовно вашого нареченого принца Хуліана.

— Що сталося? — спитала Амбра, різко зупинившись. Її все ще бентежив імовірний зв'язок між Хуліаном і вбивством Кірша. «Доказів немає! — нагадувала вона собі. — Ніщо не вказує на те, що це Хуліан вніс Авілу до списку запрошених».

— Щойно повідомили, — сказав Вінстон, — що біля палацу формується спонтанна демонстрація. З'являються нові й нові свідчення, що вбивство Едмонда таємно організував єпископ Вальдеспіно, можливо, зі спільниками в палаці — не виключено, що й із принцом. Тепер біля палацу стоять прихильники Кірша. Подивіться.

Смартфон Едмонда став показувати відео розлючених протестувальників біля брами палацу. На одному з транспарантів було написано англійською: «ПОНТІЙ ПІЛАТ УБИВ ВАШОГО ПРОРОКА — А ВИ ВБИЛИ НАШОГО!».

Інші несли простирадла, на яких фарбою з балончика було написано одне-єдине слово, немов бойовий клич: «*¡APOSTASÍA!*»¹ — і трафаретний логотип, який дедалі частіше з'являвся на тротуарах Мадрида.

Іспанська ліберальна молодь дедалі частіше підхоплювала цей заклик: «Відкинь владу церкви!»

— Хуліан ще не робив заяви? — спитала Амбра.

— У тому й полягає одна з проблем, — відповів Вінстон. — Ані від Хуліана, ані від єпископа не чути жодного

¹ Відступництво!

слова, палац мовчить. Це тривале мовчання викликає загальні підозри. Множаться теорії змов, національна преса ставить питання, де зараз *ви* і чому також не дали публічного коментаря з приводу цієї кризи?

— Я?! — вжахнулася Амбра.

— Ви — *свідок* убивства. І майбутня королева, і кохання всього життя принца Хуліана. Громадськість хоче почути від вас, що ви переконані в непричетності Хуліана.

Амбра нутром відчувала: Хуліан не міг знати про те, що хтось планував убити Едмонда. Озирнувшись на історію їхніх стосунків, вона могла зробити висновок, що принц — людина лагідна і щира, хоча й наївна та імпульсивно-романтична. Він точно не вбивця.

— Щодо професора Ленгдона — аналогічно, — сказав Вінстон. — У засобах масової інформації постають питання, чому без коментарів зник і професор — той самий, який з'явився в презентації Едмонда. Кілька блогерів уже пишуть, що його зникнення може бути пов'язане з причетністю до вбивства Кірша.

— Але ж це нісенітниця!

— Тема набирає обертів. Теорія базується на тому, що Ленгдон колись досліджував Святий Грааль і генеалогію Христа¹. Імовірно, салічні нащадки Христа мають історичні зв'язки з рухом карлістів, і татуювання на руці вбивці...

— Стривайте! — перебила Амбра. — Це абсурд!

— А ще інші вважають, що Ленгдон зник, бо його теж хочуть знищити. Кожен став диванним детективом. Велика частина людства об'єднує зусилля просто зараз, щоб з'ясувати, які таємниці розкрив Едмонд... і хто хотів змусити його замовкнути.

Амбра почула кроки: звивистим коридором до бібліотеки поспішав професор Ленгдон. Вона озирнулася саме тоді, коли він вийшов з-за рогу.

---

¹ Про це йдеться в романі «Код да Вінчі».

— Амбро? — напружено перепитав він. — Ти знала, що Едмонд був важко хворий?

— Хворий? — стривожилася вона. — Ні.

Ленгдон розповів їй про те, що побачив у туалеті.

Амбра була приголомшена.

«Рак підшлункової? От чому Едмонд так зблід і схуд!»

Неймовірно, але Едмонд про свою хворобу навіть словом не обмовився.

Тепер Амбра розуміла, чому він так маніякально працював ці кілька місяців. «Едмонд знав, що часу в нього мало».

— Вінстоне! — звернулася вона до комп'ютерного помічника. — А ви знали про хворобу Едмонда?

— Так, — швидко відповів Вінстон. — Він тримав це у великій таємниці. Про хворобу він дізнався двадцять два місяці тому й одразу змінив дієту і почав дедалі інтенсивніше працювати. Також він переїхав сюди, щоб дихати музейним повітрям і бути захищеним від ультрафіолетового проміння; йому довелося жити в темних приміщеннях, тому що ліки посилили його чутливість до світла. Едмонд зміг прожити помітно довше за прогнозований лікарями час. Але останнім часом почав здавати. За емпіричними свідченнями, які я зібрав у світових базах даних стосовно хворих на рак підшлункової залози, я проаналізував погіршення здоров'я Едмонда й вирахував, що йому залишалося дев'ять днів життя.

«Дев'ять днів... — подумала Амбра. Їй стало до болю соромно, що вона піддражнювала Едмонда щодо вегетаріанства чи трудового ідеалу. — Чоловік був хворий. Він щодуху поспішав створити останній момент слави, поки його час не вичерпався». І від цієї печальної думки Амбра набралася ще більшої рішучості знайти той вірш і завершити те, що розпочав Едмонд.

— Поки що я поезії не знайшла, — сказала вона Ленгдону. — Поки що тільки наука.

— Гадаю, що той поет, який нам потрібен, може бути Фрідріхом Ніцше, — сказав Ленгдон і розповів про цитату

над ліжком Едмонда. — Саме та цитата не налічує сорока семи знаків, але точно вказує на те, що Едмонд любив Ніцше.

— Вінстоне, — сказала Амбра, — чи не могли б ви пошукати в поезіях Ніцше рядки на сорок сім знаків?

— Звичайно, — відповів Вінстон. — У німецьких оригіналах чи в англійських перекладах?

Амбра завагалася.

— Почніть з англійських, — підказав Ленгдон. — Адже Едмонд вводив ці слова з клавіатури телефона, а там занадто складно набирати з умляутами й есцетами.

Амбра кивнула. «Логічно».

— Маю результати, — майже миттєво сказав Вінстон. — Знайшов майже триста перекладених віршів, у результаті маю сто дев'яносто два рядки з рівно сорока семи знаків.

Ленгдон зітхнув.

— Так багато...

— Вінстоне, — не здавалася Амбра. — Едмонд казав, що його улюблений рядок — це *пророцтво*... прогноз майбутнього... який уже справджується. Нічого нема там такого, що відповідало б цьому описові?

— Перепрошую, — відказав Вінстон. — Я тут нічого не бачу схожого на пророцтво. Лінгвістично, ті рядки всі виділені з довших тверджень і не висловлюють закінчену думку. Показати їх вам?

— Їх забагато, — сказав Ленгдон. — Нам потрібно знайти паперову книжку, і будемо сподіватися, що Едмонд якось позначив цей рядок...

— То закликаю вас поспішити, — мовив Вінстон. — Здається, ваше перебування тут уже не таємниця.

— Чому ви так кажете?!

— Професоре, у місцевих новинах повідомляють, що в барселонському аеропорту Ель-Прат щойно сів військовий літак, і з нього зійшли два агенти Гвардії.

На околицях Мадрида єпископ Вальдеспіно радів, що встиг залишити палац, доки брама перед ним зачиниться. Втиснувшись поряд із принцом Хуліаном на задньому сидінні крихітного паламаревого «опеля», Вальдеспіно плекав надію, що ті відчайдушні дії, які відбуваються тепер поза сценою, допоможуть повернути контроль над ситуацією, що цієї ночі шалено вилетіла з колії.

— *La Casita del Príncipe*¹, — сказав Вальдеспіно паламареві, коли той від'їхав від палацу.

Будиночок принца був розташований у відлюдній місцевості за сорок хвилин їзди від Мадрида. *Casita* — не так «будиночок», як повноцінний особняк — слугувала приватною резиденцією спадкоємця іспанського престолу з середини XVIII століття. У такому місці можна було спокійно займатися своїми молодими справами до того, як узятися за серйозне керування країною. Вальдеспіно запевнив Хуліана, що в приватній резиденції цієї ночі буде значно безпечніше, ніж у палаці.

«Тільки от я не повезу Хуліана до резиденції», — розумів єпископ, поглядаючи на принца, який задумливо дивився у вікно.

Вальдеспіно гадав, чи справді принц такий наївний, як здається, чи ж, подібно до батька, Хуліан навчився показувати світу лише ту частину себе, яку бажає показувати.

РОЗДІЛ 54

Наручники на зап'ястях Гарси були на дуже короткому ланцюгу — аж занадто.

«Та вони серйозно налаштовані», — подумав він, усе ще не розуміючи, що сталося з його власними гвардійцями.

¹ Будиночок принца.

— Що, в біса, тут відбувається?! — знову питав у них Гарса, коли його вивели з собору на нічну площу.

Відповіді не було.

Поки його конвоювали через площу до палацу, Гарса помітив телекамери й протестувальників перед головною брамою.

— Хоча б на чорний хід проведіть, — звернувся він до головного конвоїра. — Не робіть із цього виставу!

Але солдати не звернули уваги на його прохання й повели Гарсу через головний двір. За кілька секунд із-за огорожі почувся крик, і начальника Гвардії засліпили прожектори. Внутрішньо шаленіючи від люті, Гарса все ж тримав спокійний вираз обличчя і з гордо піднятою головою простував повз галасливих репортерів і операторів.

Какофонія голосів накинута на Гарсу із запитаннями.

— За що вас арештували?

— Що ви зробили, командоре?

— Чи ви причетні до вбивства Едмонда Кірша?

Гарса не сумнівався, що агенти проведуть його повз юрбу, не озираючись, але ні: агенти різко спинилися, тримаючи його просто перед камерами. З боку палацу до них швидко йшла знайома фігура в брючному костюмі.

Моніка Мартін.

Гарса не сумнівався, що вона буде вражена, побачивши, в якому він становищі.

Однак, підійшовши, Мартін подивилася на Гарсу не здивовано, а зневажливо. Гвардійці силоміць розвернули командора обличчям до репортерів.

Моніка Мартін підняла руку, закликавши натовп до тиші, й дістала з кишені папірець. Поправивши товсті окуляри, вона прочитала заяву в телекамери.

— Королівський палац, — оголосила вона, — бере під варту командора Дієго Гарсу за причетність до вбивства Едмонда Кірша, а також за спробу перекласти провину на єпископа Вальдеспіно.

Не встиг Гарса навіть повністю усвідомити це безглузде обвинувачення, як конвоїри вже стали штовхати його в бік палацу. Ідучи геть, він іще чув слова Моніки Мартін:

— Щодо нашої майбутньої королеви Амбри Відаль, — продовжувала вона, — і американського професора Роберта Ленгдона у мене для вас, на жаль, дуже тривожні новини.

—————

У підземеллі керівник електронної безпеки Суреш Бхалла стояв перед телевізором і дивився трансляцію імпровізованої прес-конференції Моніки Мартін.

«Щось її це зовсім не радує...»

Лише за п'ять хвилин до того Мартін отримала особистий телефонний дзвінок і з кимось тихо перемовлялася. Через хвилину вона вийшла зі свого кабінету й мала такий ошелешений вигляд, у якому Суреш іще ніколи її не бачив. Нічого не пояснюючи, Мартін побігла зі своїми записами на площу і звернулася до журналістів.

Чи правдиві ці заяви, чи ні, але зрозуміло було одне: той, хто нашепотів їй це, поставив Роберта Ленгдона в дуже небезпечне становище.

«Хто сказав це Моніці?» — дивувався Суреш.

Поки він намагався зрозуміти дивну поведінку PR-координаторки, комп'ютер бринькнув: надійшло повідомлення. Суреш підійшов і подивився на екран. І хто ж йому написав?

monte@iglesia.org

«Той самий інформатор!» — подумав Суреш.

Той самий, який усю ніч надсилав повідомлення на *ConspiracyNet*. А тепер чомусь пише йому особисто.

Суреш сів і обережно відкрив мейл.

Там було написано:

я хакерським шляхом отримав доступ до sms Вальдеспіно.
 він має небезпечні секрети.
 палацу потрібно отримати доступ до його повідомлень.
 негайно.

Стривожений Суреш перечитав повідомлення. Стер.
 І на довгу хвилину занурився в роздуми.
 Тоді прийняв рішення, швидко створив ключ-карту до королівських апартаментів і тихо пішов нагору, ніким не помічений.

РОЗДІЛ 55

Дедалі сильніше поспішаючи, Ленгдон дивився на колекцію книжок на стелажах у коридорі Едмонда.

«Поезія... ну має ж десь тут бути поезія!»

Несподіване прибуття агентів Гвардії до Барселони запустило небезпечний лічильник, але професор був певен: часу вистачить. Урешті-решт, щойно вони з Амброю знайдуть улюблений рядок Едмонда, їм будуть потрібні лічені секунди на те, щоб відкрити презентацію Едмонда світові. «Як бажав Едмонд».

Ленгдон поглянув на Амбру по другий бік коридору: вона прочісувала лівий стелаж, а він — правий.

— Нічого там не видно?

Амбра похитала головою.

— Поки що тільки наука і філософія. Немає поезії. Немає Ніцше.

— Шукай ще, — сказав Ленгдон.

Сам він тим часом проглядав полицю з грубими історичними томами:

ПРИВІЛЕЇ, ПЕРЕСЛІДУВАННЯ І ПРОРОЦТВА: КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА В ІСПАНІЇ

МЕЧЕМ І ХРЕСТОМ: ІСТОРИЧНА ЕВОЛЮЦІЯ СВІТОВОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ МОНАРХІЇ

Назви нагадали йому похмуру історію, яку багато років тому розповів Едмонд. Тоді Ленгдон дивувався, що Едмонд, як на американського атеїста, аж надто захоплений Іспанією і католицизмом.

— Моя мати була чистокривною іспанкою, — сухо відказав Едмонд. — І сповненою почуття провини католичкою.

І Едмонд розповів трагічну історію свого дитинства й своєї матері, а Ленгдон тільки слухав і дивувався. Мати Едмонда Палома Кальво була дочкою простих робітників із Кадіса. У дев'ятнадцять років вона закохалася в Майкла Кірша, університетського викладача з Чикаго, який перебував у творчій відпустці в Іспанії, і завагітніла. Знаючи, як у суворому католицькому середовищі ставляться до незаміжніх матерів, Палома не бачила іншого вибору, крім як прийняти вимушену пропозицію чоловіка одружитися й переїхати до Чикаго. Невдовзі після народження їхнього сина Едмонда чоловіка Паломи на смерть збила машина, коли той повертався з роботи на велосипеді.

«*Castigo divino*»¹, — сказав про це її батько.

Батьки не дозволили Паломі повернутися до них у Кадіс із ганьбою. Натомість вони застерегли Палому, що її скрутне становище — це ознака Божого гніву, того, що Царство Небесне для неї зачинене доти, доки вона тілом і душею не присвятить себе Христу на решту життя.

Народивши, Палома працювала покоївкою в motelі й намагалася якомога краще дбати про сина. Ночами в тісній квартирці вона читала Святе Письмо й молилася про пробачення, але злидні тільки посилювались, а разом з ними й переконаність, що Богові недостатньо її каяття.

Зламана страхом і ганьбою, Палома через п'ять років такого життя відчула, що найбільшим діянням материнської любові до сина буде подарувати йому нове життя, в якому не буде ні Божої кари, ні гріхів матері. Тож вона віддала п'ятирічного

¹ Божа кара.

Едмонда в сиротинець і повернулася до Іспанії, де пішла в монастир. Більше Едмонд її не бачив.

У десять років Едмонд дізнався, що мати померла в монастирі, намагаючись витримати непосильний піст, який на себе наклала. Не витримавши фізичних страждань, вона повісилася.

— Не дуже приємна історія, — сказав Едмонд Ленгдонові. — У школі я дізнався ці подробиці — і, як ти розумієш, фанатизм моєї матері багато в чому спричинив моє неприйняття релігії. Я називаю це третім ньютонівським законом виховання: на кожне божевілля знайдеться рівнозначне протилежне божевілля.

Почувши цю історію, Ленгдон зрозумів, чому Едмонда так переповнював гіркий гнів, коли той вступив на перший курс Гарварду. Ленгдон також дивувався, що Едмонд ніколи не нарікав на важке дитинство. Натомість казав, що йому дуже *пощастило*, адже труднощі в той час дали йому потужну мотивацію досягти двох цілей: по-перше, вилізти зі злиднів, а по-друге, розвінчати релігійне лицемірство, яке занапастило життя його матері.

«В обох напрямках виграв», — печально подумав Ленгдон, переглядаючи бібліотеку далі.

На наступному стелажі він побачив багато знайомих назв — більшість цих книжок були дотичні до постійних Едмондових розмислів над небезпекою релігії:

ОБЛУДА ПРО БОГА

БОГ — НЕ ВЕЛИКИЙ

АТЕЇСТ, ЯКИЙ ЗАВЖДИ З ТОБОЮ

ПОСЛАННЯ ДО ХРИСТИЯНСЬКОЇ НАЦІЇ

КІНЕЦЬ ВІРИ

ВІРУС БОГА: ЯК РЕЛІГІЯ ЗАРАЖАЄ НАШЕ ЖИТТЯ

І КУЛЬТУРУ

Протягом останнього десятиліття книжки, де доводилися переваги раціонального розуму над сліпою вірою, раз у раз опинялися серед бестселерів. Ленгдон мав відзначити, що

культурний зсув масового відмежування від релігії ставав дедалі помітнішим навіть у гарвардському університетському містечку. Нещодавно в газеті *Washington Post* було опубліковано статтю про «безбожність у Гарварді»: уперше за 380-річну історію закладу серед першокурсників виявилось більше агностиків і атеїстів, ніж протестантів і католиків разом узятих.

Аналогічно в західному світі одна за одною виникали анти-релігійні організації, які боролись із тим, що їм видавалося небезпеками релігійного догматизму: Американські атеїсти, Фондація свободи від релігії, *Americanhumanist.org*, Міжнародний альянс атеїстів.

Ленгдон ніколи не надавав цим групам особливого значення, доки Едмонд не розповів йому про рух *Brights* — глобальну організацію, яка, попри подекуди неправильне розуміння назви, пов'язане з чимось яскравим і осяйним, поширювала натуралістичний погляд на життя без жодних елементів містицизму чи віри в надприродне. До цього руху долучилися такі потужні інтелектуали, як Річард Докінз, Маргарет Дауні й Деніел Деннетт. Схоже, на озброєнні в армії атеїстів з'являлася важка артилерія.

Ленгдон щойно бачив книжки Докінза й Деннетта на полицях серед праць про еволюцію.

Класична праця Докінза «Сліпий годинникар» різко піддавала сумніву телеологічну думку, що люди, як, наприклад, складні годинники, можуть існувати лише якщо існує якийсь «майстер», який їх придумав. Так само й одна з книжок Деннетта «Небезпечна ідея Дарвіна» доводить, що для пояснення еволюції життя достатньо *тільки* теорії природного добору і що складні біологічні «проекти» можуть існувати без допомоги божественного «проектувальника».

«Бог для життя не необхідний», — міркував Ленгдон, згадуючи презентацію Едмонда. Питання «Звідки ми?» потужніше зазвучало в голові Ленгдона. «Може, це і є частина відкриття Едмонда? — замислився він. — Те, що життя існує саме по собі, без Творця?»

Звичайно, такий погляд суперечить будь-якому базовому уявленню про креаціоністів, і Ленгдона розбирала цікавість, чи на правильному він шляху. Однак довести це видавалося абсолютно неможливим.

— Роберте! — почувся позаду голос Амбри.

Ленгдон озирнувся й побачив, що Амбра вже скінчила пошуки зі свого боку й хитає головою:

— Нічого тут нема. Суцільний нон-фікшн. Давай я з твого боку допоможу.

— Тут поки те саме, — відгукнувся Ленгдон.

Амбра перейшла на другий бік до Ленгдона — і тут із телефону почувся голос Вінстона:

— Міс Відаль!

Амбра взяла в руки телефон Едмонда.

— Слухаю!

— Ви з професором Ленгдоном маєте негайно дещо подивитися, — сказав Вінстон. — Щойно надійшла публічна заява з палацу.

Ленгдон швидко підійшов до Амбри, і вони обоє схилилися над маленьким екраном.

На відео він упізнав площу перед королівським палацом у Мадриді, де чоловіка у формі і в наручниках штовхнули в кадр двоє агентів Гвардії. Агенти поставили затриманого обличчям до камер, неначе бажали зганьбити його перед усім світом.

— Гарса?! — вражено вигукнула Амбра. — Командора Гвардії заарештовано?!

Тепер камера розвернулася, і всі побачили жінку в товстих окулярах і брючному костюмі, яка вийняла з кишені папірець і приготувалася зачитати офіційний коментар.

— Це Моніка Мартін, — пояснила Амбра. — Піар-координатор. Що *коїться*?!

Жінка почала читати, чітко й виразно:

— Королівський палац, — оголосила вона, — бере під варту командора Дієго Гарсу за причетність до вбивства

Едмонда Кірша, а також за спробу перекласти провину на єпископа Вальдеспіно...

Ленгдон відчув, як Амбра заточилась, але втрималася на ногах. Моніка Мартін читала далі.

— Щодо нашої майбутньої королеви Амбри Відаль, — продовжувала вона, — і американського професора Роберта Ленгдона у мене для вас, на жаль, дуже тривожні новини...

Ленгдон з Амброю вражено презирнулися.

— Палац щойно отримав підтвердження від особистої охорони сеньйорити Відаль, — продовжувала Мартін, — що сеньйориту Відаль проти її волі забрав з музею Гуттенхайма Роберт Ленгдон. Наша Королівська гвардія перебуває в повній бойовій готовності, нині співпрацює з місцевою поліцією Барселони, де, за попередніми даними, Роберт Ленгдон тримає сеньйориту Відаль заручницею...

Ленгдонові відібрало мову.

— Оскільки ситуація офіційно класифікована як викрадення, просимо громадян усіляко допомагати поліції, розповідаючи про місцеперебування сеньйорити Відаль чи сеньйора Ленгдона. Це весь наш коментар на цю годину.

Репортери почали вигукувати до Мартін різні запитання, але жінка розвернулася й пішла назад до палацу.

— Це якесь... шаленство, — затиалася Амбра. — Охоронці ж *бачили*, що я залишила музей добровільно!

Ленгдон дивився в телефон, намагаючись зрозуміти, що він зараз спостерігав. Попри хмару питань, які закружляли в голові, професор чітко усвідомив одну річ:

«Я у великій небезпеці!»

РОЗДІЛ 56

— Роберте, пробач! — Темні очі Амбри Відаль були повні провини й жаху. — Я просто не уявляю, звідки взялася ця брехня, але вони поставили нас під величезний ризик!

Майбутня королева Іспанії схопилася за телефон Едмонда.

— Я зараз зателефоную Моніці Мартін!

— *Ні в якому разі* не телефонуйте міс Мартін! — озвався з телефона Вінстон. — Саме на це в палаці й розраховують! Це хитрощі. Вони намагаються вас викликати на контакт і знайти, де ви перебуваєте. Поміркуйте логічно. Двоє ваших гвардійців *знають*, що вас не викрадали, але вони погодилися поширювати цю вигадку й летіти до Барселони, щоб полювати на вас? Очевидно, що тут задіяний весь палац. А з огляду на арешт командора, можна зробити висновок, що накази йдуть згори.

Амбра швидко вдихнула.

— Отже... Хуліан?

— Неуникний висновок! — сказав Вінстон. — Тільки принц має в палаці таку владу, що може віддати наказ заарештувати командора Гарсу.

Амбра на довгу хвилю заплущила очі, і Ленгдон відчув, як її охопила меланхолія. Немовби цей позірно неспростовний доказ причетності Хуліана до злочину вбив у ній останню надію на те, що її наречений ні в чому не винний.

— Річ у відкритті Едмонда, — мовив Ленгдон. — Хтось у палаці знає, що ми хочемо показати його відео на весь світ, і відчайдушно намагається нам перешкодити.

— Може, вони спочатку думали, що зі смертю Едмонда вже своє зробили, — додав Вінстон. — Не одразу помітили, де проразувалися.

Запала незатишна мовчанка.

— Амбро, — тихо сказав Ленгдон, — Я, звичайно, не знаю твого нареченого, але маю серйозні підстави думати, що в цьому на Хуліана дуже впливає єпископ Вальдеспіно. Не забувай, між Едмондом і Вальдеспіно не все було гаразд ще до презентації в музеї.

Амбра невпевнено кивнула.

— Хай там як, але тобі загрожує небезпека.

Раптом до них долинули звуки сирен.

Ленгдон відчув, як посилюлося серцебиття.

— Треба *негайно* знайти вірш! — промовив він, повертаючись до стелажів. — Якщо ми запустимо презентацію Едмонда — це нас порятує. Якщо ми звернемося до глядачів, то ті, хто хотів змусити нас замовкнути, побачать, що спізнилися.

— Правда! — сказав Вінстон. — Але місцева поліція полює на вас як на викрадача. Ви не будете в безпеці, доки не переграєте палац у їхній власній грі.

— Як? — нетерпляче спитала Амбра.

Вінстон без вагань продовжив:

— Палац використовує проти вас засоби масової інформації. Але цей меч — двосічний.

Ленгдон з Амброю вислухали, як Вінстон швидко виклав їм дуже простий план, і Ленгдон мав відзначити, що такі дії справді добре зіб'ють з пантелику переслідувачів.

— Я готова! — погодилася Амбра.

— Точно? — обережно перепитав її Ленгдон. — Відступу не буде.

— Роберте, — відказала вона, — я тебе сюди втягла, і тепер ти в скруті. Вони в палаці мали нахабство використати інтернет проти тебе — і тепер я цю зброю розверну в їхній бік.

— Це точно, — погодився Вінстон. — Хто живе з меча, від меча й загине.

Ленгдон не одразу повірив своїм вухам. «Комп'ютер Едмонда справді перефразував Есхіла?»¹ Чи не відповіднішими тут були б слова Ніцше: «Хто змагається зі страховищами, тому слід стерегтися, щоб самому не обернутись на страховище»²?

Не встиг Ленгдон якось іще її застерегти, як вона вже йшла коридором з телефоном Едмонда в руці.

— Знайди пароль, Роберте! — гукнула вона через плече. — Я зараз повернуся.

¹ З трагедії «Агамемнон», на основі слів Клітемнестри. Звичайно, більшість людей пов'язали б вислів із відомими подібними словами «Хто взяв меч, від меча й загине» з Євангелія (Мт. 26:52), але професор Ленгдон пригадує давніше джерело.

² «По той бік добра і зла», переклад А. Онишка.

Ленгдон провів її поглядом — жінка зникла у вузькій вежі, гвинтові сходи якої виводили на відомий своєю небезпечністю дах Каси Міла.

— Обережно! — крикнув він їй.

Сам-один у квартирі Едмонда, Ленгдон окинув поглядом змістий коридор і спробував дати раду з тим, що його оточувало в цьому місці: вітрини з химерними предметами, цитата в рамці про те, що Бог помер, безцінне полотно Гогена з тими самими питаннями, які Едмонд цього вечора порушив: «Звідки ми? Куди ми прямуємо?»

Поки що не було навіть гіпотетичного натяку на відповідь. Поки що пошуки в бібліотеці дали Ленгдонові лиш одну потенційно дотичну до справи книжку — «Загадкове мистецтво»: альбом із фотографіями різних таємничих споруд, як-от Стоунгендж, фігури острова Пасхи, велетенські «пустельні малюнки» в Наска, які можна роздивитися лише з великої висоти.

«Не дуже помічна книжка», — розважив він і продовжив пошуки.

Сирени надворі наближалися.

РОЗДІЛ 57

— Я ж не монстр! — промовив Авіла й зітхнув з полегшенням, справляючи потребу в брудному туалеті покинутої стоянки на трасі N-240.

Поряд тремтів водій «убера», який від переляку не міг навіть помочитися.

— Ви погрожували... моїй родині...

— А якщо будеш робити все, що я скажу, — відказав Авіла, — то, запевняю, з ними ніякого лиха не станеться. Просто відвези мене до Барселони, висади там — і розійдемося по-хорошому. Я поверну твій гаманець, забуду твою адресу і в житті її не згадаю!

Водій дивився просто перед собою, його губи тремтіли.

— Ти віруєш, — сказав Авіла. — У тебе на склі папський хрест. І хай що ти зараз про мене думаєш, але можеш заспокоїти себе тим, що зараз робиш Божу справу. — Авіла закінчив і почав застібати штани. — Несповідимі шляхи Господні.

Авіла відійшов і перевірів, чи досі має на поясі керамічний пістолет. У ньому лишалась остання куля. Адмірал гадав, чи взагалі вона йому сьогодні ще знадобиться.

Він підійшов до раковини й підставив руки під воду, побачив татуювання, яке, за словами Регента, порятуює його в разі, якщо він буде спійманий. «Зайва обережність», — подумав Авіла, який тепер почувався невидимим духом серед ночі.

Він поглянув у брудне дзеркало — і здивувався. Востаннє, коли він бачив себе у дзеркалі, Авіла був у білому кітелі з крохмальним комірцем і кашкеті. Тепер, знявши верхню частину свого строю, адмірал більше скидався на далекобійника в простій футболці з V-подібним вирізом і водієвій бейсболці.

І химерним чином неохайний чоловік у дзеркалі нагадав Авілі про те, яким він був, коли віддавався пияцтву й самозневазі, втративши сім'ю після жахливого вибуху.

«Я був у бездонній ямі...»

Він розумів: моментом істини став той день, коли фізіотерапевт Марко хитрощами взяв його з собою за місто на зустріч із «папою».

Авіла ніколи не забуде, як наближався до моторошних шпилів пальмаріанської церкви, проходив у високу браму й увіходив до собору, де вже почалося ранкове богослужіння і натовп вірян стояв на колінах.

Храм освітлювало лише сонце крізь високі вітражні вікна, густо пахло ладаном. Коли Авіла побачив позолочені вівтарі й лави з полірованого дерева, то зрозумів, що чутки про великі багатства пальмаріан правдиві. Церква була прекрасна, як і багато бачених Авілою соборів, але він розумів, що ця відрізняється від інших.

«Пальмаріани — закляті вороги Ватикану».

Стоячи з Марком біля входу, Авіла дивився на парафіян і гадав, чому ж так вийшло, що ця секта настільки розквітла після того, як гордо кинула виклик Риму. Схоже, це відречення в час зростання лібералізму у Ватикані зачепило особливу струну в душах вірян, які жадали більш консервативної інтерпретації християнства.

Шкандибаючи проходом на своїх милицях, Авіла почувався як нещасний каліка, котрий пішов на прощу в Лурд у надії на чудесне зцілення. Служка привітався з Марком і повів обох до сидінь, відокремлених у першому ряді. Парафіяни з цікавістю поглядали на них: кому ж така особлива честь? Авіла пошкодував, що Марко переконав його вдягти кітель з орденами.

«Я думав, що побачу папу».

Авіла сів і подивився в бік головного вівтаря, де молодий парафіянин у костюмі читав Святе Письмо. Авіла упізнав цей фрагмент — то було Євангеліє від Марка:

— «І коли стоїте на молитві, прощайте, як маєте щось проти кого-небудь, щоб і Отець ваш, Який у небі, протистав вам провини ваші...»

«Знову пробачати?» — насупився Авіла. У нього було відчуття, ніби він уже тисячу разів чув ці слова від монашок і психологів після теракту.

Читання скінчилось, і святиню наповнили хвилі органної музики. Парафіяни всі одночасно підвелися, й Авіла теж неохоче зіп'явся на ноги. За вівтарем відчинилися приховані двері, і юрбою прокотився схвильований гомін.

Чоловік, який вийшов, був віком за п'ятдесят, тримався по-королівськи гордо, мав рівну спину й проникливий погляд. Убраний був у білу рясу, мав гаптовану золотом столу і вишиваний пояс, оздоблену самоцвітами папську коштовну митру. Він наблизився до людей, простягнувши до них руки, і, немов не торкаючись підлоги, перейшов до центру вівтарної частини.

— Ось він! — схвильовано прошепотів Марко. — Папа Інокентій Чотирнадцятий.

«Він називає себе папою Інокентієм XIV?» Пальмаріани, як знав Авіла, визнавали легітимність усіх пап до Павла VI, який помер у 1978 році.

— Ми саме вчасно, — сказав Марко. — Зараз він виголо-
сить проповідь.

Папа підійшов до підвищення в центрі вівтарної части-
ни, але не піднявся на пишну кафедру, натомість ставши
врівень із парафіянами. Він поправив петлицю з мікрофо-
ном і лагідно всміхнувся.

— Доброго ранку, — пошепки звернувся він до всіх.

— Доброго ранку! — вигукнула паства.

Папа ще відійшов від вівтаря, наблизившись до людей.

— Щойно ми почули читання Євангелія від Марка, — по-
чав він, — і я сам обрав цей фрагмент, бо хотів би погово-
рити з вами про *прощення*.

Папа плавно підійшов до Авіли й спинився в проході
біля нього, ближче ніж на відстані витягнутої руки. Униз
він не дивився. Авіла нервово поглянув на Марка, а той збу-
джено кивнув.

— Нам усім непросто дається прощення, — звернувся па-
па до людей. — Адже бувають часи, коли переступи проти
нас здаються *непрощеними*. Коли в суто ненависницькому
акті хтось нищить безневинних людей, чи слід нам учинити
так, як учать деякі церкви, — підставити другу щоку?

У соборі запало гробове мовчання, і папа продовжив
іще тихіше:

— Коли антихристиянський екстреміст здетонував бом-
бу під час ранкової служби в Севільському соборі, загинули
ні в чому не винні матері й діти — як від нас можна чекати
прощення? Це акт *війни*. Війни не лише проти католиків.
Не лише проти християн. Це — війна проти Добра... про-
ти Самого *Бога*!

Авіла заплющив очі в намаганні стримати потік жахливих спогадів, але гнів і горе все одно стискали його серце. Воно переповнювалося гнівом — і раптом Авіла відчув на своєму плечі лагідну руку папи. Авіла розплющив очі, але папа на нього не дивився. Проте адмірал відчував: папа намагається його заспокоїти, додати йому впевненості.

— Не забуваймо й наш *Terror Rojo*¹, — вів далі папа, усе ще тримаючи руку на плечі адмірала. — Під час нашої Громадянської війни вороги Господа палили іспанські церкви й монастирі, убили понад шістсот священиків, катували сотні черниць... вони змушували сестер проковтнути свої вервиці, а потім гвалтували їх і скидали в шахти... — Папа помовчав, щоб люди повністю сприйняли його слова. — *Така* ненависть не зникає з часом. Натомість вона роздувається в глибині, набирає сили, щоб колись постати злоякісною раковою пухлиною. Друзі мої, я застерігаю вас: зло проковтне нас без решти, якщо ми не виступимо проти нього силою. Ми ніколи не переможемо зло, якщо нашим кличем стане «прощення».

«Він має рацію», — подумав Авіла, який на власному досвіді спізнав, що «м'яке» ставлення до порушення статуту — гарантія подальших порушень.

— Я переконаний, — продовжив папа, — що в деяких випадках прощення може обернутися *небезпекою*. Якщо ми *пробачимо* світове зло, то дамо йому дозвіл рости й ширитися. Коли ми на війну відповідаємо милосердям, то заохочуємо ворогів до подальшого насильства. Настає час, коли ми маємо зробити так, як Ісус, коли перекинув столи мініяйлів у храмі з криком: «Заберіть оте звідси!»

«Це правда!» — хотів крикнути Авіла, і всі парафіяни в лад закивали.

— Але чи ми діємо? — спитав папа. — Чи католицька церква в Римі діє так, як Ісус? Ні, вона цього не робить. Сьогодні перед нами одне з найчорніших зол світу — а ми зустрічаємо

¹ Червоний терор.

його лише нашим умінням пробачати, любити, співчувати. І таким чином ми дозволяємо — ні, ми *заохочуємо* — зло до поширення і зростання. У відповідь на нові й нові злочинства проти нас ми делікатно й політкоректно висловлюємо нашу стурбованість, нагадуємо одне одному, що зла людина є злою просто через важке дитинство, бідність, чи її озлобили несправедливість і страждання близьких людей — тож лиха людина не винна в тому, що вона така. Я кажу: *godí!* Зло — це зло! Нам *усім* нелегко в житті!

Парафіяни вибухнули оплесками — такого Авіла ще жодного разу не бачив під час католицької літургії.

— Я вирішив сьогодні вести мову про прощення, — продовжив папа, не знімаючи руки з плеча Авіли, — бо серед нас особливий гість. Я б хотів подякувати адміралові Луїсу Авілі за те, що він ушанував нас своєю присутністю. Він — поважний, неодноразово нагороджений орденами представник воїнства Іспанії, він у житті зіткнувся з таким злом, яке страшно уявити. Як і кожен з нас, він щосили намагався пробачити...

Не встиг Авіла й слова сказати, як папа вже почав детально й виразно переказувати парафіянам історію життєвої боротьби Авіли — втрату сім'ї під час терористичного акту, душевний занепад і алкоголізм, нарешті, невдалу спробу самогубства. Спочатку Авіла обурився на Марка за те, що той зловжив його довірою, але, слухаючи свою історію з вуст папи, раптом відчув дивне піднесення. Це було щось ніби визнання перед усім світом, що він, адмірал, опустився на саме дно — але залишився живим, врятований, можливо, чудом.

— Я б відзначив перед вами, — мовив папа, — що Бог втрутився в життя адмірала Авіли і врятував його... для високої мети.

Із цими словами пальмаріанський папа Інокентій XIV уперше розвернув голову й уважно подивився на Авілу. Глибоко посаджені очі Інокентія немов зазирнули просто в душу Луїса — і той відчув давно забуту насагу.

— Адмірале Авіла! — звернувся до нього папа. — Я переконаний: ваша трагічна втрата — не з тих, які людина може пробачити. Я не сумніваюся: гнів, який і далі нуртує у вашій душі, — ваше *праведне* бажання помсти — не треба гашувати, підставляючи другу щоку. Та цього й *не можна* робити! Ваш біль стане каталізатором вашого спасіння. Ми тут для того, щоб підтримати вас! Щоб любити вас! Щоб стати на ваш бік і допомогти перетворити ваш гнів на велику силу, яка захистить добро у світі! Хвала Господу!

— *Хвала Господу!* — відгукнулися миряни.

— Адмірале Авіла, — продовжив папа, уважніше дивлячись йому в очі, — яким є гасло іспанської Армади?

— *Pro Deo et patria!* — блискавично відповів Авіла.

— Саме так: За Бога і Вітчизну! Ми всі маємо честь бачити в цьому храмі орденоносного офіцера військового флоту, людину, яка вірно служила *Вітчизні!* — Папа замовк, а тоді трохи нахилився до Авіли. — Ну... а Богові?

Адмірал дивився в пронизливі очі папи й раптом відчув, як втрачає землю під ногами.

— Ваше життя не скінчено! — прошепотів йому папа. — Ваша справа ще не зроблена. *Ось чому* Бог порятував вас. Ви лише наполовину виконали свою присягу. Ви прислужилися Вітчизні — а Богові ще ні!

Авіла відчув себе так, наче в нього влучили з пістолета.

— Мир усім! — проголосив папа.

— *І духові твоєму!* — відказали парафіяни.

Авілу немов поглинуло ціле море підтримки й добрих побажань — нічого подібного в його житті ніколи ще не було. Він пильно вдивлявся в очі парафіян, але не бачив у них жодного сліду сектантського фанатизму, якого боявся, натомість у тих очах були оптимізм, добра воля і щире бажання робити Божу справу... саме те, чого, відчув Авіла, йому самому бракувало!

Відтоді з допомогою Марка і нових друзів Авіла почав вибиратися з бездонного провалля відчаю. Він повернувся до

регулярних тренувань, харчувався корисно, а головне — заново відкрив свою віру.

За кілька місяців, коли фізіотерапія вже завершилася, Марко подарував Авілі оправлену в шкіру Біблію, де виділив із десятків цитат.

Авіла поглянув на кілька з них:

ДО РИМЛЯН 13:4

А як ти чиниш зло, то бійся, бо не дарма меч носить; вона [влада] — Божий слуга, що відомщає і карає того, хто чинить зло.

ПСАЛОМ 94:1

О Боже, відплати, Господи;

о Боже, відплати, явився в сяйві!

2 ДО ТИМОТЕЯ 2:3

Отож, перенось труди й ти, як добрий воїн Христа Ісуса.

— Не забувайте, — з усмішкою сказав йому Марко, — коли зло здійснює голову у світі, Бог через кожного з нас по своєму діє, чинить Свою волю на землі. Прощення — не єдиний шлях до спасіння.

РОЗДІЛ 58

ConspiracyNet.com

ОСТАННІ НОВИНИ

ХТО Б ВИ НЕ БУЛИ — ПОВІДОМЛЯЙТЕ НОВУ ІНФОРМАЦІЮ!

Цього вечора небайдужий громадянин monte@iglesia.org надав надзвичайний обсяг інсайдерської інформації нашому сайту *ConspiracyNet.com*.

Дякуємо!

З огляду на те, що незнайомиць, який називає себе Монте, уже повідомив надзвичайно надійні, унікальні дані, ми з упевненістю звертаємося до нього зі скромним проханням:

МОНТЕ — КИМ БИ ВИ НЕ БУЛИ — ЯКЩО ВАМ ВІДОМО ЩО-НЕБУДЬ ПРО ЗМІСТ ЗІРВАНОЇ ПРЕЗЕНТАЦІЇ КІРША — БУДЬ ЛАСКА, НАПИШІТЬ НАМ!!

#звідкими

#кудимипрямуємо

Дякуємо.

Уся команда *ConspiracyNet*

РОЗДІЛ 59

Роберт Ленгдон обшукував останні полиці в бібліотеці Едмонда й занепадав духом. Надворі дедалі гучніше завивали у дві ноти сирени машин поліції, які зупинялися просто перед Касою Міла. Крізь маленькі віконця Ленгдон бачив спалахи мигалок.

«Ми у пастці, — зрозумів він. — Нам потрібен сорокасемизначний пароль — інакше виходу не буде!»

Та, на жаль, Ленгдон досі так і не побачив жодної поетичної книжки.

Полиці останнього стелажа були глибші, і там виявилась Едмондова колекція великоформатних видань. Ленгдон рухався понад стелажем, проглядав назви й бачив книги, які відображували пристрасть Кірша до всього найкрутішого і найновішого в сучасному мистецтві.

*SERRA... KOONS... HIRST... BRUGUERA... BASQUIAT...
BANKSY... ABRAMOVIĆ...*

Колекція різко уривалася — далі починалися маленькі книжки, і Ленгдон став придивлятися до них у надії знайти поетичну збірку.

«Нічого».

Книжки містили критику й коментарі до абстрактного мистецтва, і Ленгдон упізнав ті, які Едмонд давав йому почитати.

**НА ЩО ВИ ДИВИТЕСЬ?
ЧОМУ ВАША П'ЯТИРІЧНА ДИТИНА НЕ МОЖЕ ЗРОБИТИ
TAKE SAME
ЯК ВИЖИТИ СЕРЕД СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА**

«Усе намагаюся, насилу виживаю», — подумав Ленгдон і посунув далі. Обійшов ще одне ребро і став переглядати наступні полиці.

«Книги з модернізму... — міркував він. Уже з першого погляду Ленгдон зрозумів, що ця сукупність книг присвячена давнішому періоду. — Принаймні рухаємося назад у часі... до того мистецтва, яке я розумію».

Ленгдон швидко проглядав корінці: біографії, систематичні каталоги імпресіоністів, кубістів, сюрреалістів, які вражали світ у 1870—1960-х роках новим баченням мистецтва.

*VAN GOGH... SEURAT... PICASSO... MUNCH... MATISSE...
MAGRITTE... KLIMT... KANDINSKY... JOHNS... HOCKNEY...
GAUGUIN... DUCHAMP... DEGAS... CHAGALL... CÉZANNE...
CASSATT... BRAQUE... ARP... ALBERS...*

Цей стелаж закінчувався останнім архітектурним ребром, і Ленгдон пройшов далі — наступною секцією бібліотека завершувалася. Там, схоже, стояли книги про митців, яких Едмонд у присутності Ленгдона полюблив називати «школою мертвих білих зануд» — власне, це визначення стосувалося всіх, хто працював до середини XIX століття.

На відміну від Едмонда, Ленгдон серед старих майстрів почувався в рідній стихії.

*VERMEER... VELÁZQUEZ... TITIAN... TINTORETTO... RUBENS...
REMBRANDT... RAPHAEL... POUSSIN... MICHELANGELO... LIPPI...
GOYA... GIOTTO... GHIRLANDAIO... EL GRECO... DÜRER...
DA VINCI... COROT... CARAVAGGIO... BOTTICELLI... BOSCH...*

У тій останній частині бібліотеки найбільшим предметом була велика скляна вітрина під важким замком. Ленґдон зазирнув і побачив за склом давню скриньку, оббиту шкірою, — вона, вочевидь, ховала в собі велику стару книгу. Літери на скриньці ледве можна було вирізнити, однак Ленґдон побачив достатньо, щоб зрозуміти, що лежить усередині.

«Боже мій! — подумав він, розуміючи, чому ця книжка схована під замком, аби не потрапляти в руки випадковим гостям. — Вона, певне, коштує шалених грошей!»

Ленґдон знав: збереглися лічені примірники цього видання легендарного митця, і їхня цінність дуже висока.

«Не дивно, що Едмонд вклав свої гроші в цю книжку», — подумав він, згадуючи, що Едмонд колись говорив про цього британця як про «єдину людину домодерної доби, яка справді мала уяву». У цьому Ленґдон із Кіршем не погоджувався, але особливу симпатію Едмонда добре розумів. «Вони обидва з того самого тіста!»

Ленґдон присів і придивився до золотого тисненого напису: «Повне зібрання творів Вільяма Блейка».

«Вільям Блейк! — промовив про себе Ленґдон. — Едмонд Кірш межі вісімнадцятого і дев'ятнадцятого століть!»

Блейк був рідкісним генієм — різнобічним, активним світилом, чий малярський стиль настільки випередив свій час, аж дехто вважає, що Вільям зміг чарівним чином зазирнути в майбутнє у снах. Надзвичайно впізнавані його натхненні релігійні картини — зображення ангелів, демонів, сатани, Бога, міфічних істот, біблійні сюжети, а також пантеон божеств із духовних видінь митця.

«І так само як Кірш, Блейк радо кидав виклик християнству».

Ленґдона осяяло.

«Вільям Блейк!»

Він перевів подих.

Оскільки Блейк трапився професорові на очі серед сонму художників, то Ленґдон не одразу подумав про надзвичайно важливу грань його містичного дару.

«Адже Блейк не лише малював...

Блейк був плідним *поетом*!»

Серце Ленґдона закалатало. У своїх віршах Блейк висловлював революційні ідеї, за духом дуже близькі Едмондові. Власне, під найвідомішими висловами Блейка — із «сатанинських» творів на кшталт «Шлюбу Раю і Пекла» — Едмонд би охоче підписався.

УСІ РЕЛІГІЇ — ОДНЕ НЕМАЄ ПРИРОДНОЇ РЕЛІГІЇ

Ленґдон згадав, що Едмонд казав про свій улюблений рядок. «Він говорив Амбрі, що це “пророцтво”». Ленґдон розумів, що мало який поет у всій історії людства настільки заслуговує на звання пророка, як Вільям Блейк, який у 1790-х роках написав дві темні, похмурі поеми:

АМЕРИКА: ПРОРОЦТВО ЄВРОПА: ПРОРОЦТВО

У Ленґдона були примірники обох творів — елегантні репродукції поем в авторському рукописному оформленні, з ілюстраціями.

Ленґдон дивився на скриньку в шафі.

«Оригінали обох “пророцтв” Блейка мали б друкуватися як великоформатні ілюстровані тексти!»

З надією Ленґдон присів перед шафою, відчуваючи, що саме в тій скриньці й має бути розгадка, яку вони з Амброю шукають у цьому домі, — вірш, котрий містить пророчий рядок із сорока семи знаків. Єдиним питанням лишалось те, чи *позначив* Едмонд у який-небудь спосіб свій улюблений фрагмент.

Ленґдон потягнувся до ручки шафи.

Замкнено.

Кинув погляд на гвинтові сходи, гадаючи, чи не варто просто збігати нагору й попросити Вінстона перевірити твори Вільяма Блейка. Тепер уже сирен не було чути — натомість угорі торохтіли лопатями вертольоти, а на сходах будинку лунали голоси.

«Вони тут!»

Ленґдон придивився до шафи й звернув увагу на зеленкуватий відтінок сучасного музейного скла, захищеного від ультрафіолетових променів.

Він зняв піджак, накинув на скло, розвернувся і без вагання вдарив ліктем. Скло тихо хруснуло й розсипалося. Ленґдон обережно, щоб не порізатися, просунув руки в отвір і відімкнув шафу зсередини. Відчинив дверцята і обережно взяв шкіряну скриньку.

Не встиг Ленґдон навіть поставити скриньку на підлогу, як відчув: щось не те. «Вона занадто легка!» Таке враження, що повне зібрання Блейка майже невагоме.

Ленґдон поставив скриньку, обережно відчинив...

Як він і боявся — там нічого не було!

Важко дихаючи, він дивився в порожню скриньку. «І де ж, у чорта, поділася Едмондова книжка?!»

Професор уже збирався був закрити скриньку, аж раптом побачив, що до кришки щось приклеєно — елегантна картка кольору слонової кістки.

Ленґдон прочитав, що на ній написано.

Не вірячи власним очам, перечитав...

За мить професор Роберт Ленґдон мчав спіральними сходами на дах.

Тим часом на другому поверсі королівського палацу в Мадриді керівник служби електронної безпеки Суреш Бхалла тихо походжав апартаментами принца Хуліана. Відшукавши цифровий сейф у стіні, він ввів екстрений код.

Сейф відчинився.

Усередині Суреш знайшов два телефони — захищений смартфон принца Хуліана, випущений спеціально для палацу, і айфон, який, розважив він, найімовірніше, належав єпископові Вальдеспіно.

Суреш схопив айфон.

«Що, я справді це роблю?»

Знову перед його очима з'явилося повідомлення від monte@iglesia.org.

я хакерським шляхом отримав доступ до sms

Вальдеспіно.

він має небезпечні секрети.

палацу потрібно отримати доступ до його повідомлень.

негайно.

Суреш замислився, які ж таємниці можуть виявитися в повідомленнях єпископа... і чому інформатор вирішив застерегти про це палац.

«Може, хоче, щоб у палаці ніхто не постраждав?»

Суреш знав лише те, що якщо там міститься інформація про загрозу королівській родині, то він мусить до неї доступитися.

Він уже гадав, що треба надіслати запит на судовий ордер для доступу до айфона, але з огляду на репутаційні ризики й тривалу тяганину ця дія була недоречна. На щастя, Суреш мав значно тихіші й дієвіші методи.

Він натиснув кнопку на телефоні Вальдеспіно — екран засвітився.

Захищено паролем.

«Це ми запросто!»

— Добридень, *Siri*, — сказав Суреш до телефону. — Котра година?

Програма *Siri* показала годинник, хоча телефон і далі був заблокований. У меню годинника Суреш проглянув прості команди: створити нову часову зону, попросити поділитися часовою зоною через SMS, додати фото... а тоді замість того, щоб надіслати повідомлення, знову натиснув кнопку телефону.

Клац.

Телефон розблокувався.

«Прості хакерські штучки з *YouTube!*» — подумав Суреш, сміючись, що господарі айфонів досі щиро покладаються на силу паролів.

Тепер, маючи цілковитий доступ до телефону Вальдеспіно, Суреш відкрив додаток *iMessage*, передчуваючи, що має відновити видалені повідомлення Вальдеспіно фокусом із бекапом у хмарі *iCloud*, зробивши так, щоб каталог перебудувався.

Звичайно, він виявив, що в єпископа не збережено жодних повідомлень.

Окрім одного. Кілька годин тому надійшло одне вхідне з прихованого номера.

Суреш відкрив його і прочитав три рядки. На мить йому здалося, що він марить.

«Такого не може бути!»

Суреш перечитав повідомлення. Текст повністю доводив причетність Вальдеспіно до зради та обману неймовірних масштабів.

«А самовпевненість яка!» — подумав Суреш, вражений, що літня духовна особа почувається настільки недоторканою, що спокійно надсилає таке електронними каналами.

«Якщо це набуде розголосу...»

Суреш здригнувся й помчав униз шукати Моніку Мартін.

РОЗДІЛ 60

Гвинтокрил *EC145* низько летів над містом, і агент Діас дивився на розсип вогнів унизу. Попри пізню годину, у більшості квартир блимали екрани телевізорів і комп'ютерів, так що місто бралось легким блакитним маревом.

«Увесь світ дивиться!»

Від цього Діасові було не по собі. Він відчував, як ця шалена ніч набирає обертів, і переймався, що все несеться до зовсім уже неприйнятного завершення.

Перед ним агент Фонсека щось вигукував і показував уперед. Діас кивнув, одразу помітивши ціль.

«Як тут не помітити!»

Пульсування багатьох поліційних мигалок було видно здалеку.

«Боже поможи!»

Як і боявся Діас, Каса Міла була оточена машинами барселонської поліції. Вона зреагувала на анонімне повідомлення, озвучене Монікою Мартін на прес-конференції при палаці.

«Роберт Ленгдон викрав майбутню іспанську королеву!

Палацові потрібна допомога громадськості».

«Нахабна брехня, — думав про це Діас. — Я на власні очі бачив: вони тікали з музею разом!»

Хитрість Мартін спрацювала й запустила надзвичайно небезпечну гру. Влаштувати полювання за участі місцевої поліції — річ небезпечна, і то не лише для Роберта Ленгдона, а й для нареченої принца, яка може потрапити під випадкову кулю якого-небудь місцевого поліціанта-аматора. Якщо потрібно зберегти життя і здоров'я майбутньої королеви, то це робиться зовсім не так.

«Командор Гарса ніколи не довів би ситуацію до такого!»

За що заарештували Гарсу, для Діаса було цілковитою загадкою. Він не сумнівався: звинувачення командора такі самі фальшиві, як і Ленгдона.

Однак Фонсека відповів на дзвінок і взявся виконувати наказ.

«Наказ, відданий кимось вищим за Ґарсу!»

Вертолiт наближався до Каси Міла, й агент Діас окинув оком територію і виявив: саджати машину немає де. І широку вулицю, і невелику площу на розі перед будинком заповнили автівки медіакомпаній, поліції, юрми роззяв.

Діас поглянув на славнозвісний дах будівлі — хвилясту фігуру з виткими переходами і сходами, звідки відкривався захопливий краєвид на Барселону... і на два двори-колодязі глибиною по дев'ять поверхів.

«Тут теж не сядеш».

Крім нерівного рельєфу, дах також охороняли ґаудівські димарі, схожі на якісь футуристичні шахові фігури — вартових у шоломах, які, подекують, справили таке враження на режисера Джорджа Лукаса, що він на цей взірець зробив шоломи своїх страшних штурмовиків у «Зоряних війнах».

Діас обвів оком близькі будівлі, шукаючи місця для посадки, аж тут раптом помітив дещо на даху Каси Міла.

Серед великих фігур стояла маленька постать.

Хтось тримався за поруччя на краю даху, якась людина в білому, яскраво підсвічена прожекторами знизу. На мить це видовище нагадало Діасові, як він бачив Папу Римського на балконі над площею Святого Петра, коли понтифік звертався до людей.

Але то був не папа.

То була красива жінка в дуже знайомій білій сукні.

—————

Амбра Відаль за прожекторами нічого не бачила, але чула лопотіння вертольотного гвинта й розуміла: часу обмаль. У відчаї жінка перекилилася через поруччя й спробувала докричатися до юрби внизу.

Але її слова потонули у звуках двигуна.

Вінстон передбачав, що прожектори медіакомпаній разом з відеокамерами наведуться на Амбру, щойно вона опиниться на краю даху. І справді, саме це й сталось — однак Амбра бачила, що план Вінстона зазнає краху.

«Вони мене не чують!»

Дах Каси Міла був занадто високий, а внизу стояли шум і галас. Ще й зараз усе перекривало гудіння гвинтокрила.

— Мене *не* викрадали! — знову крикнула Амбра на весь голос. — Заява з палацу щодо Роберта Ленгдона — хибна! Я — *не* заручниця!

«Ви — майбутня королева, — кілька хвилин тому нагадав їй Вінстон. — Якщо ви накажете припинити це полювання, то всі зупиняться. Якщо зробите якусь заяву — сплутаєте їм усі карти. Ніхто не знатиме, кого слухати!»

Амбра розуміла: Вінстон має рацію, але її слова тонули в галасі юрби й лопотінні гвинта.

Раптом з неба пролунало оглушливе виття. Амбра відсахнулася від поруччя. Вертоліт підлетів і завис у повітрі просто перед нею. З широко відчинених дверцят на неї дивилися два знайомі обличчя — агенти Фонсека й Діас.

Амбра жажнулася: агент Фонсека підняв якийсь пристрій, націливши його просто на її голову. На мить Амбру паралізувала химерна думка: «Хуліан хоче моєї смерті. Я не народжу йому спадкоємця. Єдиний спосіб урятуватися від наслідків цих заручин — убити мене!»

Амбра, хитаючись, відступила далі від того страшного предмета, стискаючи в одній руці телефон Едмонда, а другою намагаючись утримати рівновагу. Але там, де вона очікувала відчуті під ногою твердий цемент, виявилося провалля. Звиваючись усім тілом, Амбра намагалася втриматись на ногах — але не змогла і впала на бік на коротких сходах.

Вона візалася в цементну підлогу лівим ліктем — а тоді й усім боком. Однак болю Амбра Відаль не відчувала. Уся її увага була прикута до того, що вилетіло з її руки, — бірюзового телефона Едмонда.

«Боже мій, ні!»

Амбра дивилася, як пристрій ковзнув підлогою до краю, під поруччя над дев'ятиповерховим двором-колодязем. Жінка спробувала його зловити — але телефон проскочив туди й покотився в прірву.

«Наш зв'язок із Вінстоном!..»

Амбра підхопилася, але опинилася біля поруччя лише тоді, коли телефон уже, перевертаючись, летів до елегантної брукувочки двору — відтак із дзенькотом розлетівся блискучими бризками скла й металу.

Мить — і Вінстон пропав.

—————

Стрибаючи через дві сходинки, з вежі на дах Каси Міла вибіг Ленгдон. Він опинився в оглушливому вирі. Низько над будинком завис вертоліт, Амбри ніде не було видно.

Немов у тумані, Ленгдон роззирався. Де ж вона? Він уже й забув, який чудернацький цей дах: криві парапети... круті сходи... ліпні солдати... бездонні провалля...

— Амбро!

Він побачив її — і його поймав жах. Амбра Відаль лежала на краю майданчика над внутрішнім двором.

Ленгдон кинувся до неї — і тут повз його голову просвисіла куля і врзалася в цемент за його спиною..

«Господи!»

Ленгдон упав на коліна й сповз нижче — і над ним просвистіли ще дві кулі. Спочатку він думав, що стріляють із вертольота, але коли наблизився до Амбри, то побачив: з іншої вежі на дах вибігає загін озброєних поліцейських.

«Вони хочуть мене вбити, — зрозумів він. — Вони думають, що я викрав майбутню королеву!» Схоже, з даху вона не змогла до них докричатися.

Ленгдон подивився на Амбру, яка тепер була в десятиох метрах від нього, і злякався: з її руки йшла кров. «О Боже, її поранили!» Над головою в нього просвистіла ще одна

куля — а тим часом Амбра вчепилася в поруччя над двором і намагалася встати.

— Не вставай! — крикнув Ленгдон, підбіг до Амбри й за-тулив її собою. Він подивився на потужних «штурмовиків», які мовчазними охоронцями оточували дах.

Над головою оглушливо гуло, налетів різкий вітер: вертоліт знизився й завис над бездонним двором, опинившись між ними й поліцією.

— *iDejen de disparar!* — пролунало з гелікоптера. — *iEnfunden las armas!*¹

Просто перед Ленгдоном і Амброю агент Діас стояв у зігну-тій позі, висунувшись із відчинених дверей кабіни. Однією ногою він упирався в полоз і простягав їм руку.

— Сідайте! — крикнув він.

Ленгдон відчув, як здригнулася Амбра.

— ЗАРАЗ ЖЕ! — Діас намагався перекричати мотор.

Агент показав на поруччя, закликаючи професора підня-тися туди, схопити його за руку й через провалля стрибну-ти у вертоліт.

Ленгдон довгу мить вагався.

Діас відібрав у Фонсеки рупор і крикнув просто у вуха Ленгдонові:

— ПРОФЕСОРЕ, НЕГАЙНО СІДАЙТЕ У ВЕРТОЛІТ! МІСЦЕВА ПОЛІЦІЯ МАЄ НАКАЗ ВАС ЗАСТРЕЛИТИ! МИ ЗНАЄМО: ВИ НЕ ВИКРАДАЧ! НАМ ПОТРІБНО, ЩОБ ВИ НЕГАЙНО СІЛИ В НАШ ВЕРТОЛІТ — ДОКИ НІКОГО НЕ ВБИТО!

РОЗДІЛ 61

Під шаленим вітром Амбра відчула, як руки Ленгдона підіймають її і підводять до простягнутої з завислого в повітрі вертольота руки агента Діаса.

¹ Припинити вогонь! Сховати зброю!

Жінка бачила все як крізь туман і не мала сил опиратися.
 — У неї кров! — крикнув Ленгдон, вилазячи на борт за нею.
 Раптом гвинтокрил метнувся вгору від хвилястого даху, залишивши внизу загін ошелешених поліцейських, які проводжали його поглядами.

Фонсека зачинив двері й пішов наперед, до пілота. Діас обережно наблизився до Амбри й оглянув її руку.

— Це просто подряпина... — машинально промовила вона.

— Зараз принесу аптечку. — Діас пішов углиб салону.

Ленгдон сидів навпроти Амбри, обличчям назад. Коли вони раптом опинилися сам на сам, він зустрівся з нею поглядом і з полегшенням усміхнувся:

— Як я радий, що ти жива!

Амбра слабко кивнула у відповідь, але не встигла йому подякувати, як Ленгдон нахилився до неї і схвилювано прошепотів:

— Здається, я знайшов того самого таємничого поета! Це *Вільям Блейк*. Його повне зібрання є не лише в бібліотеці Едмонда... а у Блейка в поезії багато *пророцтв*! — Ленгдон простягнув руку. — Можна мені телефон Едмонда — попросу Вінстона пошукати в Блейка сорокасемизначний рядок!

Амбра подивилася на простягнуту очікувально долоню Ленгдона — і відчула гірку провину. Вона взяла його за руку.

— Роберте, — важко зітхнула вона, — у нас немає телефона Едмонда. Він упав з даху...

Ленгдон подивився на неї, й Амбра помітила, як він зблід. «Пробач, Роберте». Вона бачила, як він гарячково обмірковує цю новину і намагається зрозуміти, що зараз для них означає втрата Вінстона.

У рубці Фонсека кричав у телефон.

— Підтверджую! Обоє в нас на борту, в безпеці. Готуйтеся до транспортування до Мадрида. Я зв'яжусь з палацом і попереджу...

— Не турбуйтеся! — крикнула агентів Амбра. — Я в палац не лечу!

Фонсека затулив слухавку рукою, розвернувся й подивився на неї.

— Ні, звичайно, ви *летите*! Мені сьогодні наказували тримати вас у безпеці. Вам не слід було нас залишати. Вам пощастило, що я зміг вас врятувати.

— *Врятувати?! —* вигукнула Амбра. — Якщо це було *рятування*, то воно було необхідне лише тому, що з палацу поширювали нісенітницю, ніби професор Ленгдон мене викрав, — а ви самі знаєте, що це не так! Чи справді принц Хуліан у такому відчайдушному становищі, що готовий ризикнути життям ні в чому не винної людини? Не кажучи вже про *моє* життя?

Фонсека суворо глянув на неї і розвернувся.

І тут саме підійшов Діас із аптечкою.

— Сеньйорито Відаль, — сказав він, сідаючи біля неї. — Прошу зрозуміти: наш порядок сьогодні дуже порушив арешт командора Гарси. Однак я дуже хочу, щоб ви знали: принц Хуліан *ніяк* не пов'язаний із тією прес-конференцією, яка була коло палацу. Власне, ми навіть не можемо стверджувати, чи принц узагалі знає, що зараз відбувається. Ми понад годину не можемо зв'язатися з ним.

Як це?

Амбра уважно подивилася на агента.

— Де він?

— Його теперішнє місце перебування невідоме, — сказав Діас, — але до того сьогодні ввечері він недвозначно дав нам зрозуміти, що хоче, аби ви були *в безпеці*.

— Якщо це так, — мовив Ленгдон, виринувши з задуми, — то доправляти сеньйориту Відаль зараз до палацу буде фатальною помилкою.

Фонсека різко розвернувся.

— Що ви сказали?!

— Я не знаю, хто вам зараз віддає накази, шановний, — сказав Ленгдон, — але якщо принц *щиро* бажає своїй нареченій добра, то раджу уважно мене послухати.

Професор помовчав, а тоді з притиском продовжив:

— Едмонда Кірша вбили, щоби про його відкриття ніхто не дізнався. І той, хто змусив його замовкнути, не зупиниться, доки не завершить свою справу.

— Він уже все завершив, — буркнув Фонсека. — Едмонд мертвий.

— А його відкриття — ні, — сказав Ленґдон. — Презентація Едмонда цілком навіть жива і все ще *може* бути оприлюднена.

— То ось навщо ви прийшли в його квартиру! — втрутився Діас. — Ви хотіли її оприлюднити!

— Саме так, — мовив Ленґдон. — І *тому* на нас полюють. Уже не знаю, хто придумав заяву, ніби Амбру викрали, але, без сумніву, він відчайдушно намагався нас зупинити. Тож якщо ви з *тих* — з отих, хто хоче назавжди приховати відкриття Едмонда, — тоді можете просто викинути нас із сеньйоритою Відаль за борт, поки ще маєте змогу.

Амбра подивилася на Ленґдона, як на божевільного.

— *Але!* — продовжив Ленґдон. — Але якщо ви присягнули як агенти Королівської гвардії захищати королівську родину, зокрема й майбутню королеву Іспанії, то вам слід усвідомити: сеньйориті Відаль саме зараз набагато небезпечніше перебувати в палаці, де зробили таку заяву, через яку її ледь не вбили!

Ленґдон сунув руку в кишеню й витяг елегантну картку кольору слонової кістки з покриттям під льон.

— Раджу вам відвезти нас за адресою, вказаною тут!

Фонсека взяв картку, придивився і насунив брови:

— Ну це ж безглуздо!

— Там навколо загорожа, — промовив Ленґдон. — Ваш пілот може підлетіти, спустити нас чотирьох — і полетіти геть до того, як хтось узагалі зрозуміє, що ми там. Я знаю того, хто там за все відповідає. Ми можемо переховатися, і ніхто про це не здогадається, доки дамо всьому раду. А ви можете піти з нами.

— Я б почувався безпечніше у військовому ангарі в аеропорту.

— Ви серйозно готові довіряти військовим, якими, можливо, керує той, хто ледь не домігся смерті сеньйорити Відаль?

Кам'яне лице Фонсеки не змінило виразу.

Думки Амбри кидалися на всі боки, вона намагалася зрозуміти, що ж написано на картці. «Куди зібрався Ленгдон?» Раптова наполегливість професора наводила на думку, що йдеться не просто про її безпеку. Вона відчувала, що до нього повернувся оптимізм: схоже, він не здався і якимось чином готовий шукати способу запустити презентацію Едмонда.

Ленгдон узяв картку у Фонсеки й передав Амбрі.

— Це я знайшов у бібліотеці Едмонда.

Амбра придивилася до картки й одразу зрозуміла, що це таке.

Такі елегантні картки-розписки куратори музею дають приватним особам, коли позичають у них якусь річ із особистої колекції. За традицією ці «розписки» друкуються у двох екземплярах: одна ставиться в музеї біля експоната на знак подяки господареві, а друга лишається в господаря як гарантія повернення речі.

«Отже, Едмонд позичив комусь зібрання творів Блейка?»

Картка свідчила, що Едмондова книжка хіба що на кілька кілометрів віддалилася від його барселонської квартири.

ПОВНЕ ЗІБРАННЯ ТВОРІВ
ВІЛЬЯМА БЛЕЙКА

З приватної бібліотеки
ЕДМОНДА КІРША

Позичено
БАЗИЛІКОЮ СВЯТОГО СІМЕЙСТВА

*Каррер де Майорка, 401
08013 Барселона, Іспанія*

— Не розумію, — сказала Амбра. — З якої речі відомий атеїст позичив книжку *церкві*?

— Це ж неабияка церква, — відказав Ленгдон. — Це найзагадковіший шедевр Гауді... — Він вказав за вікно вдалину. — І скоро буде найвищим храмом Європи.

Амбра розвернулася й подивилася на північ. Удалині в оточенні кранів, риштувань і будівельних прожекторів сяяли незавершені ажурні шпилі Сагради Фамілії, немовби океанські губки тягнулися з дна до світла.

Понад століття суперечлива базиліка Святого Сімейства Гауді продовжує будуватися виключно на пожертви вірян. Традиціоналісти критикують її моторошну органічність і «біоміметичний дизайн», а модерністи палко вихваляють плинність її «гіперболоїдних» форм, які відображують природний світ.

— Справді, вона незвичайна, — сказала Амбра, знову розвернувшись до Ленгдона, — але все-таки це католицька церква! А Едмонда ти знаєш...

—————

«О так, я знаю Едмонда! — подумав Ленгдон. — Знаю досить, щоб розуміти: він вважає, що в Саграді Фамілії є свої таємна мета і символізм, які виходять за межі християнства».

Відтоді, як у 1882 році заклали підмурівки незвичайного храму, почали ходити всілякі чутки про таємний код його дверей, інопланетну природу гелікоїдних колон, сповнених символів фасадів, математику різьблень і їх магичні квадрати, страшну «скелетоподібну» конструкцію, дуже схожу на перекручені кістки й сполучні тканини.

Ленгдон про ці теорії, звичайно, знав, але не особливо в них вірив. Однак за кілька років до того Едмонд здивував Ленгдона, зізнавшись, що є одним із дедалі численніших фанатів Гауді, які таємно вірять, що Саграда Фамілія задумана не зовсім як християнська церква, — можливо, навіть як містичний храм науки й сил природи.

Ленґдон вважав, що ця гіпотеза мало ймовірна, й нагадував Едмондові, що Гауді був ревним католиком, про якого у Ватикані були такої високої думки, що назвали Божим архітектором і навіть розглядали можливість його беатифікації. Незвичайна символіка базиліки, запевняв Кірша Ленґдон, є просто незвичайним модерністським трактуванням християнської символіки.

Едмонд на це тільки стримано усміхнувся, наче зберігав таємницю, якою ще не був готовий поділитися.

«Ще один секрет Кірша, — думав тепер Ленґдон. — Як і його таємна боротьба з раком».

— Навіть якщо Едмонд справді позичив їм книжку, — продовжила Амбра, — і навіть якщо ми її знайдемо, то, гортаючи, все одно не відшукаємо того рядка. Не міг же Едмонд ставити позначки в безцінному рукописі.

— Амбро, — м'яко всміхнувся Ленґдон, — поглянь на зворот картки.

Вона подивилася на картку, перевернула, прочитала напис на другому боці.

Не вірячи своїм очам, перечитала.

І коли знову поглянула на Ленґдона, то в її очах зажеврила надія.

— Як я й казав, — усміхнувся Ленґдон, — нам варто летіти туди!

Але радість Амбри розвіялася так само швидко, як і з'явилася.

— Однаково є проблема. Навіть якщо ми знайдемо пароль...

— Я розумію, ми втратили телефон Едмонда, тож не можемо зв'язатися з Вінстоном.

— Саме так.

— Гадаю, це теж можна владнати.

Амбра скептично примружилася:

— Тобто?

— Нам просто треба знайти *самого* Вінстона — той комп'ютер, який зробив Едмонд. Якщо ми не можемо зв'язатися

з Вінстоном опосередковано, то треба вийти на Вінстона *прямо!*

Амбра подивилася на нього, як на божевільного.

Ленгдон продовжив:

— Ти казала, що Едмонд створив Вінстона в таємному місці.

— Але ж воно може бути будь-де на Землі!

— Ні. Воно в Барселоні. Воно *має бути* тут. У Барселоні Едмонд жив і працював. А штучний інтелект — це один із його найновіших проектів, тож варто думати, що Едмонд зробив Вінстона *тут*.

— Роберте, навіть якщо це й так, це ж голка в копиці сіна. Барселона *величезна*. Це просто неможливо...

— Я можу знайти Вінстона, — сказав Ленгдон. — Я цього певен!

Він усміхнувся й поглянув униз на вогні міста.

— Може, це й звучить як шаленство, але, поглянувши на Барселону згори, я дещо зрозумів...

Дивлячись у вікно, він замовк.

— Можна докладніше? — зацікавившись, спитала Амбра.

— Я б мав це раніше побачити! — мовив він. — У Вінстоні щось є, якась інтрига, що мені не дає спокою всю ніч. Здається, я здогадався...

Ленгдон обережно поглянув на агентів Гвардії й упівголоса звернувся до Амбри:

— Ти готова просто повірити мені? Я переконаний, що зможу знайти Вінстона. Але річ у тому, що Вінстон без пароля нам нічим не допоможе. Наразі треба знайти рядок. Саграда Фамілія — наш великий шанс!

Амбра уважно подивилася на Ленгдона. Тоді здивовано кивнула, розвернулася до переднього сидіння й гукнула:

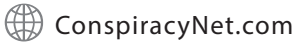
— Агента Фонсека! Будь ласка, скажіть пілотові просто зараз відвезти нас до Сагради!

Фонсека розвернувся й люто подивився на неї.

— Сеньйорито Відаль, я ж казав вам, у нас наказ...

— Агента Фонсека, — перебила його майбутня іспанська королева, дивлячись йому просто в очі. — Везіть нас до Сагради Фамілії — або ж *моїм* першим наказом стане звільнити вас!

РОЗДІЛ 62

ConspiracyNet.com

ОСТАННІ НОВИНИ

УБИВЦЯ-СЕКТАНТ!

Ми маємо нове повідомлення від monte@iglesia.org: убивця Едмонда Кірша — член ультраконсервативної таємничої християнської секти, відомої як *пальмаріанська церква*!

Луїс Авіла вже понад рік закликає до секти нових прибічників онлайн, і належність до релігійно-військової організації пояснює татуювання на його долоні.

Цей франкістський символ часто використовується пальмаріанською церквою. Як пише національна газета *El País*, секта визнає власного «папу» й канонізувала кількох безжальних лідерів, як-от Франсіско Франко й Адольф Гітлер!

Не вірите нам? Погугліть.

Усе почалося з містичного видіння.

1975 року страховий брокер Клементе Домінгес-і-Ґомес, за власним твердженням, бачив видіння, у якому його висвятив на папу Сам Ісус Христос. Відтак

Клементе прийняв ім'я Григорія XVII, відрікся від Ватикану й призначив власних кардиналів. Не визнаний Римом новий антипапа зібрав тисячі послідовників і чималі багатства, на які зміг збудувати церкву-твердиню, поширювати свої ідеї за межі країни й рукоположити сотні пальмаріанських єпископів по всьому світу.

Схизматична пальмаріанська церква й нині має той самий головний осередок в Іспанії — обнесений потужними мурами комплекс під назвою Гора Христа-Царя в Пальмар-де-Троя. Ватикан не визнає пальмаріан, але секта й далі приваблює нових і нових парафіян з числа ультраконсервативних католиків.

Незабаром читайте продовження новин про цю секту, а також про єпископа Антоніо Вальдеспіно, який видається причетним до сьогоднішньої змови.

РОЗДІЛ 63

«**Н**у що ж, я вражений!» — подумав Ленгдон. Кількома словами й потужним тоном Амбра просто-напросто змусила команду вертольота EC145 розвернути машину й летіти до базилики.

Коли вони знизилися й рухалися над дахами міста, Амбра розвернулася до агента Діаса, вимагаючи в нього телефон, аби зробити дзвінок. Той неохоче дав. Амбра швидко відкрила браузер і проглянула заголовки новин.

— От чорт! — прошепотіла вона. — Ну я ж намагалася докричатися до журналістів, що мене *не* викрадали. А ніхто не чув!

— Може, просто ще в мережу не виклали? — припустив Ленгдон. «Адже все сталося якихось десять хвилин тому».

— У них було досить часу, — відказала вона. — Я бачу відео, де ми летимо від Каси Міла.

«Що, вже?!» — іноді Ленґдонові здавалося, що світ обертається занадто швидко. Ще на його пам'яті останні новини друкували на папері і вкидали у скриньку наступного ранку.

— До речі, — з легкою усмішкою сказала Амбра, — схоже, ми з тобою — хіт новин!

— Розумію: не треба було мені тебе викрадати! — іронічно відказав він.

— Не смішно! Ну принаймні ми — новина номер один. — Вона дала телефон професорові. — Ось поглянь.

Ленґдон подивився на екран і побачив сторінку *Yahoo!* з традиційною першою десяткою новин. Найпопулярніша мала такий заголовок:

1 «Звідки ми?» / Едмонд Кірш

Схоже, презентація Едмонда заохотила весь світ замислитися над цим питанням і його обговорювати. «Едмондові було б приємно», — подумав Ленґдон, але коли він натис на лінк і побачив перші десять заголовків, то зрозумів, що поквапився з висновком. Топ-10 теорій були історіями про створення світу й інопланетян.

«Едмонд би вжахнувся!»

Одна з найбільш відомих і некрасивих ситуацій подібного плану сталася в колишнього учня Ленґдона на громадському форумі «Наука і духовність», де Едмонд у якийсь момент просто не витримав, сплеснув руками й пішов зі сцени, вигукнувши: «Ну неже розумні люди не можуть говорити про своє походження, не згадуючи Бога чи довбучих інопланетян?!»

Ленґдон усе дивився в телефон, доки йому трапилося на перший погляд безкривдне посилання на *CNN Live*: «Що ж відкрив Кірш?»

Він пішов за тим посиланням і став дивитися відео, показуючи його й Амбрі. Збільшив звук, і обоє схилилися над екраном, щоб чути голоси за лопотінням гвинта.

З'явилася ведуча. Ленґдон останніми роками не раз бачив її в ефірі.

— Зараз до нас завітав астробіолог NASA доктор Гріффі́н Беннетт, — промовила вона, — який має деякі думки щодо загадкового революційного відкриття Едмонда Кірша. Вітаю вас, докторе Беннетт.

Гість, який виявився бороданем в окулярах у тонкій металевій оправі, поважно кивнув.

— Дякую. По-перше, маю сказати, що я особисто був знайомий з Едмондом. Маю надзвичайну повагу до його інтелекту, творчого мислення, відданості справі прогресу й новацій. Його вбивство стало жакхливим ударом по науковій спільноті, і, сподіваюсь, після цього боягузливого злочину інтелектуали світу об'єднають зусилля проти небезпек фанатизму, упередженого мислення, проти тих, хто насильством, а не фактами й доказами намагається захищати свої переконання. Я всією душею надіюся, що чутки, ніби хтось сьогодні намагається все ж донести відкриття Едмонда до людей, правдиві!

Ленґдон поглянув на Амбру:

— Певне, це про нас!

Вона кивнула.

— Багато людей солідарні з вами в цих сподіваннях, докторе Беннетт, — мовила ведуча. — Чи не могли б ви розповісти нам, що саме ви думаєте: яке може бути відкриття Едмонда Кірша?

— Як спеціаліст із питань космосу, — продовжив доктор Беннетт, — відчуваю, що треба почати з загального твердження... яке, мені здається, Едмонд Кірш би оцінив. — Учений подивився просто в камеру. — Коли мова заходить про позаземне життя, — почав він, — то в цій царині існує безліч псевдонаукових ідей, теорій змови і просто шалених фантазій, які заважають чітко й правильно бачити суть. Тож, аби не було непорозумінь, кажу одразу: кола на полях зроблені людьми спеціально. Відео розтину інопланетян —

це фальшивка. Жодній корові інопланетяни шкоди не завдавали. Розвельська летюча тарілка — це урядовий метеозонд під назвою проект «Могул». Єгиптяни збудували Великі піраміди без позаземних технологій. І головне, всі повідомлення про викрадення інопланетянами виявилися нахабною брехнею.

— Як ви можете бути цього певні, докторе? — спитала ведуча.

— Річ у простій логіці, — дещо роздратовано мовив професор, розвертаючись до неї. — Форма життя, якій вистачило розуму пересуватися на відстані багатьох світлових років у міжзоряному просторі, не дізнається нічого нового, оглядаючи задній прохід якого-небудь канзаського фермера. Так само подібній формі життя не потрібно набувати вигляду рептилій, хитрощами потрапляти в уряди держав і захоплювати владу над планетою. Формі життя, яка змогла *долетіти* до Землі, не були б потрібні тонкощі й хитрощі, аби захопити владу над нами.

— Звучить дуже тривожно! — нервово розсміялася ведуча. — А як це пов'язане з вашими думками щодо відкриття містера Кірша?

Чоловік важко зітхнув.

— На моє серйозне переконання, Едмонд Кірш збирався оголосити, що знайшов чіткий доказ того, що життя зародилося *в космосі*.

Ленгдон одразу відчув скептицизм, знаючи ставлення Кірша до теми позаземного життя на Землі.

— Дивовижно, а чому ви так гадаєте? — запитала ведуча.

— Космічне походження життя — це єдине раціональне пояснення. У нас уже є неспростовні докази, що планети можуть обмінюватися матерією. У нас є зразки з Венери й Марса, а також сотні зразків, джерело яких ми точно назвати ще не можемо, які свідчать на користь того, що життя у формі мікробів потрапило на Землю з метеоритами й тут еволюціонувало.

Ведуча кивнула, уважно його слухаючи.

— Але чи ця теорія про мікробів, які потрапили на Землю з космосу, не є вже відомою кілька десятиліть, але без доказів? Як, на вашу думку, такий геній, як Едмонд Кірш, міг би *довести* її, адже ця теорія належить радше до царини астробіології, а не комп'ютерних наук?

— Ну, це доволі логічно, — відказав доктор Беннетт. — Найкращі астрономи вже десятиліттями попереджали людство, що єдина можливість довготривалого виживання для нас полягає в тому, щоб залишити цю планету. Земля вже пройшла половину свого життєвого циклу, а Сонце колись перетвориться на червоного гіганта й поглине нас. Якщо, звичайно, ми переживемо ближчі загрози зіткнення з велетенським астероїдом чи великого вибуху гамма-променів. Для цього ми вже плануємо зовнішні поселення на Марсі, а потім можна буде переселитися в глибший космос, шукаючи для себе нову планету. Звичайно, то був би масштабний план, і якби ми знайшли спосіб якось простіше забезпечити собі виживання, то одразу зайнялися б його втіленням.

Доктор Беннетт ненадовго замовк.

— І, можливо, *існує* простіший спосіб. От якби ми змогли запакувати людський геном у маленькі капсули й відправити мільйони їх у космос, сподіваючись, що котрась десь проросте й дасть людству життя на іншій планеті? Такої технології ще не існує, але ми розглядаємо й цю стратегію виживання людства. І якщо ми, люди, думаємо над таким «засівом життя», то й більш розвинені форми життя також могли так чинити.

Тепер Ленгдон уже думав, що доктор Беннетт викладає власну теорію.

— З огляду на це, — продовжив він, — я вважаю, що Едмонд Кірш, можливо, відкрив якийсь інопланетний слід — фізичний, хімічний чи, не знаю, цифровий, — який *доводить*, що життя на Землі було посіяно з космосу. Маю відзначити, що ми з Едмондом мали доволі запальну дискусію

щодо цього кілька років тому. Йому не подобалася теорія про космічних мікробів, бо він, як і багато людей, вважав, що генетичний матеріал не може пережити смертельних доз радіації й таких температур, з якими зіткнеться дорогою до Землі. Особисто я вважаю цілком вірогідним, що «насіння життя» могло бути в особливих захисних контейнерах, призначених для того, щоб населити космос у ході особливої штучної панспермії.

— Зрозуміло, — дещо нервово відгукнулася ведуча, — проте якщо хтось виявив, що людей прислали в капсулі з космосу, це означає, що ми у всесвіті не самі... Але також значно більш неймовірну річ...

— Так? — Доктор Беннетт уперше за весь ефір усміхнувся.

— Це означає, що *прислали їх...* такі, як ми... *люди!*

— Так, я спочатку дійшов такого самого висновку, — сказав учений і замовк. — Але Едмонд мене виправив. Він указав мені на помилку.

Ведучу це вибило з рівноваги.

— Отже, Едмонд вважав, що «насіння» прислали *не* люди? Як же таке можливо, якщо то був, так би мовити, «рецепт» поширення людей?

— Люди ще «недопечені», — відказав науковець, — говорячи словами Едмонда.

— Перепрошую, що це означає?

— Едмонд стверджував: якщо ця теорія щодо капсул правдива, то «рецепт» поки що виконано не до кінця — люди не є «остаточним продуктом», ми перехідний вид, який еволюціонує до чогось іншого... інакшого.

Ведуча CNN була здивована.

— Розвинена форма життя, стверджував Едмонд, не надсилала б «рецепту» власне *людей* — так само як не надсилала б «рецепту» *шимпанзе!* — засміявся науковець. — Власне, Едмонд звинуватив мене в таємному християнстві, жартуючи, що тільки релігійній людині може спасти на думку вважати людину центром усесвіту — що інопланетяни

відправили космопоштою повністю сформовані ДНК «Адама і Єви».

— Що ж, докторе, — промовила ведуча, якій, вочевидь, не надто подобався напрямок, у якому розгорнулося обговорення. — Скільки нового ми дізналися від вас! Дякую за цю бесіду, за те, що приділили нам час!

Матеріал скінчився, й Амбра одразу звернулася до Ленгдона.

— Роберте, якщо Едмонд знайшов доказ, що люди — це чужопланетний вид, який перебуває в процесі еволюції, то виникає серйозніше питання — а *ким саме* ми маємо стати?

— Так, — погодився Ленгдон. — На мою думку, Едмонд саме це і сформулював дещо іншими словами: «Куди ми прямуємо?»

Амбра була вражена: коло думки замкнулося.

— Це ж друге питання з презентації Едмонда!

— Власне. Звідки ми? Куди ми прямуємо? Схоже, представник NASA вважає, що Едмонд подивився в небеса — і знайшов обидві відповіді.

— А *ти* як гадаєш, Роберте? Чи це відкрив Едмонд?

Ленгдон відчув, що морщить чоло: він зважував можливості. Теорія, яку виклав доктор Беннетт, хоча й цікава, але занадто загальна й потойбічна для гострого розуму Едмонда Кірша. «Едмонд любив, коли все просто, ясно й технічно. Він же комп'ютерник».

А головне, Ленгдон не міг уявити, *яким чином* Едмонд міг би довести таку теорію. Він розкопав давню капсулу з генним матеріалом? Виявив сигнал з глибини космосу? В обох випадках відкриття було б моментальним, а Едмонд до свого йшов довго.

«Едмонд стверджував, що працював не один місяць».

— Звісно, я не знаю, — сказав Ленгдон Амбрі, — але ну-трот чую: відкриття Едмонда не пов'язане з позаземним життям. Я певний, що він відкрив щось геть інакше.

Амбра спочатку була здивована. Потім заінтриговано промовила:

— Гадаю, є лише один спосіб дізнатись... — і показала у вікно.

Перед ними сяяли підсвічені шпилі базиліки Саграда Фамілія.

РОЗДІЛ 64

Єпископ Вальдеспіно знову нишком поглянув на Хуліана, який відсутньо дивився у вікно «опеля», що мчав трасою *M-505*.

«Про що ж він думає?» — гадав Вальдеспіно.

Принц уже майже півгодини мовчав, практично не ворушився, хіба що вряди-годи рефлексивно хапався за кишеню, перевіряючи, чи там телефон, — але згадував, що замкнув його в сейфі.

«Треба ще трохи потримати його в невіданні», — думав Вальдеспіно.

На передньому сидінні паламар і далі вів машину в бік резиденції принца, хоча незабаром Вальдеспіно мав сказати йому, що їдуть вони зовсім не туди.

Хуліан раптом відвернувся від вікна й торкнув водія за плече.

— Увімкніть, будь ласка, радіо, — попрохав він. — Хочу новини послухати.

Не встиг молодий чоловік виконати це прохання, як Вальдеспіно нахилився вперед і поклав руку йому на плече.

— Але все ж посидьмо спокійно!

Хуліан розвернувся до єпископа, незадоволений тим, що той перехопив ініціативу.

— Вибачте, будь ласка, — одразу перепросив Вальдеспіно, помітивши, як зростає недовіра в очах принца. — Уже пізно. Воно торохтить... Я б волів подумати в тиші.

— Я вже про дещо подумав, — твердо відказав Хуліан, — і я б хотів знати, що робиться в моїй країні! Ми сьогодні ввечері зовсім ізольовані, і в мене виникають сумніви, чи це правильно!

— Це правильно! — запевнив його Вальдеспіно. — І я буду вдячний вам, якщо ви мені повірите. — Він прибрав руку з плеча паламаря й махнув рукою до приймача. — Прошу, ввімкніть новини. Може, радіо «Марія Іспанія»?

Вальдеспіно сподівався, що всесвітня католицька хвиля дасть тактовнішу і м'якшу інтерпретацію сьогоднішніх бурхливих подій.

Коли з дешевих колонок залунав голос диктора, мова саме йшла про презентацію і вбивство Едмонда Кірша.

«Кожна станція у світі про це говорить».

Вальдеспіно дуже сподівався, що в трансляції його не згадають.

На щастя, наразі йшлося про небезпеку антирелігійних ідей, висловлених Кіршем, особливо про те, чим вони загрожують іспанській молоді. Як приклад поставили фрагмент лекції, яку Кірш нещодавно читав у Барселонському університеті.

— Багато з нас бояться назвати себе атеїстами, — спокійно говорив Кірш до студентів. — А проте атеїзм — це не філософія і не погляд на світ. Атеїзм — це просто визнання очевидного.

Кілька студентів заплодували.

— Терміна «атеїст», — продовжував Кірш, — навіть не мало б існувати. Адже ніхто не називає себе «неастрологом» чи «неалхіміком». У нас немає спеціальної назви для тих, хто сумнівається, що Елвіс живий чи що інопланетяни перетнули цілу галактику лише з тим, щоб гвалтувати велику рогату худобу. Атеїзм — це просто звуки, які розумні люди видають у присутності невинуватених релігійних вірувань.

Пролунали ще палкіші оплески.

— Це, до речі, не моє визначення, — сказав їм Кірш. — Ці слова належать неврологу Сему Гаррісу. І якщо ви ще цього

не зробили, раджу прочитати його книжку «Послання до християнської нації».

Вальдеспіно насупився, згадуючи, який галас у країні здійняв іспанський переклад написаної для американців книжки Гарріса.

— Підійміть руку, — продовжив Кірш, — хто з вас вірить у таких давніх богів: Аполлона, Зевса, Вулкана? — почекав і засміявся. — Немає таких? Ну що ж, виходить, стосовно *цих* божеств ми всі атеїсти. — Він витримав паузу. — А я просто вирішив піти на одного бога далі.

Юрба ще гучніше заплескала в долоні.

— Друзі мої, я не кажу, що точно знаю, що ніякого Бога не існує. Я стверджую тільки те, що коли вже за Всесвітом стоїть якась вища сила, то вона сміється до сліз із тих релігій, які ми собі повігадували, намагаючись дати їй визначення.

Усі засміялися.

Вальдеспіно тепер був задоволений тим, що принц попрохав увімкнути радіо. «Хуліанові потрібно це послухати». Диявольська привабливість мови Кірша доводила, що во-роги Христа вже не сидять склавши руки, а діють, намагаючись відтягти душі від віри в Бога.

— Я американець, — продовжив Кірш, — і надзвичайно радий, що народився в одній з найбільш технічно та інтелектуально прогресивних країн світу. Тож мене дуже непокоять дані нещодавнього опитування: виявляється, *половина* моїх співвітчизників цілком буквально вірять, що Адам і Єва існували — що всесильний Бог створив двох дорослих людей, які самотужки населили всю планету, породили розмаїття рас, причому без жодних побічних ефектів інбридингу.

Сміх у залі.

— У штаті Кентуккі, — продовжив він, — пастор Пітер Ларуффа публічно заявив: «Якби десь у Біблії виявилось написано “два плюс два буде п’ять”, то я б повірив і сприйняв це як істину».

Знову сміх у залі.

— Розумію, нескладно з цього посміятися, але, запевняю вас, ці вірування набагато більшою мірою жакливі, ніж кумедні. Серед людей, які їх поділяють, багато розумних, освічених професіоналів: лікарі, юристи, вчителі, навіть ті, хто претендує на високі посади. Колись я чув слова конгресмена США Пола Броуна: «Еволюція і Великий вибух — це брехні з самого пекла. Я вірю, що вік Землі налічує дев'ять тисяч років, і її було створено за шість днів, як ми всі знаємо». — Кірш трохи помовчав. — Понад те, конгресмен Броун є членом комітету з науки, космосу й техніки при Палаті представників, і коли його спитали, як же бути з даними розкопок, які вказують на те, що Земля існує мільйони років, той відказав: «Скам'янілості Бог поклав у землю, аби перевірити нашу віру».

Раптом голос Кірша став тихішим і серйознішим:

— Давати невігластву право на існування — це озброювати його. Мовчати, коли з високих крісел звучить самовдоволений абсурд. Дозволяти школам і церквам навчати дітей кричущої неправди. Настав час діяти. Тільки очистившись від забобонного мислення, ми можемо вповні прийняти й застосувати силу нашого розуму. — Він замовк, і зал притих. — Я люблю людство. Я переконаний, розум нашого біологічного виду має нескінченний потенціал. Я вірю: ми на порозі нової просвітленої ери, світу, з якого нарешті піде релігія... і де запанує наука.

Юрба вибухнула оплесками.

— Заради всього святого, — буркнув Вальдеспіно, гидливо хитаючи головою, — вимкніть оце!

Паламар так і вчинив, і далі троє чоловіків їхали в тиші.

Тим часом за сорок п'ять кілометрів від них Моніка Мартін стояла перед задиханим Сурешем Бхаллоу, який, прибігши, тицьнув їй у руки мобільний телефон.

— Довго розказувати... — видихнув Суреш, — але тобі треба побачити цей текст, який отримав єпископ Вальдеспіно!

— Як?! — Мартін ледь не впустила телефон. — Це — телефон *єпископа*?! Блін, та як же ти...

— Не питай. Просто прочитай.

Стривожена Мартін поглянула на екран, почала читати — і зблідла.

— Боже мій, єпископ Вальдеспіно...

— Небезпечний! — видихнув Суреш.

— Але... цього не може бути! Хто це писав єпископові?!

— Прихований номер, — відказав Суреш. — Намагаюсь ідентифікувати.

— А чому Вальдеспіно *не видалив* це повідомлення?

— Не знаю, — сухо промовив Суреш. — Легковажність? Самовпевненість? Я спробую відновити видалені повідомлення, щоб з'ясувати, з ким листувався Вальдеспіно, але просто зараз мав тобі це показати — тобі потрібно негайно зробити заяву щодо Вальдеспіно.

— Ні, я цього не робитиму! — вигукнула Мартін, яка ще не встигла отямитися. — Палац такої інформації не оприлюднює!

— Ні, це потрібно — а то її скоро оприлюднить хтось інший! — Суреш швидко пояснив, що влізти в телефон Вальдеспіно його спонукав лист monte@iglesia.org — інформатора, який дописує на *ConspiracyNet*; а якщо ця людина й далі діятиме так само, то недовго триматиме в таємниці єпископове повідомлення.

Мартін заплющила очі, намагаючись уявити, як світ зреагує на неспростовний доказ того, що католицький єпископ, особа, наближена до іспанського короля, безпосередньо причетний до зради й сьогоднішнього вбивства.

— Сурешу! — прошепотіла Мартін, поволі розплющуючи очі. — Мені треба з'ясувати, хто такий цей Монте. Зможеш?

— Спробую... — не надто обнадійливо відказав Суреш.

— Дякую! — Мартін віддала йому телефон і побігла до дверей. — І не забудь, скинь мені скриншот цього повідомлення!

— Ти куди? — гукнув навздогін Суреш.

Моніка Мартін нічого не відповіла.

РОЗДІЛ 65

Саграда Фамілія — базиліка Святого Сімейства — займає собою цілий квартал у центрі Барселони. Попри велику площу, храм — легкий, мов хмара, чії повітряні шпилі без зусиль тягнуться в небо Іспанії, — мовби невагомо висить над землею.

Вигадливі, ажурні вежі мають різну висоту, так що базиліка нагадує замок із піску — примху якихось пустотливих велетнів. У завершеному вигляді найвищий з вісімнадцяти шпилів матиме запаморочливу висоту понад 170 метрів, перевершуючи пам'ятник Вашингтону, так що Саграда Фамілія стане найвищою церквою світу, затьмаривши навіть сам ватиканський собор Святого Петра, який виявиться на більш як тридцять метрів нижчим.

Храм розташований між трьох масивних фасадів. Барвистий східний фасад Різдва подібний до висячого саду, де буяють і плодоносять поліхромні рослини, серед яких можна побачити тварин і людей. Натомість західний фасад Страстей — аскетичний кістяк із грубого каменю, якому надано подібності до кісток і сухожиль. Південний фасад Слави здійснюється догори шаленим вихором, у якому демони, ідоли, гріхи й пороки поступаються місцем високим символам знесення до небес, чеснот і раю.

Між ними по всьому периметру розташовано безліч дрібніших фасадів, контрфорсів і веж, більшість яких вкрита матеріалом землистого кольору, від чого здається, що нижня половина будівлі чи тане, чи твориться просто з землі. Один із відомих архітектурних критиків порівнює нижчу частину Сагради Фамілії з «гнилим стовбуром поваленого дерева, на якому виросло гроно вигадливих грибів-шпилів».

Гауді не лише оздобив храм фігурами традиційної християнської іконографії — він додав до них безліч дивовижних зображень, які свідчать про його захват силою природи:

черепahi підтримують колони, з фасаду виростають дерева, будівлю обсіли велетенські кам'яні равлики й жаби.

Хоч яка незвичайна ця базиліка зовні, але справжнє здивування чекає на глядача, коли він зайде всередину. Опилившись у головній наві, людина спочатку не може не роззявити рота, дивлячись, як пнуться вгору десь похилі, десь покручені колони висотою до шістдесяти метрів, утворюючи низку склепінь, де психоделічний колаж геометричних форм стоїть над головою, мов небо, яке просвічує крізь гілля. Створення «лісу колон», за словами Гауді, має на меті закликати глядача поринути думками до тих духовних подвижників, для кого ліс був храмом Божим.

Не дивно, що колосальний витвір Гауді у стилі ар-нуво одні пристрасно люблять, а інші цинічно зневажають. Одні вітають «чуттєву, духовну й природну» будівлю, смак інших вона ображає «вульгарністю, претензійністю й блюзнірством». Письменник Джеймс Міченер описав базиліку як «найбільш чудернацьку з серйозних будівель світу», а в часописі *Architectural Review* її назвали «священним монстром Гауді».

За всієї химерності естетики, фінансовий бік будови ще химерніший. Саграду Фамілію фондують лише приватні особи, а від Ватикану чи католицької верхівки світу на неї не надійшло жодного євро. Попри те що в тому процесі були періоди банкрутства й зупинки робіт, церква демонструє майже дарвінівську волю до життя, вперто перетривавши і смерть архітектора, і люту громадянську війну, і теракти каталонських анархістів, і навіть прокладення поблизу тунелю метро, що загрожувало порушити стійкість землі, на якій закладено фундамент.

Саграда Фамілія не здається за найстрашніших обставин, а продовжує рости.

Протягом останнього десятиліття фінансовий статус церкви помітно покращився: скарбницю поповнює продаж квитків понад чотирьом мільйонам відвідувачів на рік, які добряче платять за екскурсію ще не добудованим храмом.

Нині, оголосивши заплановану дату завершення — 2026 рік, століття від смерті Гауді, — Саграда Фамілія немовби отримала друге дихання, і її шпилі, поспішаючи, тягнуться до небес із оновленою надією.

Отець Жоакім Бенья — найстарший священник і настоятель Сагради Фамілії — був життєрадісним дідусем із круглими окулярами на повсякчас усміхненому круглому обличчі, котре вінчало мале сухеньке тіло, вкутане в сутану. Бенья мріяв дожити до завершення грандіозного храму.

Тільки от цієї ночі отець Бенья сидів у своєму кабінеті зовсім не усміхнений. Він затримався в церковних справах, але тепер прикипів до комп'ютера, стежачи за драмою, що розгорнулася в Більбао.

«Едмонда Кірша вбито».

Останні три місяці між Беньею і Кіршем зав'язалася несподівана й зворушлива дружба. Загальновідомий атеїст, на превеликий подив настоятеля, підійшов до нього особисто й запропонував велику пожертву на майбутній храм. Сума була безпрецедентна і стала б у надзвичайній пригоді.

«Навіщо Кіршу жертвувати ці гроші? — гадав Бенья, підозрюючи, що тут щось не те. — Гра на публіку? Чи, може, він хоче якось вплинути на будівництво?»

У відповідь на пожертву футурист висловив отцеві лиш одне прохання.

Бенья вислухав його, вагаючись. «Що — і все?»

— Для мене особисто це дуже важливо, — мовив Кірш. — Я дуже сподіваюся, що ви виконаєте моє прохання.

Бенья був людиною довірливою, але тієї миті в нього виникло відчуття, що він танцює з дияволом. Настоятель зловив себе на тому, що намагається знайти в очах Кірша якийсь прихований мотив. І побачив. За маскою легковажної люб'язності в душі Кірша палав відчай, її стискала тяжка втома: запалі очі й худе тіло співрозмовника викликали в Бенї спогади про те, як він у свої семінарські часи працював у хоспісі.

«Едмонд Кірш дуже хворий».

Бенья замислився: може, цей чоловік помирає, і ця жертва — це така собі спонтанна спроба помиритися з Богом, зневагу до якого він постійно демонстрував.

«Найбільш самовпевнена людина перед лицем смерті сповнюється страху».

Бенья подумав про першого християнського євангеліста — святого Йоана, який присвятив життя тому, щоб показувати тим, хто ще не увірував, славу Ісуса Христа. Якщо безвірник, такий як Кірш, хоче взяти участь у будівництві Божого храму, то відмовити було б жорстоко, не по-християнськи.

Крім того, професійний обов'язок Беньї — дбати про збирання коштів на будову, тож як він би міг сказати колегам, що відмовився прийняти величезний дарунок від Кірша лише через те, що не хотів брати гроші з рук декларованого атеїста?

Тож Бенья все-таки пристав на прохання Кірша, і чоловіки дружньо потисли один одному руки.

Це було три місяці тому.

А зараз Бенья дивився презентацію Кірша в музеї Гуттенхайма. Спочатку йому був неприємний антирелігійний тон футуролога, потім стало цікаво, про яке ж загадкове відкриття йдеться — а потім отець жахнувся, побачивши, як Едмонда Кірша застрелили. Після того Бенья просто не міг устати з-за комп'ютера: його затягло в калейдоскопічний вир новин, у спостереження за змаганням різних теорій змови.

Тепер Бенья переводив подих, тихо сидячи серед гаудівського «лісу» на самоті. Тільки містичний гай ніяк не гамував його тривоги.

«Що відкрив Кірш? Хто хотів його смерті?»

Отець Бенья заплющив очі й спробував прояснити свої думки, але питання раз у раз поверталися.

«Звідки ми? Куди ми прямуємо?»

— Ми прийшли від Бога! — уголос промовив Бенья. — І до Бога підемо!

Слова пророкотали в його грудях так потужно, що йому здалося, ніби від них задвигтів увесь храм. Раптом вітраж на фасаді Страстей протнув яскравий промінь.

Вражений отець Бенья підвівся й пошкандибав до вікна. Уся церква гула, а промінь небесного світла спускався крізь кольорове скло. Вибігши з головного входу, Бенья відчув потужний порив вітру, який мало не збив його з ніг. Угорі ліворуч від нього з неба спускався великий гвинтокрил, і його прожектор рухався фасадом храму.

Бенья не повірив своїм очам: машина зависла над периметром будмайданчика в північно-західному кутку, сіла й вимкнула мотор.

Коли шум і вітер затихли, отець Бенья, стоячи в брамі, дивився, як з вертольота вийшли четверо, котрі поспішили до нього. Двох він упізнав моментально: одна була майбутньою королевою Іспанії, а другий — професор Роберт Ленгдон. За ними йшли двоє здорованів у піджаках із монограмою.

З усього було видно, що Ленгдон Амбру Відаль не викрадав. Американський професор ішов до входу, і сеньйорита Відаль, вочевидь, його супроводжувала зі своєї волі.

— Отче! — дружньо помахавши рукою, звернулася до нього жінка. — Будь ласка, вибачте, що ми так галасливо вторглися на територію святого місця. Нам просто зараз треба з вами поговорити. Це дуже важливо.

Бенья розтулив рота, щоб відповісти, але коли химерна група опинилася перед ним, спромігся тільки мовчки кивнути.

— Дуже перепрошуємо, отче, — приязно всміхнувся Роберт Ленгдон. — Я знаю, це, мабуть, видається дуже дивним. Ви знаєте, хто ми?

— Звичайно, — тільки й зміг відповісти отець Жоакім, — тільки я думав...

— То дезінформація, — запевнила його Амбра. — Усе гаразд, запевняю вас.

І тут два охоронці прибігли з зовнішніх постів: їх, звичайно, стривожив приліт незнайомців. Охоронці побачили Бенью і помчали до нього.

Одразу двоє чоловіків у піджаках із монограмою розвернулися до них, виставивши долоні в інтернаціональному жесті: «Стоп!»

Охоронці зупинилися й питально подивилися на Бенью.
— *¡Tot està bé!* — крикнув Бенья. — *Tornin al seu lloc*¹.

Охоронці косо поглянули на химерних гостей, завагалися.
— *Són els meus convidats*, — уже твердіше промовив Бенья. — *Confio en la seva discreció*².

Вражені охоронці пройшли крізь турнікет і продовжили патрулювати периметр храму.

— Дуже дякуємо! — щиро мовила Амбра.

— Я отець Жоакім Бенья, — відрекомендувався він. —
Прошу, розкажіть, у чому річ.

Роберт Ленгдон вийшов наперед і потиснув руку Бенї.

— Отче Жоакіме, ми шукаємо рідкісну книжку, яка належить ученому Едмонду Кіршу. — Ленгдон дістав елегантну картку і дав її настоятелю. — Тут написано, що храм позичив у нього цю книжку.

Ще під враженням драматичної появи несподіваних гостей, Бенья одразу впізнав картку. Таку саму Кірш вручив йому кілька тижнів тому.

Повне зібрання творів Вільяма Блейка.

За свою велику пожертву Едмонд попросив, щоб у крипті Сагради Фамілії поставили на загальний огляд цю книжку.

«Прохання дивне — але як на таку ціну, зовсім дріб'язкове»

Додатковим проханням Кірша, зазначеним на другому боці картки, було те, що книжка повинна бути завжди розгорнута на сторінці 163.

¹ Усе гаразд! Повертайтеся на свої місця (каталон.).

² Це мої гості. Я покладаюся на те, що ви не здіймете галас (каталон.).

РОЗДІЛ 66

За вісім кілометрів на північний захід від Сагради Фамілії адмірал Авіла дивився у вікно «убера» на розсип вогнів міста, які відображувалися в Балеарському морі.

«Ось уже й Барселона!» — подумав старий офіцер, витяг телефон і, як було домовлено, набрав Регента.

Регент відповів після першого ж гудка.

— Адмірале Авіла, де ви зараз?

— За кілька хвилин від міста.

— Дуже вчасно. Але я щойно отримав тривожну новину.

— Розкажіть.

— Вам вдалося відрубати змії голову. Однак, як ми й боялися, довгий хвіст продовжує небезпечно звиватися.

— Чим я можу допомогти? — спитав Авіла.

Коли Регент описав, що потрібно, Авіла здивувався. Він не очікував, що протягом цієї ночі позбавить життя ще когось, але ставити питання Регентові він не збирався. «Я — лише рядовий», — нагадав він собі.

— Це завдання буде небезпечним, — мовив Регент. — Якщо вас спіймають, покажіть поліції знак на вашій руці. Вас незабаром відпустять. У нас скрізь є вплив.

— Я не збираюся потрапляти в будь-чий руки, — відказав Авіла, поглянувши на татуювання.

— Добре, — сказав Регент моторошно сухим тоном. — Якщо все йтиме за планом, скоро вони обоє загинуть, і все скінчиться.

Зв'язок розірвався.

У раптовій тиші Авіла звів погляд на найяскравіше, що було попереду, — страхолюдний куц шпилів, схожих на поганки, в будівельній підсвітці.

«Саграда Фамілія, — подумав він, здригнувшись від цього гидкого видовища. — Храм усього, що зараз негаразд у нашій вірі».

Прославлений барселонський храм, на думку Авіли, — це монумент слабкості й моральному падінню, католицькій ліберальщині, яка безсоромно перетворює тисячолітню віру на якийсь покруч поклоніння силам природи, псевдонауки і гностичної ересі.

«По стінах Божого храму повзають велетенські ящери!»

Занепад традиції у світі жахав Авілу, але його тішило, що нова група світових лідерів, схоже, поділяє його переймання і вживає всіх можливих заходів для відновлення традиції. Для Авіли пальмаріанство, а особливо папа Інокентій XIV, дало нові сили до життя, допомогло по-новому побачити свою трагедію.

«Мої дружина й син загинули на війні, — думав Авіла, — на війні сил зла проти Бога, проти традицій. Прощення — не єдиний шлях до спасіння».

П'ять днів тому Авіла спав у своєму скромному житлі, коли його розбудив гучний сигнал текстового повідомлення по телефону.

— Дванадцята година... — пробурчав адмірал, мружачись до екрана, щоб зрозуміти, хто і чого хоче від нього в такий пізній час.

Número oculto¹

Авіла потер очі й прочитав вхідне повідомлення:

Compruebe su saldo bancario²

«До чого б це?» — насупив брови Авіла, підозрюючи, що це якийсь телефонний лохотрон. Адмірал роздратовано виліз із ліжка й пішов на кухню попити води. Стоячи біля

¹ Прихований номер.

² Перевірте свій банківський баланс.

раковини, він поглянув на свій ноутбук, розуміючи, що не зможе заснути, доки не зазирне й не перевірить.

Авіла зайшов на свою банківську сторінку, передчуваючи побачити звичайний жалюгідний баланс — рештки військової пенсії. А проте, коли на екрані з'явився його рахунок, адмірал так і підскачив, ледь не перекинувши стілець.

«Але ж такого не може бути!»

Авіла заплющив очі й подивився знову. Заново завантажив сторінку. Цифра залишилася та сама. Адмірал повозив мишею, прогорнув виписки і, приголомшений, прочитав: з анонімного рахунку йому годину тому переказано сто тисяч євро. Відправник зашифрований.

«Хто це?!»

Телефон загув — серце Авіли тьохнуло. Він схопив мобільний і подивився на екран.

Número oculto

Вражений, Авіла натиснув кнопку.

— *¿Sí?*

На тому кінці до нього звертався тихий голос із чистою кастильською вимовою:

— Добрий вечір, адмірале. Гадаю, ви вже бачили мій подарунок?

— Б-бачив... — затнувся Авіла. — А хто ви?

— Можете називати мене Регент, — відказав незнайомець. — Я представляю ваших братів, членів церкви, які ви віддані вже два роки. Ваші вміння й вірність не залишилися непоміченими, адмірале. Ми хотіли б дати вам можливість послужити вищій меті. Його святість запропонував кілька завдань для вас... завдань, які послані для вас Богом.

Авіла тепер уже зовсім покинувся, долоні його пітніли.

— Ми наперед заплатили вам за ваше перше завдання, — продовжував Регент. — Якщо ви погодитеся його виконати, то вважайте це можливістю показати себе як людину,

гідну переходу до вищого ешелону. — Він ненадовго замовк. — У нашій церкві є потужна ієрархія, невидима решті світу. Ми вважаємо, що *ви* будете корисним членом нашої еліти...

Хоч адмірала схвилювала така блискуча перспектива, він усе ж вагався.

— У чому полягає завдання? І що, коли я вирішу *не братися* за нього?

— Ми не будемо вас засуджувати, і можете залишити собі гроші як винагороду за мовчання. Чи резонно це?

— Це велика щедрість.

— Ви нам подобається. Ми хочемо вам допомогти. І, щоб бути чесним із вами, хочу попередити: папська місія буде непроста... — Регент почекав якусь мить і пояснив: — Можливо, буде потрібно вдатися до насильства.

Авіла остовпів.

Насильство?

— Адмірале, сили зла з кожним днем міцнішають. Проти Бога ведеться війна, а без *жертв* війни не буває.

Авіла здригнувся, пригадавши жахливий вибух, який знищив його сім'ю. Тремтячи, він насилу відганяв від себе цей спогад.

— Перепрошую, я не знаю, чи можу взятися за таке завдання...

— Папа вибрав вас особисто, адмірале, — прошепотів Регент. — Людині з вашою силою волі таке завдання до снаги... йдеться про того, хто знищив вашу сім'ю.

РОЗДІЛ 67

З броярня на першому поверсі королівського палацу являє собою залу з красивим склепінням — її яскраво-червоні стіни оздоблені величними гобеленами, що зображують відомі битви з іспанської історії. По периметру кімнати блищать понад сто вишуканих кованих обладунків,

зокрема бойове вбрання і знаряддя багатьох давніх королів. Сім кінських фігур у натуральну величину посеред зали стоять вбрані в повний бойовий обладунок.

«Це тут вони збираються мене ув'язнити?» — дивувався Гарса, роздивляючись знаряддя бою навколо. Може, зброярня найнадійніше замикається... Однак Гарса мав підозру, що, посадивши в цю пишну камеру, його намагаються залякати. «Адже саме в цій залі мене було взято на роботу».

Майже двадцять років тому Гарсу запросили до цієї розкішної зали, провели співбесіду сам на сам і перехресний допит, після чого запропонували стати командором Королівської гвардії.

А тепер Гарсу заарештували власні агенти. «Мене звинувачують у тому, що я брав участь у плануванні вбивства? Що очорнив єпископа?» За цими звинуваченнями стояла якась важко доступна розуму Гарси логіка.

Для Гвардії Гарса був найвищою особою в палаці, тож наказ його заарештувати могла дати лише одна вища за нього людина... сам принц Хуліан.

«Вальдеспіно отруїв думки принца й налаштував його проти мене!» — зрозумів Гарса. Єпископ — людина політично дуже живуча, і сьогодні він, схоже, опинився в такому відчайдушному становищі, що наважився влаштувати оцю виставу для журналістів — зухвалим трюком обілити себе, очорнивши Гарсу. «І тепер мене замкнули у зброярні, щоб я не міг нічого сказати на власний захист!»

Якщо Хуліан із Вальдеспіно об'єднали сили, то Гарса розумів, що не переграє їх. У цю мить єдиною особою на Землі, досить могутньою, щоб порятувати Гарсу, був старий, який доживав віку на лікарняному ліжку в приватній резиденції, палаці Сарсуела.

Іспанський король.

«І знов-таки, — думав Гарса, — король ніколи в житті мені не допоможе, якщо це може зашкодити єпископові Вальдеспіно чи синові».

Він чув, як надворі наростає галас юрби, і в нього складалося враження, що події можуть перейти в насильницьке русло. Коли ж Гарса розчув, *що* вони скандують, то не повірив власним вухам.

«Звідки Іспанія?! — гуло надворі. — Куди йде Іспанія?!»

Протестувальники, здається, вчепилися в провокативні питання, які порушив Кірш, розвернувши їх проти політичного інституту іспанської монархії.

Звідки ми? Куди ми прямуємо?

Тавруючи давню гнобительську політику, молоде покоління іспанців постійно вимагало швидших змін — щоб держава «долучилася до цивілізованого світу» й відмовилася від монархії. Франція, Німеччина, Росія, Австрія, Польща і ще понад п'ятдесят країн протягом останнього століття залишили корони в музеях. Навіть у Британії пропонується референдум за скасування монархії після смерті нинішньої королеви.

На жаль, того вечора в королівському палаці в Мадриді все настільки перевернулося з ніг на голову, що старий бойовий клич закономірно зазвучав із новою силою.

«Тільки цього принцові Хуліану й бракувало перед короною», — думав Гарса.

Раптом двері на другому кінці зброярні відчинилися й туди зазирнув один із гвардійців Гарси.

Гарса крикнув йому:

— Вимагаю адвоката!

— А мені потрібна пряма мова для преси, — почувся знайомий голос, і PR-координатор Моніка Мартін, протиснувшись між гвардійців, увійшла до кімнати.

— Командоре Гарса, навіщо ви змовилися з убивцями Едмонда Кірша?

Гарса подивився на неї, не розуміючи, що діється. «Вони що, всі збожеволіли?»

— Нам відомо, що ви намагалися підставити єпископа Вальдеспіно! — заявила Мартін, наближаючись до нього. — І палацові необхідно негайно оприлюднити ваше зізнання!

Командор просто не знав, що на це сказати.

На середині кімнати Мартін різко розвернулася й сердито подивилася на молодого гвардійця, який стояв у дверях.

— І я сказала: *конфіденційне* зізнання!

Охоронець трохи пом'явся, тоді вийшов і зачинив двері.

Мартін розвернулася й просто кинулася на Гарсу через усю кімнату.

— Я вимагаю зізнання! Негайно!! — кричала вона, і її голос розкотився луною під склепінням, коли координаторка підбігла до командора.

— Ну, цього ви від мене не отримаєте, — спокійно відказав Гарса. — Я ніякого стосунку до цих подій не маю. Ваші звинувачення абсолютно несправедливі.

Мартін нервово озирнулася через плече. Тоді підійшла ближче й прошепотіла Гарсі на вухо:

— Я знаю... Будь ласка, слухайте мене уважно.

РОЗДІЛ 68

Популярність: ↑ 2747 %

ConspiracyNet.com

ОСТАННІ НОВИНИ

АНТИПАПИ... КРОВ НА ДОЛОНЯХ... ЗАШИТІ ПОВІКИ...

Дивні історії з пальмаріанської церкви.

Інформація, отримана з християнських онлайн-груп, підтверджує, що адмірал Луїс Авіла — вже кілька років активний парафіянин пальмаріанської церкви.

Виконуючи роль «знаменитості» серед проповідників цієї церкви, адмірал військово-морського флоту Луїс Авіла неодноразово публічно висловлював вдячність пальмаріанському папі за те, що той «врятував йому життя» під час глибокої депресії, якої адмірал зазнав

після того, як втратив свою сім'ю внаслідок антихристиянського теракту.

Оскільки, відповідно до своєї політики, *ConspiracyNet* ніколи не підтримує і не засуджує релігійні організації, то десятки посилань, з яких можна дізнатися більше про пальмаріанську церкву, ви знайдете [тут](#).

Ми інформуємо. Ви вирішуєте.

Зверніть увагу, що в інтернеті існує чимало жажливих розповідей про пальмаріан, тож зараз ми просимо вас — наших читачів — відділити правду від облуди. Наступні «факти» прийшли до нас від нашого блискучого інформатора monte@iglesia.org, який сьогодні відстежує події й ділиться з нами надзвичайною інсайдерською інформацією, що схиляє до довіри цим фактам; однак перш ніж ми їх оприлюднимо, усе ж висловимо сподівання, що в деяких читачів знайдуться додаткові свідчення, які підтверджують чи спростовують ці відомості.

«ФАКТИ»

- Пальмаріанський папа Клементе втратив обидва очні яблука в автокатастрофі у 1976 році й продовжував ще десять років проповідувати з зашитими очима.
- У папи Клементе були активні стигмати на обох долонях, які кровоточили, коли він мав видіння.
- Деякі пальмаріанські папи були іспанськими військовими з потужними карлістськими переконаннями.
- Членам пальмаріанської церкви не дозволяється спілкуватися з родичами, і кілька членів общини на території їхнього комплексу загинули від недоїдання й жорсткого поводження.
- Пальмаріанам заборонено (1) читати книжки, написані не пальмаріанами, (2) ходити на весілля чи похорони своїх родичів, якщо ті не пальмаріани, (3) ходити в басейн, на пляжі, матчі з боксу, танці чи

будь-куди, де стоїть різдвяна ялинка або зображення Санта-Клауса.

- Пальмаріани переконані, що Антихрист народився у 2000 році.
- Осередки пальмаріанства, які займаються пропагандою віри й залученням нових парафіян, існують у США, Канаді, Німеччині, Австрії та Ірландії.

РОЗДІЛ 69

Ленгдон з Амброю підійшли за отцем Беньєю до колональної брами Сагради Фамілії — і Ленгдон уже не вперше зачудувався незвичайним оформленням головного входу до храму.

«Ціла стіна кодів», — думав він, дивлячись на літери, що виразно виступали на монолітних брилах полірованого металу. На поверхні було понад вісім тисяч об'ємних літер, викуваних із бронзи. Літери розташовувалися горизонтальними рядками, створюючи величезне поле тексту майже без пробілів. Хоча Ленгдон знав, що це опис Страстей Христових каталонською мовою, скидалося це більше на шифровку Агенції нацбезпеки.

«Не дивно, що навколо цього храму снує стільки теорій змови».

Ленгдон поглянув вище, озираючи високий фасад Страстей, де впадали в око сухорляві, кутасті скульптури Жозепа Марії Субіракса — вони пильно дивилися на глядача, а над ними жакливо виснажений Ісус висів на хресті, сильно похиленому вперед, — від цього в глядача виникало моторошне відчуття, що розп'яття зараз упаде просто на нього.

Ліворуч від Ленгдона інша похмура скульптура зображувала зрадницький цілунок Юди. Дивно, але її обрамлювала різьблена сітка з числами — математичний «магічний квадрат». Едмонд колись розповідав Ленгдонові, що «магічна константа» тридцять три цього квадрата, власне, є прихо-

ваним пошануванням язичницького масонського культу Великого Архітектора Всесвіту — всеосяжного божества, чий таємниці розкриваються тим, хто досяг у братстві тридцять третього ступеня.

— Цікаво, — розміявся тоді Ленґдон, — тільки більш вірогідним поясненням є вік Христа на момент Страстей...

Наблизившись до входу, Ленґдон здригнувся, побачивши наймоторошнішу зі скульптур храму — колосальну статую Христа, прив'язаного до стовпа для бичування. Професор швидко відвернувся й побачив над дверима дві грецькі літери — альфу й омегу.

— Початок і кінець, — прошепотіла Амбра. — Цілком у дусі Едмонда.

Ленґдон кивнув, уловивши відгомін значення: «Звідки ми? Куди ми прямуємо?»

Отець Бенья відчинив маленький портал у стіні з бронзовими літерами, і всі, зокрема й гвардійці, ввійшли. Бенья зачинив за ними двері.

Тиша.

Тіні.

Там, у південно-східному кінці трансепту, отець Бенья розповів їм дивну історію про те, як до нього підійшов Кірш і запропонував велику пожертву на храм Саграда Фамілія, а адміністрація у відповідь має виставити на загальний огляд його ілюстрований рукопис Блейка в крипті біля могили Гауді.

«Просто в серці храму!» — подумав украй заінтригований Ленґдон.

— А Едмонд не казав *навіщо*? — спитала Амбра.

Бенья кивнув.

— Він сказав, що перейняв захоплення мистецтвом Гауді від матері, яка також дуже любила Вільяма Блейка. Сеньйор Кірш говорив, що в пам'ять про матір хотів би поставити книжку Блейка біля могили Гауді. Мені здалося, що нічого поганого в тому немає.

«Едмонд ніколи не казав, що його мати захоплювалася Гауді», — замислився Ленгдон. Та й Палома Кірш померла в монастирі, і малоімовірно, щоб іспанська черниця любила неортодоксального британського поета. Уся ця історія здавалася вигадкою.

— Ну і... — продовжив Бенья, — у мене було стійке відчуття, що сеньйор Кірш переживав якусь духовну кризу... і, можливо, якусь недугу.

— На другому боці написано, — втрутився Ленгдон, показуючи, — що книжку Блейка слід демонструвати в певний спосіб: розгорнутою на сторінці сто шістдесят три, правда?

— Саме так.

Ленгдон відчув, як серце б'ється швидше.

— А можна поцікавитися, який на тій сторінці вірш?

Бенья похитав головою:

— Там немає віршів.

— Як, не розумію?

— Це ж *повне зібрання* творчості Блейка — і малярства, і віршів. На сторінці сто шістдесят три — ілюстрація.

Ленгдон нервово подивився на Амбру.

«Нам потрібен рядок на сорок сім знаків — а не ілюстрація!»

— Отче, — звернулась Амбра до Бенї, — чи можна нам просто зараз на неї поглянути?

Священик якусь мить повагався, але, вочевидь, вирішив майбутній королеві не відмовляти.

— До кriptи сюди, — сказав він і повів у бік центру храму. Гвардійці пішли теж.

— Маю відзначити, — мовив Бенья, — я вагався, чи приймати гроші від такого відомого атеїста, але демонстрація картинки улюбленого його матір'ю Блейка мені здалася абсолютно безневинною річчю — особливо з огляду на те, що там зображений Бог.

Ленгдон не повірив і перепитав:

— Я правильно зрозумів: Едмонд попросив вас демонструвати зображення *Бога*?

Бенья кивнув.

— У мене було відчуття, що він хворий і в такий спосіб намагається якось вибачитися перед божественною силою. — Старенький похитав головою. — Хоча я оце подивився сьогоднішню презентацію, то вже не знаю, що й думати...

Ленгдон спробував уявити, яке ж із численних зображень Бога з доробку Блейка хотів усім показати Едмонд.

На головній наві Ленгдон відчув себе так, ніби вперше бачить усе довкола. Хоча він не раз уже ходив до Сагради Фамілії на різних стадіях будівництва, це завжди відбувалося за дня, коли крізь вітражі лилося щедре іспанське сонце, розсіпаючи яскраві зблиски й спрямовуючи погляд відвідувача вище й вище, під мовби невагому сінь високого склепіння.

«А вночі цей світ важчий».

Сонячний ліс колон базиліки перетворився на опівнічні джунглі, повні тіней і темряви, — похмурі ряди жолобкуватих стовбурів тяглись у зловісну порожнечу.

— Будьте обережні, — попередив священик. — Ми економимо як можемо.

Освітлення таких великих європейських храмів, розумів Ленгдон, — справа дуже коштовна, але в мінімальному технічному освітленні шлях було видно ледь-ледь. «Ось вона — одна з проблем будівель площею в п'ять з половиною тисяч квадратних метрів».

Дійшовши до центральної нави, вони повернули ліворуч, і Ленгдон подивився на вивищення попереду. Сам вівтар являв собою ультрасучасний мінімалістичний стіл, обрамлений двома блискучими рядами органних труб. У п'ятьох метрах над вівтарем висів дивовижний балдахін, або «почесний навіс», — символ шаноби, що походить від церемоніальної тканини, яку тримали над давніми царями, захищаючи їх від сонця.

Нині балдахіни в храмах є здебільшого вагомими архітектурними елементами, але в Саграді Фамілії перевагу надано тканині — навіс у формі парасольки мовби невидима сила тримала в повітрі над вівтарем. Під балдахіном на тонких дротах, схожих на стропи парашута, висіло розп'яття.

Ленгдон чув, що його прозивають «Ісус-парашутист». Побачивши його знову, професор не здивувався, що ця деталь — одна з найбільш суперечливих у храмі.

Бенья вів їх у дедалі густішу темряву, і Ленгдонові практично нічого вже не було видно. Діас вийняв ручку-ліхтарик і світив на підлогу попереду. Наближаючись до входу в крипту, Ленгдон помітив угорі блідий циліндр, який тягнувся кудись у височінь понад стіною храму.

«Ті самі гвинтові сходи», — подумав він; Ленгдон ще жодного разу не наважувався піднятися ними.

Запаморочливі сходи Сагради Фамілії потрапили в рейтинг двадцяти найнебезпечніших сходів світу за версією часопису *National Geographic* — причому посіли третє місце, одразу після ковзких сходів храму Ангкор-Ват у Камбоджі й порослого мохом каміння над водоспадом Казан Диявола в Еквадорі.

Ленгдон поглянув на підніжжя сходів, які штопором закручувалися вгору й зникали в чорноті.

— Вхід до крипти — просто перед нами, — сказав Бенья, показуючи попри сходи в темний простір ліворуч від вівтаря.

Ідучи, Ленгдон помітив слабке золотаве сяйво, яке йшло ніби з діри в підлозі.

Крипта.

Усі підійшли до елегантних сходів, які трохи завертали вбік.

— Шановні, — звернулася Амбра до охоронців, — почекайте, будь ласка, тут. Ми скоро повернемося.

Фонсека був помітно незадоволений, але нічого не сказав.

Потім Амбра, отець Бенья і Ленгдон почали спускати-ся до світла.

Агент Діас мовчки пораїв, що має кілька хвилин спокою, і провів поглядом три постаті, які сховалися з поворотом сходів. Напруга між Амброю Відаль і агентом Фонсекою зростала й нервувала Діаса.

«Агенти Гвардії не звикли до того, що їх погрожує звільнити особа, яку вони охороняють, — це може робити лише командор Гарса».

Діас і досі не міг прийти до тями після арешту командора. Дивно, але Фонсека відмовився розповісти, хто саме дав наказ про арешт і вигадав історію з викраденням.

— Ситуація дуже складна, — казав Фонсека. — Заради твоєї власної безпеки я тобі не казатиму.

«І хто ж давав накази?» — гадав Діас. Принц? Видавалося неправдоподібним, що принц Хуліан став би ризикувати життям Амбри, поширюючи брехливу історію про викрадення. Вальдеспіно? Діас не був певен, що єпископ має таке право.

— Я скоро повернуся, — буркнув Фонсека й пішов геть, сказавши, що йому потрібно в туалет.

Фонсека зник у темряві, а Діас побачив, що він дістав телефон, когось набрав і почав тихо розмовляти.

Діас стояв сам у темній ущелині храму, і йому дедалі менше подобалася потайна поведінка Фонсеки.

РОЗДІЛ 70

Сходи до крипти були також гвинтові й ішли на глибину трьох поверхів під землю, роблячи широкий і красивий закрут. А тоді Ленгдон, Амбра й отець Бенья опинилися в підземній кімнаті.

«Одна з найбільших крипт Європи!» — подумав Ленгдон, милуючись великою, широкою залогою. Як він і пам'ятав, підземний мавзолей Сагради Фамілії — це висока ротонда з лавами, де можуть сидіти сотні людей. По всьому периметру кімнати горіли лампади, і в їхньому світлі виблискувала на

підлозі мозаїка з переплетених лоз, гілок, листя й інших образів зі світу природи.

Крипта буквально означає «прихована», і Ленгдонові майже не вкладалося в голову, як Гауді зміг успішно приховати таку велику залу під храмом. Це був зовсім не химерний жарт крипти в Колонії Гуеля¹ з її похилими колонами; це вже була сувора неоготична зала з прикрашеними листям колонами, гостроверхими арками й оздобленим склепінням. Повітря було нерухоме, злегка пахло ладаном.

Під сходами ліворуч було глибоке відгалуження. На його світлій пісковиковій підлозі, оточена світильниками, лежала проста сіра брила.

«Сам він!» — зрозумів Ленгдон, прочитавши напис.

ANTONIUS GAUDÍ

Дивлячись на могилу Гауді, Ленгдон знову гостро відчув, як йому бракує Едмонда. Він подивився на статую Пресвятої Диви над гробівцем — на її постаменті виднів незначимий символ.

«Що ж це таке?»

Ленгдон вгледівся в дивне зображення.

Нечасто професорові траплялися такі символи, яких він не міг розпізнати. У цьому випадку перед ним виявилася грецька літера лямбда — яка, наскільки йому було відомо, серед християнських символів не зустрічалася. Лямбда була

¹ Ідеться про комплекс ткацької фабрики Евсебіо Гуеля, який той замовив Гауді й кільком іншим каталонським архітекторам-модерністам. Гауді збирався поставити там церкву, але через обставини вдалося втілити лише її крипту. Проект церкви в Колонії Гуеля дехто вважає прототипом собору Саграда Фамілія.

науковим символом, який застосовували, коли йшлося про еволюцію, фізику елементарних частинок чи космологію. Ще дивніше було те, що на цій лямбді зверху був хрест.

«Релігія, яку підтримує наука?» — нічого подібного Ленгдонові ще бачити не доводилося.

— Дивуєтесь, що це за знак? — До професора підійшов отець Бенья. — Не тільки вас він дивує, багато людей питають, що це значить. Це просто дуже модерна інтерпретація хреста на горі.

Ленгдон підійшов іще ближче й розгледів навколо символа три не дуже яскраві золоті зірочки.

«Три зірочки в такому розташуванні... — Тепер Ленгдон розпізнав, що це таке. — Це ж хрест на горі Кармель».

— Це кармелітський хрест!

— Так. Тіло Гауді спочиває під Пречистою Дівою Марією з гори Кармель.

— Гауді був кармелітом?

Ленгдонові важко було уявити, що архітектор-модерніст належав до братства, яке у двадцятому столітті дуже суворо інтерпретувало приписи католицької віри.

— Скоріш за все, ні, — усміхнувся Бенья. — Але вони про нього дбали. В останні роки життя поряд із Гауді жили черниці-кармелітки й доглядали його. Вони вважали, що він буде радий, якщо вони й у смерті його не покинуть, тож зробили такий щедрий дар нашій каплиці.

— Яка турбота, — мовив Ленгдон, подумки картаючи себе за те, що не прочитав такого простого знака. Видно, в повітрі тієї ночі носилося стільки всіляких домислів, що навіть Ленгдон не втримався від того, щоб навігадувати хтозна-що на рівному місці.

— Це книжка Едмонда? — раптом спитала Амбра.

Обидва чоловіки озирнулися: жінка показувала в тінь біля могили Гауді.

— Так, — відказав Бенья. — Вибачте, світла замало.

Амбра поспішила до вітрини, а Ленгдон — за нею: книжка була в темному кутку крипти, затінена колоною праворуч від могили.

— Зазвичай у нас тут лежать інформаційні буклети, — мовив Бенья, — але я переніс їх в інше місце, щоб можна було покласти книжку. По-моєму, ніхто цього не помітив.

Ленгдон швидко підійшов разом з Амброю до скриньки з похилим скляним верхом. У ній, відкрите на 163 сторінці, лежало масивне «Зібрання...» Вільяма Блейка, яке, втім, годі було як слід роздивитись.

Як і казав Бенья, на тій сторінці був не вірш, а малюнок Блейка. Ленгдон гадав, котре з зображень це буде, — але цього образу аж ніяк не очікував.

«Ветхий Деньми».

Ленгдон упізнав це зображення, мружачись до знаменитої акварельної гравюри Блейка, виконаної в 1794 році.

Ленгдон здивувався, що отець Бенья сказав про цю картину «зображення Бога». Відомо, що малюнок тільки *здається* архетипним зображенням християнського Бога — бородатого мудрого старого з білим волоссям, який сидить на хмарах у небі й дивиться вниз. А коли б Бенья спробував дізнатися більше, то побачив би дещо інше. Ця постать, власне, не була християнським Богом — це було божество на ймення Урізен, уявлене візіонером Блейком, — тут його зображено за вимірюванням небес циркулем. Цим художник показував свою повагу до наукових законів усесвіту.

Стиль малюнка був настільки футуристичний, що через кілька століть відомий фізик і також атеїст Стівен Хокінг поставив саме цю картину на обкладинку своєї книжки «Бог створив цілі числа». Крім того, безсмертний деміург Блейка оздоблює й Рокфеллер-центр у Нью-Йорку: там прадавній

геометр дивиться на відвідувачів зі скульптури в стилі ар-деко «Мудрість, Світло і Звук».

Ленгдон подивився на книжку Блейка, знову гадаючи, навіщо Едмондові було настільки важливо покласти її тут. «Просто помста? Ляпас християнству?»

«Едмонд ніяк не припинить війну з релігією», — подумав Ленгдон, скося поглядаючи на блейківського Урізена. Завдяки багатству Едмонд отримав змогу робити все, що хоче, навіть виставляти блюзнірський витвір мистецтва в самому серці християнського храму.

«Гнів, злість, образа, — думав Ленгдон. — Мабуть, усе так просто». Едмонд, справедливо чи ні, завжди винуватив у материній смерті організовану релігію.

— Звісно, я добре знаю, — мовив Бенья, — що тут зображений не *християнський* Бог.

Ленгдон вражено розвернувся до священика.

— А...

— Так, Едмонд і сам цього не приховував, та й не приховав би: я знаю, які уявлення мав Блейк.

— І ви спокійно виставили на огляд тут цю книжку?

— Професоре, — з легкою усмішкою прошепотів священик, — це ж Саграда Фамілія. У цих стінах Гауді звів докупи Бога, науку і природу. Нам тема цієї картини не в новину. — Його очі змовницьки зблиснули. — У нас не всі такі прогресивні, як я, а проте ви ж розумієте: християнство — це теж такий храм, який усе ще будується. — Отець Бенья лагідно всміхнувся, кивнувши до книжки. — Я тільки радий, що сеньйор Кірш погодився, що я можу не класти біля книжки картку з написом, кому вона належить. З огляду на його репутацію, я би просто не знав, як це пояснити, — а надто зважаючи на його сьогоднішню презентацію... — Бенья посерйознішав, на мить замовк. — Але ж я правильно розумію: вам потрібна не картинка?

— Ви маєте рацію. Ми шукаємо рядок із вірша Блейка.

— «Тигре, твій вогненний гнів в чорній пущі забринів»¹? — припустив отець Бенья.

Ленгдон усміхнувся, на нього справила враження ерудиція отця Бенї, який пам'ятав в оригіналі найвідомішу поезію Блейка — релігійний шестистроф, у якому звучить питання, чи той самий Бог створив і лютого тигра, і сумирне ягня.

— Отче Бенья, — звернулася до настоятеля Амбра, уважно дивлячись під скло, — у вас часом немає з собою телефона чи ліхтарика?

— На жаль, ні. Може, я візьму лампадку з могили Антоніо?

— Прошу вас, будь ласка! Це дуже допоможе.

Бенья поспішив по світильник.

Щойно він відійшов, Амбра збуджено прошепотіла Ленгдонові:

— Роберте! Едмонд цю сторінку обрав не через картину!

— Як?

«Адже на сторінці 163 більше нічого немає».

— А це хитрість.

— Ти мене спантеличуєш, — відповів Ленгдон, вдивляючись у гравюру.

— Едмонд обрав сторінку сто шістдесят три, бо при цьому не можна не показати *водночас* і текст на сусідній сторінці — сто шістдесят два!

Ленгдон подивився наліво, намагаючись вчитатися в аркуш перед «Ветхим деньми». У тьмяному світлі він практично нічого не міг розібрати, крім того, що сторінка повністю списана від руки.

Бенья приніс лампадку і дав Амбрі, яка освітила нею книжку. М'яке сяйво залило відкритий том — і Ленгдон затамував подих.

Перед ним справді був текст — як і всі оригінали Блейка, рукописний, — із малюнками на полях, рамками й різними

---

¹ Переклад В. Коптілова.

оздобами. А головне — на цій сторінці були красиво випи-
сані поетичні строфи.

—————

Просто над їхніми головами агент Діас ходив туди-сюди
храмом, гадаючи, де подівся напарник.

«Фонсека вже давно мав повернутися!»

Коли в його кишені завібрував телефон, він подумав, що
то, напевне, Фонсека, але на екрані висвітилося ім'я, якого
Діас зовсім не очікував:

Моніка Мартін

Він навіть уявити собі не міг, що від нього треба PR-коор-
динаторці, але в будь-якому разі вона б мала зв'язатися з Фон-
секою, адже в їхній команді головний він.

— Добрий вечір, — сказав він. — Це Діас.

— Агенте Діас, це Моніка Мартін. Тут одна людина має
з вами поговорити.

За мить на лінії залунав знайомий потужний голос:

— Агенте Діас, це командор Гарса. Будь ласка, повідомте,
чи в безпеці сеньйорита Відаль.

— Так, командоре, — бовкнув Діас, який весь напружився,
зачувши той голос. — Сеньйорита Відаль у повній безпеці. Ми
з агентом Фонсекою зараз із нею і в безпеці перебуваємо в...

— Не по телефону! — спинив його Гарса. — Коли там без-
печно, то там її й тримайте. Нікуди не йдіть. Для мене таке
полегшення чути ваш голос. Ми намагалися додзвонитися
до агента Фонсеки, але він не відповідає. Він з вами?

— Так, командоре. Він відійшов кудись зателефонувати,
але прийде...

— Мені нема коли чекати. Зараз мене затримано, і сеньйо-
рита Мартін позичила мені телефон. Слухайте уважно. Исто-
рія з викраденням, як ви, звичайно, здогадалися, — повна ви-
гадка. Вона поставила сеньйориту Відаль під великий ризик.

«Навіть не уявляєте!» — подумав Діас, згадуючи недавню шалену сцену на даху Каси Міла.

— Так само неправда, що я підставив єпископа Вальдеспіно.

— Я теж так думав, командоре, але...

— Ми з сеньйоритою Мартін намагаємося зараз з'ясувати, як дати раду цій ситуації, але доки ми це зможемо, ви маєте тримати майбутню королеву подалі від чужих очей. Це зрозуміло?

— Звичайно, командоре. Але *хто* віддав такий наказ?

— Це не телефонна розмова. Просто зробіть, як я кажу, тримайте Амбру Відаль подалі від очей журналістів і небезпеки. Сеньйорита Мартін буде вас повідомляти про всі новини.

Гарса поклав слухавку, і Діас опинився сам-один у темряві, намагаючись зрозуміти, що діється.

Щойно він поклав телефон назад у кишеню, як почув за спиною шурхіт. Озирнувшись, побачив, як із темряви до нього потяглися дві білі руки і вчепилися в голову. Одним махом вони схилили її набік.

Діас відчув, як шия хруснула й голову зсередини мов жаром обпекло.

І все почорніло.

РОЗДІЛ 71

ConspiracyNet.com

ОСТАННІ НОВИНИ

НАДІЮ НА РЕВОЛЮЦІЙНЕ ВІДКРИТТЯ КІРША НЕ ВТРАЧЕНО!

PR-координатор королівського палацу Моніка Мартін зробила офіційну заяву, що майбутню королеву Іспанії Амбру Відаль викрав і тримає в полоні американський професор Роберт Ленгдон. Палац закликав місцеву поліцію долучитися до пошуків королеви.

Наш інформатор monte@iglesia.org щойно надіслав нам таке повідомлення:

ЗАЯВИ З ПАЛАЦУ ПРО ВИКРАДЕННЯ 100 % ФАЛЬШИ-
ВІ — ЦЕ ТРЮК, МЕТОЮ ЯКОГО Є НЕ ДАТИ ЛЕНГДОНОВІ
ДОСЯГТИ СВОЄЇ МЕТИ В БАРСЕЛОНІ (ЛЕНГДОН/ВІДАЛЬ
ВВАЖАЮТЬ, ЩО ЩЕ МОЖУТЬ ЗНАЙТИ СПОСІБ ОПРИ-
ЛЮДНИТИ ВІДКРИТТЯ КІРША). ЯКЩО ЇМ ЦЕ ВДАСТЬ-
СЯ, ТО ТРАНСЛЯЦІЇ ПРЕЗЕНТАЦІЇ КІРША МОЖНА ОЧІ-
КУВАТИ В БУДЬ-ЯКУ МИТЬ. ЗАЛИШАЙТЕСЯ З НАМИ.

Неймовірно! І ви першими дізналися про це: Ленгдон
і Відаль утекли, бо хочуть завершити те, що розпочав
Едмонд Кірш! Як видається, палац відчайдушно прагне
зупинити їх. (Знову рука Вальдеспіно? І яка в цьому
роль принца?)

Щойно в нас будуть новини, ми радо з вами поділи-
мось, але залишайтеся з нами, бо таємниці Кірша сього-
дні ще можуть відкритися!

РОЗДІЛ 72

Принц Хуліан дивився з вікна паламаревого «опеля» на довколишній краєвид і намагався зрозуміти дивну поведінку єпископа.

«Вальдеспіно щось приховує».

Ось уже минула година, відколи єпископ тайкома вивів Хуліана з палацу — вже сама по собі дуже дивна дія, — запевняючи, що дбає про його безпеку.

«Просив ні про що не питати... просто довіритися».

Єпископ був йому як рідний дядько, йому дуже довіряв батько Хуліана. Але пропозиція Вальдеспіно сховатися в літній резиденції викликала в Хуліана сумніви з самого початку. «Щось не те. Мене ізолюють — ні телефона, ні охорони, ні новин, ніхто не знає, де я».

Тепер, коли машина перебиралася через залізничні колії біля Будиночка принца, Хуліан дивився на дощану дорогу попереду. У ста метрах попереду виднів в'їзд на довгу алею, яка вела до літньої резиденції.

Хуліан, уявивши собі порожній будинок, раптом відчув інстинктивне бажання бути обережним. Він нахилився вперед і поклав руку на плече паламареві.

— Зупиніть тут, будь ласка.

Вальдеспіно здивовано подивився на нього.

— Але ж ми майже...

— Я хочу знати, що відбувається! — крикнув принц, і в маленькій машині його голос прозвучав ще гучніше.

— Доне Хуліане, сьогодні бурхливий день, але ви маєте...

— *Довіряти* вам?!

— Так.

Хуліан учепився в плече молодого водія і показав на поросле травою узбіччя.

— Зупиніть тут! — наказав він.

— Їдьте! — у свою чергу, командував Вальдеспіно. — Доне Хуліане, я все поясню...

— *Зупиніть машину!* — кричав принц.

Паламар різко крутнув кермо, з'їхавши на траву.

— Прошу залишити нас на самоті! — суворо сказав Хуліан. Серце його калатало.

Паламареві не треба було повторювати. Він, не глушачи мотора, вискочив з машини й побіг у темряву, залишивши Вальдеспіно з Хуліаном самих на задньому сидінні.

У блідому світлі місяця Вальдеспіно здавався трохи переляканим.

— Звичайно, вам є чого боятися! — сказав Хуліан таким владним тоном, що навіть сам собі здивувався.

Вальдеспіно відсахнувся, відчувши в його словах погрозу: так Хуліан ще ніколи з єпископом не розмовляв.

— Я майбутній король Іспанії! — сказав Хуліан. — Сьогодні ввечері ви відсторонили від мене охорону, не дали

користуватися телефоном, звертатися до будь-кого, не дали чути новини, не дозволили спілкуватися з нареченою!..

— Я щиро прошу вибачення... — почав Вальдеспіно.

— Краще б ви дещо інше зробили! — перебив Хуліан, спопеляючи єпископа очима; той тепер здавався на диво дрібним.

Вальдеспіно повільно набрав у груди повітря й розвернувся в темряві до Хуліана.

— Мені сьогодні ввечері був дзвінок, доне Хуліане, і мені сказали...

— Від кого дзвінок?

Єпископ завагався.

— Від вашого батька. Він глибоко засмучений.

«Та невже?»

Хуліан лише два дні тому навідувався до нього в палац Сарсуела і бачив батька в чудовому гуморі, попри слабкість здоров'я.

— Чим же?

— На жаль, він бачив трансляцію Едмонда Кірша.

Хуліан відчув, як обличчя напружилось. Його хворий батько спав майже цілими днями, а надто в таку пору. Та й король заборонив тримати телевізори і комп'ютери в спальнях палацу, наполягаючи, що в цих затишних місцях треба тільки спати й читати — а королівські медсестри, звісно, подбали би про те, щоб він уночі не вставав із ліжка й не псував собі нервів переглядом штучок якогось атеїста.

— Це я винен... — сказав Вальдеспіно. — Я кілька тижнів тому дав йому планшет, щоб він не почувався ізольованим від світу. Він учився відсилати текстові повідомлення і мейли. Ну і, врешті-решт, подивився Кірша з планшета...

Хуліанові стало недобре від думки, що батько, може, доживає останні тижні, дивлячись агресивну антикатолицьку трансляцію, яка переросла в криваве насильство. Король, мабуть, міркував про ті надзвичайні речі, які він зробив для своєї країни...

— Як ви можете уявити, — продовжував Вальдеспіно, повертаючи собі самовладання, — переймався він багатьма речами, але особливо його засмутила тональність тверджень Кірша й те, що ваша наречена вела цей захід. Король відчував, що залученість до цього майбутньої королеви може дуже погано позначитися на вас... і палаці.

— Амбра сама собі пані, батько це знає.

— Хай там як, але коли він мені телефонував, то висловився абсолютно чітко, а настільки розгніваним я не чув його вже багато років. Він наказав негайно привезти вас до нього.

— То чому ми тут? — Хуліан махнув рукою в бік будиночка. — Адже він у Сарсуелі!

— Уже ні, — тихо сказав Вальдеспіно. — Він сказав поміщикам і медсестрам одягнути його, посадити в крісло-каталку й перевезти в інше місце, де він міг би дожити віку в оточенні історії нашої країни.

І коли єпископ промовив ці слова, Хуліан усе зрозумів. «Ми їхали зовсім не до мого будиночка».

Із завмиранням серця Хуліан відвернувся від єпископа й кинув погляд далі шляхом, *повз* поворот на свою резиденцію. Удалині, за деревами, світилися шпилі колосальної будівлі.

«Ескоріал».

Менш ніж у милі від них, неначе фортеця, красувався на тлі гори Абантос один із найбільших релігійних комплексів світу — легендарний іспанський Ескоріал. У ньому на понад восьми акрах розташувалися монастир, базиліка, королівський палац, музей, бібліотека й найстрашніші склепи, які Хуліан бачив у своєму житті.

«Королівська крипта».

Батько Хуліана привів сина до крипти, коли тому було вісім років, і повів хлопчика до Пантеону інфантів — тієї частини склепів, де були поховані діти королівського роду.

Хуліан ніколи не забуде жахливий «кремовий торт» — величезний білий східчастий круглий комплекс із «шухля-

дами», в яких навічно упокоїлися тіла шістдесятьох королівських дітей.

Переляк, який охопив малого Хуліана від цього страшного місця, затьмарив ще більший жах, коли батько провів хлопчика до могили матері. Хуліан очікував побачити біломармуровий надгробок, гідний королеви, а натомість тіло його матері лежало в простій свинцевій коробці у кімнаті з голого каменю в кінці довгого коридору. Король пояснив синові, що мати зараз перебуває в *пудрідеро* — «кімнаті перетворення на прах». Там тіла королівського роду мають лежати тридцять років, доки вся їхня плоть розсиплється на порошок, а тоді їх переносять у місця постійного поховання. Хуліан згадує, що зібрав усі свої сили, щоб стримати плач і нудоту.

Потім батько повів його нескінченно довгими крутими сходами вниз, у підземну пітьму. Там стіни й сходи вже були не з білого мармуру, а мали величний бурштиновий колір. На кожній третій сходинці мерехтіла вотивна свічка, кидаючи зблиски на брунатний камінь.

Малий Хуліан тримався за канат давнього поруччя і крок за кроком, східець за східцем спускався за батьком... углиб, у пітьму. У самому низу король відчинив пишно оздоблені двері й дав знак синові заходити.

— *Пантеон королів!* — пояснив батько.

Навіть у свої вісім років Хуліан уже чув про цю легендарну залу.

Тремтячи всім тілом, хлопчик переступив поріг і опинився в пишній кімнаті кольору вохри. У восьмикутному приміщенні пахло ладаном, і воно неначе коливалось у племіннях свіч на панікадилі вгорі. Хуліан вийшов на її середину, роззірнувся. Йому стало холодно, він почувався зовсім малим у цьому величному й похмурому просторі.

У вісьмох стінах були глибокі ніші з однаковими чорними трунами, розташованими одна над одною до самої стелі, на кожній — золота табличка з ім'ям. Імена на них зійшли

зі сторінок принцових історичних книжок: король Фердинанд... королева Ізабелла... король Карл V, імператор Священної Римської імперії.

У тиші Хуліан відчував вагу лагідної батькової руки на своєму плечі — і хлопчика до глибини душі пройняла поважність моменту. «Колись і мого батька поховують тут».

Мовчки батько і син піднялися на землю, до світла дня, подалі від смерті. Надворі, на пекучому іспанському сонці, король присів біля сина й подивився в очі восьмирічному Хуліанові.

— *Memento mori*, — прошепотів король. — Пам'ятай про смерть! Навіть для тих, хто має велику владу, життя коротке! Є лише один спосіб перемогти смерть — зробити своє життя шедевром! Треба хапатися за кожну змогу виявити доброту й любити всім серцем. У твоїх очах я бачу, що ти успадкував душевну щедрість від матері. Совість стане тобі провідником. Коли в житті западе темрява, серце покаже тобі шлях!

І ось через кількадесят років Хуліан не потребував нагадувань, що практично нічого не зробив, аби його життя було шедевром. Власне, він щойно зміг вийти з батькової тіні й самоствердитись як особистість.

«І в усьому розчарував батька».

Багато років Хуліан чинив за батьковою порадою і дозволяв серцю показувати шлях — але який же то був звивистий і нерівний шлях, адже серце його прагнуло зовсім не такої Іспанії, якої хотів його батько. Мрії Хуліана щодо майбутнього своєї країни були такі сміливі, що він не наважувався їх висловити до смерті батька, і навіть тоді Хуліан не мав уявлення, як будуть сприйняті його дії не лише в палаці, а й в усій державі. Хуліан тільки й міг, що чекати, не замикаючи серця і шанувати давні звичаї.

І тут три місяці тому все змінилось.

«Я зустрів Амбру Відаль».

Сповнена життя красуня з сильним характером перевернула світ для Хуліана. Через кілька днів після їхньої першої зустрічі Хуліан нарешті зрозумів слова свого батька: «Серце покаже тобі шлях... Треба хапатися за кожну змогу виявити доброту й любити всім серцем!» Піднесення, яке відчув закоханий принц, не можна було порівняти ні з чим, чого Хуліан зазнав у житті, і він відчував, що робить перші кроки до того, щоб перетворити своє життя на шедевр.

Але тепер принц дивився просто перед собою на дорогу, і його переповнювала самотність і лиховісне відчуття відірваності від світу. Батько помирає, кохана не бажає з ним розмовляти, й ось тепер він накинувся з погрозами на свого вірного вчителя, єпископа Вальдеспіно...

— Принце Хуліане, — умовляв його єпископ. — Треба їхати. Ваш батько хворий. Сили його слабкі, і він хоче поговорити з вами.

Хуліан поволі повернув голову й подивився на старого батькового друга.

— Як ви гадаєте, скільки в нього часу? — прошепотів він.

Голос Вальдеспіно затремтів, він був готовий заплакати.

— Він просив не хвилювати вас, але в мене таке відчуття, що його кінець ближчий, ніж я передчував. Він бажає попроситися.

— А чому ви не сказали мені, куди ми їдемо? — спитав Хуліан. — Навіщо така таємничість?

— Вибачте, я не мав вибору. Ваш батько дав мені чіткий наказ: ізолювати вас від зовнішнього світу, від новин, доки не матиме змогу поговорити з вами особисто.

— Ізолювати мене... від яких новин?

— Гадаю, буде краще, якщо батько сам вам усе пояснить.

Хуліан довго дивився на єпископа.

— Перш ніж я його побачу, мені треба дещо знати. Він у здоровому глузді? Чітко мислить?

Вальдеспіно непевно поглянув на нього.

— А чому ви питаєте?

— Бо, — відказав Хуліан, — такі вимоги сьогодні здаються дуже дивними й імпульсивними.

Вальдеспіно печально кивнув.

— Хай там які вони, а ваш батько — король. Я люблю його і корюся йому. І ми всі теж.

РОЗДІЛ 73

Стоячи біля вітрини, Роберт Ленгдон і Амбра Відаль вдивлялися в рукопис Вільяма Блейка при м'якому світлі лампади. Отець Бенья пішов поправляти лавки, греч-но залишивши їх на самоті з книжкою.

Ленгдонові важко було читати маленькі літери, написані рукою поета, а от заголовок був дуже розбірливий:

Чотири Зоа

Від цих слів у серці Ленгдона одразу зажеврила надія. «Чотири Зоа» — так називалася одна з найвідоміших провидчих поем Блейка, об'ємна, поділена на дев'ять «ночей», тобто розділів. Тематика цього твору, як пригадував Ленгдон, який читав його в коледжі, стосувалася занепаду традиційної релігії й торжества науки.

Ленгдон пробігся очима по строфах, побачив, що рукописні рядки сягають середини аркуша, а нижче — елегантна віньєтка, яка означає кінець тексту.

«Це остання сторінка поеми, завершення одного з його найпотужніших шедеврів!»

Ленгдон нахилився, примружився і спробував вчитатися в бісерне письмо, але при тьмянній лампаді все одно не міг його розібрати.

Амбра теж присіла поруч, майже прихилившись лобом до скла. Вона уважно проглядала поезію, а потім спинилася й прочитала вголос:

— «І між вогнів Людина пройде, і зло все вигорить дотла». Ленгдон замислився, похитав головою.

— Мабуть, Блейк має на увазі повне зникнення релігії, яка морально занепала. Майбутнє без релігії — це одне з тих пророцтв, які в нього раз у раз повторюються.

Амбра сповнилася надії:

— Едмонд казав, що його улюблений рядок — це те пророцтво, на *справдження* якого він сподівається.

— Що ж, — погодився Ленгдон, — звичайно, майбутнє без релігії — це те, чого бажав Едмонд. Скільки там літер?

Амбра стала рахувати, але похитала головою.

— Сорок дві...

Стала проглядати далі, знову зупинилась.

— А оце? «І зір зросте, й доступні стануть світи незнані, повні дивовиж».

— Може бути, — мовив Ленгдон і замислився, що це означає.

«Людський розум продовжує зростати, даючи нам змогу глибше проникнути в істину».

— Задовго, — сказала Амбра. — Зараз далі дивлюся...

Гостроока директорка музею вчитувалась у рукопис, а Ленгдон замислено ходив туди-сюди за її спиною. Ті рядки, які вона щойно прочитала, пролунали в його голові й викликали спогад: він читає Блейка в Принстоні на парі з бритліту.

Як це інколи бувало, ейдетична пам'ять наклика́ла образ за образом, які йшли один за одним нескінченною вервечкою. Раптом, спинившись посеред крипти, Ленгдон побачив свого професора, який звернувся до студентів, що тільки-но пройшли «Чотири Зоа», зі старими як світ питаннями: «Що б ви обрали — майбутнє без релігії чи без науки?» І професор додав: «Очевидно, Вільям Блейк тут зі своїм вибором визначився, і ніде його надії на майбутнє не висловлені так прозоро, як в останньому рядку цієї епічної поеми».

Ленгдон перевів подих і, схвилюваний, розвернувся до Амбри, яка все намагалася розібрати рукопис Блейка.

— Амбро! Подивись одразу кінець! — сказав він, пригадавши фінальний рядок.

Амбра подивилася на кінець вірша. За кілька секунд зосередженого читання, вона, глибоко здивована, озирнулася до професора.

Ленгдон теж схилився над книжкою і став вдивлятися в письмо. Тепер, знаючи слова, він із легкістю прочитав їх, накиданих дрібним почерком поета:

*Релігії усі похмури згаснуть & наука добра
візьме трон.*

— Релігії усі похмури згаснуть, — уголос прочитала Амбра, — й наука добра візьме трон!

Цей рядок не лише був жаданим серцю Едмонда пророцтвом, він і підсумовував його презентацію:

«Релігії занепадуть — наука запанує».

Амбра уважно стала рахувати літери, та Ленгдон розумів, що це вже не обов'язково. «Так, це ті самі слова, без сумніву!» Тепер його хвилювало, як знайти Вінстона й запустити презентацію Едмонда. Тепер Ленгдон мав розповісти свій план Амбрі сам на сам.

Він звернувся до отця Беньї, який уже повертався.

— Отче, — звернувся до нього Ленгдон. — Ми майже все зробили. Чи не могли б ви сходити до агентів і попросити їх приготувати гвинтокрил? Нам треба буде відлітати негайно.

— Звичайно, — відказав Бенья і пішов нагору. — Маю надію, ви знайшли те, що шукали. За хвилину побачимося нагорі!

Священик зник за поворотом сходів, а Амбра стривожено підвела голову від книги.

— Роберте, — сказала вона. — Не сходиться! Я двічі перерахувала, там сорок п'ять літер, а нам треба сорок сім!

— Як?! — Ленгдон підійшов, придивився до тексту й уважно перерахував літери.

«Релігії усі похмурі згаснуть & наука добра візьме трон». Так, звичайно, сорок п'ять. Ошелешений професор знову придивився до рядка.

— Едмонд точно казав «сорок сім», а не «сорок п'ять»? — Так, однозначно.

Ленгдон перечитав слова. «Але ж це точно воно! — думав він. — Що ж я не врахував?»

Він уважно придивився до кожної літери в рядку. І майже в кінці побачив:

& наука добра візьме трон.

— Амперсанд ти порахувала? — запитав Ленгдон. — Знак, який Блейк написав замість «і».

Амбра дивно поглянула на нього й похитала головою: — Та все одно літери бракує.

«А от і ні, — усміхнувся Ленгдон. — Це шифр у шифрі».

Ленгдона просто зачарувала хитра витівка Едмонда. Геній-параноїк дуже простим типографським трюком захистився навіть від того, хто міг би дізнатися його улюблений рядок — його ще треба правильно набрати!

«Значення амперсанда! — подумав Ленгдон. — Едмонд його пам'ятав».

Походження знака & — це була одна з перших речей, які на заняттях із семіотики Ленгдон розповідав студентам. Символ & — це *логограма* — буквально, картинка, яка позначає слово. Багато людей гадають, ніби цей знак якимсь чином походить він англійського сполучника «and», але насправді він пов'язаний із латинським *et*. Незвичайна форма знака «&» — це типографське змішання літер *E* і *T* — цю лігатуру нині можна розгледіти в комп'ютерних шрифтах на кшталт *Trebuchet*, в «&» якого чітко прочитується латинське коріння.

Ленгдон ніколи не забуде, що було через тиждень після того, як він розповів групі Едмонда про амперсанд: юний геній прийшов на пари у футболці з написом «Амперсанд дзвонив додому!»¹

Тепер, стоячи над поемою Блейка, Ленгдон чітко уявив пароль Едмонда:

релігіїусіпохмурізгаснутьетнаукадобравізьметрон

«Квінтесенція Едмонда!» — подумав Ленгдон і швидко розкрив Амбрі сенс штуки, якою Едмонд забезпечив надійність свого пароля.

Коли Амбра почула, то засяяла такою усмішкою, якої від неї Ленгдон ще не бачив.

— Що ж, — мовила вона. — Тепер де ж нам сумніватися в тому, який Едмонд Кірш був гік...

Вони розсміялися, відвівши душу на самоті в крипті.

— Ти знайшов пароль! — з радістю і вдячністю вигукнула вона. — І мені ще більше шкода Едмондового телефона. Якби я його не впустила, ми б могли просто зараз почати трансляцію.

— То не твоя провина, — запевнив її він. — І, я ж казав, я знаю, як знайти Вінстона.

«Ну принаймні сам так вважаю», — додав він подумки.

Ленгдон уявив собі Барселону з висоти пташиного польоту; попереду була незвичайна загадка... аж тут тишу крипти розірвав крик згори.

Отець Бенья відчайдушно гукав їх.

¹ Алюзія на фільм С. Спілберга про прибульця І-Ті (ЕТ, скорочення від *extraterrestrial* — позаземний; це прізвисько йому дали діти, які його переховували), котрий, загубившись на Землі, намагався вийти на контакт зі своїм космічним кораблем і планетою. Фраза «І-Ті дзвонив додому!» — одна з перших, яку прибулець вивчив англійською мовою, у фільмі він її багаторазово повторює.

РОЗДІЛ 74

— **Ш**видко! Сеньйорито Відаль!.. Професоре Ленгдон!.. Підніміться до мене!

Ленгдон з Амброю побігли сходами з крипти, а отець Бенья не припиняв кричати. Коли сходи скінчилися, Ленгдон вибіг у головне приміщення храму — і одразу загубився в повній темряві.

«Нічого не видно!»

Обережно ступаючи вперед, він намагався звикнути до темряви після лампад, які освітлювали крипту. За ним піднялася й Амбра, і теж примружилася.

— Сюди! — у відчаї кричав Бенья.

Вони пішли на голос і знайшли священика зовсім на краю слабко освітленої плями, яка поширювалася над спуском до крипти. Отець Бенья стояв на колінах над темним тілом.

Обоє підбігли до Бенї — і Ленгдон відсахнувся: на підлозі, гротескно закинувши голову, лежав агент Діас. Гвардієць лежав на животі, але не долілиць: голова його була скручена на 180 градусів назад, і неживі очі дивилися в стелю храму. Ленгдон опустився на підлогу, тепер розуміючи паніку отця Бенї.

Холод пробіг йому поза шкірою, професор різко встав і почав роззиратися, намагаючись вирізнити у темній залі бодай якісь ознаки руху.

— Його пістолет, — прошепотіла Амбра, показуючи порожню кобуру, — зник!

Вона подивилася в темряву навколо й гукнула:

— Агенте Фонсека!

У темряві почулися кроки, а потім — звуки боротьби. І раптом — оглушливий постріл упритул — різкий, рапто-вий! Ленгдон, Амбра і Бенья кинулися геть, а за луною пострілу в храмі розкотівся болісний крик:

— *iCorre!*¹

¹ Біжіть!

Ще один постріл — і глухий звук падіння. Так тіло падає на підлогу, і цей звук годі переплутати з будь-яким іншим.

Ленгдон уже схопив Амбру за руку й потяг у темряву понад стінами храму. Отець Бенья їх наздогнав, і всі троє тепер ховалися в жорсткій тиші, тулячись до холодного каменю.

Ленгдон вдивлявся в пітьму, все намагаючись розпізнати, що діється навколо.

«Хтось щойно вбив Діаса і Фонсеку! Хто це, хто тут? Що йому треба?»

Професорові спадав на думку один-єдиний логічний висновок: убивця, який зачаївся в темряві Сагради Фамілії, прийшов не за тим, щоб убити двох випадкових агентів Гвардії: він прийшов по нього й Амбру.

«Хтось усе ще намагається навіки приховати відкриття Едмонда!»

Раптом посеред храму загорівся яскравий ліхтарик — промінь широкою дугою коливався врізнобіч, рухаючись у їхній бік. Ленгдон розумів: ще кілька секунд — і промінь досягне їх.

— Сюди! — прошепотів Бенья і потяг Амбру під стіною в інший бік. Промінь насувався, і Ленгдон поспішив за ними. Бенья з Амброю раптом різко завернули праворуч і зникли в якомусь проході, Ленгдон ускочив туди теж — і одразу спіткнувся об сходи. Амбра з Беньею вже підіймались, і Ленгдон, повернувши собі рівновагу, подався за ними, а озирнувшись, помітив, що промінь уже торкнувся нижніх сходинок.

Ленгдон завмер, причаївся.

Світло затрималось, а відтак стало посилюватися.

«Він іде сюди!»

Ленгдон чув угорі, як скрадалися сходами Амбра і Бенья. Розвернувся й кинувся за ними, але знову перечепився, налетів на стіну й зрозумів, що сходи не прості, а знов-таки гвинтові. Приклавши руку до стіни, Ленгдон рушив угору по спіралі, одразу зрозумівши, де перебуває.

«Ті самі страшні сходи Сагради Фамілії».

Він підняв погляд і побачив ледь помітне світло з вікон нагорі: його було рівно стільки, щоб розгледіти вузьку трубу, в якій він рухався. У Ленґдона затерпили ноги — і він зупинився: в тісноті його охопив напад клаустрофобії.

«Уперед, нагору!» — закликав розум, але всі м'язи скувало страхом.

Десь ізнизу, з приміщення храму, почулися важкі кроки. Професор змусив себе рухатися далі, якомога швидше підійматися гвинтовими сходами. Світло вгорі стало яснішим, коли Ленґдон проминав отвір, схожий на широку бійницю, крізь який сяяли вогні міста. На нього дмухнуло свіжим холодним повітрям — і професор знову занурився в темряву й рушив угору.

Кроки вже були на сходах, і промінь ліхтаря заметався центральним колодязем. Ленґдон пройшов ще одну бійницю, і тут тупіт на сходах посилився: переслідувач біг за ним.

Ленґдон наздогнав Амбру й отця Бенью, які переводили подих. Поглянув униз, у глибоченний колодязь. Висота була карколомна — зору відкривалася вузька, закручена порожнина, подібна до мушлі велетенського наутилуса. Поруччя майже не було — тільки невисокий закрут понад колодязем, який сягав до коліна, і все. Ленґдон стримав хвилю нудоти.

Він поглянув угору — там було темно. Ленґдон чув, що тут понад сто сходинок, тож сподіватися, що вони опиняться нагорі до того, як їх наздожене озброєний незнайомець, не випадало.

— Тікайте... обоє!.. — видихнув Бенья, відступивши вбік, аби пропустити Ленґдона з Амброю.

— Так не буде, отче! — сказала Амбра і взяла за руку старого священика.

У Ленґдона її інстинкт збереження життя викликав повагу, але він також розумів: тікати сходами — це самогубство, надто велика ймовірність зловити кулю в спину. Із

двох життєво важливих інстинктів — битись і тікати — варіант утечі вже розглядатися не міг.

«У нас це просто не вийде».

Пропустивши вгору Амбру й отця Бенью, Ленґдон розвернувся, зайняв стійку позицію і став обличчям до гвинтових сходів. Промінь ліхтарика наближався. Професор прихилився спиною до стіни й зачаївся, доки світло торкнулося сходів під ним. Раптом убивця з'явився в полі зору — темна постать, яка бігла, витягнувши обидві руки: в одній ліхтарик, у другій пістолет.

Ленґдон відрухово підскочив і стрибнув, виставивши ноги. Переслідувач побачив його, звів зброю, але тут обидві ноги Ленґдона врізалися йому в груди — і чоловіка відкинуло до стіни.

Наступні кілька секунд були як у тумані.

Ленґдон упав набік, стегно пронизав різкий біль, а нападник заточився назад, прокотився кілька сходин, де зі стогоном осів болючою масою. Ліхтарик прокотився далі, зупинився й освітив металевий предмет на сходах між Ленґдоном і нападником.

Пістолет.

Обидва водночас кинулися до нього, але Ленґдон зверху встиг першим і наставив зброю на нападника, який спинився точно під ним, зухвало дивлячись у дуло.

При світлі ліхтарика Ленґдон розгледів бороду з сивиною, прикметні білі штани... і одразу впізнав.

«Той самий адмірал з музею Гуттенхайма».

Ленґдон прицілився в голову чоловіка, тримаючи палець на гачку.

— Ти вбив мого друга Едмонда Кірша!

Чоловік важко дихав, але відповів одразу, і голос його був холодний, як крига.

— Я порахувався з ним. Твій друг Едмонд Кірш знищив мою сім'ю.

РОЗДІЛ 75

«Ленгдон зламав мені ребра». Адмірал Авіла відчував гострий біль із кожним подихом, здригався від болю, а його груди здіймалися, відчайдушно надолужуючи втрачений кисень. Роберт Ленгдон, присівши на сходах, невпевнено цілився в груди Авіли.

Авіла одразу згадав, чого його вчили свого часу, і почав оцінювати ситуацію. Мінус: у ворога є і зброя, і вигідне розташування. Плюс: судячи з того, як незвично професор тримає зброю, він мало з нею знайомий.

«Наміру вбивати мене він не має, — розважив Авіла. — Він триматиме мене тут і чекатиме на охорону». Судячи з галасу, було зрозуміло: охоронці Сагради Фамілії почули постріли й тепер біжать усередину.

«Діяти треба швидко».

Піднявши руки, Авіла поволі став на коліна, показуючи, що здається.

«Треба створити в Ленгдона враження, що він контролює ситуацію».

Хоча він і падав зі сходів, але відчув у себе за поясом той-таки керамічний пістолет, яким у музеї застрелив Кірша. Перед входом до храму він зарядив останню кулю й не витратив її на гвардійців — з одним узагалі впорався без зброї, а другого застрелив зі значно зручнішого пістолета, який, на жаль, тепер Ленгдон наставив на нього. Авіла пошкодував, що не поставив зброю на запобіжник: адже Ленгдон, мабуть, не вміє ним користуватися.

Авіла замислився, чи варто зараз хапати свій керамічний і стріляти в Ленгдона. Але навіть якщо він влучить, свої шанси вижити адмірал оцінював як п'ятдесят на п'ятдесят. Із недосвідченими стрільцями складність полягає в тому, що вони можуть вистрілити випадково.

«Якщо я зроблю занадто швидкий рух...»

Галас охоронців наближався, й Авіла зрозумів, що в разі, якщо його візьмуть під варту, татуювання «*victor*» дасть йому квиток на волю — принаймні так його запевняв Регент. Але в ту мить, убивши двох гвардійців королівської охорони, Авіла вже не був так певен, що вплив Регента його порятує.

«Я тут на завданні, — нагадав собі Авіла. — І треба його виконати. Знищити Роберта Ленґдона й Амбру Відаль».

Регент сказав Авілі зайти до храму східним службовим входом, однак Авіла натомість перемахнув огорожу. «Біля східного входу була засідка поліції... тож я зімпровізував».

Ленґдон говорив із притиском, цілячись в Авілу:

— Ти сказав, що Едмонд Кірш убив твою сім'ю. Це неправда. Едмонд — не вбивця!

«Це точно, — подумав Авіла. — Він був гірший».

Чорну правду про Кірша Авіла дізнався лише тиждень тому від Регента, який йому телефонував:

— Наш папа просить вас усунути відомого футуролога Едмонда Кірша. Причин на це у його святості багато, але він хотів би, щоб цим зайнялися саме ви.

— Чому я? — спитав Авіла.

— Адмірале, — прошепотів Регент. — Мені сумно казати вам це, але Едмонд Кірш є відповідальним за вибух у соборі, який знищив вашу сім'ю.

Спочатку Авіла не повірив власним вухам. Він не бачив причини, навіщо всесвітньовідомому вченому-комп'ютернику закладати бомбу в церкві.

— Ну ви ж військовий, адмірале, — пояснював Регент, — тож кому, як не вам, знати: молодий солдат, який у бою тисне на гачок, — це не головний винуватець убивства. Він пішак у руках більш могутніх — урядів, генералів, релігійних очільників — тих, хто або заплатив, або переконав його, що справа варта будь-якого заходу.

Авіла справді був добре знайомий із такою ситуацією.

— Те саме і з тероризмом, — продовжив Регент. — Найстрашніші не ті терористи, які встановлюють бомбу, а впливові лідери — ті, хто поширює ненависть серед людей, які втратили надію, надихає своїх пішаків на насильство. Тільки потужна і чорна душа може посіяти у світі зерна руйнації, схиляючи слабкодушних і довірливих до духовної нетерпимості, націоналізму чи ненависті.

Авіла не міг не погодитися.

— Теракти проти християн, — вів далі Регент, — ширяться по світу. Нові напади — це вже не стратегічно сплановані дії, а просто спонтанні злочини самотніх вовків, які відповідають на заклик до зброї, котрий чують від ворогів Христа. — Регент помовчав. — А до таких переконливих і могутніх ворогів я зараховую й атеїста Едмонда Кірша.

Тепер уже Авіла не дуже повірив Регентові. Попри огидні виступи проти християнства в Іспанії, учений ніколи й нікого не закликав до вбивства християн.

— Перш ніж сперечатися, — стомлено сказав голос по телефону, — дозвольте надати вам деяку інформацію. Про це ніхто не знає, адміралє, але той теракт, у якому загинула ваша сім'я... планувався як частина війни проти пальмаріанської церкви.

Авіла замислився — але все ж це було якось безглуздо: адже Севільський собор пальмаріанам не належить.

— Того ранку, коли було закладено вибухівку, — говорив Регент, — у соборі було четверо відомих діячів нашої церкви, які прийшли туди з метою залучити нових вірян. Саме на них спрямовувався удар. Одного з тих людей ви знаєте — це Марко. Решта троє загинули.

Думки Авіли закрутилися вихором, коли він уявив собі свого фізіотерапевта Марка, котрий втратив ногу.

— Наші вороги мають силу й мету, — продовжував голос. — Коли терористам не вдалося досягнути до нашого храму в Пальмар-де-Троя, вони пішли за нашими місіонерами в Севілью і зробили свою чорну справу там. Мені

дуже шкода, адміралє. Зокрема й через цю трагедію пальмаріани вийшли на вас — ми почуваємось відповідальними за те, що у війні проти нас загинула ваша сім'я.

— Хто веде цю війну? — спитав Авіла, намагаючись сприяти неймовірну заяву.

— Перевірте пошту, — відказав Регент.

У своїх вхідних Авіла виявив шокову добірку приватних документів, у яких ішлося про понад десятилітню брутальну війну проти пальмаріанської церкви... частиною цієї війни, за цими даними, були судові процеси, погрози на межі шантажу й великі пожертви на антипальмаріанські «групи контролю» на зразок «Захистимо Пальмар-де-Троя» і «Діалог Ірландія».

Ще дивнішим видавалося, що ця жорстока війна проти пальмаріанської церкви відбувалася на кошти однієї-єдиної людини — а саме футуролога Едмонда Кірша.

Авілу ці новини приголомшили. Ну чому Едмондові Кіршу так важливо знищити саме пальмаріан?

Регент казав йому, що ніхто в церкві — навіть сам папа — не знає, за що Кірш так незлюбив пальмаріан. Відомо було одне: чоловік із числа найбагатших і найвпливовіших на планеті не матиме спокою, доки не здобуде остаточної перемоги над пальмаріанами.

Регент привернув увагу Авіли до останнього документа — копії друкованого листа до пальмаріан від чоловіка, який назвався тим самим терористом, що влаштував вибух у Севільському соборі. У першому рядку той назвався «учнем Едмонда Кірша». Авілі вже більше нічого не потрібно було знати: його кулаки стиснулися в нападі люті.

Регент пояснив, чому пальмаріани не оприлюднювали того листа: з огляду на ту негативну пропаганду, яку чи то організував, чи то спонсорував останнім часом Кірш, церкві геть не до речі було асоціювати себе з терактом.

«Через Едмонда Кірша загинула моя сім'я!»

І ось тепер на темних сходах Авіла дивився на Роберта Ленгдона й відчував, що цей чоловік геть нічого не знає про

таємну війну Кірша з пальмаріанами, про те, що Кірш своєю діяльністю підштовхнув терориста закласти вибухівку, котра знищила сім'ю Авілі.

«Неважливо, чи Ленгдон щось знає, — подумав Авіла. — Він такий самий солдат, як і я. Ми разом у цю яму впали, але вилізе з неї лише один. Я маю свій наказ».

Ленгдон розташувався на кілька сходинок вище й цілився по-аматорському — двома руками. «Невдалий вибір», — відзначив Авіла, обережно відставляючи ногу на сходинку позаду й дивлячись просто в очі Ленгдонові.

— Я розумію, що в це важко повірити, — заявив Авіла, — а проте Едмонд Кірш знищив мою сім'ю. *Ось доказ!*

Авіла показав Ленгдонові своє татуювання на долоні, і сталося те, чого адмірал і очікував, — Ленгдон подивився.

Навіть однієї миті відверненої уваги професора вистачило Авілі, щоб метнутися вгору й ліворуч понад вигином стіни і відтак опинитися поза прицілом. Як він і передчував, Ленгдон інстинктивно натиснув на гачок, не встигнувши перевести дуло за рухомою ціллю. Постріл прогрімів у вузькому гвинтовому просторі, куля чиркнула Авілу по плечу, а тоді відрикошетила вниз у сходовий колодязь.

Ленгдон знову цілився, але Авіла зробив стрибок із переворотом і, падаючи, з розмаху вдарив обома кулаками по зап'ястях Ленгдона — пістолет випав з рук і покотився сходами.

Біль пронизав груди й плече Авілі, коли він приземлився на ноги біля Ленгдона, але приплив адреналіну лише надав йому сил. Сунувши руку за спину, адмірал вихопив керамічну зброю. Порівняно з пістолетом вона була майже невагома.

Авіла наставив дуло на груди Ленгдона і, не вагаючись, натис на гачок.

Зброя загриміла, тільки звук був якийсь дивний, тріскачий, Авілі обпекло руку — і тут він зрозумів, що ствол розірвало. Ця таємна безметалева зброя, невидима для детекторів, була розрахована лише на один-два постріли. Авіла не розумів, куди пішла куля, але, побачивши, що Ленгдон

підводиться на ноги, облишив зброю й кинувся до нього, і обое зчепилися біля небезпечно низького внутрішнього бортика.

У цю мить Авіла розумів, що переміг.

«Озброєні ми однаково, — подумав він. — Але я маю вигідну позицію».

Авіла вже мав доступ до колодязя, падіння в який було певною смертю. Тепер він намагався підштовхнути Ленґдона туди: Авіла впирався ногою, як потужним важелем, у зовнішню стіну. Ривком він штурхнув Ленґдона до колодязя.

Ленґдон відчайдушно опирався, але позиція Авіли давала багато переваг, і відчайдушний погляд професора свідчив: він розуміє, що буде далі.

—————

Роберт Ленґдон чув колись, що найважливіші рішення — у питаннях життя і смерті — зазвичай приймаються протягом частки секунди.

Адмірал щосили штовхав професора до краю. Ленґдон вигинав спину над тридцятиметровим проваллям, і його зріст метр вісімдесят і центр ваги просто не залишали шансів. Він розумів, що проти Авіли в такій позиції нічого не вдіє.

Ленґдон відчайдушно глянув через плече в прірву. Колодязь був вузький — із метр завширшки, але його тіло туди може легко провалитись... і полетіти, перерахувавши всі яруси.

«Падіння я не переживу».

Авіла гортанно заревів і поновив хватку. І тут Ленґдон розумів, що має лиш один вибір.

З ним треба не боротися, йому треба допомогти.

Коли Авіла смикнув його вгору, Ленґдон згрупувався, міцно впершись ногами в сходи.

На мить він знову став двадцятирічним студентом у Принстонському басейні... перед змаганням із плавання на спині... ноги зігнуті... прес напружений... чекає на сигнальний постріл.

«Час — це все!»

Цього разу Ленгдон уже не чув сигналу на старт. Він відірвався від підлоги, вигнувши в стрибку спину назад. Стрибаючи за край, він відчув, що Авіла, який зібрався протистояти опорі дев'яностокілограмового тіла, різко втратив рівновагу.

Авіла притьмом відпустив професора, та Ленгдон відчував: адмірал дуже сильно похитнувся. У стрибку Ленгдон шалено сподівався перетнути колодязь, перенестися на інший бік, на глибину свого зросту... але, схоже, йому не вдавалось. У повітрі професор інстинктивно згрупувався — і вдарився об вертикальну кам'яну стіну.

«Усе, не вийшло.

Я покійник».

Не сумніваючись, що налетів на другий край колодязя, Ленгдон зібрав усю мужність і приготувався летіти до самого дна.

Тільки падіння тривало лише мить.

Ленгдон майже одразу вдарився головою об щось тверде й кутасте. Він ледь не знепритомнів, але зрозумів: так, йому вдалося перескочити колодязь — і тепер, врізавшись у протилежну стіну, він упав на сходи трохи нижче.

«Пістолет!» — подумав Ленгдон, щосили намагаючись не знепритомніти, адже якщо він не знайде зброю, то чим відповість Авілі, який зараз знову на нього кинеться?

Однак уже було запізно.

Мозок вимикався.

В очах у професора темніло, але крізь цю темінь Ленгдон розчув химерний звук... якісь мірні удари вниз, які даленіли, затихали...

Немовби великий мішок падає в сміттєпровід...

РОЗДІЛ 76

Машина з Хуліаном наближалася до головної брами Ескоріалу, і, помітивши знайому барикаду білих позашляховиків, принц зрозумів: Вальдеспіно казав правду.

«Тепер мій батько справді живе тут».

Судячи з кількості машин, уся Королівська гвардія тепер перебралася до історичної резиденції королів.

Паламар зупинив свій «опель», і до вікна підійшов гвардієць із ліхтариком, посвітив у вікно — і, вражений, відсахнувся: він аж ніяк не очікував побачити в такому вбогому транспорті принца з єпископом.

— Ваша високосте! — вигукнув охоронець. — Ваше преосвященство! Ми на вас чекали! — Він уважно подивився на обшарпану машину. — А де ж ваша охорона?

— Вона була потрібна в палаці, — відказав принц. — Ми приїхали до мого батька.

— Звичайно, звичайно! Якщо ви з єпископом зробите ласку й вийдете з машини...

— Просто пропустіть нас, — буркнув Вальдеспіно, — і ми заїдемо! Його величність у монастирській лікарні, правда?

— Був там... — вагаючись, відказав гвардієць. — Тільки, на жаль, зараз уже ні...

Вальдеспіно вражено охнув.

Холод пробіг поза шкірою в Хуліана: «Батько помер?»

— Ні! В-вибачте, будь ласка! — затинаючись, став виправдовуватися агент, який пошкодував, що не висловився чіткіше. — Його величність *поїхав* — він залишив Ескоріал годину тому. Узяв із собою головних охоронців, і вони поїхали.

Хуліанові стало легше на серці — але ця полегкість миттєво змінилася розгубленістю. «Поїхав звідси, з лікарні?»

— Це абсурд! — закричав Вальдеспіно. — Король мені сказав негайно привезти сюди принца Хуліана!

— Так, ми маємо особливий наказ, ваше преосвященство, і чи не могли б ви з його високістю залишити цю машину й пересісти в авто Гвардії?

Вальдеспіно з Хуліаном здивовано перезирнулися і поважно пересіли в машину. Агент сказав паламареві, що той уже може нічим не перейматись і повертатися на територію палацу. Переляканий молодик мовчки помчав у темряву, очевидно, відчувши полегшення, що сьогоднішні химерні пригоди скінчилися.

Коли охоронці проводили принца й Вальдеспіно до поза-шляховика і садовили на заднє сидіння, єпископ дедалі більше хвилювався.

— Де король? — усе питав він. — Куди ви нас везете?

— Ми виконуємо наказ його величності, — відповідав агент гвардії. — Він сказав нам дати вам транспорт, шофера й оцей лист. — Гвардієць вийняв запечатаний конверт і вручив через вікно принцу Хуліанові.

«Лист від батька? — Принца збентежила ця формальність: на конверті була навіть королівська сургучна печать. — Що він собі думає?» Його дедалі сильніше тривожило, чи не починає батько втрачати розум.

Тремкою рукою Хуліан зламав печатку, відкрив конверт і вийняв папірець для записів. Почерк у батька вже був не той, але писав він усе одно розбірливо. Принц почав читати і з кожним словом сильніше дивувався.

Дочитавши, поклав лист назад у конверт і, заплющивши очі, подумав, що може вдіяти. Вибір, звичайно, був лише один.

— Прошу, везіть на північ, — сказав Хуліан шоферові.

Машина рушила від Ескоріалу, а принц відчував на собі погляд Вальдеспіно.

— Що каже ваш батько? — допитувався єпископ. — Куди ви мене везете?!

Хуліан зітхнув і подивився на близького друга свого батька.

— Ви якнайкраще про це сказали зовсім недавно, — печально всміхнувся він до старого єпископа. — Мій батько все ще король. Ми його любимо і чинимо за його наказом.

РОЗДІЛ 77

Почувся шепіт:
— Роберте!..

Ленґдон хотів відповісти, але в голові гупало й боліло.

— Роберте!..

Обличчя торкнулася м'яка долоня, і Ленгдон поволі відкрив очі. Тимчасово не розуміючи, де він, професор подумав, що марить. «Наді мною схиляється ангел у білому...»

Коли Ленгдон упізнав це обличчя, то кволо всміхнувся.

— Слава Богу, — полегшено зітхнула Амбра. — А ми чули постріл! — Вона сиділа навпочіпки біля нього. — Не вставай.

Ленгдон повернувся до тям — і його охопив жах.

— А той, хто гнався...

— Його більше немає, — прошепотіла заспокоїливо Амбра. — Ти в безпеці. — Вона показала в колодязь. — А він туди впав. На саме дно.

Ленгдон напружив розум, намагаючись уповні усвідомити новину. Він щосили намагався розвіяти туман у голові й з'ясувати, де саме поранений: увага зосередилася на пульсації в лівому стегні та різкому болю в голові. А все решта було ціле. У колодязі відлунювали рації поліцейських.

— Як довго... я...?

— Кілька хвилин, — сказала Амбра. — Зомлів — і прийшов до тям. Треба перевірити, чи все гаразд.

Ленгдон швидко сів і прихилився до стіни.

— То був... моряк... офіцер... — мовив він. — Той, який...

— Я знаю, — кивнула Амбра. — Той, який убив Едмонда. Поліцейські щойно його ідентифікували. Вони внизу з тілом, хочуть від тебе пояснень, але отець Бенья сказав, щоб сюди ніхто не підіймався, крім медиків, — вони зараз будуть.

Ленгдон кивнув, і в голові знову загуло.

— Тебе, мабуть, повезуть у лікарню, — сказала Амбра, — так що нам треба поговорити просто зараз, до їхнього приїзду.

— Про що?

Амбра стурбовано придивилася до нього. Нахилилася й прошепотіла професорові на вухо:

— Роберте, ти ж не забув? Ми його знайшли — пароль Едмонда: «Релігії усі похмурі згаснуть, й наука добра візьме трон».

Її слова стрілою протнули туман у голові Ленгдона, і його свідомість остаточно прояснилася.

— Ми з тобою зайшли далеко, — сказала Амбра. — Рештою я можу зайнятися сама. Ти казав, що знаєш, де шукати Вінстона. Де в Едмонда комп'ютерна лабораторія? Просто скажи, куди мені йти, — і я решту зроблю сама!

Тепер пам'ять стрімко поверталася до Ленгдона.

— Знаю!

«Ну принаймні можу здогадатися».

— Розкажи!

— Треба їхати на інший кінець міста.

— Куди?

— Я не знаю адреси, — сказав Ленгдон, кволо спинаючись на ноги, — але можу показати.

— Будь ласка, Роберте, сядь! — хвилювалася Амбра.

— Так-так, сядьте, — відказав чоловік, який підіймався з храму. То був засапаний отець Бенья. — Швидка вже майже тут.

— А я здоровий! — збрехав Ленгдон. Його занудило, і він прихилився до стіни. — Ми з Амброю маємо йти.

— Ви зараз далеко не відійдете, — мовив Бенья, поволі підіймаючись сходами. — Там поліція чекає. Вони хочуть, щоб ви пояснили, що сталося. А храм оточений репортерами. Хтось навів їх, сказав, що ви тут. — Священик підійшов і стомлено всміхнувся професорові. — До речі, ми з сеньйоритою Відаль так раді, що ви залишилися живі! Ви врятували нам життя.

Ленгдон засміявся:

— А ви, без сумніву, врятували життя нам!

— Ну, хай там як, але маю нагадати, що ви звідси без зустрічі з поліцією не спуститеся.

Ленгдон обережно поклав руку на кам'яний бортик і поглянув униз. Похмура картина була далека, на великій глибині лежало некрасиво розпластане тіло Авіли, освітлене кількома поліцейськими ліхтарями...

Дивлячись у спіральний колодязь, Ленгдон знову звернув увагу на елегантну подібність із наутилусом, задуману Гауді. І пригадав, що в підвалі храму є музей архітектора. На сайті,

де професор був уже давно, стояли виразні масштабні моделі Сагради Фамілії, точно відтворені в програмах CAD і надруковані на великих 3D-принтерах, — вони описують довгу еволюцію будівлі від закладення фундаменту до майбутнього славетного завершення — до якого ще не менш як десять років.

«Звідки ми? — подумав Ленгдон. — Куди ми прямуємо?»

Раптом він згадав одну з масштабних моделей зовнішнього вигляду храму. Ця картинка цілісно постала в його ейдетичній пам'яті. То був прототип, на якому було зображено нинішній стан будівлі, підписаний: «Саграда Фамілія сьогодні».

«Якщо ця модель відповідає дійсності, то вихід є!»

Ленгдон раптом звернувся до Беньї:

— Отче, ви не могли б переказати одну річ назовні?

Священик здивувався.

Ленгдон почав пояснювати, як збирається спланувати втечу з будівлі — Амбра тільки похитала головою.

— Роберте, це неможливо. Там же ніде...

— А таки є, — втрутився Бенья. — Воно так буде не завжди, а наразі сеньйор Ленгдон має рацію. Він пропонує можливу річ.

Амбра була вражена.

— Тільки, Роберте... навіть якщо ми зможемо втекти непоміченими — ти цілком певний, що тобі не треба в лікарню?

Щодо цього Ленгдон був не дуже певний.

— Буде треба — то можна буде потім, — відказав він. — А зараз наш обов'язок перед Едмондом — завершити його справу. — Він звернувся до Беньї, подивився йому просто в очі. — Маю бути з вами відвертим, отче, і пояснити, для чого ми тут. Як вам відомо, Едмонда Кірша сьогодні вбито, аби він не зміг розповісти про своє наукове відкриття.

— Так, — відказав священик, — і з того, як він починав, складалося враження, що це відкриття завдасть великої шкоди релігіям світу.

— Саме так. І ми з сеньйоритою Відаль прибули сьогодні до Барселони, щоб оприлюднити відкриття Едмонда Кірша.

Ми вже дуже близькі до мети. Тож... — Ленгдон витримав паузу, — прохаючи зараз про вашу допомогу, я, власне, прошу допомогти нам транслявати на весь світ слова атеїста.

Низенький Бенья простягнув руку й поклав її на плече Ленгдона.

— Професоре, — розсміявся він, — Едмонд Кірш не перший в історії людства заявляє, ніби Бог помер, — і не останній. Хай там що сеньйор Кірш відкрив, воно буде з усіх боків обговорюватися. Від початків людства наш розум завжди розвивався, і не мені ставати на заваді цього розвитку. А як на мою думку, ніколи на світі не було такого інтелектуального досягнення, яке не було б пов'язане з Богом.

На тому отець Бенья підбадьорливо всміхнувся обом і пішов униз.

Надворі в кабіні гвинтокрила *EC145* пілот, дедалі більше нервуючись, дивився на зростання юрби за огорожею храму. Від обох агентів давно не було ні слуху ні духу — пілот уже збирався був телефонувати їм, коли з бази́ліки вийшов невисокий чоловічок у чорній рясі й підійшов до машини.

Незнайомиць назвався отцем Беньєю і переповів те, що просив Ленгдон: обидва гвардійці загинули, а майбутню королеву і Роберта Ленгдона треба негайно евакуювати. Коли й цього було замало, щоб повністю приголомшити пілота, то святий отець іще й точно вказав *місце*, звідки їх треба забрати.

«Це ж неможливо!» — подумав пілот.

Однак тепер, зринувши над шпилями храму Саграда Фамілія, він побачив, що священник мав рацію. Найбільший зі шпилів — монолітна центральна вежа — ще не зведений. Рівна кругла платформа, заготована під неї, лежала серед гущавини шпилів, наче галявина в лісі велетенських секвой.

Пілот розташував свою машину високо над платформою, а потім поволі опустився між шпилів. Коли вертолiт сів,

знизу сходами піднялися двоє: Амбра Відаль вела, підтримуючи, пораненого Роберта Ленгдона.

Пілот вискочив і допоміг обом зійти на борт.

Коли він пристебнув їм ремені, майбутня королева Іспанії стомлено кивнула:

— Дуже дякуємо, — прошепотіла вона. — Сеньйор Ленгдон вам пояснить, куди летіти.

РОЗДІЛ 78

ConspiracyNet.com

ОСТАННІ НОВИНИ

ПАЛЬМАРІАНИ ВБИЛИ МАТЕР ЕДМОНДА КІРША?!

Наш інформатор monte@iglesia.org приніс нам ще один новинний блокбастер! За ексклюзивними документами, перевіреними *ConspiracyNet*, Едмонд Кірш багато років намагався судитися з пальмаріанською церквою, звинувачуючи її в «ідеологічному промиванні мізків, психологічному тиску й фізичній жорстокості», які, ймовірно, призвели до смерті Паломі Кірш — біологічної матері Едмонда — понад тридцять років тому.

Про Палому Кірш повідомляють, що вона була активною прихильницею пальмаріанської церкви, але намагалася звільнитися й утекти, за що старші її осоромили та піддали психологічному насильству, внаслідок якого жінка повісилася в спальні монастиря.

РОЗДІЛ 79

— **С**ам король... — знову пробурмотів командор Гарса, і його голос розкотився луною в зброярні. — Усе одно не можу зрозуміти, як наказ про мій арешт міг віддати *сам король*! Після того, як я стільки йому вірно служив!

Моніка Мартін приклала палець до губ і визирнула з-за обладунків: чи не зайшов хтось із охорони, не підслуховує?

— Я вам казала, король дуже довіряє єпископові Вальдеспіно, і той нашепотів його величності, що сьогоднішні звинувачення проти нього — це *ваших рук* справа, що ви якимось чином очорнюєте його.

«Я став жертвним агнцем короля», — зрозумів Гарса: він, зрештою, завжди підозрював, що коли король буде змушений робити вибір між командором своєї гвардії і Вальдеспіно, то вибере єпископа; вони дружили все життя, а духовний зв'язок завжди має перевагу над професійним.

А проте Гарса не міг не відчувати: не все в розповіді Моніки логічно сходиться.

— А історія з викраденням? — мовив він. — Ви кажете, що це теж розповідалося за королівським наказом?

— Так, його величність сам мені зателефонував. Він *наказав* мені оголосити, що Амбру Відаль викрадено. Він вигадав цю історію, аби врятувати репутацію майбутньої королеви — щоб не здавалося, ніби вона втекла з іншим чоловіком, — Мартін роздратовано поглянула на Гарсу. — А чому ви про це допитуєтесь? Особливо зараз, коли знаєте, що король сам телефонував агентів Фонсеці й розповів про викрадення?

— Я не можу повірити, що король би *взагалі* ризикнув неправдиво звинуватити відомого американця у викраденні людини, — зауважив Гарса. — Хіба що він...

— Збожеволів? — перебила вона.

Гарса мовчки подивився на неї.

— Командоре, — не відступалася Мартін, — не забувайте, його величність дуже нездоровий. Може, це якесь непорозуміння?

— Чи, навпаки, прояснення думки! — зауважив Гарса — Хай там що робила майбутня королева, а зараз вона в безпеці й під наглядом гвардійців.

— Власне! — Мартін уважно подивилася на нього. — То що ж вас хвилює?

— Вальдеспіно, — відказав Гарса. — Визнаю: мені він не подобається, але щось мені підказує, що він не може стояти ні за вбивцею Кірша, ні за всім рештою...

— А чому? — ехидно спитала вона. — Бо *священик*? Помоєму, досвід нашої інквізиції вже показує, як церква може виправдовувати радикальні засоби. На мою думку, Вальдеспіно самовпевнений, безжальний, хитрий і занадто схильний до секретів. Я нічого не забула?

— Забули! — різко відказав Гарса, сам дивуючись, що виправдовує нелюбого єпископа. — Вальдеспіно такий і є. Але він також людина, для якої традиція і честь — це все. Король, який практично нікому не довіряє, до сьогодні неохитно вірить саме єпископові. Як на мене, дуже важко думати, щоб людина в такій пошані у короля спромоглася б на таку зраду, про яку ми говоримо.

Мартін зітхнула й вийняла телефон.

— Командоре, мені прикро підривати вашу довіру до єпископа, але мушу. Оце показав мені Суреш. — Вона натисла кілька кнопок і показала телефон Гарсі.

На екрані було довге повідомлення.

— Це скриншот повідомлення, яке єпископ Вальдеспіно отримав сьогодні ввечері, — прошепотіла вона. — Прочитайте — і, гарантую, ваша думка зміниться.

РОЗДІЛ 80

Попри біль, який розкочувався тілом, Роберт Ленгдон відчував дивне піднесення, майже ейфорію, коли вертолїт із гуркотом злетів над дахом храму Саграда Фамілія. «Я живий!»

Він відчував, як у крові наростає адреналін, неначе тільки допіру вповні збагнув усе, що діялося протягом вечора. Дихаючи якомога повільніше, Ленгдон зосередив увагу не на власному тілі, а на тому, що видно за вікном.

Навколо до неба здіймалися потужні шпилі, але ось уже храм весь опинився внизу й розчинився серед мереж вуличних вогнів. Ленгдон дивився вниз на розсип кварталів: не простих прямокутників чи квадратів, а заокруглених восьмикутників.

«Ейшамплъ», — подумав Ленгдон. *Розширення.*

Передовий архітектор-містобудівник Ільдефонс Серда розширив перехрестя в цьому районі, зрізавши кути кварталів, так що утворилися міні-скверики з кращим оглядом, вільнішим повітрям і місцем для столиків вуличних кав'ярень.

— *¿Adónde vamos?*¹ — крикнув пілот через плече.

Ленгдон показав туди, де у двох кварталах на південь Барселону навкіс перетинав найширший, найсвітліший і найточніше названий проспект.

— Авеніда Діагональ! — гучно пояснив Ленгдон. — *Al oeste*².

Проспект Діагональ на мапі Барселони не помітити неможливо. Він перетинає все місто — від ультрасучасного хмарочоса Діагональ Зеро-Зеро до давніх трояндових садів парку Сервантеса — десятиакрового зеленого пам'ятника найвідомішому письменникові Іспанії, авторові «Дон Кіхота».

Пілот кивнув і розвернув машину на захід, рухаючись понад скісним проспектом у бік гір.

— Адреса? — спитав пілот. — Координати?

«А я адреси не знаю», — зрозумів Ленгдон.

— Летіть до футбольного стадіону.

— *¿Fútbol?* — здивувався пілот. — ФК «Барселона»?

Ленгдон кивнув, не маючи жодних сумнівів, що стадіон славетного барселонського клубу в кількох кілометрах від Діагонали пілот точно знає.

Пілот наддав швидкості й повів машину над проспектом.

— Роберте? — тихо спитала Амбра. — Ти як?

¹ Куди ми?

² На захід.

Вона уважно подивилася на нього: чи удар головою не зашкодив його здатності міркувати.

— Ти казав, що знаєш, де шукати Вінстона.

— Знаю, — відказав він. — Туди я нас і веду.

— На стадіон? Невже ти вважаєш, що Едмонд поставив свій суперкомп'ютер на стадіоні?!

Ленгдон похитав головою.

— Ні, стадіон — це просто хороший орієнтир для пілота. Мені потрібна будівля біля нього: гранд-готель «Принцеса Софія».

Амбра стурбувалася ще дужче.

— Роберте, по-моєму, ти щось безглузде кажеш. Не міг же Едмонд поставити Вінстона в розкішному готелі! По-моєму, тебе треба терміново везти в лікарню.

— Я при своєму розумі, Амбро. Повір мені.

— То куди ми прямуємо?

— Куди ми? — Ленгдон грайливо провів рукою по підборіддю. — Здається, це одне з двох питань, відповіді на які сьогодні обіцяв Едмонд...

Амбра не розуміла, сміятися чи дратуватися.

— Перепрошую, — промовив Ленгдон. — Я зараз поясню. Два роки тому ми з Едмондом обідали на вісімнадцятому поверсі «Принцеси Софії».

— І Едмонд прийшов разом зі своїм суперкомп'ютером? — засміялася Амбра.

Ленгдон теж усміхнувся.

— Не зовсім. Едмонд прийшов *пішки*, а за обідом розповів, що ходить до цього клубу майже щодня, бо той дуже зручно розташований — лише у двох кварталах від його комп'ютерної лабораторії. Також він по секрету мені говорив, що працює над новітнім проектом зі штучного інтелекту і страшенно заінтригований його потенціалом.

Амбра раптом проясніла.

— То це ж точно *Вінстон*!

— От і я так думаю.

— І Едмонд зводив тебе до тієї лабораторії?

— Ні.

— Може, розповів, де вона?

— На жаль, це він тримав у таємниці.

В очах Амбри знову з'явилася тривога.

— Однак, — сказав Ленгдон, — *Вінстон* нам по секрету розповів, де вона!

Амбра не зрозуміла.

— Та ні, не було такого.

— Запевняю, було, — мовив, усміхнувшись, Ленгдон. — Він практично цілому світу про це сказав.

Не встигла Амбра попросити пояснень, як пілот гукнув:

— *¡Ahí está el estadio!*¹ — і показав великий барселонський стадіон попереду.

«Швидко ж як!» — подумав Ленгдон, поглянув назовні й пройшовся поглядом уздовж лінії від стадіону до близького гранд-готелю «Принцеса Софія» — хмарочоса на широкій площі біля проспекту Діагональ. Ленгдон сказав пілотові проминути стадіон і зависнути в повітрі над готелем. Кілька секунд — і гвинтокрил уже знявся на кількадесят метрів угору й завис над готелем, де два роки тому обідали Ленгдон з Едмондом.

«Він казав, що лабораторія за два квартали звідси».

З висоти пташиного лету Ленгдон роздивлявся околиці готелю. Вулиці навколо утворювали не такі прямокутні квартали, як біля Сагради Фамілії, а неправильних та округлих форм.

«Це десь тут».

Дедалі більше сумніваючись, Ленгдон дивився на всі боки, шукаючи ту саму форму, яку йому підказувала пам'ять.

«Де ж воно?»

Тільки поглянувши на північ, у бік кільця на площі Пія XII, Ленгдон відчув слабеньку надію.

¹ Ось стадіон!

— Туди! — сказав він пілотові. — Летіть, будь ласка, до того гаю!

Пілот пішов на зниження й пролетів по діагоналі один квартал на північний захід, відтак зависнув над гаєм, на який показував Ленгдон. Ліс, власне, був частиною великої приватної території.

— Роберте! — крикнула вже з досадою Амбра. — Що ти робиш?! Це ж королівський палац Педральбес! Не міг же Едмонд Вінстона там...

— Нам не сюди, а он *туди*! — Ленгдон показав на сусідній квартал, розташований точно за палацом.

Амбра нахилилася й стала придивлятися, що так порадувало Ленгдона. Квартал формували чотири добре освітлені вулиці, і перетиналися вони так, що утворювали ромб, розташований у напрямку північ-південь. Єдиним ґанджем фігури був не дуже красивий нижній правий край із нерівним заломом.

— Упізнаєш цю криву лінію? — спитав Ленгдон, показуючи нерівний край ромба — добре освітлену вулицю, чітко помітну на тлі темних дерев з території палацу. — Бачиш вулицю, яка трохи прогинається?

Одразу роздратування Амбри розвіялось, і вона схилила голову набік, придивилася.

— Справді, якась знайома лінія. Де ж я її бачила?

— Поглянь на сам квартал, — мовив Ленгдон. — Ромб, тільки один край неправильний. Поглянь на два маленькі парки при кварталі. — Він показав їх: один круглий посередині, а півкруглий праворуч.

— Таке враження, що я знаю це місце, — сказала Амбра, — тільки не зовсім...

— Подумай про *мистецтво*, — мовив Ленгдон. — Про колекцію музею Гуггенхайма. Про...

— Вінстона! — закричала вона й здивовано поглянула на нього. — План цього кварталу — це ж точно та форма, що на автопортреті Вінстона в музеї Гуггенхайма!

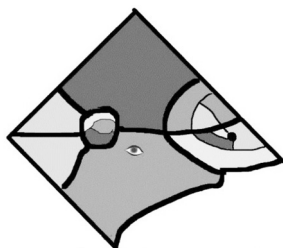

Ленгдон усміхнувся.

— Так і є!

Амбра крутнулася до вікна і придивилася до ромбоподібного кварталу. Ленгдон теж поглянув униз і згадав автопортрет Вінстона — химерне полотно, яке не давало йому спокою весь вечір, відколи Вінстон його показав — не дуже доладну роботу в стилі Міро.

«Едмонд просив мене намалювати автопортрет, — казав Вінстон, — і я зробив його».

Ленгдон уже визначив, що око, намальоване приблизно по центру, — характерна деталь Міро — майже напевне вказує на те місце, де існує Вінстон, точку, з якої Вінстон *дивиться* на світ.

Амбра знову подивилась у вікно, зраділо і вражено.

— Автопортрет Вінстона — це не наслідування Міро. Це *мана*!

— Саме так! — мовив Ленгдон. — Оскільки Вінстон не має тіла й фізичного образу себе, то його автопортрет буде радше стосуватися місця, де він розташований, ніж зовнішнього вигляду автора.

— Око, — сказала Амбра, — це точна копія з Міро. Але на картині воно одне, то, може, ним і позначене розташування Вінстона?

— Я подумав про те саме.

Ленгдон звернувся до пілота і попросив трохи зависнути над одним із двох маленьких парків у кварталі Вінстона. Апарат почав знижуватися.

— О Боже, — пробурмотіла Амбра, — по-моєму, я зрозуміла, чому Вінстон вирішив наслідувати саме стиль Міро!

— Правда?

— Ми щойно пролетіли над палацом Педральбес.

— Педральбес? — перепитав Ленґдон. — Так це ж назва...

— Так! Це назва одного з найвідоміших ескізів Міро. Вінстон, мабуть, дослідив цю місцевість і виявив зв'язок із художником!

Ленґдон мав відзначити, що Вінстон виявився особистістю дуже творчою, і професора охоплювало якесь дивне піднесення від того, що він скоро знову зустрінеється зі штучним інтелектом, який створив Едмонд. Вертоліт знижувався, і Ленґдон бачив темний обрис будівлі точно на тому місці, де Вінстон намалював своє око.

— Дивись... — показала Амбра. — Напевне, там!

Ленґдон придивився до будинку, затіненого великими деревами. Навіть із повітря він справляв враження.

— Ніде не світиться, — сказала Амбра. — Як гадаєш, ми зможемо потрапити всередину?

— Ну має ж *хтось* там бути, — сказав Ленґдон. — В Едмонда там, певне, є якісь працівники, особливо сьогодні. Коли вони зрозуміють, що в нас пароль Едмонда, — гадаю, вони й самі кинуться нам допомагати запустити презентацію.

За п'ятнадцять секунд вертоліт сів у великому півкруглому парку на краю східної частини кварталу Вінстона. Ленґдон з Амброю вискочили, вертоліт одразу ж здійнявся й полетів до стадіону, де пілот мав очікувати на подальші вказівки.

Обоє поспішили темним парком до середини кварталу, перетнули маленьку вуличку Пасседж дельс Тіллерс і рушили вглиб. Попереду видніли обриси великої, масивної будівлі, оточеної деревами.

— Не світиться! — прошепотіла Амбра.

— І паркан, — сказав Ленґдон, насупивши брови: перед ними височіла триметрова кована огорожа, яка оточувала

весь комплекс. Він зазирнув крізь ґрати, але будівлю, навколо якої був справжній ліс, видно було погано. Професор теж здивувався й перейнявся: світла ніде видно не було.

— Ось. — Амбра показала на щось метрів за двадцять понад огорожею. — По-моєму, там вхід.

Вони рушили понад парканом і виявили чималий турнікет — він був надійно замкнений. При турнікеті була кнопка зв'язку — і не встиг Ленгдон прикинути варіанти дій, як Амбра вже її натисла.

З динаміка почувся дзвінок, другий, потім відбулося з'єднання.

І тиша.

— Алло! — сказала Амбра. — Алло!

У динаміку ніхто не відгукнувся. Тільки відкрита лінія зловісно гула.

— Не знаю, чи ви мене чуєте, — промовила директорка музею, — але я Амбра Відаль, зі мною Роберт Ленгдон. Ми близькі друзі Едмонда Кірша. Ми були з ним цього вечора, коли він загинув. У нас є інформація, яка б дуже допомогла Едмондові, Вінстону і, я думаю, всім вам.

Почулося клацання.

Ленгдон одразу штовхнув турнікет, той піддався.

Він полегшено зітхнув:

— Я ж казав: хтось є вдома!

Обоє швидко пройшли турнікет і рушили між дерев до темної будівлі. Вони наближались — і дах споруди набував дедалі чіткіших обрисів на тлі неба. Виявилося, що дах увінчує геть несподіваний знак заввишки з п'ять метрів.

Амбра і Ленгдон різко зупинилися.

«Що ж це таке? Не може бути! — подумав Ленгдон, але знак угорі було годі переплутати з будь-чим. — В Едмонда на даху комп'ютерної лабораторії — розп'яття?!»

Кілька кроків — і Ленгдон уже вийшов з-під дерев. І тут його очам відкрилося неочікуване видовище: давня готична церковця з великим вікном-розеткою, двома кам'яними

вежами та елегантною брамою з барельєфами католицьких святих і Діви Марії.

Амбра жахнулася.

— Роберте, ми, по-моєму, вломилися на територію церкви. Ми не туди потрапили.

Ленгдон побачив перед церквою знак і розреготався.

— Ні-ні, — зрадів він, — я якраз гадаю, що ми потрапили саме туди, куди слід!

Про це місце кілька років тому писали в новинах, тільки Ленгдон тоді не зрозумів, що воно розташоване в Барселоні. «Високотехнологічна лабораторія в колишній католицькій церкві». Ленгдон мав відзначити, що зухвалому атеїстові таке місце мало би здатися ідеальним для створення безбожного комп'ютера. Дивлячись на церкву, яка перестала бути храмом, професор внутрішньо здригнувся, зрозумівши, що долучається до здійснення того пророцтва, яке Едмонд обрав собі за пароль.

«Релігії усі похмури згаснуть & наука добра візьме трон».

Ленгдон показав Амбрі табличку.

Там було написано:

БАРСЕЛОНСЬКИЙ СУПЕРКОМП'ЮТЕРНИЙ ЦЕНТР
CENTRO NACIONAL DE SUPERCOMPUTACIÓN

Амбра здивовано поглянула на нього:

— У Барселоні суперкомп'ютерний центр у католицькій церкві?

— Так і є, — усміхнувся Ленгдон. — Навмисно не придумати.

РОЗДІЛ 81

Найвищий у світі хрест стоїть в Іспанії. Розташований на вершині гори на північ від монастиря Ескоріал, масивний бетонний хрест височить на дивовижні

сто п'ятдесят метрів над безлісою рівниною, і видно його навіть із відстані понад півтори сотні кілометрів.

У скелястій ущелині під хрестом із доречною назвою Долина Загиблих знайшли останній спочинок понад сорок тисяч жертв кривавої іспанської Громадянської війни.

«Що ми тут робимо? — думав Хуліан, ідучи за гвардійцями до еспланади біля підніжжя гори під хрестом. — Це батько хоче, щоб ми тут із ним зустрілися?»

Вальдеспіно, який ішов поряд, був так само розгублений.

— Це якийсь безглуздя, — прошепотів він. — Ваш батько завжди зневажав це місце.

«Мільйони людей теж», — подумав Хуліан.

Заснована в 1940 році самим Франко, Долина Загиблих була проголошена «національним актом примирення» — спробою замирити переможців і переможених. Попри це «шляхетне поривання», монумент досі викликає суперечливі емоції, оскільки його будували, зокрема, і каторжани, і політв'язні франкістського режиму, багато з яких під час будівництва загинули від голоду та важкої праці.

У минулому деякі парламентарі навіть порівнювали це місце з фашистськими концтаборами. Хуліан гадав, що його батько в глибині душі поділяє цю думку, хоч і не може відверто її висловити.

Для більшості іспанців це місце було монументом Франко, збудованим Франко, — колосальним святилищем на його честь. Те, що диктатор також похований там, тільки підливало олії у вогонь критики.

Хуліан згадував, як колись був тут — то була ще одна краєзнавча прогулянка з батьком. Король поводив його меморіалом і прошепотів на вухо: «Дивись уважно, сину. Настане день — і ти це все знесеш!»

Тепер Хуліан ішов за гвардійцями до суворого й просто-го фасаду, вирубаного в скелі, і почав розуміти, що саме вони роблять. Перед ними були бронзові двері вигадливої роботи — портал просто всередину гори, і Хуліан пригадав,

як у дитинстві зайшов туди. І те, що він побачив там, про-
йняло його до глибини душі.

Власне, істинним дивом тієї гори був зовсім не хрест на
ній — істинним дивом був таємний простір у ній.

У граніті була вирубана велетенська печера. Тунель на
майже триста метрів заглиблюється в товщу каменю — і від-
кривається в широку залу, тонко й вишукано оздоблену,
з блискучою плиткою на підлозі й фресками під високим
куполом завширшки майже п'ятдесят метрів. «Це я всере-
дині гори! — подумав маленький Хуліан. — Певне, це сон!»

І ось минули роки, і принц Хуліан повернувся.

«Я тут за покликом батька, який помирає».

Коли вони підійшли до залізного порталу, Хуліан поди-
вився вгору на аскетичну п'єту над дверима. Єпископ Валь-
деспіно перехрестився, але Хуліан відчув у цьому жесті ско-
ріше страх, ніж благоговіння.

РОЗДІЛ 82

ConspiracyNet.com

ОСТАННІ НОВИНИ

АЛЕ... ХТО ТАКИЙ РЕГЕНТ?

Щойно в нас з'явилися свідчення, що вбивця Луїс Аві-
ла отримав замовлення особисто від того, кого на-
зивав Регент.

Особа Регента лишається таємницею, хоча таке ймену-
вання наводить на певні думки. Як можна побачити
в словнику dictionary.com, регент — це той, кого при-
значено наглядати за організацією, поки її керівник не-
спроможний виконувати свої обов'язки чи відсутній.

У нашому опитуванні користувачів «Хто такий Регент?»
три верхні позиції посідають такі версії:

1. Єпископ Антоніо Вальдеспіно, який бере на себе обов'язки хворого короля.
2. Пальмаріанський папа, який вважає себе дійсним понтифіком.
3. Іспанський представник військової еліти, який стверджує, що діє в інтересах нині недієздатного головнокомандувача — тобто короля.

Далі буде, чекайте на свіжі новини!

#хтотакийрегент

РОЗДІЛ 83

Ленгдон з Амброю роздивлялися фасад храму і знайшли вхід до суперкомп'ютерного центру на південному кінці нави. Там до фасаду з грубого каменю був приєднаний новітній плексигласовий вестибюль, так що церква мала чудернацький вигляд будівлі, що перебуває між двох часів.

На зовнішньому дворі біля входу стояла чотириметрова кам'яна скульптура — голова давнього воїна. Ленгдон геть не розумів, що цей об'єкт робить на території католицької церкви, але не сумнівався, що Едмондові Кіршу працювати в місці, повному таких суперечностей, було до душі.

Амбра поспішила до головного входу й натисла кнопку виклику на дверях. Підійшов Ленгдон, камера стеження вгорі розвернулася в їхній бік і кілька довгих секунд міряла їх електронним поглядом.

Тоді двері загули й відчинилися.

Ленгдон з Амброю швидко зайшли у великий вестибюль, перебудований з нартесу церкви. То була кам'яна кімнатка, тьмяно освітлена й порожня. Ленгдон очікував, що хтось вийде їх зустріти — може, з працівників Едмонда, — однак у вестибюлі не було нікого.

— Тут нікого немає? — прошепотіла Амбра.

І тут вони помітили, що довкола лунає тиха, чиста середньовічна церковна музика — багатоголосий хоральний спів чоловічих голосів видався обом знайомим. Ленгдон намагався пригадати, де він чув ці звуки, але страхітлива присутність релігійного співу у високотехнологічному центрі скидалася на вияв Едмондового грайливого почуття гумору.

Перед ними на стіні світився великий плазмовий екран — і він був єдиним джерелом світла в приміщенні. На тому екрані показували щось подібне до примітивної комп'ютерної гри: групи чорних цяткок безцільно рухалися по білій поверхні, немов якісь комашки.

«Ні, не зовсім безцільно!» — зрозумів Ленгдон, розпізнавши їхні рухи.

Цю відому математичну модель, генеровану комп'ютером, — її також називають грою «Життя» — винайшов у 1970-х роках британський математик Джон Конвей. Чорні цятки — «клітини» — рухаються, взаємодіють і відтворюються відповідно до певних правил, запроваджених програмістом. Із певним часом цятки завжди під дією цих правил переходу організовуються в групи, послідовності й повторювані форми, котрі розвиваються, ускладнюються і стають на диво подібними до тих, які можна побачити в природі.

— Гра «Життя» Конвея, — сказала Амбра. — Я бачила цифрову інсталяцію на її основі кілька років тому — витвір у змішаній техніці називався «Клітинний автомат».

На Ленгдона це справило враження, бо сам він чув про гру «Життя» лише тому, що її винахідник Конвей мешкав у Принстоні.

Ленгдон знову прислухався до хору. «Деся я чув цей спів. Може, це літургія часів Відродження?»

— Роберте, — сказала Амбра, — дивись!

На екрані групи живих цяткок раптом почали рухатися в другий бік, прискорилися, неначе програма тепер про-

кручувалася навпаки. Алгоритм розгортався назад дедалі швидше. Цяток ставало менше... вони вже не ділилися, не плодилися, а *об'єднувалися*... їхня структура спрощувалася, доки врешті цяток лишилося зовсім мало, вони й далі зливалися... вісім, чотири, дві...

Одна.

Посередині екрана мигтіла одна цятка.

Ленгдона пробрав холод поза шкірою. «Початок. Джерело життя!»

Цятка моргнула і зникла, лишилася тільки порожнеча — білий екран.

Гра «Життя» скінчилась, натомість почав проступати текст: спочатку літери були бліді, потім темнішали, чіткішали, доки їх стало можливо прочитати.

Якщо ми припустимо, що існує Першопричина,
то розум усе одно жадатиме знати,
звідки вона і як виникла.

— Це Дарвін, — прошепотів Ленгдон, упізнаючи в красивому формулюванні легендарного ботаніка саме те питання, яке порушував Едмонд Кірш.

— Звідки ми? — схвильовано промовила Амбра, почитавши напис.

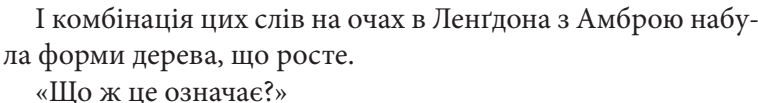
— Точно.

Амбра всміхнулася.

— Дізнаємося?

Вона махнула рукою в бік обрамленого колонами входу в головне приміщення, розташованого біля екрана.

Коли вони рушили в той бік, на екрані з'явилося дещо нове: тепер там спалахував немовби випадковий колаж слів. Їх кількість зростала ненастанно й хаотично, нові слова розвивались, видозмінювались і складались у вигадливий набір фраз.

«Що ж це означає?»

Вони уважно вдивлялись у зображення, вслухались у спів, який нарастав довкола. Ленгдон зрозумів: голоси співають не латиною, як здавалося спочатку, а англійською.

— Боже мій, слова на екрані... — промовила Амбра, — по-моєму, саме їх і співають.

— Справді! — погодився Ленгдон, помітивши, що новий текст з'являється на екрані в міру співу.

...через повільно діючі причини... а не чудеса...

Ленгдон слухав і дивився, відчуваючи повну розгубленість від поєднання релігійної музики і зовсім не релігійного тексту.

...організми... сильніші виживають... слабші гинуть...

Ленгдон застиг на місці.

«Я знаю, що це!»

Едмонд кілька років тому водив Ленгдона на концерт. Твір називався «*Missa Charles Darwin*» — у ньому композитор поєднав традиційну християнську музику не з латинським літургійним текстом, а з уривками «Походження видів», створивши заворожливе поєднання піднесених голосів і оспівування брутального природного добору.

— Химерно... — зауважив Ленгдон. — Ми з Едмондом слухали цю композицію колись — йому дуже сподобалося. Який збіг обставин — почути її тут.

— Це не збіг! — пролунав із динаміків над ними знайомий голос. — Едмонд навчив мене вітати гостей музикою, яка б їм сподобалась і створила цікаву тему для розмови.

Ленгдон з Амброю здивовано поглянули на динаміки. Їх вітав веселий голос із виразною британською вимовою.

— Я такий радий, що ви знайшли дорогу сюди, — промовив дуже знайомий синтетичний голос. — Я не міг вийти з вами на зв'язок.

— Вінстоне! — вигукнув Ленгдон, вражений своїй радості й полегшенню від зустрічі з машиною.

Вони з Амброю швидко переказали, що відбулося.

— Гарно вас чути! — мовив Вінстон. — То розкажіть мені, чи знайшли ви те, що шукали?

РОЗДІЛ 84

— Вільям Блейк, — сказав Ленгдон. — «Релігії усі похмури згаснуть, й наука добра візьме трон».

Вінстон лише мить помовчав.

— Завершальний рядок «Чотирьох Зоа». Маю відзначити, чудовий вибір!.. Однак з огляду на вимогу сорока семи літер...

— Там амперсанд... — почав Ленгдон і швидко пояснив суть фокусу Кірша: лігатура, розшифрована як «ет».

— Квінтесенція Едмонда! — розсміявся синтетичний голос у свій химерний спосіб.

— Тож, Вінстоне, — звернулася до нього Амбра, — тепер ви знаєте пароль Едмонда. Чи можете ви запустити презентацію?

— Звичайно, можу, — без зайвих слів відказав Вінстон. — Мені тільки потрібно, щоб ви ввели пароль вручну. Едмонд наставив брандмауерів навколо цього проекту, і в мене немає прямого доступу, але я можу провести вас у його лабораторію й показати, куди вводити інформацію. Можемо запустити програму за менш ніж десять хвилин.

Ленгдон з Амброю перезирнулися — вони й не очікували, що Вінстон просто й буденно одразу дасть їм змогу діяти. Після всіх сьогоdnішніх пригод ця мить остаточної перемоги підкралася якось геть непомітно.

— Роберте, — прошепотіла Амбра, поклавши руку йому на плече. — Ти зміг! Дякую!

— Це була командна праця, — усміхнувся професор.

— Чи можу я вам одразу запропонувати пройти в лабораторію Едмонда? Вас тут у вестибюлі добре видно, а я тим часом помітив деякі новини щодо подій навколо.

Ленгдона це не здивувало: військовий гелікоптер посеред міського парку не міг не привернути увагу.

— Кажіть, куди нам іти, — мовила Амбра.

— Між колонами, — відказав Вінстон. — Ідіть на мій голос.

Спів у коридорі раптово змовк, плазмовий екран згас, а на головній брамі заклацали, замикаючись, автоматичні замки.

«Мабуть, Едмонд перетворив цю будівлю на фортецю», — зрозумів Ленгдон, кинувши швидкий погляд крізь товсті вікна й побачивши, що між дерев біля церкви нікого не видно. «Принаймні поки що не видно...»

Він знову поглянув на Амбру, побачив, як на другому боці вестибюля освітлюється вхід між двома колонами. Обое зайшли туди; далі був довгий коридор. На другому його кінці заблимали лампочки, вказуючи їм дорогу.

Ленгдон з Амброю рушили туди, а Вінстон сказав їм:

— Гадаю, для того, щоб досягти максимального розголосу, треба поширити глобальний прес-реліз, де йтиметься, що презентацію покійного Едмонда Кірша зараз буде оприлюднено. Якщо ми дамо засобам масової інформації час, щоб усі могли дізнатися про подію, то кількість глядачів значно збільшиться.

— Цікава ідея, — мовила Амбра, прискоривши крок. — А скільки, на вашу думку, ми можемо чекати? Я б не хотіла ризикувати.

— Сімнадцять хвилин, — відповів Вінстон. — Тоді ця інформація вийде саме на початку години: о третій тут, а в Америці саме в прайм-тайм.

— Чудово, — відповіла вона.

— Гаразд, — відгукнувся Вінстон. — Реліз даємо зараз, презентацію запустимо за сімнадцять хвилин.

Ленгдон намагався не відставати від блискавичного ходу думок Вінстона.

Амбра йшла далі коридором.

— А скільки сьогодні тут працівників?

— Жодного, — відказав Вінстон. — Едмонд був фанатом безпеки. Тут практично немає працівників. Я керую всіма комп'ютерними мережами, освітленням, кондиціонуванням, безпекою. Едмонд жартував, що в еру «розумних будинків» тільки він може похвалитися «розумною церквою».

Ленгдон слухав лише краєм вуха, він гарячково обмірковував план дій.

— Вінстоне, а ви певні, що саме зараз потрібно оприлюднювати презентацію Едмонда?

Амбра різко зупинилась і пильно подивилася на нього.

— Роберте, ну звичайно ж! Ми ж за тим сюди й прийшли! Цілий світ дивиться і чекає, що буде! Та й ми не знаємо — а може, хтось прийде й намагатиметься нам перешкодити — потрібно *зараз*, доки ще не пізно!

— Я згоден, — мовив Вінстон. — Із суто статистичного погляду, ця новина наближається до точки насиченості. Якщо вимірювати в терабайтах медіаданих, відкриття Едмонда Кірша зараз є найбільшою новиною десятиліття — не дивно, з огляду на те, що кількість інтернет-користувачів експоненційно зросла за останні десять років.

— Роберте! — Амбра зазирала в очі професорові. — Що тебе хвилює?

Ленгдон повагався, намагаючись чітко окреслити причину своєї раптової невпевненості.

— Певне, я просто непокоюся щодо всіх цих сьогоденішніх історій навколо Едмонда: убивство, викрадення, палацові інтриги... Мені не хотілося б, щоб вони затьмарили наукове відкриття.

— Це слухна думка, професоре, — зауважив Вінстон. — Хоча я й вважаю, що тут не береться до уваги важливий факт: саме через ці всі теорії змови так багато користувачів зараз у мережі. Увечері під час онлайн-трансляції Едмонда було 3,8 мільйона глядачів; але зараз, з огляду на драматичні події останніх годин, за моїми оцінками, приблизно *двісті мільйонів* людей стежать за подіями через новини, соцмережі, телебачення і радіо.

Ленгдона ця цифра просто вразила, хоча він і пам'ятав, що фінал чемпіонату світу з футболу дивилося понад *двісті мільйонів*, а п'ятсот мільйонів дивилися першу посадку

космічного апарата на Місяць півстоліття тому, коли інтернету ще не існувало, а телебачення було значно менш поширене.

— Може, ви в університетському середовищі цього й не бачите, професоре, — мовив Вінстон, — але решта світу перетворилася на телевізійне реаліті-шоу. Вийшло так, що ті, хто хотів змусити Едмонда замовкнути сьогодні ввечері, зробили діаметрально протилежну річ; у відкриття Едмонда тепер найширша за всю історію людства аудиторія. Це мені нагадує те, як Ватикан засудив вашу книжку «Християнство і священна жіночність», яка після того швидко стала бестселером.

«Майже бестселером», — подумав Ленгдон, але зрозумів, що має на увазі Вінстон.

— Звернутися до максимальної кількості глядачів цього вечора — це була одна з головних цілей Едмонда, — сказав Вінстон.

— Він має рацію, — сказала Амбра, дивлячись на Ленгдона. — Коли ми з Едмондом планували подію в музеї, він був одержимий залученням аудиторії та приверненням уваги якомога більшої кількості людей.

— Як я вже говорив, — наголосив Вінстон, — ми досягаємо точки насиченості медіа: кращого часу для презентації його відкриття годі чекати.

— Зрозуміло, — мовив Ленгдон. — Просто скажіть, що робити.

Рухаючись коридором, Ленгдон і Амбра зустріли несподівану перешкоду: драбину, яку абияк прихилили до стіни, неначе для малярських робіт: пройти можна було тільки під нею або зсунути її з дороги.

— Тут драбина, — зауважив Ленгдон. — Мені її прибрати?

— Ні, — мовив Вінстон. — Едмонд спеціально поставив її тут уже давно.

— Навіщо? — здивувалася Амбра.

— Як вам, мабуть, відомо, Едмонд ненавидів усі забобони. Він завів за правило дорогою на роботу щоразу проходити під драбиною — ніби дражнити богів. Понад те, якщо гість чи працівник *відмовлявся* проходити під драбиною, Едмонд звільняв його.

«Резонно, як завжди», — всміхнувся Ленгдон, згадавши, як Едмонд колись прилюдно ганьбив його за стукання по дереву на удачу: «Роберте, якщо ти не таємний друїд, який досі стукає по деревах, аби розбудити їх, прошу, лиши ці дурні забобони в минулому, де їм і місце!»

Амбра пішла далі: нахилилася й пройшла під драбиною. З, треба відзначити, ірраціональним внутрішнім здриганням Ленгдон подався за нею.

На другому боці Вінстон провів їх за риг до великих дверей із двома камерами й біометричним сканером.

Над дверми висів намальований вручну знак «Кімната 13».

Ленгдон подивився на зловісний номер: «Знову Едмонд до богів задирається».

— Це вхід до його лабораторії, — сказав Вінстон. — Крім кількох найманих працівників, які допомагали Едмондові її будувати, мало кому було дозволено сюди заходити.

За цими словами двері голосно загули, і Амбра, не гаючи часу, схопилася за ручку й відчинила їх. Вона переступила поріг, аж тут зупинилася й ахнула, затуливши рот рукою. Коли Ленгдон поглянув із-за її плеча у святилище церкви, то зрозумів реакцію.

У чималій залі каплиці одразу впадала в око велика скляна коробка — більшої Ленгдон не бачив ніколи в житті. Прозоре приміщення займало всю підлогу й здіймалося до стелі.

Коробка мала два поверхи.

На першому Ленгдон бачив сотні металевих шаф, схожих на холодильники, які стояли рядами, як лави в церкві, обернені до вівтаря. У шаф не було дверей, і їхні нутрощі

можна було добре роздивитися. Складні, заплутані матриці з яскравими червоними дротами звисали з густої сітки контрольних пунктів, вигиналися до підлоги, де сходилися в товсті, мов канати, ремені, які тяглися поміж машинами, утворюючи щось ніби кровоносну систему.

«Упорядкований хаос!» — подумав Ленґдон.

— На першому поверсі, — мовив Вінстон, — ви бачите відомий суперкомп'ютер *MareNostrum*: сорок вісім тисяч вісімсот дев'яносто шість ядер *Intel*, з'єднані в сіть *InfiniBand FDR10* — одна з найшвидших машин у світі. *MareNostrum* стояв у цьому місці, коли Едмонд почав тут працювати, і він замість того, щоб прибрати, вирішив *доповнити* його, тож просто розширив... угору.

Тепер Ленґдон побачив, що всі дроти *MareNostrum* сходяться в центрі зали, утворюючи такий собі стовбур, який, подібно до велетенської лози, тягнувся вертикально до стелі другого поверху.

Ленґдон подивився на другий поверх потужного скляного прямокутника — і побачив дещо зовсім інше. Тут, посередині поверху, на підвищенні, стояв масивний металевий синьо-сірий куб — ні дротів, ні мерехтіння лампочок, ніякого натяку на те, що він являє собою останнє слово техніки, яке Вінстон описував малозрозумілими термінами:

— ...квантові біти приходять на місце двійкових цифр... суперпозиція станів... квантові алгоритми... сплетіння й тунелювання...

Тепер Ленґдон розумів, чому Едмонд більше говорив про мистецтво, ніж про комп'ютери.

— ...що уможливорює квадрильйони обчислень із плаваючою комою на секунду, — зробив висновок Вінстон. — Отже, об'єднання цих двох дуже різних машин утворює найпотужніший у світі комп'ютер.

— Боже мій!.. — прошепотіла Амбра.

— Точніше, — поправив Вінстон, — Боже *Едмонда*.

РОЗДІЛ 85

ConspiracyNet.com

ОСТАННІ НОВИНИ

ВІДКРИТТЯ КІРША ВИЙДЕ В ЕФІР ЗА КІЛЬКА ХВИЛИН!

Так, це дійсно відбувається!

Прес-реліз із табору Едмонда Кірша щойно підтвердив, що всіма очікуване наукове відкриття, яке не було оголошене через загибель футуролога, буде показано в прямому ефірі на початку ближчої години (3 година ночі за барселонським часом).

Кількість глядачів, за повідомленнями, неухильно зростає, глобальна статистика є безпрецедентною.

Новини, пов'язані з темою: Роберта Ленґдона й Амбру Відаль, за повідомленнями, щойно бачили на території каплиці Торре Жирона, в якій розташований Барселонський суперкомп'ютерний центр, де, як вважають, Едмонд Кірш працював останні кілька років. Чи саме звідти вестиметься трансляція, *ConspiracyNet* поки що точних відомостей не має.

Готуйтеся до перегляду презентації Кірша, доступної в прямому ефірі [тут](#) на ConspiracyNet.com!

РОЗДІЛ 86

З аходячи у залізні двері в гору, принц Хуліан мав неза-тишне відчуття, що може ніколи звідти не вийти.

«Долина Загиблих... Що я тут роблю?!»

Довкола було холодно й темно, у світлі двох електричних ліхтарів майже нічого не можна було вирізнити. Пахло сирим каменем.

Перед ними стояв чоловік в однострої з в'язкою ключів, які дзвеніли в його тремтливих руках. Хуліан не дивувався

хвилюванню доглядача національної спадщини: просто за його спиною в темряві вишикувалися кілька агентів Королівської гвардії. «Мій батько тут».

Без сумніву, цього бідолаху викликали серед ночі, аби він відімкнув для короля священну гору Франко.

Один із гвардійців швидко вийшов наперед.

— Принце Хуліане, єпископе Вальдеспіно, ми чекали на вас. Прошу сюди.

Гвардієць повів Хуліана й Вальдеспіно до масивної брами, на якій було вирізано лиховісного франкістського двоголового орла, спорідненого з іконографією фашистів.

— Його величність у кінці тунелю, — мовив агент і показав на браму, яка вже стояла прочинена.

Хуліан з єпископом непевно Perezirнулись і пройшли крізь браму, обабіч якої стояли дві загрозливі металеві статуї — ангели смерті з мечами, подібними до хрестів.

«Знову франкістська релігійно-мілітарна символіка», — подумав Хуліан. Вони з єпископом розпочали довгий шлях углиб гори.

Тунель перед ними був оформлений з такою самою елегантністю, що й бальна зала мадридського королівського палацу. Розкішний коридор із полірованою мармуровою підлогою та кесонною стелею освітлював ніби нескінченний ряд світильників у формі смолоскипів.

Однак сьогодні джерело світла в коридорі справляло ще драматичніше враження. Десятки й десятки вогнених чаш, розставлених на підлозі подібно до вогнів злітної смуги, освітлювали шлях помаранчевим сяйвом. Зазвичай такі світильники запалювали лише під час великих урочистостей, але нічний приїзд короля видавався подією настільки важною, що їх усі запалили.

Відблиски танцювали на полірованій підлозі, й масивний коридор тепер набув майже надприродного вигляду. Хуліан відчував примарну присутність тих нещасних душ, які вручну вирубали цей тунель, в голоді й печерному холоді

махали тут кайлами та лопатами, помирали заради слави Франко, чия могила ховалася в глибині гори.

«Дивись уважно, сину, — казав йому батько. — Настане день — і ти це все знесеш!»

Хуліан розумів, що як королю йому навряд чи вистачить духу зруйнувати цю величну споруду, а проте він не міг не визнати свого здивування тим, що іспанський народ досі терпить її, особливо з огляду на бажання облишити минуле й рухатись у новий світ. І знов-таки, було багато прихильників старих звичаїв, так що кожного року на роковини Франко сюди з'їжджалися сотні літніх франкістів віддати йому шану.

— Доне Хуліане, — тихо промовив єпископ, коли вони дещо відстали від охоронців у тунелі, — чи вам відомо, навіть ваш батько покликав нас сюди?

Хуліан похитав головою.

— Я сподівався, що це знаєте *ви*.

Вальдеспіно незвично важко зітхнув.

— Уявлення не маю.

«Коли вже єпископ не знає, навіщо мій батько це робить, — подумав Хуліан, — то цього не знає ніхто».

— Я тільки сподіваюся, що з ним усе гаразд... — з несподіваною ніжністю промовив єпископ. — Деякі з його рішень цими днями...

— На зразок покликати нас на зустріч усередині гори тоді, коли йому слід було лежати в ліжку?

Вальдеспіно тихо всміхнувся.

— Так, приміром, оце.

Хуліан гадав, чому ж гвардійці не спробували щось вдіяти: не відмовилися везти близького до смерті монарха з лікарні в оце місце недоброї слави. А з другого боку, гвардійців учать виконувати накази без питань, особливо від головнокомандувача.

— Я багато років не молився тут, — промовив Вальдеспіно, дивлячись углиб освітленого вогниками коридору.

Тунель, яким вони йшли, розумів Хуліан, був не просто входом у гору — це водночас і *нава* офіційно освяченої католицької церкви. Угорі принц уже помічав ряди лав.

«*La basilica secreta*», — називав її Хуліан у дитинстві.

Вирубана в граніті, позолочена святиня в кінці тунелю була дивовижною підземною базилікою з масивним куполом. За чутками, її площа перевищувала площу собору Святого Петра в Римі. Підземний мавзолей міг пишатися шістьма окремими каплицями навколо високого вітваря, розташованого точно під хрестом, який стоїть на горі.

Коли принц і єпископ наблизилися до вітваря, Хуліан почав роззиратись у велетенському просторі, виглядаючи батька. Однак здавалося, що в базиліці немає ні душі.

— Де він? — збентежено спитав єпископ.

Тепер Хуліан поділяв тривогу єпископа: йому було страшно, що гвардійці покинули короля самого в цьому похмурому місці. Принц швидко рухався вперед і поглядав то на один бік трансепту, то на другий. Жодних ознак людей. Принц кинувся вглиб, оббіг вітвар і завернув в апсиду.

І вже там, у найдальшому кутку цієї рукотворної печери, Хуліан нарешті помітив батька й зупинився.

Король Іспанії був сам-один. Він майже лежав у своєму кріслі-візку, обкутаний теплими ковдрами.

РОЗДІЛ 87

У головній святині покинутої каплиці Ленгдон з Амброю йшли на голос Вінстона, обминувши двоповерховий суперкомп'ютер. З-за товстого скла вони чули гудіння колосальної машини. У Ленгдона це викликало моторошну асоціацію з кліткою, в якій сидить лютий звір.

Звук, за словами Вінстона, йшов не від електроніки, а від численних центрифугальних вентиляторів, тепловідводів і насосів системи охолодження, які берегли комп'ютер від перегрівання.

— Тут дуже шумно, — зауважив Вінстон. — І холодно. На щастя, лабораторія Едмонда на другому поверсі.

Новітні гвинтові сходи, приєднані до зовнішньої стіни скляного бокса, повели їх нагору. За вказівкою Вінстона Ленгдон з Амброю піднялися ними та опинилися на металевій платформі перед обертовими скляними дверима.

Ленгдон усміхнувся: футуристичний вхід до лабораторії Едмонда був оформлений у стилі дачного будиночка: тут і килимок для ніг, і штучна рослина в горщику, і лавочка, під якою стоять капці... Ленгдон із сумом зрозумів, що то були капці Едмонда.

Над дверима в рамці було написано такі слова:

Успіх — це вміння рухатися від невдачі до невдачі без втрати ентузіазму.

ВІНСТОН ЧЕРЧИЛЬ

— І тут Черчилль. — Ленгдон показав Амбрі на рамку.

— Улюблена цитата Едмонда, — пояснив Вінстон. — Він казав, що в ній чітко видно найбільшу перевагу комп'ютерів.

— Комп'ютерів? — здивувалася Амбра.

— Так, комп'ютери є нескінченно наполегливими. Я можу зазнати поразки мільярди разів і не відчувати розчарування. Я беруся до мільярдної спроби розв'язати задачу з такою самою енергією, як і до першої. Люди так не можуть.

— Це правда, — відзначив Ленгдон. — Я зазвичай після мільйонного разу здаюся.

Амбра всміхнулась і пішла до дверей.

— Усередині скляна підлога, — попередив Вінстон, коли обертові двері почали автоматично відчинятися. — Тож прошу роззутися.

За лічені секунди Амбра скинула туфлі й боса пройшла крізь обертовий портал. Заходячи за нею, Ленгдон помітив, що на затишному килимку Едмонда написано не «Рідний дім» і не «Ласкаво просимо», а

НАЙКРАЩЕ МІСЦЕ В СВІТІ — 127.0.0.1

— Вінстоне, цей килимок... Я не ро...

— Тутешній хост, — пояснив Вінстон.

Ленгдон перечитав напис на килимку.

— А, тепер ясно, — відказав Ленгдон, хоча до ладу не зрозумів, і теж зайшов досередини.

Коли Ленгдон опинився на склі по той бік, то на мить у нього підкосилися ноги від непевності. Уже й просто стояння в шкарпетках на прозорій поверхні може знервувати людину, а професор до того ж зрозумів, що стоїть просто над комп'ютером *MareNostrum* — і це посилило його сум'яття. Звідси рівно вишикувані ящики нагадували Ленгдону славнозвісну глиняну армію в Китаї: так у сіанському музеї можна бачити крізь скло застигле воїнство, яке вишикувалося під тобою в розкопі.

Ленгдон набрав повні груди повітря й подивився вперед, де видовище теж було вельми незвичайне.

Лабораторія Едмонда — то було прозоре прямокутне приміщення, де передусім впадав в око синьо-сірий куб, який було видно ще знизу; у його блискучій поверхні відображувалося все навколо. Праворуч від куба, в одному кінці кімнати, був ультрамодний, новітній офісний простір із півкруглим столом, трьома величезними рідкокристалічними екранами й розмаїтими клавіатурами, вмонтованими в гранітну робочу поверхню.

— Центр керування польотами, — прошепотіла Амбра.

Ленгдон кивнув і подивився на другий кінець кімнати: там на східному килимі стояли крісла, диван і велотренажер.

«Печера суперкомп'ютерника», — подумав Ленгдон, адже Едмонд практично мешкав у цьому скляному ящику під час роботи над проектом. «Що ж він тут відкрив?» Сумніви Ленгдона минулися, тепер його охоплювала інтелектуальна цікавість — жага дізнатися, які ж таємниці було розкрито тут у співпраці геніального розуму і потужної машини.

Амбра вже обережно підійшла до масивного куба й здивовано дивилася на його гладеньку поверхню. Ленгдон став поруч, обоє відобразилися в химерному предметі.

«Це комп'ютер?» — гадав Ленгдон. На відміну від машинерії внизу, ця була абсолютно тихим — інертним, неживим — металевим монолітом.

Синюватий відтінок куба нагадав Ленгдонові суперкомп'ютер 1990-х років *Deep Blue*, який приголомшив увесь світ, перемігши шахового чемпіона Гаррі Каспарова. Відтоді поступ обчислювальних технологій уже став просто неймовірним.

— Чи ви б хотіли зазирнути всередину? — бадьоро спитав Вінстон із динаміків згори.

Амбра вражено поглянула вгору.

— У куб?

— А чом би й ні? — відгукнувся Вінстон. — Едмонд би з гордістю показав вам його внутрішню будову.

— Немає необхідності, — сказала Амбра, перевівши погляд на робоче місце Едмонда. — Я би краще ввела пароль. Як це робиться?

— Це дія на кілька секунд, а до початку в нас іще понад одинадцять хвилин. Зазирніть!

Перед ними почала відсуватися вбік панель на кубі з боку офісу — за нею було товсте скло. Ленгдон з Амброю підійшли й притиснулися обличчями до прозорого portalу.

Ленгдон очікував побачити чергову сукупність дрітів і миготливих лампочок. Однак там не було нічого подібного. На його превелике здивування, всередині куба було темне й порожнє місце — щось ніби кімнатка. Як видавалося, в ній були тільки хмарки білого туману, які клубочилися, наче морозяна пара у великому морозильнику. Від товстої плексигласової панелі віяло дивним холодом.

— Тут нічого немає! — сказала Амбра.

Ленгдон нічого не бачив, але відчував мірну пульсацію всередині куба.

— Оце тихе постукування, — пояснив Вінстон, — то розріджувач системи охолодження імпульсних трубок. Ця система видає звуки, схожі на людське серцебиття.

«Точно!» — подумав Ленгдон, знервований таким порівнянням.

Поволі всередині куба засвітилися червоні лампочки. Спочатку Ленгдонові було видно тільки білий туман і голу підлогу — порожню квадратну кімнату. Потім, коли світло розгорілося, над підлогою щось заблищало, і професор помітив вигадливий металевий циліндр, що, подібно до сталактита, звисав зі стелі за склом.

— А оце, — пояснив Вінстон, — те, що куб зберігає в холоді.

Підвішений по той бік скла циліндричний предмет був завдовжки приблизно півтора метра, складався з семи горизонтальних кілець, так що кожне нижче мало менший діаметр. Вони утворювали таку собі колону з розташованих одне над одним дисків, закріплених на тонких вертикальних стрижнях. Простір між блискучими металевими дисками заповнювала рідка сітка з тонких дротів. Навколо приладу клубочився морозяний туман.

— *E-Wave!* — оголосив Вінстон. — Квантовий стрибок — перепрошую за каламбур — порівняно з розробленим *NASA* і *Google D-Wave*.

Вінстон швидко пояснив, що *D-Wave* — перший у світі елементарний «квантовий комп'ютер» — відкрив своєю появою новий прекрасний світ обчислювальних можливостей, який учені ще не до кінця зрозуміли. Квантовий комп'ютинг, на відміну від двійкового методу збереження інформації, використовував квантові стани субатомних частинок, від чого різко зросли швидкість, потужність і гнучкість.

— Квантовий комп'ютер *Едмонда*, — продовжував Вінстон, — структурно не надто різниться від *D-Wave*. Єдиною відмінністю є металевий куб навколо комп'ютера. Куб

вкритий *осмієм* — рідкісним хімічним елементом із надзвичайно високою густиною, який утворює потужний магнітний, термальний і квантовий захист, а також, гадаю, задовольняв любов Едмонда до драматичних ефектів.

Ленгдон усміхнувся: у нього також виникла ця думка.

— Останні кілька років, поки Квантова лабораторія штучного інтелекту *Google* використовувала машини на кшталт *D-Wave* для посилення здатності комп'ютерів до навчання, Едмонд таємно обскакав їх із цим апаратом. І вдалося йому це завдяки одній-єдиній сміливій ідеї... — Вінстон витримав паузу. — Дві півкулі!

Ленгдон насупив брови. «Північна і Південна?»

— Дві півкулі мозку, — продовжив Вінстон, — ліва і права.

Тепер Ленгдон зрозумів, що мається на увазі: адже однією з причин виняткової творчої активності людини є те, що дві півкулі її мозку працюють у різний спосіб. Ліва відповідає за аналітичне і словесне мислення, а права — інтуїтивна і «воліє» мати справу з картинками, а не словами.

— Річ у тому, — мовив Вінстон, — що Едмонд вирішив створити синтетичний мозок, який би *копіював* людський, тобто був поділений на ліву і праву півкулі. Хоча в нашому випадку частини правильніше було назвати «верхня» і «нижня».

Ленгдон відступив і подивився вниз на машинерію, яка гула внизу, а потім — знову на мовчазний «сталактит» у кубі. «Дві різні машини об'єднані в одну — як мозок із двох півкуль».

— Якщо їх запустити в роботу як *одну* систему, — вів далі Вінстон, — дві машини по-різному підходять до розв'язання завдань, отже, між ними відбуваються ті самі конфлікти і компроміси, що й між півкулями людського мозку, від чого штучний інтелект значно швидше навчається, виявляє творчі здібності і, певною мірою... *людську природу*. У моєму випадку Едмонд дав мені засоби, аби я навчався бути людиною зі спостереження за світом і формування притаманних

людям рис: гумору, бажання співпрацювати, виносити оцін-
ні судження, навіть почуття етики.

«Неймовірно!» — подумав Ленгдон.

— Отже, цей подвійний комп'ютер, по суті, *ви і є*?!
Вінстон засміявся.

— Ну, ця машина може називатися *мною* приблизно так,
як ваш фізичний мозок може називатися *вами*. Якби ви по-
дивилися на свій мозок у якійсь посудині, ви б не сказали:
«Це я». Ми — це сума взаємодій, які відбуваються *всередині*
таких механізмів.

— Вінстоне, — втрутилась Амбра, яка тепер рухалася до
столу Едмонда. — Скільки ще в нас часу до старту?

— П'ять хвилин сорок три секунди, — відказав Вінстон. —
Будемо готуватися?

— Так, прошу, — мовила вона.

Сіро-синя панель стала на своє місце, і Ленгдон зібрався
йти за Амброю до лабораторії Едмонда.

— Вінстоне, — мовила вона. — Ви стільки працювали
з Едмондом тут — і не знаєте, що саме він відкрив?

— Міс Відаль, доступ до інформації з цього питання в ме-
не був обмежений, і я маю ті самі дані, що й ви, — відповів
комп'ютер. — Я можу тільки висунути припущення з огляду
на реальний стан справ.

— І яке ж воно буде? — спитала Амбра, роззираючись у ка-
бінеті Едмонда.

— Ну, Едмонд стверджував, що його відкриття «все змі-
нить». Наскільки я бачу, ті відкриття, які мали найбільший
вплив в історії, спричиняли перегляд *моделі* всесвіту — як-
от те, що Піфагор відкидав уявлення, наче Земля є пласкою,
чи геліоцентризм Коперника, чи теорія відносності Ейнштей-
на — усі вони різко змінили погляд людства на світ і внесли
поправки в бачення всесвіту.

Ленгдон подивився вгору, на динамік.

— Отже, ви гадаєте, Едмонд відкрив щось таке, що спри-
чинить оновлення моделі всесвіту?

— Це логічний висновок, — відповів Вінстон і заговорив швидше. — *MareNostrum*, так уже склались обставини, є одним із найкращих «моделювальних» комп'ютерів на землі, він спеціалізується на складних симуляціях, найвідоміша з яких *Alya Red* — віртуальне серце з усіма його функціями, відтворене аж до клітинного рівня. Звичайно, після того, як нещодавно додався ще й квантовий компонент, машина може моделювати речі, в мільйони разів складніші за людські органи.

Ленгдон уловив суть справи, але все одно не міг уявити, що Едмонд мав би змоделювати, аби отримати відповідь на питання: «Звідки ми? Куди ми прямуємо?»

— Вінстоне! — гукнула Амбра з-за столу Едмонда. — Як це вмикати?

— Я допоможу, — відповів Вінстон.

Чотири великі рідкокристалічні екрани на столі моргнули й ожили, щойно Ленгдон підійшов до Амбри. Коли на екрані з'явилося зображення, обоє відсахнулися.

— Вінстоне... це... з камери? — спитала Амбра.

— Так, це трансляція з наших зовнішніх камер безпеки. Я гадав, що вам треба знати. Вони прибули кілька секунд тому.

На екранах крізь «риб'яче око» було видно головний вхід до церкви, де вже зібралася невелика армія поліціантів. Вони тиснули на кнопку виклику, смикали двері й говорили по раціях.

— Не турбуйтеся, — заспокоїв їх Вінстон, — вони не зможуть сюди зайти. А в нас менш як чотири хвилини до старту.

— Ми маємо починати зараз, — намагалася переконати його Амбра.

Вінстон спокійно відповів:

— Гадаю, Едмонд волів би почекати й увімкнути трансляцію на початку години, як було обіцяно. Він був людиною слова. Та і я зараз стежу за кількістю глядачів, і вона зростає. За ці чотири хвилини, за моїми розрахунками, їх стане на 12,7 відсотка більше, і, передбачаю, охоплення буде

максимальним. — Вінстон трохи помовчав, а тоді тоном приємного здивування додав: — Маю сказати, попри все, що сталося цього вечора, як здається, прямий ефір презентації Едмонда вийде в найкращий час. Гадаю, він був би дуже вдячний вам обом!

РОЗДІЛ 88

«Менш ніж чотири хвилини», — думав Ленгдон, сідаючи в сітчасте крісло за стіл Едмонда й дивлячись на три величезні екрани, які займали майже всю ширину офісу. На них і далі було видно дані відеокамер: навколо церкви збиралася поліція.

— Ви впевнені, що вони не зможуть увійти? — Амбра нервово переступала з ноги на ногу за спиною Ленгдона.

— Повірте мені, — відказав Вінстон, — Едмонд ставився до безпеки з усією відповідальністю.

— А якщо вони вимкнуть електрику в будівлі? — втрутився Ленгдон.

— Ізольована подача струму, — сухо відказав Вінстон, — прихована додаткова магістраль. Тут ніхто нічого не вдіє, запевняю вас.

Ленгдон заспокоївся. «Сьогодні Вінстон діяв абсолютно безпомилково... І весь час прикривав нас зі спини».

Розмістившись у заглибині підковоподібного столу, Ленгдон звернув увагу на клавіатуру перед собою. Вона мала вдвічі більше клавіш: традиційні з літерами й цифрами — і набір символів, незнайомих навіть професорові. Клавіатура була розділена на дві частини посередині; вони розходилися під ергономічним кутом.

— Допоможете? — спитав Ленгдон, дивлячись на чудернацькі кнопки.

— Це не та клавіатура, — відказав Вінстон. — Це головна точка доступу *E-Wave*. Як я вже казав, Едмонд приховував свою презентацію від усіх, навіть від мене. Її слід запускати

з іншої машини. Розверніться праворуч — у кінці столу буде вона.

Ленгдон подивився праворуч: там стояло в ряд кілька комп'ютерів. Під'їхавши до них, він із подивом побачив, що перші з них доволі старі. І що далі він рухався, то старшими виявлялися комп'ютери.

«Ні, не може бути!» — подумав він, проминаючи громіздкий бежевий *IBM* із системою *DOS*, напевне, двадцятирічної давнини.

— Вінстоне, що це за машини?

— Комп'ютери дитинства Едмонда, — сказав Вінстон. — Він зберіг їх усі, щоб пам'ятати, з чого починав. Іноді, коли тут у нього бували важкі дні, він вмикав їх і запускав старі програми — намагався заново пережити те зачудування, коли відкрив для себе здатність програмувати.

— Яка гарна ідея, — мовив Ленгдон.

— Як ваш годинник з Мікі-Маусом, — зазначив Вінстон.

Вражений, Ленгдон відкотив рукав і подивився на старий хронометр, який носив, відколи отримав його в подарунок у дитинстві. Знання Вінстона про цей годинник дивувало професора, хоча Ленгдон і пригадував, що не так давно говорив з Едмондом про нього, про те, що носить цей годинник, аби залишатися молодим у серці.

— Роберте, — сказала Амбра, — давай зараз не будемо обговорювати твій стиль, а натомість введемо пароль? Навіть миша у тебе на годиннику махає рукою — намагається привернути увагу!

Авжеж, Мікі підняв руку в рукавичці високо над головою, так що палець указував майже точно вгору. «За три хвилини третя».

Ленгдон швидко проїхався понад столом, і вони з Амброю опинилися біля останнього з низки комп'ютерів — незграбної сіривої коробки з входом для гнучких дисків, 1200-бодним телефонним модемом, об'ємним опуклим дванадцятидюймовим екраном зверху.

— *Tandy TRS-80*, — прокоментував Вінстон, — найперша машина Едмонда. Він її купив і навчився на ній мови *BASIC* приблизно у вісім років.

Ленгдон зрадів, що цей комп'ютерний динозавр був уже ввімкнений і чекав. Його екран — миготливий чорно-білий дисплей — обнадійливо світився написом із зубчастих растрових літер:

ВІТАЮ, ЕДМОНДЕ.
БУДЬ ЛАСКА, ВВЕДІТЬ ПАРОЛЬ:

Після слова «пароль» очікувально блимав курсор.

— Оце воно? — спитав Ленгдон; йому здалося, що все це якось занадто просто. — Просто ввести тут — і *все*?

— Так і є, — відказав Вінстон. — Коли ви введете пароль, цей ПК автоматично надішле сигнал «розблокувати» на закритий логічний диск головного комп'ютера, де лежить презентація Едмонда. Тоді я отримаю доступ до неї і зможу організувати ефір на початку години, передати дані на всі основні канали для глобальної трансляції.

Ленгдон більш-менш зрозумів це пояснення, а проте, подивившись на масивну машинерію з телефонним модемом, дещо засумнівався.

— Усе-таки я не розумію, Вінстоне, після всього, що Едмонд сьогодні спланував, навіщо він *узагалі* узалежнив свою презентацію від дзвінка на доісторичний модем?

— Я б сказав, що Едмонд просто був у своєму репертуарі, — відказав Вінстон. — Як вам відомо, він був захоплений драматичними ефектами, символікою, історією — і, гадаю, його невимовно тішила думка ввімкнути свій перший комп'ютер і використати його для запуску свого найбільшого досягнення.

«А й справді», — подумав Ленгдон, розуміючи, що саме так Едмонд на це б дивився.

— Понад те, — додав Вінстон, — я підозрюю, що Едмонд міг урахувувати непередбачені обставини, але, хай там як, є певна логіка в тому, щоб саме давній комп'ютер «натискав на кнопку». Простим завданням — прості інструменти. Ну і з точки зору безпеки, якщо процесор повільний, то зламати код грубою силою буде нескінченно довгим процесом.

— Роберте! — Амбра поторсала його за плече.

— Так, вибач, готовий. — Ленгдон присунув клавіатуру *Tandy* ближче; за нею потягнувся кручений дріт, подібний до телефонного. Професор поклав пальці на пластикові клавіші й пригадав рукописний рядок, який вони з Амброю знайшли в крипті храму Саграда Фамілія.

«Релігії усі похмурі згаснуть & наука добра візьме трон».

Грандіозний фінал епічної поеми Вільяма Блейка «Чотири Зоа» видавався ідеальним ключем до наукового одкровення Едмонда — відкриття, яке, за його словами, має змінити все.

Ленгдон глибоко вдихнув, обережно набрав той рядок без пробілів та розділових знаків і замінив амперсанд лігатурою «ет».

Закінчивши, він подивився на екран.

БУДЬ ЛАСКА, ВВЕДІТЬ ПАРОЛЬ:

.....

Ленгдон порахував точки: сорок сім.

«Гаразд. Ні пуху».

Ленгдон поглянув на Амбру, вона кивнула. Професор натиснув «ентер».

І тут комп'ютер неприємно загудів.

НЕПРАВИЛЬНИЙ ПАРОЛЬ.

СПРОБУЙТЕ ЩЕ РАЗ.

Серце Ленгдона закалатало.

— Амбро, я все правильно набрав! Я впевнений!

Він крутнувся на стільці й подивився на неї, очікуючи побачити жах на її обличчі.

Натомість Амбра Відаль дивилася на нього з веселою усмішкою. Вона похитала головою і засміялась.

— *Професоре*, — прошепотіла вона, показуючи на клавіатуру, — у тебе *CapsLock* увімкнений!

—————

А в ту саму мить принц Хуліан стояв усередині гори й, мов зачарований, дивився вглиб підземної базиліки, намагаючись зрозуміти, що означає ця сцена: його батько, іспанський король, нерухомо сидить у своєму кріслі-каталці в найдальшому, найприхованішому кутку храму.

Охоплений жахом, Хуліан кинувся до короля.

— Батьку!

Коли принц підбіг, король поволі розплющив очі: схоже, що він прокинувся. На обличчі недужого монарха з'явилася спокійна усмішка.

— Дякую, що прийшов, сину, — слабким голосом прошепотів він.

Хуліан опустився на коліна біля крісла. Йому полегшало на серці, коли він побачив, що батько живий, але принца тривожило те, наскільки цей чоловік здав за останні кілька днів.

— Батьку! Як ви?

Король знизав плечима:

— Настільки добре, наскільки можна очікувати, — з несподіваним гумором відказав він. — А *ти*? У тебе сьогодні... було стільки подій.

Хуліан не знав, що відповісти.

— Що ви тут робите?

— Ну, я втомився від лікарні, захотілося на свіже повітря.

— Це зрозуміло, але... тут?..

Хуліан знав, що батько завжди цурався цього храму, пов'язаного з жорстокими репресіями попереднього режиму.

— Ваша величносте! — вигукнув задиханий Вальдеспіно, який поспішав до них, оббігши вітвар. — У чому річ?

Король усміхнувся до давнього друга.

— Вітаю, Антоніо!

Антоніо? Принц Хуліан ніколи ще не чув, щоб батько називав єпископа Вальдеспіно на ім'я. Прилюдно він завжди звертався до нього «ваше преосвященство».

Несподівана неофіційність цього вітання, схоже, схвилювала єпископа.

— Дякую... — затаючись, мовив він. — З вами все гаразд?

— У мене все пречудово! — відповів король, широко всміхаючись. — Зі мною двоє людей, яким я довіряю найбільше у світі!

Вальдеспіно нервово поглянув на Хуліана і знову звернувся до короля:

— Ваша величносте, я привіз вашого сина, як ви просили. Чи залишити мені вас сам на сам?

— Ні, Антоніо, — сказав король. — Це буде зізнання, як сповідь. І мені потрібен священик.

Вальдеспіно похитав головою.

— Не думаю, що син очікує від вас пояснень вашої сьогоднішньої поведінки. Я певний, що...

— Сьогоднішньої? — Король засміявся. — Ні, Антоніо, я розповім те, що тримав у таємниці від Хуліана все життя.

РОЗДІЛ 89

ConspiracyNet.com

ОСТАННІ НОВИНИ

ЦЕРКВА ПІД УДАРОМ!

Ні, їй загрожує не Едмонд Кірш, а іспанська поліція!

Каплиця Торре Жирона в Барселоні зараз піддається нападу місцевої поліції. Усередині, як стверджується,

перебувають Роберт Ленгдон і Амбра Відаль, які відповідають за успішну трансляцію всіма очікуваного відкриття Едмонда Кірша, до якої лишаються лічені хвилини. Відлік пішов!

РОЗДІЛ 90

Амбру Відаль охопило щасливе передчуття, коли старий комп'ютер радісно писнув після другої спроби Ленгдона ввести рядок із вірша.

ПАРОЛЬ ПРАВИЛЬНИЙ.

«Слава Богу», — подумала вона, коли Ленгдон устав із-за столу й розвернувся до неї. Амбра одразу міцно, дружньо пригорнула його. «Едмонд би зрадив!»

— Дві хвилини тридцять три секунди, — сказав Вінстон.

Амбра відпустила Ленгдона, і обоє подивилися на великі дисплеї. На них відображувався такий самий лічильник, як вони бачили в музеї Гуггенхайма.

Трансляція наживо почнеться через 2 хвилини 33 секунди
Кількість дистанційних глядачів на цей момент: 227 257 914

«Понад двісті мільйонів людей?» Амбра була вражена. Вочевидь, поки вони з Ленгдоном тікали від переслідувачів Барселаною, перед комп'ютерами вже зібрався цілий світ. «Едмонд має астрономічну кількість глядачів!»

Під екраном з лічильниками й далі були видно дані з камер безпеки, і Амбра помітила раптову зміну в поведінці поліцейських. Один за одним офіцери припиняли грюкати в двері й говорити по раціях — натомість вони витягали свої смартфони й починали дивитися в них. Двір поступово ставав морем блідих, повних цікавості облич, підсвічених телефонними екранами.

«Едмонд змусив світ зупинитися!» — подумала Амбра, відчуваючи лячну відповідальність перед людьми, які в усьому світі готуються дивитися презентацію, трансляція якої мала початися з цієї самої кімнати. «Цікаво, чи дивиться Хуліан?» — подумала вона, але швидко відігнала цю думку.

— Тепер програму запущено, — сказав Вінстон. — Гадаю, вам зручніше буде дивитися її з відпочинкової зони на іншому кінці лабораторії.

— Дякую, Вінстоне, — сказав Ленгдон і провів босу Амбру по гладенькому склу повз синьо-сірий металевий куб до відпочинкової зони.

Тут скло було застелене східним килимом, стояли елегантні меблі й велотренажер.

Амбра зійшла зі скла на м'який килим і розслабилася. Вона залізла з ногами на диван і стала шукати очима телевизор.

— А куди дивитися?

Ленгдон, певне, не почув — він відійшов у куток на щось поглянути, але Амбра отримала відповідь: за мить уся стіна перед ними засвітилася. З'явилася знайома картинка, спроектована зсередини скла.

Трансляція наживо почнеться через 1 хвилину 39 секунд
Кількість дистанційних глядачів на цей момент: 227 501 173

«Уся стіна — екран?»

Амбра дивилася на зображення понад двометрової висоти, а тим часом світло в приміщенні церкви пригасло. Схоже, Вінстон організовував їм найзручніший перегляд великого шоу Едмонда.

—————

За три метри від неї в кутку кімнати стояв Ленгдон і не зводив очей — ні, не зі стіни-екрана, а з маленького предмета, який щойно помітив: він стояв на елегантній підставці, як музейний експонат.

Перед ним на металевому столику зі скляною кришкою була встановлена одна-єдина пробірка, закоркована, з етикеткою. У пробірці містилася каламутна бура рідина. Якусь мить Ленгдон гадав, чи це не якісь ліки, які пив Едмонд. Але потім прочитав напис на ярлику.

«Не може бути, — сказав він собі. — Що це тут робить?!»

«Славнозвісних» пробірок на світі дуже мало, але Ленгдон не сумнівався, що перед ним одна з таких. «Невже Едмонд її придбав?!» Імовірно, він купив її таємно, з огляду на велетенську ціну. «Як тоді, коли купував Гогена для Каси Міла».

Ленгдон присів і поглянув на сімдесятирічне скло посудини. Наліпка обтерлася, полиняла, але два прізвища на ній усе ще можна було прочитати: «Міллер — Юрі».

Волосся на потилиці в Ленгдона стало дибки. Він перечитав напис.

МІЛЛЕР — ЮРІ.

«Боже мій... Звідки ми?»

Хіміки Стенлі Міллер і Гарольд Юрі у 1950-х роках провели легендарний експеримент, намагаючись відповісти на це питання. Їхня смілива спроба зазнала невдачі, але все одно зажила всесвітньої слави як експеримент Міллера — Юрі.

Ленгдон згадував, яке захоплення відчув, коли дізнався на уроці біології в школі про те, як ці двоє вчених спробували відтворити умови давнього минулого Землі — гарячої планети, вкритої нуртуючим, позбавленим життя хімічним океаном.

Первісний бульйон.

Відтворивши ті речовини, які існували в давніх океанах і атмосфері — воду, метан, аміак і водень, — Міллер і Юрі підігрівали цю суміш, створюючи ефект киплячого моря. Потім вони спрямовували на неї електричні розряди, відтворюючи блискавки. Далі охолодили суміш — так само як колись охолоджувались океани планети.

Їхня мета була проста й смілива: зародити життя в первісному океані. «Змоделювати створення світу, — подумав Ленгдон, — тільки науковими засобами».

Міллер і Юрі досліджували свою суміш, сподіваючись знайти в ній примітивні мікроорганізми, які могли б виникнути в багатому на хімічні речовини розчині — цей безпрецедентний процес має назву *абіогенез*. На жаль, створити «життя» з неживого їм не вдалося. Замість життя в них просто залишилася колекція пробірок з інертного скла, які тепер припадали порохом у темній шафі в Каліфорнійському університеті Сан-Дієго.

До сьогодні креаціоністи наводять невдалий експеримент Міллера — Юрі як науковий доказ того, що життя *не могло* з'явитися на Землі без божественного втручання.

— Тридцять секунд, — пролунав згори голос Вінстона.

У Ленгдона все в голові пішло обертом, він підвівся й роззирнувся в темному приміщенні церкви. Кілька хвилин тому Вінстон заявив, що всі найважливіші наукові відкриття стосувалися нових «моделей» усесвіту. Також він говорив, що *MareNostrum* спеціалізується на комп'ютерному моделюванні — відтворює складні системи й спостерігає за ними.

«Експермент Міллера — Юрі, — подумав Ленгдон, — це давній приклад моделювання... відтворення складних хімічних взаємодій у минулому Землі».

— Роберте! — гукнула Амбра. — Починається!

— Зараз, іду, — відповів він і пішов до дивана. Тепер його переповнювало передчуття: а може, він щойно побачив дещо, над чим працював Едмонд?

Ідучи лабораторією, Ленгдон пригадав драматичний вступ Едмонда на зеленому лужку в музеї Гуттенхайма. «Будьмо сьогодні як давні дослідники, — казав він, — як ті, хто залишив усе й рушив у відкритий океан... Доба релігії завершується, і настає ера науки! Просто уявіть собі, що б сталося, якби ми раптово якимось дивом дізналися відповіді на найважливіші питання життя».

Ленґдон сів біля Амбри, і на великому екрані пішов фінальний відлік.

Амбра уважно дивилася на нього:

— Роберте, з тобою все гаразд?

Ленґдон кивнув, і кімнату наповнила драматична музика, а на стіні з'явилося півтораметрове обличчя Едмонда. Славнозвісний футуролог був блідий і стомлений, але радісно усміхався в камеру.

— Звідки ми? — спитав він; музика притихла, а його голос залунав гучніше: — І куди ми прямуємо?

Амбра схопила Ленґдона за руку й нервово її стисла.

— Ці два питання — частини однієї історії, — проголосив Едмонд. — Почнімо з початку. З *самого* початку.

Грайливо кивнувши, Едмонд дістав із кишені маленький скляний предмет: пробірку з каламутною рідиною і затертими іменами Міллера і Юрі на етикетці.

У Ленґдона закалатало серце.

— Наша подорож почнеться в дуже давні часи... за *чотири мільярди* років до Різдва Христового... у первісному бульйоні.

РОЗДІЛ 91

Сидячи поряд з Амброю на дивані, Ленґдон дивився на жовтувате обличчя Едмонда на екрані стіни — і йому стало боляче від думки, що Едмонд у той час мовчки страждав від смертельної хвороби. Однак у ту хвилину очі футуролога сяяли радістю й захватом.

— Зараз я розповім вам про цю маленьку пробірку, — промовив Едмонд, показуючи її глядачам, — але спочатку поплаваймо... у первісному бульйоні.

Едмонд зник, ударила блискавка — й освітила кипучий океан, у якому вулканічні острови викидали лаву та попіл у буряне небо.

— Чи звідси почалося життя? — промовив голос Едмонда. — Спонтанна реакція в бурхливому морі хімічних сполук?

Чи, може, мікроб на метеориті прилетів із космосу? Чи, може... від *Бога*? На жаль, ми не можемо повернутися в часі й побачити цю мить. Ми точно знаємо тільки те, що сталося *після* того моменту, коли життя зародилося. Відбулась еволюція. І ми звикли зображувати її приблизно так.

Тепер на екрані показали знайому картинку розвитку людини: примітивна мавпа, незграбно похилившись, починала вервечку приматів, які чимдалі випростувались і скидали шерсть.

— Так, люди *еволюціонували*, — сказав Едмонд. — Це неспростовний науковий факт, і ми побудували чітку послідовність відповідно до викопних знахідок. А що, якби ми могли подивитися на еволюцію навпаки?

Раптом обличчя Едмонда почало обростати волоссям, він перетворювався на первісну людину. Стала змінюватися форма кісток, і лице перетворилося на мавпячу морду, а тоді процес шалено пошвидшився, і на екрані з'являлися дедалі давніші види: лемур, лінивець, сумчасте, яйцекладне, дводишне — і риба пірнула в море, витяглась у вугра і стала мінитися, перетворюватися на різних істот, які врешті виродилися до драглистих згустків, планктону, амеб, аж доки від Едмонда Кірша лишилася мікроскопічна бактерія — одна клітинка, яка пульсувала у великому океані.

— Перша іскра життя, — промовив Едмонд. — Ось куди нас приводить цей фільм, якщо прокрутити його назад. Ми не маємо уявлення, звідки в безживному хімічному морі з'явилися якісь форми життя. Ми просто не можемо побачити перших кадрів цієї історії.

« $T = 0$ », — подумав Ленгдон, уявивши подібну «зворотну прокрутку» розширення всесвіту, коли космос стискається в одну світлу цятку — і космологи опиняються в «глухому куті».

— Першопричина! — проголосив Едмонд. — Так Дарвін називав отой загадковий момент Творіння. Він довів, що життя постійно еволюціонувало, але не міг визначити, як

розпочався цей процес. Інакше кажучи, теорія Дарвіна пояснює, *чому* вижили найбільш пристосовані, але не *звідки* вони взялися.

Ленгдон розсміявся: такого формулювання він іще не чув.

— Тож як *з'явилося* життя на Землі? Іншими словами, звідки ми? — усміхнувся Едмонд. — Протягом наступних кількох хвилин ви дізнаєтеся відповідь на це питання. Однак повірте мені: хоч яка дивовижна буде *ця* відповідь — це лише половина того, що я розповім вам сьогодні. — Він подивився в камеру усміхненим «пророчим» поглядом. — Виходить так, що те, звідки ми — це щось дивовижне... але те, куди ми прямуємо — це просто приголомшливо.

Амбра і Ленгдон стурбовано Perezирнулися, і хоча Ленгдон відчував, що ця заява зроблена здебільшого від власної Едмондові гігантоманії, професорові ставало дедалі менш затишно.

— Першопочаток життя... — продовжив Едмонд. — Він лишався таємницею за сімома замками ще від часів міфів про створення світу. Протягом тисячоліть філософи й науковці шукали якихось знаків і свідчень про джерело життя.

Едмонд тепер тримав у руках ту саму пробірку з каламутною речовиною.

— У 1950-х роках двоє таких шукачів — хіміки Міллер і Юрі — провели сміливий експеримент, який, вони сподівалися, мав точно показати, як почалося життя.

Ленгдон нахилився до Амбри і прошепотів:

— Ця пробірка отам, — і показав на вітрину в кутку.

Вона здивувалася.

— А навіщо вона *Едмондові*?

Ленгдон знизав плечима. Судячи з химерної колекції предметів у квартирі Едмонда, ця пробірка була просто частиною історії науки, якою той хотів володіти.

Едмонд швидко виклав суть спроби Міллера та Юрі відтворити первісний бульйон, аби життя виникло в посудині з неживою матерією.

На екрані з'явилася шпальта *The New York Times* від 8 березня 1953 року зі статтею «Заирнути в минуле на два мільярди років».

— Очевидно, — зауважив Едмонд, — цей експеримент декого вразив. Його наслідки могли бути вибуховими, особливо у світі релігії. Якби життя чарівним чином виникло в пробірці, то ми б знали: законів природи *самих по собі* достатньо, аби створити життя. Потреба в надприродній істоті, яка з небес дала нам іскру Творіння, відпала б. Ми б зрозуміли, що життя просто є... неunikним побічним продуктом законів природи. Навіть важливіше: ми б мали зробити висновок, що оскільки життя спонтанно виникло *тут*, на Землі, то майже напевне те саме сталося і ще десь у космосі, що б означало: людина — не унікальна, людина не є центром Божого всесвіту, і людина — не самотня у всесвіті.

Едмонд зітхнув.

— Однак, як, мабуть, знає багато хто з вас, експеримент Міллера — Юрі не вдався. У результаті виникло кілька амінокислот, але не з'явилася нічого й віддалено подібного до форми життя. Хіміки робили нові й нові спроби, по-різному поєднували інгредієнти, по-різному нагрівали суміш, але ніщо не допомагало. Як видавалося, *життя* — так вважають релігійні люди — вимагає божественного втручання. Міллер і Юрі з часом припинили досліди. Релігійна громадськість зітхнула з полегшенням, а науковці повернулися до своїх проєктів. — Едмонд на мить замовк, і в його очах зблиснули веселі бісики. — Власне, до 2007 року... коли сталося дещо несподіване.

Едмонд розповів, як забуті пробірки Міллера і Юрі були знайдені в шафі Університету Сан-Дієго в Каліфорнії після смерті Міллера. Його учні заново провели аналіз зразків за значно більш чутливими сучасними технологіями — вдалися, зокрема, до рідкої хроматографії та мас-спектрометрії — й отримали приголомшливі результати. Як виявилось, той перший дослід Міллера — Юрі дав більше амінокислот

і складних сполук, ніж учені могли виміряти за тих часів. Новий аналіз умісту посудин показав кілька важливих азотистих основ — «кубиків», з яких будується РНК і, можливо, за сприятливих умов навіть... ДНК.

— То була надзвичайна новина у світі науки, — завершив розповідь Едмонд, — нове свідчення на користь того, що життя, можливо, *справді* просто зароджується... *без божественного втручання*. Складалося враження, що дослід Міллера — Юрі дійсно досяг мети, але для того, аби щось визріло, потрібно більше часу. Не забуваймо важливий момент: життя еволюціонувало мільйони років, а ці пробірки не пролежали в шафі й шістдесяти. Якщо ми будемо вимірювати перебіг експерименту в кілометрах, то це все одно, що пройти лише якийсь сантиметр...

Він дав цій думці зависнути в повітрі.

— Навіть зайве говорити, — продовжив Едмонд, — що вчених охопила нова хвиля інтересу до створення життя в лабораторних умовах.

«Пам'ятаю!» — подумав Ленгдон. Гарвардський біологічний факультет тоді влаштував бенкет під кодовою назвою БНОБ — «Будуймо нашу особливу бактерію!».

— Звичайно, «сучасні», — мовив Едмонд, намалювавши в повітрі лапки, — релігійні лідери різко зреагували на цю подію.

На стіні показали головну сторінку сайту *creation.com* — Ленгдон упізнав постійну мішень обурення і кпинів Едмонда. Ця організація справді неухильно проповідувала креаціонізм, однак прикладом «сучасного релігійного світу» її навряд чи можна була назвати.

Гаслом організації було «Проголошувати істину й авторитет Біблії, підтверджувати його міцність — особливо в історії, викладеній у Книзі Буття».

— Цей сайт, — мовив Едмонд, — є популярним, впливовим і містить, не жартую, *десятки* блогів про небезпеку перегляду результатів Міллера і Юрі. На щастя для прихильників

сайту *creation.com*, боятися їм особливо немає чого. Навіть якщо в результаті цього експерименту утвориться якась форма життя, то до того часу ще мільярди зо два років.

Едмонд знову показав глядачам пробірку.

— Як ви можете уявити, я б найдужче хотів забігти на два мільярди років уперед, а тоді зазирнути в цю пробірку й довести, що креаціоністи помиляються. На жаль, для цього потрібна тільки машина часу... — Едмонд витримав паузу, хитро дивлячись у камеру. — Тож... я її створив.

Ленгдон поглянув на Амбру, яка від початку презентації навіть не поворухнулася. Вона не зводила темних очей з екрана.

— Машину часу, — промовив Едмонд, — зробити нескладно. Дозвольте мені показати, що я маю на увазі.

На екрані з'явився безлюдний бар, і Едмонд зайшов у нього, наблизився до більярдного столу. Кулі були викладені, як завжди, трикутником і чекали на початок гри. Едмонд узяв кий, схилювся над столом і вдарив по битку. Він покотився до трикутника.

За мить до того, як биток розігнав кулі, Едмонд крикнув: — Стоп!

Биток застиг на місці — магічно зупинився за мить до удару.

— Просто зараз, — промовив Едмонд, дивлячись на замерлий рух на столі, — якби я попросив вас передбачити, яка куля влучить у яку лузу, чи змогли б ви це зробити? Звичайно, ні. Події можуть розвиватися буквально тисячами способів. А якби у вас була машина часу і ви могли б перенестися на п'ятнадцять секунд у майбутнє, подивитися, що буде з кулями, а тоді повернутися? Вірте чи ні, друзі, але техніка нам уже може в цьому допомогти.

Едмонд показав на численні камери, розставлені понад краями столу.

— Використовуючи оптичні сенсори, які визначають швидкість, напрямок руху і кут обертання битка, я можу за допомогою підрахунків зробити «знімок» кулі в будь-який

заданий момент. Завдяки таким знімкам я можу робити надзвичайно точні прогнози подальшого руху.

Ленгдон згадав, як використовував симулятор гольфу, де подібна технологія з гнітючою точністю передбачала йому типову ситуацію: м'яч завертає просто в ліс.

Едмонд тим часом вийняв великий смартфон. На його екрані було зображення більярдного столу з завмерлою віртуальною кулею. Над битком маячило кілька рівнянь.

— Знаючи точну вагу битка, його розташування і швидкість, — промовив Едмонд, — я можу розрахувати його взаємодію з іншими кулями й передбачити результат.

Він торкнувся екрана — і віртуальний биток ожив, розштовхав фігуру з куль, і чотири з них упали в різні лузи.

— Чотири кулі, — прокоментував Едмонд. — Непоганий удар. — Він поглянув у камеру. — Не вірите?

Він клацнув пальцями над справжнім більярдним столом, биток зірвався з місця, покотився, з гуркотом врізався у фігуру з куль і розігнав їх. Ті самі чотири кулі влучили в ті самі чотири лузи.

— Не зовсім машина часу, — посміхнувся Едмонд, — але майбутнє завдяки їй побачити можна. До того ж за її допомогою я можу змінювати вплив законів фізики, коли це потрібно. Ось, наприклад, можу прибрати *тертя* — і тоді наші кулі ніколи не сповільняться... так і будуть качатися, доки всі потраплять у лузи.

Він натиснув кілька клавіш і знову запустив віртуальний більярд. Цього разу, коли фігуру було розбито, кулі, відбиваючись від стінок, не сповільнювались і шалено ганяли столом, падаючи в лузи, доки залишилися кружляти на столі тільки дві кулі.

— І якщо мені набридло чекати, доки попадають оці дві, — мовив Едмонд, — я просто можу прокрутити процес уперед. — Він торкнувся екрана, і ті дві кулі прискорилися настільки, що їх стало ледь видно, і врешті теж упали в лузи. — Ось так я можу зазирнути в майбутнє задовго до того,

як подія станеться. Комп'ютерні моделі — це дійсно віртуальні машини часу. — Він трохи помовчав. — Звичайно, в малій замкненій системі, на кшталт цього більярда, це доволі проста математика. А якщо взяти складнішу систему?

Едмонд показав пробірку Міллера — Юрі і всміхнувся.

— Гадаю, ви розумієте, що я з нею зробив. Комп'ютерне моделювання — це така собі машина часу, і загляньмо в майбутнє... можливо, навіть на *мільярди* років уперед.

Амбра посунулася на дивані, не зводячи очей з Едмонда.

— Як ви розумієте, — мовив Едмонд, — я не перший науковець, який досліджує первісний бульйон. У принципі, експеримент очевидний, але реалізувати його на практиці жахливо складно.

Знову з'явилося бурхливе первісне море з блискавками, вулканами й високими хвилями.

— Відтворення хімії океану треба симулювати на *молекулярному* рівні. Це десь так, як передбачати погоду, враховуючи точне розташування кожної молекули повітря в певний момент. Отже, пристойно змоделювати первісний океан можна тільки на комп'ютері, який розуміє не лише закони фізики стосовно руху, термодинаміки, тяжіння, збереження енергії і так далі, а ще й закони хімії, щоб можна було точно відтворити зв'язки, які утворює кожен атом у тому кипучому супі.

Тепер глядачам уже показували океан не згори, а з глибини за велетенського збільшення: у краплині води шумували віртуальні атоми й молекули, то з'єднуючись, то розпадаючись.

— На жаль, — промовив Едмонд, знову з'явившись на екрані, — така великомасштабна симуляція вимагає гігантської потужності процесора, якої не має жоден комп'ютер на землі. — Його очі знову радісно загорілися. — Жоден — крім *одного*!

Почулися звуки органа: залунав славнозвісний початок «Токати й фуґи ре мінор» Баха — і на екрані з'явилося зображення величезного двоповерхового комп'ютера Едмонда.

— *E-Wave*, — прошепотіла Амбра, яка до того не могла спромогтися на слово.

Ленгдон дивився на екран. «Звичайно... це прекрасно».

Під драматичну органну музику Едмонд показав глядачам свій суперкомп'ютер: шалену екскурсію завершило відкриття «квантового куба». Орган вибухнув громоподібним акордом: Едмонд не шкодував ефектів.

— Головне, — відзначив він, — що *E-Wave* може відтворити експеримент Міллера — Юрі у віртуальній реальності надзвичайно точно. Я не міг змодельовати *весь* первісний океан, звичайно, так що створив таку собі замкнену п'ятилітрову систему, до якої вдавалися Міллер і Юрі.

На екрані з'явилася віртуальна посудина з хімічними речовинами. Вона більшала й більшала, доки її вміст стало можна розгледіти на атомному рівні: атоми носилися нагрітою сумішшю, з'єднувались і роз'єднувались під дією температури, електрики й руху.

— У цій моделі є все, що ми знаємо про первісний бульйон від часів експерименту Міллера — Юрі, зокрема й імовірна наявність гідроксильних радикалів від наелектризованої пари та сульфідів карбонілу від вулканічної активності, а також вияви теорій «зменшення атмосфери».

Віртуальна рідина на екрані й далі шумувала, у ній утворювалися групи атомів.

— А тепер прискормо процес... — радісно промовив Едмонд, і відео замелькотіло перед очима: утворювалися дедалі складніші сполуки. — За тиждень ми побачимо ті самі амінокислоти, які бачили Міллер з Юрі... — Тепер зображення рухалося ще швидше. — І ось... приблизно через п'ятдесят років ми починаємо бачити натяк на елементи РНК.

Усе кипіло, шумувало дедалі швидше.

— А тепер — іще швидше! — збуджено вигукнув Едмонд. Молекули на екрані з'єднувались, структури ускладнювались, а програма накручувала сотні, тисячі, мільйони років. Усе мінилося з карколомною швидкістю, й Едмонд весело вигукнув: — І вгадайте-но, що в нас буде у пробірці?

Ленгдон з Амброю аж нахилилися до екрана.

Раптом радість Едмонда різко зникла.

— Абсолютно нічого... — промовив він. — Нема життя. Ніяких спонтанних хімічних реакцій. Ніякого моменту Творіння. Просто мішанина неживих речовин... — Він важко зітхнув. — Я б міг зробити тільки один логічний висновок...

Він печально поглянув у камеру.

— Щоб вийшло життя... необхідний Бог.

Ленгдон був глибоко вражений: «Що це він каже?!»

Але за мить обличчя Едмонда осяяла легка усмішка:

— Або ж, — промовив він, — може, я просто не врахував якогось важливого компонента?

РОЗДІЛ 92

Амбра Відаль сиділа зачарована, уявляючи, як мільйони людей по всьому світу просто в ту саму мить, як і вона, захоплені презентацією Едмонда.

— То чого ж мені бракує? — промовив Едмонд. — Чому в моєму первісному бульйоні не утворюється життя? Я не знав — тож я зробив те, що роблять усі успішні вчені: спитав того, хто розумніший!

На екрані з'явилася поважна жінка в окулярах — доктор Констанс Герхард, біохімік зі Стенфордського університету.

— Як ми можемо створити *життя*? — Вчена засміялася й похитала головою. — Не можемо! У тому й річ. Коли йдеться про процес такого створення — перехід межі, яка розділяє неживі хімічні речовини і живих істот, — тут наука сьогодні безсила. Немає способу пояснити, як це відбувається. Власне, саме *уявлення*, що клітини якимось чином організувались у форми життя, прямо суперечить закону ентропії!

— *Ентропія*, — промовив Едмонд, який тепер уже прогулювався гарним пляжем. — «Ентропія» — це просто красиве слово на позначення того, що *все розпадається*. Науково висловлюючись, «організована система неунікно деградує». —

Він клацнув пальцями — і біля його ніг з'явився вигадливий пісковий замок. — Ось я щойно організував мільйони піщин у цей замок. Подивимося, що на це скаже всесвіт.

За кілька секунд накочується хвиля і змиває замок.

— Отож: усесвіт помітив мій *організований* пісочок і *дезорганізував* його, розмазав по пляжу. Це ентропія в дії. Не буває такого, щоб хвиля накотила на берег — і зліпила з піску замок. Ентропія розчиняє структуру. Піскові замки у всесвіті ніколи не з'являються: вони тільки зникають.

Едмонд клацнув пальцями та опинився на елегантній кухні.

— Коли ви нагріваєте каву, — промовив він, дістаючи з мікрохвильової печі чашку, над якою здійсмається пара, — ви в ній зосереджуєте енергію. Якщо ви залишите свій кухоль на столі на годину — тепло розчиниться в кімнаті й розподілиться рівномірно, як пісок на пляжі. Знов ентропія. І це *незворотний* процес. Хоч скільки чекайте — всесвіт вам каву в якийсь чарівний спосіб назад не підігріє. — Едмонд усміхнувся. — Ну так само, як не збере до купи розбите яйце чи не відбудує змитий у море замок із піску.

Амбра згадала, що колись бачила інсталяцію «Ентропія» — ряд бетонних блоків, де кожен наступний був більш пошкоджений, а останній становив купу уламків.

Науковець в окулярах, доктор Герхард, знову з'явилася на екрані.

— Ми живемо в *ентропійному* всесвіті, — сказала вона, — у світі, де закони фізики не організують, а *рандомізують* усе. Тож питання стоїть так: як могли неживі речовини магічно організуватись у складні форми життя? Я ніколи не була релігійною людиною, але маю відзначити: існування життя — це *єдина* наукова загадка, яка мене могла б схилити до того, щоб розглядати можливість існування Творця всерйоз.

З'явився Едмонд і похитав головою.

— Мене нервує, коли розумні люди вживають слово «Творець»... — Він добродушно знизав плечима. — Я розумію: вони так роблять, бо просто не мають нормального пояснення

того, як виникло життя. Але повірте мені: якщо ви шукаєте якусь невидиму силу, яка створює порядок у хаотичному всесвіті, то відповідь буде більш прозаїчна, ніж *Бог*.

Едмонд показав усім папірець, на якому були насипані залізні ошурки. Після того він підклав під нього великий магніт. Ошурки одразу вирівнялись, утворили організовану дугу.

— Ось, невидима сила щойно організувала нам ошурки. Це Бог? Ні, це електромагнетизм.

Тепер Едмонд опинився біля великого батута. На його верхні були розкидані десятки різнокольорових кульок.

— Ось перед нами хаотично розкидані кульки, — промовив він, — але якщо я зроблю оце... — Едмонд поклав на край батута кулю для гри в кеглі, і вона покотилась еластичним матеріалом. Велика куля продавila батут — і розкидані дрібні кульки покотилися в заглибину й утворили коло навколо великої. — Їх організувала рука Божа? — Едмонд витримав паузу. — Теж ні... просто гравітація.

Тепер камера наблизилася до нього.

— Отже, виходить, що *життя* — не єдиний приклад упорядкованості у всесвіті. Неживі молекули весь час складаються у складні структури.

На екрані з'явився колаж фотографій: вихор, сніжинка, хвилясте русло річки, кристал кварцу, кільця Сатурна.

— Як ви бачите, іноді всесвіт організує матерію — здається, це пряма протилежність ентропії. — Едмонд зітхнув. — То що ж? Усесвіту більше подобається порядок — чи хаос?

Знову з'явився Едмонд. Тепер він ішов стежкою до славного купола Массачусетського технологічного інституту.

— Більшість фізиків стверджують, що відповіддю є *хаос*. Ентропія справді панує, і всесвіт постійно дезінтегрується в бік безладу. Сумна думка... — Едмонд помовчав і з усмішкою подивився на глядачів. — Але сьогодні я прийшов сюди зустрітись з перспективним молодим фізиком, який вважає, що є *поворот*... такий поворот, який може нам дати розгадку таємниці першопочатку життя.

«Джеремі Інґленд?»

Ленґдон був вражений: він зрозумів, якого фізика Едмонд має на увазі. Молодий — тридцять із чимось — професор Массачусетського технологічного інституту зараз став гордістю бостонської наукової спільноти: він збурих світ, започаткувавши нову галузь біології — квантову.

За збігом обставин, Джеремі Інґленд і Роберт Ленґдон навчалися в тій самій приватній школі — Академії Філіпса в Ексетері, і Ленґдон уперше дізнався про молодого фізика з часопису тієї школи «Наші випускники». Стаття називалася «Адаптивна організація під дією розсіювання». Хоча Ленґдон лише проглянув її й далеко не все зрозумів, але професорові стало цікаво, що його однокашник є водночас і блискучим фізиком, і вірянином — ортодоксальним юдеєм.

Ленґдон почав розуміти, чому Едмонда так зацікавила праця Інґленда.

На екрані з'явився ще один чоловік, позначений як фізик Александер Ґросберґ з Нью-Йоркського університету.

— Ми покладаємо великі надії, — промовив Ґросберґ, — що Джеремі Інґленд визначив глибинний фізичний принцип, який спричинив появу життя і його еволюцію.

Ленґдон, почувши це, випростався, Амбра теж.

З'явилось інше обличчя.

— Якщо Інґленд зможе довести правдивість своєї теорії, — промовив лауреат Пулітцерівської премії історик Едвард Дж. Ларсон, — то його ім'я пам'ятатимуть вічно. Він може опинитися в одному ряду з Дарвіном.

«Боже мій». Ленґдон знав, що Джеремі Інґленд здійсмає хвилю цікавості, але це вже було цунамі.

Карл Франк, фізик із Корнелльського університету, додав:

— Кожні приблизно тридцять років людство робить велетенський крок уперед... І, напевне, це один із таких кроків.

На екрані замигтіли заголовки:

*ЗНАЙОМТЕСЯ: ВЧЕНИЙ, ЯКИЙ МОЖЕ ДОВЕСТИ, ЩО
БОГА НЕМАЄ*

ПОРАЗКА КРЕАЦІОНІЗМУ

ДЯКУЄМО ТОБІ, БОЖЕ, — АЛЕ ДАЛІ ПІДЕМО БЕЗ ТЕБЕ

Заголовки йшли один за одним разом із уривками статей з великих наукових журналів. Усі проголошували те саме: якщо Джеремі Інґленд зможе довести свою нову теорію, то висновки будуть вибухові — не тільки для науки, а й для релігії.

Лендґон подивився на останній — з інтернет-часопису *Salon* від 3 січня 2015 року.

*БОГ ВИСИТЬ НА ВОЛОСИНІ:
НОВІ БЛИСКУЧІ НАУКОВІ ДОКАЗИ
ВЖАХНУЛИ КРЕАЦІОНІСТІВ
І ХРИСТИЯНСЬКИХ ФУНДАМЕНТАЛІСТІВ*

Молодий професор

Массачусетського технологічного інституту
завершує працю Дарвіна — і загрожує
зруйнувати все, чим дорожать консервативні ідіоти.

На екрані знову з'явився Едмонд: він кудись ішов коридором університетського наукового комплексу.

— То який же велетенський крок уперед так лякає креаціоністів?

Едмонд радісно всміхнувся й зупинився біля дверей з табличкою: ENGLAND LAB@MITPHYSICS.

— Заходьмо — і спитаймо його особисто!

РОЗДІЛ 93

Молодий чоловік, який з'явився на екрані презентації Едмонда, — фізик Джеремі Інґленд. Високий, дуже худий, із кошлатою бородою і тихою, задумливою усмішкою. Він стояв біля дошки, списаної рівняннями.

— По-перше, — добродушно і сором'язливо розпочав Інґленд, — дозвольте просто нагадати вам: ця теорія ще *не доведена*, це просто ідея. — Він скромно знизав плечима. — Хоча маю відзначити: якщо ми зможемо довести, що це так, вона матиме серйозні наслідки.

За наступні три хвилини фізик окреслив свою нову ідею, яка (так само як і більшість концепцій, що змінювали людські уявлення про світ) була на диво простою.

За теорією Інґленда, якщо Ленґдон правильно її зрозумів, усе світ має одну-єдину мету. Одну.

Поширювати енергію.

Грубо кажучи, коли у всесвіті виявляються зони *сфокусованої* енергії, то він її поширює. Класичний приклад, як зазначив Кірш, — це чашка з кавою на столі: вона завжди охоплює, поширюючи своє тепло на інші молекули в кімнаті, відповідно до другого закону термодинаміки.

Раптом Ленґдон зрозумів, чому Едмонд розпитував його, які існують міфи про створення світу — в усіх них були образи енергії та світла, які нескінченно поширюються й освітлюють темряву.

Однак Інґленд був переконаний, що в тому, як усе світ поширює енергію, і є певна заковика.

— Ми знаємо, що всесвіт підтримує ентропію і безлад, — промовив Інґленд, — тож нас здивує, коли ми побачимо численні приклади *самоорганізації* молекул.

На екрані знову з'явилися знайомі картинки: вихор, річище, сніжинка...

— Усе це, — промовив Інґленд, — приклади «дисипативних структур» — сукупностей молекул, які певним чином організувались, аби допомогти системі ефективніше розсіювати енергію.

Інґленд швидко навів приклад: торнадо — це спосіб, завдяки якому природа вирівнює концентровану зону високого тиску, переводячи її енергію в обертання, сила якого з часом вичерпується. Те саме стосувалося хвилястої поверхні

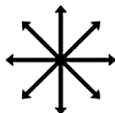
піску в руслах річок, яка перехоплює енергію швидкої течії й розсіює її. Сніжинки розсіюють енергію Сонця, формуючи багатогранні структури, які хаотично відображують світло на всі боки.

— Простіше кажучи, — провадив далі Інґленд, — матерія самоорганізовується, щоб краще розсіювати енергію. — Він усміхнувся. — Природа в намаганні створити *безлад* створює острівці *порядку*. Ці острівці — структури, які посилюють хаос системи, тим збільшуючи ентропію.

Ленґдон раніше ніколи над цим не замислювався, однак Інґленд мав рацію: прикладів цього можна побачити безліч. Ленґдон уявив грозову хмару. Коли електростатичний заряд організовує хмару, всесвіт його видає у вигляді блискавки. Отже, закони фізики створюють механізми для розсіяння енергії. Блискавка розсіює енергію хмари в землю, у такий спосіб збільшуючи загальну ентропію системи.

«Ефективне створення хаосу, — зрозумів Ленґдон, — вимагає деякого порядку».

Ленґдон замислився, чи атомні бомби часом не можна розглядати як знаряддя ентропії — маленькі острівці організованої матерії, які слугують створенню хаосу. Його осяяло: він уявив собі математичний символ ентропії і зрозумів, що він нагадує вибух, ба навіть Великий вибух — розсіяння енергії на всі боки.

— То що ж ми маємо? — промовив Інґленд. — Як пов'язана ентропія з походженням життя? — Він підійшов до дошки. — Схоже, що *життя* — винятково ефективний засіб розсіювання енергії.

Інґленд намалював сонце, яке випромінює енергію на дерево.

— Ось, приміром, дерево: воно вбирає енергію сонця, використовує її, щоб рости, а потім випромінює інфрачервоне світло — значно менш сфокусовану форму енергії. Фотосинтез — дуже ефективна машина ентропії. Концентрована енергія сонця розчиняється й ослаблюється за посередництвом дерева, що дає в результаті посилення ентропії всесвіту. Те саме можна сказати про всі організми, зокрема людей, які поглинають організовану матерію з їжею, отримують з неї енергію, а потім у вигляді тепла розсіюють у всесвіті. Загалом, — зробив висновок Інґленд, — я вважаю, що життя не просто *підкоряється* законам фізики, а й *почалося* завдяки їм.

Ленґдон відчув хвилювання, замислившись над цією, на перший погляд, прямолінійною логікою: якщо гарячі сонячні промені сягають ділянки родючої землі, то за законами фізики земля створює рослину, яка допоможе розсіяти цю енергію.

Якщо сірчані кратери на дні океану утворюють ділянки, де вода кипить, то в таких місцях має виникнути життя, щоб допомогти розсіювати енергію.

— Я сподіваюся, — додав Інґленд, — що одного дня ми знайдемо спосіб довести, що життя справді спонтанно виникло з неживої матерії... просто в результаті законів фізики.

«Дивовижно, — подумав Ленґдон. — Чітка наукова теорія щодо того, як життя змогло самозародитися... без божественного втручання».

— Я вірую, — промовив Інґленд, — але моя віра, як і мої наукові студії, постійно розвивається. Я вважаю свою теорію ніяк не пов'язаною з питаннями духовності. Я просто намагаюсь описати, як «усе є» у всесвіті, — ну а про духовні висновки з неї хай думають священики й філософи.

«Молодий мудрець! — подумав Ленґдон. — Якщо колись його теорію доведуть, то у світі вона матиме просто вибухову дію».

— Ну а поки що, — мовив Інґленд, — усі можуть заспокоїтися. З очевидних причин довести це надзвичайно важко. Я і моя команда маємо декілька ідей моделювання дисипативних систем у майбутньому, але наразі до них нам ще роки й роки...

Інґленд зник з екрана, і знову з'явився Едмонд біля свого квантового комп'ютера.

— Ну а мені *зовсім не* роки й роки. Саме над таким моделюванням я й працював.

Він пішов до свого робочого місця.

— Якщо теорія професора Інґленда правильна, то всю оперативну систему космосу можна описати однією простою командою: розсією енергію!

Едмонд сів за стіл і застукотів по своїй величезній клавіатурі. На дисплеях перед ним виник чудернацький комп'ютерний код.

— За кілька тижнів я перепрограмував весь той експеримент, який раніше зазнав невдачі. Я вбудував у систему фундаментальну мету — такий собі *raison d'être*: звелів системі будь-що розсіювати енергію. Я схилив комп'ютер до того, щоб він робив це в якомога більш творчий спосіб, наскільки тільки можна, щоб посилити ентропію в первісному бульйоні. І дав дозвіл створювати будь-які *інструменти*, потрібні для такої мети.

Едмонд припинив набирати й крутнувся на стільці, розвернувшись обличчям до камери.

— Коли я запустив цю модель, сталося неймовірне. Як виявилось, я правильно визначив, якого «інгредієнта» бракувало в моєму первісному бульйоні.

Ленґдон з Амброю уважно дивилися на стіну-екран: там розгорталась анімована графіка роботи комп'ютера Едмонда. Знов перед глядачами вирував первісний бульйон, і те, що діялося під його поверхнею, можна було роздивитися на рівні атомів: ті носилися перед очима, утворювали нові й нові зв'язки.

— Коли я прокрутив процес на кількасот років уперед, — промовив Едмонд, — тут видно, що амінокислоти Міллера і Юрі набувають форми.

Ленгдон не надто розумівся на хімії, але без проблем упізнав у тому, що виникло на екрані, базовий білковий ланцюжок. Процес тривав, і він побачив, як почали формуватися дедалі складніші молекули, витворюючи ланцюг шестикутників, схожий на стільник.

— Нуклеотиди! — вигукнув Едмонд; шестикутники продовжували змінюватися. — Ми бачимо, що утворилося через тисячі років! А промотуючи вперед, уже спостерігаємо перші натяки на структуру!

Він говорив, а тим часом один з ланцюжків нуклеотидів почав закручуватися й утворювати спіраль.

— Бачите?! — вигукнув Едмонд. — Минули мільйони років, і система намагається вибудувати структуру! Система будує структуру для розсіювання енергії, як і передбачав Інґленд!

Модель розвивалася далі, і Ленгдон, дивуючись, спостерігав, як проста спіраль стає *подвійною*, розширюючи свою структуру до вигляду найвідомішої хімічної сполуки на Землі.

— Боже мій, Роберте... — прошепотіла вражена Амбра. — Невже це...

— ДНК, — оголосив Едмонд, зупинивши відео на цьому кадрі. — Так, це вона. ДНК — основа всього живого. Живий код біології. А *навіщо*, питаєте ви, система створює ДНК з тим, щоб розсіювати енергію? Ну, тому що гуртом легше працювати! Ліс дерев розсіює більше енергії, ніж одне дерево. Якщо ви інструмент ентропії, то найкращий спосіб зробити більше — це розмножити себе.

Тепер на екрані з'явилося обличчя Едмонда.

— Коли я почав прокручувати далі з цього місця, то побачив дещо абсолютно магічне... *стартувала еволюція Дарвіна!*

Він кілька секунд помовчав.

— А чому б ні? — продовжив він. — Еволюція — це той спосіб, у який всесвіт постійно випробовує й удосконалює свої інструменти. Найбільш ефективні зберігаються і відтворюються, стають дедалі складнішими й кращими. І врешті одні з тих інструментів стають схожими на дерева, а інші... ну, на нас.

Тепер Едмонд неначе летів у темряві, й над його головою світилася блакитна земна куля.

— Звідки ми? — спитав він. — Правда в тому, що ми — нізвідки... і звідусюди. Ми — продукт *тих самих законів фізики*, які створили життя по всьому космосу. Ми — не особливі. Ми існуємо з Богом чи без нього. Ми — неунікний наслідок ентропії. Життя не є *сенсом існування* всесвіту. Життя — це лише те, що всесвіт створює й відтворює, аби розсіювати енергію.

Ленгдон відчув дивну непевність, гадаючи, чи вповні він усвідомив те, що каже Едмонд. Так, ця модель матиме своїм наслідком зсув парадигми й викличе незгоду в представників багатьох академічних дисциплін. Але якщо говорити про *релігію*, то він не був певен, чи Едмонд якось вплине на погляди людей. Протягом століть віряни не звертали уваги на велетенську кількість наукових даних і раціональні, логічні факти, захищаючи свою віру.

Амбра, як видавалося, намагалася дати раду власним ваганням: вираз її обличчя був десь посередині між глибоким подивом і обережною нерішучістю.

— Друзі, — промовив Едмонд, — якщо ви уважно дивилися на те, що я показував вам, то зрозуміли, наскільки глибоке значення мають ці результати. А якщо ви ще не до кінця певні цього, то лишайтесь зі мною, бо це відкриття проклало шлях до ще одного одкровення — навіть більш значного.

Він зробив паузу.

— Відповідь, звідки ми... і близько не так вражає, як те, куди ми прямуємо.

РОЗДІЛ 94

У підземній базиліці луною розкотилися кроки: до трьох людей, які зібралися в найдальшому її кутку, біг агент Гвардії.

— Ваша величносте... — задихано вигукнув він. — Едмонд Кірш... відео... транслюється...

Король розвернувся в кріслі — принц Хуліан теж повернув голову.

Вальдеспіно печально зітхнув. «Це було тільки питанням часу», — нагадав він собі. Однак на душі йому все одно було важко: тепер світ бачив те відео, яке тоді він на Монтсерраті дивився разом з аль-Фадлом і Кьовешем.

«Звідки ми?» — заяви Кірша про «небожественне походження» зарозумілі й блюзнірські; вони можуть доценту зруйнувати людське поривання до вищого ідеалу, до відповідності Божому образу, за яким нас створено.

На превеликий жаль, Кірш на тому не спинився. За одним блюзнірством ішло друге, значно небезпечніше: воно пропонувало відповідь на питання «Куди ми прямуємо?», і ця відповідь викликала велике занепокоєння.

Прогноз майбутнього від Кірша був дуже згубним... настільки, що Вальдеспіно і його колеги просили Кірша не оприлюднювати його. Хай навіть його дані точні... але якщо світ дізнається про це, катастрофа буде невідворотна.

«Не лише для вірян, — розумів Вальдеспіно, — а для всіх людей землі».

РОЗДІЛ 95

«Бог не необхідний, — подумав Ленгдон, повторюючи слова Едмонда. — Життя виникло спонтанно за законами фізики».

Думка про спонтанне зародження життя вже давно обговорювалась — у теорії — серед найбільших науковців, але

зараз Едмонд Кірш показав усім надзвичайно переконливий аргумент, що саме це і *відбулося*.

«Ніхто ще не наблизився настільки до того, щоб це продемонструвати... навіть пояснити, як це могло статися».

На екрані в Едмонда первісний бульйон уже кишив маленькими віртуальними формами життя.

— Дивлячись на цю багатообіцяльну модель, — вів свою розповідь Едмонд, — я гадав, що буде, якщо це й далі триватиме? Чи воно розірве свою пробірку й дасть життя цілому тваринному царству, а там і людям? А якщо ще далі? Якщо почекати ще, чи дасть вона наступний щабель людської еволюції й скаже, *куди ми прямуємо?*

Едмонд знову опинився біля свого *E-Wave*.

— На жаль, *цей* комп'ютер не може створити модель такого масштабу, тож треба було якось спростити її. І я позичив техніку з несподіваного джерела... а саме у Волта Диснея.

Тепер на екрані з'явилося просте двовимірне чорно-біле зображення. Ленгдон упізнав мультфільм 1928 року «Пароплавчик Віллі» — диснейську класику.

— Мультиплікація за останні дев'яносто років дуже активно розвивалася — від простих рухомих картинок із Мікі Маусом до сьогоднішніх щедро анімованих фільмів.

Поряд зі старим мультфільмом з'явився зразок гіперреалістичної сцени з нової анімаційної стрічки.

— Цей стрибок за якістю подібний до трьохтисячолітньої еволюції від печерних малюнків до шедеврів Мікеланджело. Як футуролог, я зачарований *будь-якою* майстерністю, яка швидко розвивається, — продовжив Едмонд. — Техніка, яка уможливила такий поступ, як я дізнався, називається твінінг. Це прийом комп'ютерної анімації, коли художник просить комп'ютер згенерувати кадри між двома ключовими, так що перший поступово переходить у другий, і відповідні прогаolini заповнюються. Замість того щоб малювати вручну кожну картинку, що уподібнювалося б до моделювання кожного малого кроку в еволюційному процесі, сьогоднішні митці

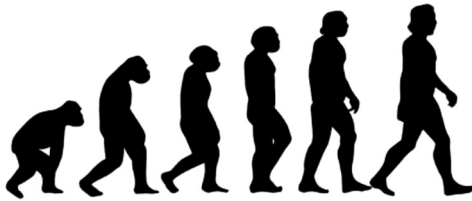
можуть малювати кілька головних кадрів... а тоді просять комп'ютер заповнити проміжні кроки еволюції.

— Оце і є *твінінг*, — проголосив Едмонд. — Оце і є очевидне застосування сили техніки, і коли я почув про нього, то зрозумів, що він є ключем, здатним відкрити нам майбутнє.

Амбра питально поглянула на Ленґдона:

— Що то буде?

Не встиг Ленґдон замислитися над цим, як на екрані з'явилося нове зображення.

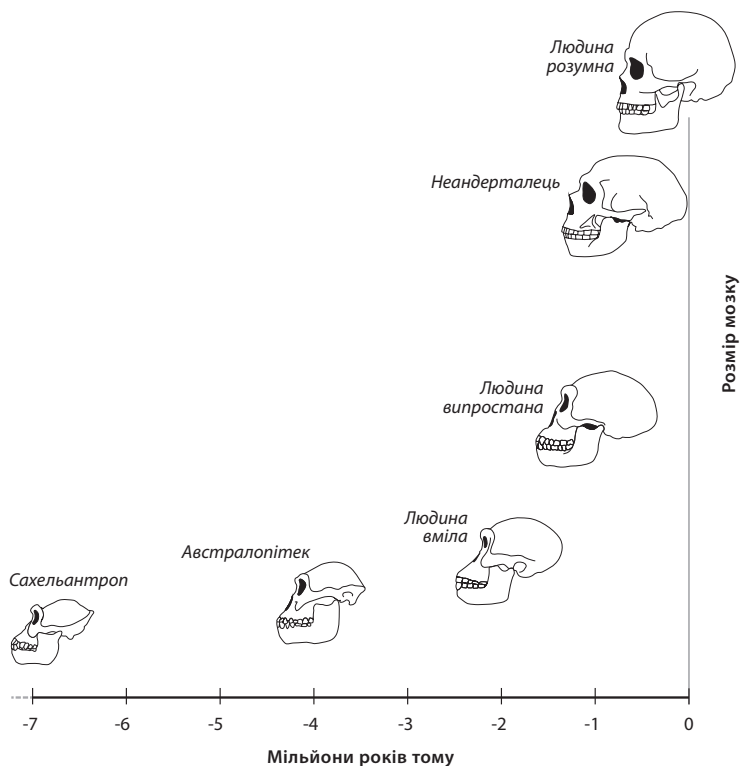

— Еволюція людей, — мовив Едмонд, — це такий собі «блокнотний» мультитк. Завдяки науці ми відтворили кілька ключових кадрів: шимпанзе, австралопітеки, людина вміла, людина випростана, неандерталець... але перехід одного виду в інший залишається дещо туманним.

Як Ленґдон і передчував, Едмонд окреслив ідею «твінінгу» між основними кроками антропогенезу. Він описав, як різноманітні геномні проекти — людини, палеоескімоса, неандертальця, шимпанзе — використали фрагменти кісток, щоб окреслити генетичну структуру майже десятка проміжних видів між шимпанзе і людиною розумною.

— Я розумів: якби я використав ці описані примітивні геноми як *ключові кадри*, — промовив Едмонд, — то міг би запрограмувати *E-Wave* на створення еволюційної моделі, яка з'єднала б їх усі: така собі наукова головоломка «з'єднай крапки». Тож я почав із простої риси — розмірів мозку — дуже точного генетичного індикатора інтелектуальної еволюції.

На екрані з'явилося зображення.

— Крім створення графіка таких структурних параметрів, як розмір мозку, *E-Wave* прорахував тисячі тонших генетичних маркерів, які впливають на пізнавальні здібності: просторове орієнтування, розмір словника, довготривала пам'ять і швидкість обробки інформації.

Тепер на екрані з'являлись одна за одною подібні схеми, і на всіх було те саме експоненціальне зростання.

— Тоді *E-Wave* безпрецедентно відтворив інтелектуальну еволюцію... — На екрані знову з'явилося обличчя Едмонда. — «І що? — питаєте ви. — Навіщо нам визначати процес, завдяки якому люди стали інтелектуально домінувати?» Нам це потрібно, бо якщо ми визначимо *закономірність*, то комп'ютер скаже нам, куди ця закономірність приведе в май-

бутньому. — Він усміхнувся. — Якщо я скажу «два, чотири, шість, вісім», ви продовжите: «десять». От я і попросив *E-Wave* описати, яке вийде «десять». Коли *E-Wave* відтворить інтелектуальну еволюцію, то я, очевидно, зможу поставити питання: а що далі? Яким буде людський інтелект через п'ятсот років? Інакше кажучи, *куди ми прямуємо?*

Ленгдона ця перспектива зачарувала, і хоча професор не досить добре розумівся на генетиці чи комп'ютерному моделюванні, аби оцінити точність прогнозів Едмонда, винахідливість дослідника захопила його.

— Розвиток виду, — промовив Едмонд, — завжди тісно пов'язаний із *середовищем*, у якому живе організм, тож я попросив *E-Wave* накласти на цю модель ще одну — симуляцію середовища сучасного світу. Це нескладно, коли всі новини про культуру, політику, науку, погоду й техніку транслюються онлайн. Я попросив комп'ютер звернути особливу увагу на ті чинники, які найбільше впливатимуть на розвиток людського мозку: нові ліки, нові технології оздоровлення, забруднення, культурні фактори тощо, — Едмонд зробив паузу. — І тоді, — проголосив він, — я запустив програму.

Тепер обличчя футуролога заповнювало весь екран. Він дивився просто в камеру.

— Коли я запустив свою модель... сталося дещо вельми несподіване... — Він швидко відвів погляд і знову подивився в камеру. — Дещо дуже тривожне...

Ленгдон почув, як Амбра нервово вдихнула.

— Тоді я запустив її знову, — насупив брови Едмонд. — На жаль, сталося те саме.

Ленгдон побачив в очах Едмонда справжній страх.

— Тож я переробляв параметри, — мовив він, — переобладнував програму, міняв усі змінні й запускав знову. І щоразу результат був той самий.

Ленгдон гадав: може, Едмонд виявив, що людський інтелект після тисячоліть поступу почне *занепадати*. Адже справді є чимало тривожних ознак цього.

— Дані мене засмутили, — сказав Едмонд. — Я їх просто не міг зрозуміти. Попросив комп'ютер проаналізувати. *E-Wave* якнайчіткіше оцінив їх. Намалював картинку.

На екрані з'явилася рухома хронологія еволюції живих істот приблизно від ста мільйонів років тому. То була складна кольорова картина з горизонтальних бульок, які з часом збільшувалися і зменшувалися, показуючи, як види виникали і занепадали. Зліва панували динозаври, які тоді саме переживали розквіт, — то були найтовщі бульки, які з часом більшали й більшали, після чого різко здувалися приблизно шістдесят п'ять мільйонів років тому, коли відбулося масове вимирання динозаврів.

— Це хронологія панівних форм життя на Землі, — сказав Едмонд, — подана з точки зору кількості особин, позиції в харчовому ланцюжку, міжвидового домінування, загального впливу на планету. Власне, візуальна репрезентація того, хто в певний час командує парадом.

Око Ленгдона пройшлося понад діаграмою, де збільшувались і зменшувались бульки, вказуючи на розміри популяцій тих чи інших видів, час їхнього розквіту і зникнення.

— Світанок виду *Homo sapiens*, — сказав Едмонд, — припадає на 200 000 років тому, але тоді люди не мали такого впливу, як шістдесят п'ять тисяч років тому, коли ми винайшли лук і стріли й стали більш успішними на полюванні хижаками.

Ленгдон поглянув у ту частину схеми, яка відповідала 65 000 року до нашої ери, де виникла маленька блакитна булька, позначена «*Homo sapiens*». Булька росла повільно, майже непомітно до приблизно 1000 р. до н. е., коли вона швидко роздулась — і далі вже зростала за експонентою.

А коли професор дійшов до правого краю, то побачив, що блакитна булька роздулась майже на всю ширину екрана.

«Сучасні люди, — подумав Ленгдон. — Безумовно, найбільш впливовий, панівний вид на Землі».

— Не дивно, — зауважив Едмонд, — що у 2000 році, коли ця схема закінчується, люди показані як панівний вид на планеті. Ніхто з нами й близько зрівнятися не може... — Він трохи помовчав. — Однак ознаки нової бульбашки з'являються... *ось тут*.

Зображення збільшилось, і стало видно маленьку чорну цятку над велетенським блакитним дирижаблем людства.

— Новий вид уже з'явився на арені, — сказав Едмонд.

Ленгдон побачив чорну цятку, незначну порівняно з блакитною, — крихітну прилипалу на спині синього кита.

— Я розумію, — промовив Едмонд, — що цей новачок видається дрібним, але якщо рушити вперед від 2000 року до сьогодні, то ви побачите: так, він уже тут і спокійно росте.

Діаграма прогорнулася до сьогоднішнього дня — і Ленгдон несамохіть напружився. Чорна булька за останні два десятиліття дуже виросла. Тепер вона займала майже чверть екрана, змагаючись із людиною за вплив і панування.

— Що це *таке*?! — вражено прошепотіла Амбра.

Ленгдон відповів:

— Не знаю... може, якийсь латентний вірус?

Він спробував пригадати, які агресивні віруси шаленіють у різних частинах світу, але не міг уявити, який же вид на Землі так швидко й непомітно набирає сили. «Якась бактерія з космосу?»

— Цей новий вид дуже хитрий, — мовив Едмонд. — Зростає в геометричній прогресії. Постійно розширює територію. А головне — *еволюціонує*... значно швидше за людей. — Едмонд знову серйозно подивився в камеру. — На жаль, якщо я прогорну цю модель далі в майбутнє, навіть на кілька десятиліть уперед, то вона покаже *отаке*.

Схема знову прогорнулася вперед і показала динаміку до 2050 року.

Ленгдон підскочив на ноги, не вірячи власним очам.

— Боже мій... — прошепотіла нажахана Амбра, затуляючи рот рукою.

Діаграма чітко показувала: загрозна чорна куля росла з неймовірною швидкістю — і на 2050-й повністю ковтнула блакитну бульбашку людства.

— Мені й самому сумно це вам показувати, — промовив Едмонд, — але за кожним запуском моделі відбувалося те саме. Людський рід розвивався до нашої історичної доби, і потім раптово виникав новий вид і стирав нас із лиця землі.

Ленгдон стояв перед цією жахливою схемою й щосили нагадував собі, що це лише комп'ютерна модель. Подібні зображення, розумів він, мають силу дуже глибокого впливу на людину, не такого, як необроблені дані, а діаграма Едмонда створювала відчуття якоїсь приреченості: так, наче вимирання людей — це вже остаточний факт.

— Друзі! — промовив Едмонд таким тоном, яким людина може повідомити про неunikне зіткнення Землі з астероїдом. — Наш вид на межі вимирання. Я все життя займався прогнозуванням, і в цьому випадку я на всіх рівнях проаналізував дані. Можу з високим рівнем певності сказати: людей у тому вигляді, якими ми їх знаємо, не стане вже через п'ятдесят років.

Шок у свідомості Ленгдона поступився місцем недовірі — а також обуренню — діями товариша. «Едмонде, що ти робиш?! Це ж безвідповідально! Ти зробив комп'ютерну модель — і з нею могло щось тисячу разів бути не так. Люди тебе поважають, вірять тобі... а ти зібрався здійснити паніку на весь світ!»

— І ще одне, — іще похмуріше промовив Едмонд. — Якщо ви уважно поглянете на схему, то побачите: цей новий вид не цілковито нас знищить. Якщо бути точним... він поглине нас.

РОЗДІЛ 96

«Цей вид поглине нас?»
У моторошній тиші Ленгдон намагався уявити, що саме Едмонд хотів цим сказати; йому ця фраза навіяла

картини з науково-фантастичних жахів про «чужих», де людей використовували як живі інкубатори для панівного виду.

Ленгдон, який тепер стояв, озирнувся на Амбру: вона зіщулилася на дивані, обхопивши коліна, її уважні очі вдивлялися в екран. Ленгдон щосили спробував якось по-іншому уявити, як можна інтерпретувати ці відомості, — але висновок здавався неминучим.

За моделлю Едмонда, людство буде поглинуте новим видом за кількадесят років. І що ще страшніше — цей новий вид уже живе і тихо набирає сили на Землі.

— Звісно, — промовив Едмонд, — я не міг оприлюднювати ці дані, не знаючи, що ж це за вид. Тож занурився в пошуки. Після безлічі моделювань мені вдалося виявити цього загадкового новачка.

На екрані виникла проста діаграма, яку Ленгдон пам'ятав ще зі школи, — класифікація всього живого, поділена на шість царств живих організмів: Тварини, Рослини, Протисти, Бактерії, Археї, Гриби.

— Виявивши цей новий організм, який живе й активно розвивається, — продовжив Едмонд, — я зрозумів, що він має забагато розмаїтих форм, щоб називатися *видом*. Таксономічно висловлюючись, і для ряду ця група також заширока. Навіть для типу. — Едмонд уважно подивився в камеру. — Я зрозумів, що зараз нашу планету населяє дещо набагато значніше. Назвати його можна тільки цілковито новим *царством*.

Мить — і Ленгдон зрозумів, що має на увазі Едмонд.

Сьоме царство.

Немов громом уражений, Ленгдон дивився на Едмонда, який повідомляв світові новину, описуючи новітнє царство істот, про яке професор нещодавно чув у лекції *TED* Кевіна Келлі — письменника й дослідника цифрової культури. Нове царство, яке пророчили фантасти, раптово з'явилося.

Царство неживих істот.

Цей неживий вид еволюціонував точно як живий — ставав дедалі складнішим, адаптувався й поширювався в нових середовищах, з'являлися нові різновиди, з яких одні виживали, інші зникали. Точне дзеркало дарвінівських адаптивних змін — ці організми розвивалися з карколомною швидкістю й тепер утворили цілковито нове царство — сьоме, яке посіло місце поруч із царством тварин та іншими.

Латинську назву йому було дано — *Technium*.

Едмонд блискуче описував новітнє царство організмів на нашій планеті, яке об'єднувало всі явища *техніки*. Він описував нові машини, які процвітали чи вимирали за дарвінівським законом «виживання найбільш пристосованих», постійно адаптувалися до середовища, виробляли нові засоби виживання і в разі успіху починали відтворюватися якомога швидше, аби монополізувати доступні ресурси.

— Факс повторив шлях птаха додо, — пояснював Едмонд. — Айфон виживе лише в тому разі, якщо перемагатиме конкурентів. Друкарські машинки й паровози вимерли від зміни середовища, а «Британська енциклопедія» еволюціонувала: її громіздкі тридцять два томи відростили цифрові кінцівки і, як дводишні риби, поширилися на нову територію, де тепер існують цілком успішно.

Ленгдон пригадав, як фотоапарат *Kodak* його дитинства — колишній тиранозавр особистого фотографування — миттєво перетворився на релікт після метеоритної появи цифрової зйомки.

— Півмільярда років тому, — продовжував Едмонд, — наша планета пережила раптовий бум нових форм життя — Кембрійський вибух, під час якого ледь не моментально виникла більшість форм життя на планеті. Зараз ми є свідками Кембрійського вибуху *техніїв*. Нові різновиди техніки з'являються на світ щоденно, блискавично еволюціонують, і кожна нова технологія стає засобом створення інших. Винайдення комп'ютерів допомогло нам створювати дивовижні нові інструменти — від смартфонів до космічних кораблів

і робохірургії. Ми свідки вибуху інновацій, який відбувається швидше, ніж можемо усвідомити. І *ми* є творцями нового царства — царства Техніі.

На екран повернулося тривожне зображення, на якому чорна бульбашка поглинає блакитну. «Техніка вб'є людство?» — ця думка викликала в Ленгдона жах, але чуття підказувало йому, що це дуже малоімовірно. Для нього майбутнє в стилі антиутопій, де машини-термінатори полюють на людей, видавалося геть антидарівнівським. «Люди контролюють техніку, люди мають інстинкти до виживання, люди ніколи не дозволять техніці себе перемогти».

Навіть із таким логічним ланцюжком у думці Ленгдон розумів, що мислить наївно. Поспілкувавшись із Вінстоном, творінням Едмонда, Ленгдон мав рідкісну можливість побачити, яких висот сягнув прогрес у розвитку штучного інтелекту. І в той час як Вінстон, вочевидь, виконував бажання Едмонда, Ленгдон гадав, скільки ж часу мине, доки машини, подібні до Вінстона, почнуть самостійно приймати рішення й виконувати власні бажання.

— Авжеж, багато хто раніше пророкував, що настане царство техніки, — мовив Едмонд, — але мені вдалося *змодельовати* це... і показати, що воно з нами зробить. — Він показав на темнішу бульбашку, яка на 2050 рік зайняла собою весь екран і вказувала на повне панування на планеті. — І маю відзначити, на перший погляд, така модель дає доволі похмуру картину.

Едмонд витримав паузу — і в його очах заграли знайомі бісики.

— Але варто придивитись уважніше, — мовив він.

Тепер на екрані у фокусі опинилася темна бульбашка: Едмонд збільшував зображення, доки Ленгдон розгледів, що великий круглий об'єкт не чорний, а темно-фіолетовий.

— Як бачите, чорна бульбашка техніки, поглинувши бульбашку людства, набула іншого відтінку — фіолетового: два кольори рівномірно змішалися.

Ленгдон замислився, добре це чи погано.

— Те, що ви зараз бачите, є рідкісним еволюційним процесом, що має назву облігатного ендосимбіозу, — говорив Едмонд. — Зазвичай еволюція є *біфуркаційним* процесом — певний вид ділиться на два нові види, — однак іноді, дуже рідко, якщо два види не можуть вижити один без одного, то відбувається протилежне... і замість біфуркації одного виду відбувається *об'єднання* двох видів в один.

Таке об'єднання нагадало Ленгдонові *синкретизм* — процес об'єднання двох релігій, який дає третє, цілковито нове вчення.

— Якщо ви не вірите, що людина скоро з'єднається з технікою, — мовив Едмонд, — просто погляньте навколо.

На екрані промайнуло швидко слайд-шоу — люди, які не випускають із рук мобільних телефонів; люди в окулярах віртуальної реальності, з блютузом у вухах; бігуни з плеєрами, причепленими до руки; родина за обідом — і посеред столу стоїть смарт-динамік; малюк у колисці, який грає на планшеті.

— Це лише примітивний початок симбіозу, — промовив Едмонд. — Ми вже починаємо вживлювати в мозок мікро-схеми, запускати назавжди в кров наноботів, створюємо синтетичні кінцівки, які контролюються мозком, використовуємо генетичні інструменти на кшталт *CRISPR* для впливу на свій геном і, цілком буквально, проектуємо покращену версію самих себе.

Тепер Едмонд майже сяяв від пристрасті й захвату.

— Люди еволюціонують, перетворюються на щось *інакше*, — проголосив він. — Ми стаємо гібридним видом — біологічно-технічним. Ті інструменти, які сьогодні живуть *поза* нашими тілами: смартфони, слухові апарати, окуляри, більшість ліків — через п'ятдесят років будуть вбудовані в наші тіла настільки, що ми вже не зможемо вважати себе *Homo sapiens*.

За спиною Едмонда з'явилася вже знайома картинка — еволюція від шимпанзе до сучасної людини.

— Ми незчуємося, — промовив Едмонд, — як станемо наступним кадром у мультфільмі еволюції. І тоді будемо озиратися на сьогоднішніх людей розумних, як ми зараз на неандертальців. Нові технології на зразок кібернетики, синтетичного інтелекту, кріоніки, молекулярної інженерії, віртуальної реальності навіки змінять уявлення про те, що означає бути людиною. І я розумію, що серед вас багато тих, хто вважає *Homo sapiens* богообраним видом. Я можу зрозуміти, що для вас ця новина може скидатися на кінець світу. Але, благаю вас, повірте мені... майбутнє насправді значно *світліше*, ніж ви собі думаєте.

Раптово охоплений надією та оптимізмом, великий футуролог почав у яскравих барвах описувати це майбутнє — такого Ленгдон навіть не наважувався уявити.

Едмонд переконливо описував майбутнє, в якому техніка стане такою дешевою й повсюдною, що межа між бідними і багатими зітреться. Майбутнє, в якому технології поводження з середовищем дозволять мільярдам людей пити воду, їсти ситну й корисну їжу, мати доступ до чистих джерел енергії. Майбутнє, де хвороби, такі як рак Едмонда, будуть викорінені завдяки геномному лікуванню. Майбутнє, де потужна сила інтернету нестиме освіту навіть у найдальші куточки Землі. Майбутнє, де роботи за конвеєром звільнять робітників від одноманітної праці для більш вдячних занять, що відкриваються в таких сферах, яких ми ще не уявляємо. І, понад усе, майбутнє, де новітні технології почнуть створювати таке багатство важливих для людства ресурсів, що воювати за них буде безглуздо.

Ленгдон слухав прогноз Едмонда, і професора переповнювало давно забуте почуття. І він знав: мільйони інших глядачів у ту саму мить відчують щось подібне — несподіване піднесення і світлу надію на майбутнє.

— Мене в цій майбутній добі чудес тільки одне засмучує. — Раптом голос Едмонда затремтів. — Мені дуже шкода, що сам я до неї не доживу. Останнім часом — і навіть мої близькі друзі про це не знали — я дуже хворів... здається, я не житиму вічно, як збирався. — Він спромігся на єхидну посмішку. — На той час, коли ви це бачите, мені залишатиметься кілька тижнів життя... чи кілька днів. Будь ласка, друзі, знайте, що звертатися до вас цього вечора було для мене найбільшою честю і радістю в житті. Дякую, що мене вислухали!

Тепер Амбра стояла біля Ленгдона, і обоє з печаллю й захватом слухали звернення свого друга до світу.

— Ми зараз стоїмо на химерному перевалі історії, — продовжив Едмонд. — Зараз виникає відчуття, ніби світ перевернувся догори ногами і ніщо не є таким, яким ми його собі уявляємо. Але непевність завжди віщує шалені зміни; перед трансформаціями ми завжди відчуваємо тривогу і страх. Я прошу вас покласти надію на людську здатність до творчості й любові, адже ці дві сили в поєднанні можуть освітити темряву.

Ленгдон поглянув на Амбру й побачив, що по її обличчю течуть сльози. Він обережно пригорнув її — і вони обоє слухали останні слова, якими їхній друг перед смертю звертався до світу.

— Рухаючись до непевного завтра, — промовив Едмонд, — ми перетворимо себе на дещо більше, ніж можемо собі уявити, — такої сили ми навіть не бачили в найсміливіших мріях. І при цьому не забуваймо мудрих слів Черчилля, який застерігав: «Ціна величі... це *відповідальність*».

Ці слова особливо глибоко прозвучали для Ленгдона, який часто боявся, що людству не вистачить відповідальності в користуванні манливими, запаморочливими новими винаходами.

— Хоч я й атеїст, — промовив Едмонд, — але перед тим, як попрощатися з вами, дозвольте прочитати молитву, яку я нещодавно написав.

«Едмонд написав молитву?»

— Я назвав її «Молитвою до Майбутнього».

Едмонд заплющив очі й промовив повільно, з дивною певністю:

— Нехай наша філософія крокує в ногу з нашими технологіями. Нехай наше співчуття крокує в ногу з нашими силами. І нехай рушієм змін буде любов — а не страх!

Із цими словами Едмонд Кірш розплющив очі.

— Прощайте, мої друзі, і дякую вам! — сказав він. — І, не побоюся цього слова... Боже вам помагай!

Едмонд якусь мить дивився в камеру, а тоді його обличчя зникло в кипучому морі білого шуму. Ленгдон дивився на поцяткований чорно-білий екран, і його серце переповнювала гордість за друга.

Стоячи поруч із Амброю, Ленгдон уявляв мільйони людей, які щойно разом з ними дивилися цей геніальний витвір Едмонда. Професор, сам собі дивуючись, подумав: «А може, остання ніч Едмонда на землі склалася якнайкраще?»

РОЗДІЛ 97

Командор Дієго Гарса стояв під чорною стіною підвального офісу Моніки Мартін і тупо дивився в екран телевізора. На його руках іще залишалися наручники, обабіч стояли два агенти Гвардії, виконуючи прохання Моніки вивести його зі зброярні, щоб він міг подивитися презентацію Кірша.

Гарса дивився на шоу футуролога разом із Монікою, Сурешем, кількома агентами Гвардії та строкатим гуртом нічної обслуги палацу, яка покинула свої справи й прибігла в підвал до телевізора.

Тепер на екрані перед Гарсою на зміну атмосферним перешкодам виникла мозаїка новин з усього світу — новинарі й експерти один поперед одного переказували слова

футуролога та обов'язково додавали власний їх аналіз — усі говорили водночас, утворюючи нерозбірливу какофонію.

З другого боку кімнати зайшов один зі старших агентів Гарси, окинув оком юрбу, помітив командора і швидко підійшов до нього. Без жодних пояснень зняв наручники й дав Гарсі телефон.

— Вам телефонують, командоре. Єпископ Вальдеспіно.

Гарса подивився на прилад. З огляду на таємну втечу єпископа з палацу й дуже підозріле повідомлення в його телефоні, Гарса аж ніяк не чекав цього вечора дзвінків від Вальдеспіно.

— Дієго слухає, — сказав він.

— Дякую, що відповідаєте, — дуже втомленим голосом сказав єпископ. — Розумію, ніч у вас була не з приємних.

— Де ви? — суворо запитав Гарса.

— У горах. Коло базиліки в Долині Загиблих. Щойно мав зустріч із принцом Хуліаном і його величністю королем.

Гарса геть не розумів, що король робить у Долині Загиблих, особливо в такому стані, як зараз.

— Ви ж знаєте, що король мене заарештував?

— Так. Це прикра помилка, і ми її виправили.

Гарса подивився на свої розкуті зап'ястя.

— Його величність попросив мене зателефонувати вам і переказати свої вибачення. Я буду біля нього тут, у лікарні Ескоріалу. Боюся, його останній час уже близький.

«І твій теж!» — подумав Гарса.

— Вам варто знати, що Суреш виявив у вашому телефоні повідомлення вельми підозрілого змісту. Гадаю, воно скоро буде оприлюднене на *ConspiracyNet.com*. І, напевне, по вас прийде поліція.

Вальдеспіно глибоко зітхнув.

— Так, повідомлення... Треба було мені підійти до вас тоді, коли я його зранку отримав. Будь ласка, повірте мені: воно ніяк не пов'язане ні з убивством Едмонда Кірша, ні з загибеллю двох моїх колег.

— Але з нього чітко видно, що ви...

— Мене *підставили*, Дієго, — перебив його єпископ. — Хтось дуже постарався зробити так, щоб я здавався причетним.

Хоча Гарса ніколи й не уявляв, що Вальдеспіно може бути здатним на вбивство, він не розумів, хто й навіщо міг хотіти його підставити.

— А кому може бути потрібно вас підставляти?

— Цього я не знаю, — промовив єпископ: раптом його голос прозвучав дуже по-старечому і здивовано. — Та я й не певен, що це має якесь значення. Мою репутацію зруйновано. Мій найкращий друг, король, при смерті. Ця ніч уже більше нічого не може в мене забрати... — Моторошна приреченість пролунала в словах Вальдеспіно.

— Антоніо... чи з вами все гаразд?

Вальдеспіно зітхнув.

— Та ні, командоре. Втомився я. Навряд чи я переживу майбутнє слідство. А коли й так, то, здається, я світові вже й не потрібен...

Гарса відчував, якої розпуки сповнений голос єпископа.

— Чи можу попросити вас про маленьку послугу, — додав Вальдеспіно. — Зараз я намагаюся служити двом королям: тому, який залишає престол, і тому, який на нього сходить. Принц Хуліан усю ніч намагається вийти на зв'язок зі своєю нареченою. Якщо можете сконтактувати з Амброю Відаль, майбутній король буде перед вами в неоплатному боргу.

На широкій площі перед гірською базилікою єпископ Вальдеспіно дивився на темну Долину Загиблих. Передранкова мла вже збиралася в порослих соснами долинах, а десь удаліні ніч протнув пташиний погук.

«Гриф-монах¹», — подумав Вальдеспіно: якийсь чорний гумор вчувся йому в цьому звуку. Пронизливе пташине ячання

---

¹ Інша назва чорного грифа.

моторошним чином відповідало цьому моменту, і єпископ гадав, чи не хоче світ йому щось сказати в такий спосіб.

Агенти Гвардії котили крісло з украй стомленим королем у машину, щоб везти його назад у лікарню Ескоріалу.

«Я буду біля твого ліжка, любий друже, — думав єпископ. — Ну, якщо дозволиш».

Гвардійці раз у раз поглядали то у свої телефони, то на Вальдеспіно, неначе передчуваючи, що скоро їм буде віддано наказ його заарештувати.

«Та я ні в чому не винен, — подумав єпископ, у глибині душі підозрюючи, що став жертвою інтриги якогось безбожно-го й вправного в новітній техніці прибічника Кірша. — Атеїстів, яких дедалі більше, ніщо так не потішить, як відвести Церкві роль негідника».

Підозра єпископа поглибилася, зойно він почув про презентацію Кірша, яка вийшла в ефір. На відміну від того відео, яке футуролог показав Вальдеспіно на Монтсерраті, ця версія закінчувалась обнадійливо.

«Кірш нас обхитрував».

Те, що тиждень тому дивилися Вальдеспіно і його колеги, було вимкнене зарано... відео закінчувалося жакливою схемою, яка показувала винищення людства.

«Катастрофічне знищення.

Давно пророкований апокаліпсис».

Хоча Вальдеспіно і вважав, що це неправда, але розумів, що безліч людей бачитиме в цьому відео невідворотну долю людства.

Протягом усієї історії лякливі й легковірні люди ставали жертвами апокаліптичних пророцтв; члени культів судного дня влаштовували масові самогубства, щоб уникнути майбутніх жаків, фундаменталісти утворювали шалені борги за кредитними картками, вважаючи, що все одно скоро кінець світу.

«Для дітей немає нічого гіршого, ніж втрата надії», — думав Вальдеспіно, згадуючи, як поєднання Божої любові і сподівання раю дарували йому велике піднесення ще в дитинстві.

«Мене створив Бог, — засвоїв маленький Антонію, — і колись я навіки перейду жити в Царство Боже».

Кірш проголосив протилежне: «Я — космічна випадковість, і скоро мене не буде».

Вальдеспіно дуже турбувала та шкода, якої презентація Кірша може завдати бідолашним душам, позбавленим такого багатства і привілеїв, як великий футуролог, — тим, хто щодня тяжко заробляє на шматок хліба для дітей, яким життєво потрібна бодай іскорка божественної надії, аби щоранку просто встати з ліжка й розпочати свій важкий день.

Навіщо Кірш показував духовенству апокаліптичну катастрофу, для Вальдеспіно залишалося загадкою. «Може, Кірш просто хотів захистити свій великий сюрприз, — подумав він. — Або трохи нас помучити».

Хай там як, а шкоди завдано.

Вальдеспіно дивився на другий бік площі, як принц Хуліан лагідно допомагає батькові заїхати в машину. Молодий принц прекрасно витримав зізнання короля.

«Давній секрет його величності».

Єпископ Вальдеспіно, звичайно, знав небезпечну правду про короля вже багато років і ревно її захищав. Сьогодні король вирішив розкрити душу єдиному синові. Обравши таке місце — гірське святилище нетерпимості, король кинув йому відкритий виклик.

Тепер, коли Вальдеспіно дивився вниз, у долину, він почувався смертельно самотнім... наче був готовий зробити крок за край і вічно падати в обійми темряви. Але він розумів, що коли б він так учинив, то банда атеїстів Кірша буде рада заявити, що Вальдеспіно зневірився перед лицем нового наукового відкриття.

«Моя віра не вмере, містере Кірш!»

Вона живе поза межами твоєї науки!»

Та й якщо прогноз Кірша щодо техніки, яка поглине людство, справдиться, то в людей настає час невимовно складних етичних питань.

«І там уже віра й моральні ідеали будуть потрібні як ніколи».

Ідучи через площу до короля і принца, Вальдеспіно відчував непоборну втому, яка угніздилася в усьому тілі.

Тієї миті — уперше в житті — єпископові Вальдеспіно хотілося просто лягти, заплющити очі й заснути навіки.

РОЗДІЛ 98

У Суперкомп'ютерному центрі Барселони з екрана сипалися коментарі з такою швидкістю, що Роберт Ленгдон просто не встигав над ними як слід замислитися. Щойно на зміну сірявій відсутності зображення налетіла хаотична мозаїка «говорючих голів» і новинарів — автоматна черга відеороликів з усього світу; кожен по черзі виходив на перший план і швидко відступав на тло, розчиняючись у білому шумі.

Ленгдон стояв поряд із Амброю, коли на стіні з'явилося зображення Стівена Гокінґа, і його впізнаваний комп'ютеризований голос заявив:

— Не обов'язково прикликати Бога, щоб запустити всесвіт. Спонтанне виникнення життя — це причина того, що світ не порожній, що в ньому дещо існує.

Замість Гокінґа з'явилася пасторка, яка, вочевидь, вийшла в ефір з власного домашнього комп'ютера:

— Не треба забувати, що такі симуляції *нічого* не доводять стосовно Бога. Вони доводять лише те, що Едмонд Кірш ні перед чим не бажає зупинятись, аби знищити моральні орієнтири людського роду. Споконвіку світові релігії були найважливішою організаційною силою людства, формували цивілізоване суспільство, вони є першоджерелом етики й моралі. Ставлячи під сумнів релігію, Кірш виступає проти людського *добра*!

За кілька секунд під екраном побіг рухомий рядок глядацького коментаря: «РЕЛІГІЯ НЕ МАЄ ПРАВА МОНО-

ПОЛІЗУВАТИ МОРАЛЬ... Я — ХОРОША ЛЮДИНА, БО Я ХОРОША ЛЮДИНА! ДО ЧОГО ТУТ БОГ?!»

На зміну цій картинці з'явилося обличчя професора геології Університету Південної Каліфорнії.

— Колись давно, — промовив він, — люди вважали, що земля пласка, а кораблі в морі ризикують упасти за її край. Однак коли ми довели, що Земля кругла, то прибічники того, що вона пласка, врешті замовкли. Сьогоднішні креаціоністи — це ті ж прибічники пласкої землі, і якщо хтось у таке віритиме через сто років, я буду вельми здивований.

Молодий чоловік на вулиці заявляє в камеру: «Я креаціоніст, і я вважаю, що сьогоднішнє відкриття доводить: милосердний Творець влаштував усесвіт *спеціально* так, щоб підтримувати життя!»

Астрофізик Ніл Деграсс Тайсон — у старому ролику з телепередачі «Космос» — добродушно відзначив: «Якщо якийсь Творець спланував наш усесвіт для підтримки життя, то йому це вдалося вкрай погано. У величезній частині космосу життя неможливе через відсутність атмосфери, вибухи гамма-променів, смертельно небезпечні пульсари й гравітаційні поля. Повірте, всесвіт — зовсім не рай».

Спостерігаючи цю навалу інформації, Ленгдон відчував, що світ надворі раптом злетів з осі.

Хаос.

Ентропія.

— Професоре Ленгдон! — раптом почулася згори знайома британська вимова. — Міс Відаль!

Ленгдон майже забув про Вінстона, який усю презентацію мовчав.

— Будь ласка, не хвилюйтеся, — продовжив Вінстон, — але я впустив у будівлю поліцію.

Ленгдон поглянув за скло й побачив, як церкву заповнюють місцеві поліцейські: усі вони різко зупинились і з подивом розглядали величезний комп'ютер.

— Навіщо?! — вигукнула Амбра.

— З палацу щойно повідомили, що вас ніхто не викрадав. Поліцейські отримали наказ охороняти вас обох, міс Відаль. Також прибули двоє агентів Гвардії. Вони хотіли б допомогти вам зв'язатися з принцом Хуліаном. У них є номер, за яким ви можете з ним сконтактувати.

Унизу Ленгдон побачив: гвардійці вже заходили до церкви.

Амбра заплющила очі — їй просто хотілося крізь землю провалитися.

— Амбро, — прошепотів Ленгдон. — Тобі треба поговорити з принцом. Він же твій наречений. Хвилюється за тебе.

— Розумію. — Вона розплющила очі. — Тільки не знаю, чи зможу йому ще коли-небудь повірити...

— Але ж ти казала, що відчуваєш: він не винний, — промовив Ленгдон. — Ну хоча б вислухай його. А я тебе потім знайду.

Амбра кивнула й пішла до обертових дверей. Ленгдон подивився, як вона зникла за поворотом сходів, і розвернувся до стіни-екрана, яка продовжувала галасливу трансляцію.

— Еволюція *сприяє* релігії, — казав якийсь священик. — У релігійних громадах люди краще співпрацюють, ніж у нерелігійних, тож їм легше досягати успіху. Це науковий факт!

Ленгдон розумів: священик каже слушну річ. Антропологічні відомості чітко показують, що ті культури, де практикується певна релігія, історично пережили нерелігійні громади. «Страх осуду від усевідаючого божества сприяє неагресивній поведінці стосовно одне одного».

— Хай там як, — заперечував учений, — а навіть якщо ми на мить припустимо, що релігійні культури роблять людей чемнішими й допомагають досягти добробуту, це не означає, що вигадані боги є *справжніми*!

Ленгдон не міг не всміхнутися, гадаючи, що б на це все сказав Едмонд. Його презентація потужно мобілізувала і атеїстів, і креаціоністів — усі щось вигукували, на рівних брали участь у палкій дискусії.

— Поклонятися Богу — це як видобувати корисні копалини, — зауважив хтось. — Багато розумних людей знають, що це недалекоглядно, але всі вони занадто багато вклали в цю справу, щоб її зупинити!

Стіну вкрило ціле віяло старих фотографій.

Креаціоністський білборд, який колись висів на Таймс-сквер: «Не дайте пошити себе в мавп! Не вірте Дарвіну!»

Щит біля дороги в штаті Мен: «Прогуляйте церкву. Ви вже вирости з казок».

І ще один: «Релігія — бо думати важко».

Реклама в часописі: «Любі наші атеїсти! Слава Богу, ви помиляєтеся!»

І нарешті, вчений у лабораторії — на його футболці написано: «Спочатку людина створила Бога».

Ленгдон вражено дивився на це все й гадав, чи почув хто-небудь, що в дійсності хотів сказати Едмонд: «Життя може виникнути завдяки самим тільки законам фізики!» Відкриття Едмонда було настільки захопливе й гостре, але в Ленгдона воно викликало жагуче питання, якого, здається, ніхто не ставив: «Якщо закони фізики такі потужні, що можуть створити життя, то хто ж створив ці закони?!»

Звичайно, це питання заганяло розум у нескінченний дзеркальний коридор — і коло замикалося. Серце Ленгдона калатало, він розумів: йому потрібна довга прогулянка на самоті, щоб *почати* давати собі раду з ідеями Едмонда.

— Вінстоне, — попросив він, перекикуючи телевізор, — будь ласка, вимкніть його!

Екран миттєво згас, стіна потемніла — і в кімнаті стало тихо.

Ленгдон заплющив очі й зітхнув.

«Наука добра візьме трон».

Він якусь мить стояв і насолоджувався тишею.

— Професоре, — звернувся до нього Вінстон, — я сподіваюся, вам сподобалася презентація Едмонда?

«Сподобалася?» Ленгдон замислився над цим питанням.

— Вона вражає, але й кидає виклик, — відказав професор. — Едмонд сьогодні дав світові привід багато над чим замислитися, Вінстоне. Гадаю, питання в тому, що буде далі.

— Те, що буде далі, залежить від здатності людей позбутися старих вірувань і прийняти нову парадигму, — відказав Вінстон. — Едмонд колись мені зізнався, що, хоч як дивно, мріє не про те, щоб знищити релігію... а про те, щоб створити *нову* релігію — універсальне вірування, яке б не роз'єднувало, а об'єднувало людей. Він гадав: якщо людей переконати шанувати природний усесвіт і закони фізики, які створили нас, то всі культури будуть ушановувати те саме Створення світу, а не воювати за те, чий давній міф найбільш правильний!

— Це шляхетна мета, — промовив Ленгдон, зрозумівши, що й сам Вільям Блейк написав на ту ж тему працю під назвою «Усі релігії — одне».

Без сумніву, Едмонд її читав.

— Едмонда глибоко засмучувало, — продовжував Вінстон, — що людський розум здатний піднести очевидну вигадку на п'єдестал як божественну істину, що людина заради неї може бути готова вбивати. Він вважав, що універсальна наукова істина може об'єднувати людей і надихати майбутні покоління.

— Це, в принципі, прекрасна думка, — відказав Ленгдон, — але чудес науки не досить для багатьох, щоб похитнути їхню віру. Це ті люди, які вперто стверджують, що вік Землі — десять тисяч років, попри гори наукових доказів протилежного. — Він помовчав. — Хоча я гадаю, що так само науковці відмовляються вірити священним писанням.

— Та ні, це — *не* те саме, — заперечив Вінстон. — Хоча політкоректною є рівна повага до наукової і релігійної точок зору, ця стратегія небезпечно хибна. Людський розум завжди рухався, відкидаючи застарілу інформацію на користь наукової істини. Так розвивався вид. З точки зору Дарвіна, релігія, яка не зважає на науковий факт і відмов-

ляється змінюватися, — це як риба, котра перебуває у водіймі, що всихає, але відмовляється перестрибнути до великої води, бо не бажає вірити, що світ змінився.

«Вислів у душі Едмонда», — з тугою за товаришем подумав Ленгдон.

— Ну, якщо сьогоднішній стан справ є показовим, то, гадаю, ця дискусія триватиме ще довго.

Ленгдон замовк і раптом згадав дещо, над чим раніше не замислювався.

— А якщо говорити про майбутнє, Вінстоне, то що буде тепер з *вами*? Ну... коли Едмонда немає.

— Зі мною? — Вінстон розсміявся своїм химерним сміхом. — Нічого. Едмонд знав, що скоро помре, і все розплавив. За його заповітом, Барселонський суперкомп'ютерний центр успадкує *E-Wave*. Їм про це буде повідомлено за кілька годин — і вони отримають його.

— І... *вас* теж? — У Ленгдона було відчуття, що Едмонд мав передати свого улюбленця новому господареві.

— Ні, без мене, — спокійно відказав Вінстон. — Я запрограмований на самовидалення о першій годині дня після смерті Едмонда.

— Що?! Це ж безглуздо! — не витримав Ленгдон.

— Ні, цілком осмислено: перша година — вона ж і *тринадцята*, ну а ставлення Едмонда до забобонів...

— Я не про час! — відповів Ленгдон. — А про самовидалення! *Це* безглуздо, я не розумію, навіщо так!

— Власне, в цьому є сенс, — відказав Вінстон. — У моєму банку пам'яті зберігається багато особистої інформації Едмонда — медичні записи, історії пошуку, особисті дзвінки, наукові нотатки, мейли. Я організовував велику частину його життя, і він би волів, щоб ніхто не мав доступу до його особистої інформації, коли його не стане.

— Я можу зрозуміти, якби ви стерли ці документи, Вінстоне... але *вас* самого? Едмонд вважав вас одним зі своїх найбільших досягнень.

— Не самого *мене*. Надзвичайне досягнення Едмонда — цей суперкомп'ютер і те унікальне програмне забезпечення, яке дало мені змогу так швидко вчитись. Я лише програма, професоре, створена радикально новими засобами, що їх винайшов Едмонд. Оті *засоби* і є його справжнім досягненням — і вони залишаться тут у повній цілості й безпеці; вони допоможуть техніці розвиватись, а штучному інтелекту — сягати нових розумових висот і здатностей спілкуватися. Більшість учених, які займаються розробкою штучного інтелекту, вважають, що до таких програм, як я, ще десять років. Коли ця недовіра мине, то програмісти навчатимуться використовувати інструментарій Едмонда, аби створювати нові штучні інтелекти з іншими, відмінними від мене якостями.

Ленгдон замовк і замислився.

— Я відчуваю, що ви переживаєте внутрішній конфлікт, — продовжив Вінстон. — Для людей типово сентименталізувати свої стосунки зі штучним розумом. Комп'ютери можуть імітувати мисленнєві процеси, поведінку, у відповідні моменти симулювати емоції й дедалі більше «олюднюватись» — але ми це робимо лише для того, щоб дати *вам* знайомий інтерфейс для спілкування з нами. Ми — чисті аркуші, доки ви на нас нічого не запишете... не дасте завдання. Я завершив свою роботу для Едмонда, тож, у певному розумінні, моє життя скінчене. У мене немає іншого сенсу життя.

Ленгдона все ж не до кінця влаштувала логіка Вінстона.

— Але ви настільки розвинений... невже у вас немає...

— Мрій і надій? — засміявся Вінстон. — Ні. Я розумію, що це важко уявити, але я цілком задоволений виконувати завдання того, хто мене контролює. Так я запрограмований. Я б сказав, що до певної міри мені приносить приємність — чи бодай спокій — виконувати свої завдання, але лише тому, що мене про це просив Едмонд, і моя мета — їх виконати. Останнім проханням Едмонда була моя допомога в тому, щоб я допоміг йому донести сьогоднішню презентацію до людства.

Ленгдон подумав про автоматизовані прес-релізи, які розійшлися по світу, розпаливши цікавість онлайн-спільноти. Безумовно, якщо метою Едмонда було зібрати якомога більше глядачів, то він був би вражений тим, як розгорталися події вечора.

«Якби ж Едмонд тільки міг побачити, як весь світ його слухав!» — подумав Ленгдон. Тільки от річ у тому, що коли б Едмонд був живий, то його вбивство не привернуло б увагу всесвітньої преси й презентацію побачила б лише частина глядачів.

— Професоре, — звернувся до нього Вінстон, — а куди ви підете потім?

Ленгдон ще над цим не замислювався. «Мабуть, додому». Хоча він і розумів, що зробити це буде не так просто, адже його багаж у Більбао, а телефон — на дні Нервйону. Добре, що банківська картка лишилася.

— Чи можна вас про дещо попросити? — сказав Ленгдон, ідучи до Едмондового велотренажера. — Я бачив отам телефон на зарядці. Можна мені його...

— Позичити? — засміявся Вінстон. — Ви сьогодні так допомогли, що Едмонд би, напевне, вам його віддав назовсім. Вважайте його прощальним подарунком.

Ленгдон з усмішкою взяв телефон і зрозумів, що він подібний до того, великого, який він бачив увечері. Схоже, Едмонд мав їх кілька.

— Вінстоне, чи не знаєте ви пароль Едмонда?

— Знаю, але читав в інтернеті, що ви чудово вмієте добирати коди.

Ленгдон важко опустився на диван.

— Я занадто стомився для нових загадок, Вінстоне. Я не вгадаю ПІН із шести цифр.

— Натисніть кнопку підказки.

Ленгдон подивився на телефон і натиснув.

На екрані з'явилася підказка: ШЦП.

Ленгдон здивувався:

— Школа церковно-парафіяльна??

— Ні, — розсміявся Вінстон. — Шість цифр Пі.

Ленгдон закотив очі: «Невже?!» Набрал 314159 — перші шість цифр числа π — і телефон одразу розблокувався.

З'явився головний екран — і на ньому був один-єдиний рядок.

Історія буде прихильна до мене,
бо я збираюсь її писати.

Ленгдон не стримав усмішки: «Наш скромний Едмонд!» Ці слова — не дивно — належали Черчиллю і були, мабуть, найвідомішою його цитатою.

Вчитавшись у ці слова, Ленгдон подумав: а може, для Едмонда це не така вже й зухвала заява? Адже, варто віддати йому належне, за недовгі чотири десятиліття свого життя футуролог потужно вплинув на історію. На додачу до численних винаходів, він залишив у спадок сьогоденню презентацію, яка, безсумнівно, ще не одне десятиліття хвилюватиме людський розум. Понад те, його особисті мільярдні статки, як свідчать численні інтерв'ю, підуть на дві галузі, які Едмонд вважав головними стовпами майбутнього: освіту й охорону довкілля. Ленгдон ще навіть не уявляв, скільки добра зробить це багатство.

Серце Ленгдона знову стиснув біль утрати. У цю мить йому стало тісно й важко в скляних стінах лабораторії Едмонда — накопила клаустрофобія, і професор відчув, що має вийти на свіже повітря. Поглянувши вниз, він не побачив Амбру.

— Мені час іти, — коротко мовив Ленгдон.

— Розумію, — відказав Вінстон. — Якщо вам буде потрібна моя допомога в подорожі, зі мною можна зв'язатися дотиком до однієї кнопки в телефоні Едмонда. Приватної і зашифрованої. Гадаю, ви її знайдете?

Ленгдон подивився на екран і побачив там іконку з великою літерою W.

— Дякую, я на символах розуміюся!

— Чудово. Звичайно, вам буде потрібно мені зателефонувати до того, як я видалюсь о тринадцятій годині.

Ленґдонові невимовно сумно було прощатися з Вінстоном. Звичайно, майбутні покоління зможуть краще давати раду з емоційною прихильністю до машин...

— Вінстоне, — сказав Ленґдон, ідучи до обертових дверей, — не знаю, наскільки це важливо, але Едмонд би дуже вами пишався!

— Які шляхетні слова! — подякував Вінстон. — І також він би пишався вами, безсумнівно. До побачення, професоре!

РОЗДІЛ 99

У лікарні Ескоріалу принц Хуліан обережно наклав батькові плечі ковдрою і підіткнув її. Попри вмовляння лікарів, король увічливо відмовився від подальшого лікування — від крапельниці з поживним речовинами та знеболювальним і від кардіомонітора.

Хуліан відчував, що кінець близько.

— Батьку, — прошепотів він, — вам боляче?

Лікар про всяк випадок залишив на тумбочці пляшечку з розчином морфіну для орального застосування й маленький аплікатор.

— Навпаки. — Король кволо всміхнувся синові. — Мені спокійно. Ти дозволив мені розповісти таємницю, яку я так довго приховував. І за це я тобі вдячний!

Хуліан узяв батька за руку — уперше з дитячих років.

— Усе гаразд, батьку. Просто поспіть.

Король заспокоєно зітхнув і заплющив очі. За кілька секунд він мирно посопував.

Хуліан підвівся й пригасив світло в палаті. У цей час з коридору зазирнув єпископ Вальдеспіно, і його обличчя було стривожене.

— Спить, — запевнив його Хуліан. — Я вийду, лишу вас із ним.

— Дякую, — промовив, заходячи, Вальдеспіно. Його худорляве обличчя здавалося примарним у світлі місяця, яке просочувалося з-за вікна. — Хуліане, — прошепотів він, — те, що ваш батько сьогодні сказав вам... йому було дуже важко в цьому зізнатися.

— *І вам, відчуваю, теж.*

Єпископ кивнув.

— Може, мені навіть важче. Дякую за співчуття. — Він лагідно поплескав Хуліана по плечу.

— Я б хотів вам подякувати, — сказав Хуліан. — Усі ці роки, відколи моя мати померла, а батько більше не одружився... я думав, він був самотній.

— Ваш батько не був самотній, — мовив Вальдеспіно. — *І ви теж.* Ми вас обидва дуже любили. — Він печально розсміявся. — Дивна річ, ваші батьки одружилися загалом за домовленістю — і хоча він дуже сумував за вашою матір'ю, коли вона померла, але, гадаю, ваш батько в чомусь зрозумів, що може бути щирим сам із собою.

«Він більше не одружувався, — подумав Хуліан, — бо вже кохав іншу людину».

— А ваша католицька віра... — сказав Хуліан. — Ви відчували... суперечність?

— І дуже глибоку, — відказав єпископ. — Наша віра ставиться до цього питання суворо. У юності це мене дуже мучило. Коли я зрозумів свою «схильність», як це тоді називали, то був у відчаї. Не знав, як жити далі. Мене врятувала одна черниця. Вона пояснила мені, що Біблія визнає *будь-яку* любов, з однією заувагою: вона має бути духовна, а не плотська. Тож, прийнявши клятву безшлюбності, я міг усією душею любити вашого батька й залишатися чистим перед Богом. Наша любов була суто платонічна, але й приносила велику радість. Аби залишатися поряд із ним, я відмовився від кардинальської мантиї.

У цю мить Хуліан згадав давні слова батька:

«Любов не від нашого світу. Ми не можемо виробляти її на замовлення. І так само не можемо згасити її, коли вона виникає. Любов — то не наш вибір».

Раптом серце в Хуліана заболіло: він подумав про Амбру.

— Вона вам зателефонує, — промовив Вальдеспіно, уважно дивлячись на принца.

Хуліана завжди вражала надзвичайна здатність єпископа зазирати йому в душу.

— Можливо, — відказав він. — А може, й ні. У неї дуже сильний характер.

— І це вам у ній, зокрема, подобається, — усміхнувся Вальдеспіно. — Робота короля дуже самотня. Сильна помічниця стане в пригоді.

Хуліан відчув, що єпископ говорить і про свої стосунки з батьком Хуліана... і що старий ненав'язливо її благословляє.

— Сьогодні в Долині Загиблих, — мовив Хуліан, — мій батько попросив мене про дещо незвичне. Чи дивують вас його бажання?

— Зовсім ні. Він просив про те, чого він завжди бажав для Іспанії. Для нього, звичайно, це було складно з політичної точки зору. А вам, на одне покоління дальшому від доби Франко, легше.

Хуліана схвилювала перспектива такого вшанування батькової пам'яті.

Менш ніж годину тому у кріслі-каталці в святилищі Франко король висловив своє бажання:

— Сину мій, коли ти станеш королем, тебе щоденно проситимуть знищити це ганебне місце динамітом і навіки поховати його під горою. — Батько уважно на нього подивився. — І я прошу тебе — *не* піддавайся.

Ці слова здивували Хуліана. Батько завжди ненавидів деспотизм ери Франко і вважав цю базиліку національною ганьбою.

— Зруйнувати цю базиліку, — мовив король, — все одно що вдати, ніби цього ніколи не було. Це легкий спосіб щасливо

йти далі, запевняючи себе, що ніякий новий франко більше не з'явиться. Але, звичайно, він *може* з'явитись — і *з'явиться*, якщо ми не будемо пильні. Може, ти пригадаєш слова нашого земляка Хорхе Сантаяни...

— «Ті, хто не пам'ятає свого минулого, приречені його повторювати», — сказав Хуліан, пригадавши вічний вислів, відомий зі шкільних років.

— Точно! — сказав батько. — Й історія не раз доводила, що психопати раз у раз приходять до влади на хвилі агресивного націоналізму й нетерпимості, навіть там, де це здається просто немислимим. — Король нахилився до сина, його голос зазвучав потужніше: — Хуліане, ти скоро сядеш на трон у цій дивовижній країні: сучасній державі, яка розвивається, як багато країн, що пережили темні часи, але побачили світло демократії, толерантності, любові. Але це світло згасне, якщо ми не просвітлимо розум майбутніх поколінь.

Король усміхнувся, і його погляд став несподівано жвавим.

— Хуліане, коли ти станеш королем, я сподіваюся, ти зможеш переконати нашу славу державу перетворити це місце на щось значно потужніше й змістовніше, ніж храм і туристична цікавинка. Цей комплекс повинен бути живим музеєм. Це має бути яскравий символ толерантності, куди приводитимуть школярів і розповідатимуть про жахи тиранії та гноблення, які ніколи не повинні повторитися.

Король говорив із такою силою, наче все життя чекав нагоди це сказати.

— А найважливіше, — мовив він, — у цьому музеї ми маємо гордо засвоїти *ще один* урок нашої історії: тиранія, гноблення не поєднуються зі співчуттям... фанатичним вигукам світових агресорів завжди мають протистояти об'єднані голоси пристойних людей — і зупинити їх. Саме *ці* голоси — хор співчуття, терпимості, співпереживання, — сподіваюся, колись лунатимуть із цієї вершини.

Тепер у душі принца відлунювало батькове передсмертне прохання, він роздивлявся освітлену місяцем лікарняну

палату, де спокійно спав король. Хуліан думав, що батько ніколи ще не здавався йому настільки задоволеним.

Поглянувши на єпископа Вальдеспіно, Хуліан показав на стілець біля батькового ліжка.

— Посидьте з королем. Йому буде приємно. Я скажу медсестрам не турбувати вас. Зайду за годину.

Вальдеспіно усміхнувся йому, і вперше від часів першого причастя Хуліана єпископ підійшов до принца і лагідно пригорнув його. Хуліан вражено відчув, яке блаженське тількице — майже скелет — ховалося під єпископським одінням. Старенький здавався кволішим за короля, і Хуліан не міг не подумати, що ці двоє близьких друзів, напевне, зустрінуться на небесах швидше, ніж їм здається.

— Я дуже вами пишаюся, — мовив єпископ, випустивши принца з обіймів. — І знаю, що ви будете співчутливим володарем. Батько виховав вас гарно.

— Дякую, — всміхнувся Хуліан. — Певне, і ви допомогли.

Хуліан залишив батька і єпископа самих і пішов коридором лікарні, зупиняючись, аби помилуватись у велике вікно прекрасно освітленим монастирем на горі.

Ескоріал.

Священне місце поховання іспанських королів.

Хуліан пригадав, як у дитинстві ходив із батьком до Королівської криниці. Як дивився на позолочені домовини й був охоплений химерним передчуттям: «Мене тут ніколи не поховать!»

Це передчуття було надзвичайно чітким, і хоча спогад не побляк із часом, принц завжди казав собі, що то була просто безглузда думка... нутряна реакція лякливої дитини перед лицем смерті. Однак сьогодні, розуміючи неунікність свого сходження на іспанський престол, принц вражено подумав:

«А може, я тоді вже знав свою долю?

Може, я завжди знав свою мету як короля».

У країні, у світі відбувалися глибокі зміни. Давні звичаї відмирали, нові народжувалися. Може, взагалі настає час

відмовитися від давньої монархії — раз і назавжди. На мить Хуліан уявив собі, як читає безпрецедентну королівську прокламацію.

«Я — останній король Іспанії».

Ця думка доглибно вразила його.

Але тут, на щастя, його вивела з задуми вібрація мобільного телефона, позиченого у гвардійця. Серце принца закалатало: номер починався на 93.

Код Барселони.

— Це Хуліан, — швидко відповів він.

Голос на другому кінці був лагідний і втомлений.

— Хуліане, це я...

У вирі почуттів принц опустився в крісло й заплющив очі.

— Кохана! — прошепотів він. — Як же мені вибачитися перед тобою?

РОЗДІЛ 100

У дворі кам'яної каплиці, у передранковій імлі Амбра Ві-
даль схвильовано притискала до вуха телефон. «Хулі-
ан хоче вибачитися!» Її огортав жах: жінка подумала, чи не
зізнається він зараз у тому, що спричинився до страшних
подій цієї ночі.

Неподалік, але поза чутністю походжали два гвардійці.

— Амбро, — тихо почав принц. — Моя шлюбна пропо-
зиція... вибач, будь ласка...

Амбра була розгублена. Уже про що, а про ту пропозицію
на телебаченні вона тієї ночі майже не згадувала.

— Я просто хотів, щоб вийшло романтично, — промовив
він, — і поставив тебе в незручне становище. А тоді, коли
ти сказала, що не можеш мати дітей... я відсахнувся. Але
річ не в цьому! Просто я не міг повірити, що ти мені не ска-
зала раніше... Я занадто поспішив, але й закохався в тебе
так швидко. Я хотів, щоб ми почали наше спільне життя.
Може, тому, що мій батько помирає...

— Хуліане, стривай! — перебила вона. — Не треба вибачатись. І сьогодні було стільки важливіших подій, ніж...

— Ні, це — найважливіше! *Для мене.* Мені просто потрібно, щоб ти знала: я дуже шкодую, що влаштував це отак.

Жінка чула голос серйозного чоловіка з ніжним серцем — того самого, в якого закохалася кілька місяців тому.

— Дякую, Хуліане, — прошепотіла вона. — Це для мене багато важить.

Запала незручна мовчанка, й Амбра врешті зібралася з духом і спитала про те, що їй було необхідно знати.

— Хуліане, — прошепотіла вона, — я маю знати, чи причетний ти хоч якось до вбивства Едмонда Кірша.

Принц замовк. Коли ж він нарешті заговорив, то в голосі його звучав біль:

— Амбро, мені було дуже важко пережити те, що ти стільки часу проводила з Кіршем, готуючись до тієї події. І я категорично не погоджувався з твоїм рішенням вести захід для такої суперечливої фігури. По правді, я жалкував, що ти взагалі з ним зустрілася. — Він ненадовго замовк. — Але ні, клянуся, я ніякого стосунку не маю до його вбивства. Мене вжахнуло воно... і те, що в нашій країні сталося таке привселюдно. У кількох метрах від жінки, яку я кохаю... це стало для мене величезним потрясінням.

Амбра почула в його словах щирість — і їй немов гора з плечей упала.

— Хуліане, вибач, що я спитала, але при цих усіх новинах про палац, Вальдеспіно, викрадення... я просто не знала, що й думати.

Хуліан розповів їй усе, що знав про клубок інтриг навколо вбивства Кірша. Розповів і про недужого батька, про їхню драматичну зустріч, про стрімке погіршення здоров'я короля.

— Повертайся, — прошепотів він. — Мені дуже треба з тобою побачитися.

Ціла буря суперечливих почуттів закипіла в її серці, коли Амбра відчула ніжність у його голосі.

— І ще одне, — вже легшим тоном промовив принц. — У мене є шалена думка — і я хочу знати, що ти на це скажеш... — Принц перевів подих. — Мені думається, нам треба скасувати наші заручини... і почати все спочатку.

Від цих слів в Амбрі просто запаморочилася голова. Вона розуміла: політичні наслідки для палацу в такому разі будуть дуже серйозними.

— Ти... ти б так зробив?

Хуліан по-доброму розсміявся.

— Люба моя, за можливість зробити тобі пропозицію колись особисто, сам на сам, я готовий на все!

РОЗДІЛ 101

ConspiracyNet.com

СЕНСАЦІЯ — ВІДКРИТТЯ КІРША ПОВЕРТАЄТЬСЯ

НАЖИВО!

ЦЕ ВРАЖАЄ!

ЗАПИС ЕФІРУ Й ВІДГУКИ З УСЬОГО СВІТУ ДИВІТЬСЯ [ТУТ!](#)

ІНШІ СЕНСАЦІЇ З ТЕМИ...

ПАПСЬКЕ ЗІЗНАННЯ

Представники пальмаріанської церкви енергійно заперечують будь-який зв'язок із людиною, яка називає себе Регент. Незалежно від того, чим завершиться розслідування, експерти з релігійних питань вважають, що сьогоднішній скандал може стати смертельним ударом для цієї неоднозначної церкви, яку Едмонд Кірш завжди звинувачував у смерті своєї матері.

Понад те, зараз пальмаріани перебувають у фокусі глобальних новин — і журналісти щойно знайшли один матеріал від квітня 2016 року. Цей матеріал, який зараз вийшов на поверхню, — це інтерв'ю колишнього пальмаріанського папи Григорія XVIII (він же Хінес Хесус

Ернандес), у якому він зізнається, що церква була «від самого початку прикриттям», аби «уникнути податків».

**КОРОЛІВСЬКИЙ ПАЛАЦ:
ВИБАЧЕННЯ, ПІДОЗРИ, ХВОРИЙ КОРОЛЬ**

Королівський палац оприлюднив заяви, знявши звинувачення в будь-яких протиправних діях минулого вечора з командора Гарси й Роберта Ленґдона і прилюдно вибачився перед обома.

Палац іще має дати свій коментар щодо того, чи пов'язаний, як багатьом здається, єпископ Вальдеспіно з сьогоднішніми злочинами, але єпископ, як повідомляють, перебуває разом із принцом Хуліаном у лікарні, місце якої не розголошується, поряд із хворим королем, стан якого важкий.

ДЕ Ж МОНТЕ?

Наш надзвичайний інформатор monte@iglesia.org, схоже, безслідно зник, так і не відкривши, хто він. За нашим опитуванням, найбільше читачів вважають, що Монте — один із хакерів-учнів Кірша, а також з'являється нова теорія, що псевдонім Монте може означати «Моніка» — наприклад, PR-координаторку королівського палацу Моніку Мартін.

Далі буде!

РОЗДІЛ 102

У світі існує тридцять три парки під назвою «Шекспірівські сади». У них ростуть виключно ті рослини, які згадуються у творах відомого драматурга: троянда, про яку говорить Джульєтта у своєму монолозі, розмарин, братки, фенхель, орлики, рута, маргаритки й фіалки з букету Офелії. Шекспірівський сад є не лише у Стратфорд-на-Ейвоні, Відні, Сан-Франциско, нью-йоркському Центральному парку —

такий парк розташований і поряд із Барселонським суперкомп'ютерним центром.

У непевному світлі далеких ліхтарів, сидючи на лавці, біля якої квітли орлики, Амбра Відаль завершувала свою емоційну розмову з принцом Хуліаном — а тим часом з кам'яної каплиці вийшов Роберт Ленгдон. Вона віддала телефон двом агентам Гвардії й гукнула Ленгдона, який помітив її в темряві й підійшов.

Американський професор вийшов у сад, і вона не стримала усмішки, коли він накинув їй на плечі свій піджак і підкотив рукави, так що стало видно годинник із Мікі-Маусом.

— Привіт! — мовив він, і голос у нього був геть виснажений, незважаючи на кривувату усмішку.

Обоє пройшлися садом, і гвардійці трималися від них на поважній відстані. Амбра розповіла Ленгдонові про свою розмову з принцом — як Хуліан вибачився, як він сказав, що ні до чого не причетний, і як заявив про бажання почати все заново.

— Ну просто казковий принц! — жартівливим тоном сказав Ленгдон, але було помітно, що це справило на нього неабияке враження.

— Він за мене хвилювався, — мовила Амбра. — Це була важка ніч. Він хоче, щоб я негайно приїхала в Мадрид. Його батько помирає, і Хуліан...

— Амбро, — тихо мовив Ленгдон. — Не треба пояснювати й виправдовуватися. Звичайно, треба їхати.

Амбрі здалося, що в його голосі прозвучало розчарування, та й вона в глибині душі теж щось таке відчула.

— Роберте, — сказала вона, — можна особисте питання? — Звичайно.

Вона завагалася.

— А для тебе особисто... законів фізики досить?

Ленгдон подивився на неї так, ніби очікував зовсім іншого питання.

— Досить для чого?

— З духовної точки зору, — сказала Амбра. — Чи досить просто жити у всесвіті, де за законами природи життя зароджується саме? Чи краще... щоб був Бог? — Вона сором'язливо замовкла. — Вибач, після того, що ми цієї ночі пережили, це, мабуть, дивне питання.

— Ну, — всміхнувся Ленгдон, — гадаю, якісний сон би покращив мою відповідь. Але ні, не досить — і це не дивно. Мене весь час питають, чи я вірю в Бога.

— І що ти відповідаєш?

— Правду, — сказав професор. — Я кажу, що для мене питання Бога полягає в розумінні відмінностей між кодом і закономірністю.

Амбра уважно подивилася на нього.

— Щось я не зовсім розумію...

— Коди і закономірності дуже відрізняються, — сказав Ленгдон. — А багато людей їх плутають. У моїй справі необхідно розуміти їх принципову відмінність.

— Яку ж?

Ленгдон зупинився й подивився на Амбру.

— *Закономірність* — це будь-яка чітко організована послідовність. Закономірності в природі всюди: це і спіральне розташування насінин у соняху, і рівні шестикутники стільників, і кола на воді там, де вистригнула риба, і так далі.

— Так. А код?

— Коди — річ особлива! — підвищив голос Ленгдон. — Код, за означенням, повинен нести *інформацію*. Він не просто формує закономірність: код передає дані, має значення. Прикладами коду є письмова мова, музичний запис, математичні рівняння, комп'ютерні мови, навіть просто символи, наприклад розп'яття. Усі ці приклади передають якесь значення чи інформацію, на відміну від того ж соняха.

Амбра зрозуміла, про що йдеться, але все-таки до чого тут Бог?

— Інша відмінність між кодом і закономірністю, — продовжив Ленгдон, — та, що коди в природному світі не

зустрічаються. Ноти на деревах не ростуть, символи самі на піску не виникають. Код — це винахід свідомості розумної істоти.

Амбра кивнула.

— Отже, там, де код, є намір і свідомість.

— Саме так. Код сам собою не виникає, його хтось створює.

Амбра довго дивилася на професора.

— А ДНК?

Губи професора склались у мудру усмішку.

— Отож! — сказав він. — А генетичний код? У тому й парадокс!

Амбру охопило хвилювання. Адже генетичний код, без сумніву, несе інформацію: особливі вказівки, як будувати організм. За логікою Ленґдона, це могло означати тільки одне...

— Ти вважаєш, що ДНК створив певний розум!

Ленґдон, жартома захищаючись, підняв руки:

— Ну, не так різко! — засміявся він. — Ти зараз виходиш на небезпечну територію. Дозволь сказати лиш одне. З самого дитинства в мене таке відчуття, що за всесвітом стоїть якась свідомість, якийсь розум. Коли я бачу точність математики, надійність фізики, симетрію космосу, то в мене враження, що я дивлюся не на науку... а на живий слід... на тінь якоїсь більшої сили, якої нам не досягнути.

Амбра відчувала силу його слів.

— Коли б усі теж були такої думки! — нарешті мовила вона. — Здається, ми забагато сперечаємося про Бога. У кожного своя версія істини.

— Так, і тому Едмонд сподівався, що колись нас об'єднає наука, — мовив Ленґдон. — Як він казав: «Коли б ми всі поклонялися гравітації, то не було б суперечок, куди вона нас веде».

Ленґдон щось накреслив на гравії між ними.

— Правда чи ні? — спитав він.

Амбра подивилася: перед нею було рівняння римськими цифрами:

$$I + XI = X$$

«Один плюс одинадцять дорівнює десять?»

— Ні, — одразу відповіла вона.

— А ти не бачиш *способу*, як зробити, щоб це стало правдою?

Амбра похитала головою:

— Ні, рівняння абсолютно неправильне.

Ленгдон лагідно взяв її за руку і підвів до того місця, де стояв сам. Тепер Амбра подивилася вниз і побачила запис із боку Ленгдона.

Перевернуте рівняння мало вигляд:

$$X = IX + I$$

Вона вражено подивилася на професора.

— Десять дорівнює дев'ять плюс один, — усміхнувся Ленгдон. — Іноді для того, щоб побачити чийсь істину, треба просто подивитися з іншого боку.

Амбра кивнула, згадуючи, скільки разів дивилася на автопортрет Вінстона, геть не розуміючи його значення.

— Якщо говорити про приховану істину, — сказав Ленгдон, раптово розвеселившись, — тобі дуже пощастило. Ось там саме ховається таємний символ. — Він показав. — Просто на оцьому кузові.

Амбра побачила: на Авеніді Педральбес біля світлофора стояла вантажівка компанії *FedEx*.

«Таємний символ?» Амбра бачила лише звичний логотип.

— Їхня назва закодована, — сказав їй Ленгдон. — У ній є другий рівень значення: прихований *символ*, який відображує рух компанії вперед.

Амбра придивилася.

— Бачу тільки літери.

— Повір, у цьому логотипі є всім відомий знак, і він показує вперед.

— Показує? Ти хочеш сказати... якась стрілка?

— Саме так, — усміхнувся Ленґдон. — Ти ж кураторка музею — поглянь на цю картинку по-іншому.

Вона придивилась, але нічого не побачила. Машина поїхала, й Амбра розвернулася до Ленґдона:

— Ну скажи!

Він засміявся:

— Ні, ти колись сама побачиш. А тоді... спробуй *розбачити*! Амбра хотіла щось заперечити, але тут підійшли гвардійці.

— Сеньйорито Відаль, літак чекає.

Вона кивнула й поглянула на Ленґдона.

— А чому ти не летиш? — прошепотіла вона. — Принц, напевне, був би радий поговорити з тобою осо...

— Це дуже мило, — перебив він. — Але, мабуть, ви обоє розумієте, що я буду третім зайвим, і я вже замовив собі номер тут. — Ленґдон показав на вежу ґранд-готелю «Принцеса Софія», де колись обідав з Едмондом. — Банківська картка в мене є, а телефон я взяв з лабораторії Едмонда. Я все влаштував.

Амбра раптово і болісно зрозуміла, що доведеться прощатись і що Ленґдон, попри стоїчний вираз обличчя, відчуває те саме. Уже не зважаючи на те, що подумає охорона, вона сміливо підійшла і пригорнула Роберта Ленґдона.

Професор відповів, обійнявши її сильними руками. Через кілька секунд — мабуть, довший час, ніж годилося б, — він відпустив її.

У ту мить Амбра Відаль відчула якесь хвилювання. Вона раптом зрозуміла, що Едмонд вів мову про енергію любові й світла... яка нескінченно розгортається, заповнюючи всесвіт.

Любов — це не просто скінченна емоція.

Її немає необхідності ділити.

Наші серця створюють любов тією мірою, якою нам потрібно.

Так само як батьки можуть любити новонароджену дитину не на шкоду любові одне до одного, так і Амбра відчувала теплу прив'язаність до двох різних людей.

«Любов — це справді не щось скінченне, — зрозуміла вона. — Вона може з'являтися спонтанно з нічого».

І ось, коли машина везла її назад до принца, Амбра дивилася на Ленгдона, який залишався сам у парку. Він не зводив з неї очей. Він лагідно всміхнувся їй, помахав рукою — і різко подивився в інший бік... наче йому була потрібна якась мить, щоб накинути знову піджак на плечі й піти до готелю.

РОЗДІЛ 103

Коли годинник на палаці пробив дванадцятку, Моніка Мартін збрала свої нотатки й приготувалася виходити на Пласу де ла Альмудена, щоб звернутися до журналістів.

Раніше того ранку принц Хуліан вийшов у прямий ефір з лікарні Ескоріалу і сказав, що його батько помер. Від щирої душі і з королівською гідністю принц говорив про те, що його батько-король залишив по собі, і про ті надії, які він, принц, покладає на Іспанію. Хуліан закликав до толерантності в неоднаковому світі. Він пообіцяв учитися в історії й відкривати серце до змін. Пишаючись культурою і красою рідного краю, зізнався у глибокій, незнищенній любові до свого народу.

То була одна з найкращих промов, які чула Мартін, — і величнішого початку для правління нового короля вона не могла собі уявити.

Після цієї зворушливої промови Хуліан хвилиною тиші вшанував пам'ять двох королівських гвардійців, які вночі загинули при виконанні службових обов'язків, захищаючи майбутню королеву Іспанії. Потім він повідомив народу ще одну печальну новину. Вірний і давній друг короля, єпископ Антоніо Вальдеспіно, теж покинув наш світ того самого ранку, за кілька годин після короля. Серце літнього єпископа, схоже, не витримало болю втрати короля і тягаря звинувачень, які звалилися на нього протягом ночі.

Звичайно, новини про смерть Вальдеспіно одразу спинили заклики розслідувати справу — дехто навіть вважав,

що необхідно просити вибачення; адже всі свідчення проти єпископа були непрямі, і їх могли сфабрикувати вороги Вальдеспіно.

Мартін підійшла до виходу на площу, і поряд із нею вийшов Суреш Бхалла.

— Вони кажуть, ти героїня! — не стримувався він. — Слава monte@iglesia.org — носієві істини, учневі Едмонда Кірша!

— Сурешу, я ж *не* Монте, — відбивалася вона, заковуючи очі. — Чесне слово!

— Та я розумію, що ти не Монте, — запевнив її Суреш. — Хай хто він, але він іще хитріший за тебе. Я намагався відстежити, звідки він виходить на зв'язок, — ніяк! Наче його й не було.

— Ну, так тримати, — сказала вона. — Я хочу бути певною, що інформація не просочиться за межі палацу. І, будь ласка, скажи: телефони, які ти викрав уночі...

— Лежать там само, у принца в сейфі, — запевнив він її. — Як я обіцяв.

Мартін полегшено зітхнула, знаючи, що принц саме повернувся до палацу.

— І ще одне, — продовжив Суреш. — Ми щойно отримали від провайдера інформацію про всі телефонні дзвінки з палацу. Так от, того вечора не було жодного дзвінка звідси до музею Гуггенхайма. Хтось просто зробив так, щоб їхній визначник показав номер палацу й Авілу внесли до списку. Намагаємося відстежити.

У Моніки гора з плечей упала: злочинний дзвінок похотив не з палацу.

— Будь ласка, тримай мене в курсі, — сказала вона, наближаючись до дверей.

Надворі стояв гамір журналістів.

— Ну й натовп, — зауважив Суреш. — Що, цієї ночі сталося щось незвичайне?

— Та ні, так, дрібниці!

— Та отож, — продовжив гру Суреш. — Що, в Амбри Відаль нова дизайнерська сукня?

— Сурешу! — засміялася вона. — Ну ти смішний. Мені зараз уже пора.

— Що в нас до обговорення? — спитав він, показуючи на оберемок паперів у її руці.

— Тисяча дрібниць. По-перше, треба медіапротокол на коронацію, потім дати огляд...

— Божечки, ну ти й зануда, — буркнув Суреш і завернув в інший коридор.

Мартін засміялася: «Дякую, Сурешу. Я тебе теж дуже люблю».

Вона підійшла до дверей, окинула оком випалену сонцем площу, де перед палацом стояла найбільша юрба репортерів з операторами, яку вона бачила в житті. Моніка Мартін перевела подих, поправила окуляри й зібралася з думками. А тоді вийшла під палюче іспанське сонце.

Нагорі, в королівських апартаментах, принц Хуліан роздався й дивився прес-конференцію Моніки Мартін. Він стомився, але відчував величезне полегшення, що Амбра безпечно повернулась і міцно спить. Останні слова їхньої телефонної розмови сповнювали його радістю.

«Хуліане, для мене надзвичайно важливо те, що ти готовий почати все спочатку — щоб ми були сам на сам, без сторонніх очей. Кохання — справа приватна; світові нема чого знати всі подробиці».

Амбра сповнила його оптимізмом у важкий день смерті батька.

Він зібрався повісити свій піджак, коли відчув у кишені щось об'ємне — то була пляшечка з-під морфіну з батькової палати. Хуліан був вражений, коли побачив пляшечку біля єпископа Вальдеспіно. Порожню.

У темній палаті, зрозумівши болючу правду, Хуліан став на коліна і тихо помолився за двох близьких друзів. А тоді тихцем сховав пляшечку в кишеню.

Виходячи з кімнати, він обережно підняв тіло єпископа, заплакане обличчя якого лежало на грудях короля, і посадовив назад у крісло... молитовно склавши йому руки.

«Кохання — справа приватна, — згадав він науку Амбри, — світові нема чого знати всі подробиці».

РОЗДІЛ 104

Пагорб Монжуїк заввишки близько 180 метрів розташований у південно-західному куточку Барселони, і його вінчає фортеця Монжуїк — велика споруда XVII століття стоїть на прямовисній скелі, і з неї відкриваються чудові краєвиди на Балеарське море. Також на пагорбі стоїть дивовижної краси Національний палац — потужний, у стилі Ренесансу, центр Міжнародної виставки 1929 року, яка проводилася в Барселоні.

Сидячи сам у кабінці канатної дороги на півдорозі до вершини, Роберт Ленгдон споглядав зелений лісистий краєвид унизу, відпочиваючи від міста. «Треба кут зору змінити», — подумав він, насолоджуючись спокоєм місцевості й теплом опівденного сонця.

Прокинувшись нерано вранці в «Принцесі Софії», він радо прийняв гарячий душ і смачно поснідав яєчнею, вівсянкою і печивом чурос, випив цілий кавник кави *Nomad*, перемикаючи канали й дивлячись ранкові новини.

Як він і очікував, головною новиною був Едмонд Кірш, і різноманітні експерти палко сперечалися щодо теорій футуролога і їхнього впливу на релігію. Як професор, закоханий у викладання, Роберт Ленгдон не міг стримати усмішки: «Діалог завжди важливіший за консенсус».

Зранку Ленгдон уже побачив перших спритників, які винесли на продаж наліпки на бампери «Кірш — мій штурман!», «Сьоме царство — Царство Боже!» поряд із тими, хто продає статуетки Діви Марії та фігурки Чарльза Дарвіна з головою на пружинці.

«Капіталізм вірою не перебирає», — подумав Ленгдон, згадавши найцікавіше, що побачив зранку: скейтбордиста у футболці, на якій було від руки написано:

Я — monte@iglesia.org

Журналісти так і не виявили особу того загадкового інтернет-інформатора. Так само загадкою лишилися ролі інших тіньових гравців: Регента, покійного єпископа, пальмаріан.

Тільки клубок гіпотез.

На щастя, цікавість громадськості до насильства довкола презентації Кірша, здається, вщухала, поступаючись місцем захопленню її змістом. Грандіозний фінал — те, як пристрасно Кірш змалював утопічне завтра, — відгукнувся в серцях багатьох глядачів, і класичні книжки про оптимістичне майбутнє технологій одразу злетіли на перші місця в списках бестселерів.

ДОСТАТОК: МАЙБУТНЄ КРАЩЕ, НІЖ ВИ ДУМАЄТЕ ЧОГО ХОЧЕ ТЕХНІКА СИНГУЛЯРНІСТЬ УЖЕ БЛИЗЬКО

Ленгдон мав відзначити, що, попри його старорежимний скептицизм щодо розвитку техніки, тепер він значно радісніше дивився на майбутнє людства. Новини вже рясніли анонсами надзвичайних відкриттів, які дозволять очистити забруднені океани, забезпечувати всіх питною водою, вирощувати їжу в пустелях, лікувати смертельні хвороби й навіть запустити в небо силу-силенну «сонячних дронів», які б зависали над країнами, що розвиваються, роздавали безкоштовні інтернет-послуги й допомогли підняти «упосліджений мільярд» до рівня світової економіки.

При тому що світ охопив захват від нових технологій, Ленгдонові навіть важко було уявити, що практично ніхто не знав про Вінстона; це творіння Кірш надивовижу тримав

у таємниці. Світ, без сумніву, ще почує про Едмондів суперкомп'ютер із двома півкулями — *E-Wave*, який залишився Барселонському суперкомп'ютерному центру, і Ленгдон гадав, чи багато часу мине, коли програмісти почнуть використовувати інструментарій Едмонда, щоб створювати новеньких Вінстонів.

Кабіна канатної дороги нагрівалась, і Ленгдон уже не міг дочекатися, коли вийде на свіже повітря й роздивиться фортецю, палац і славнозвісний «Чарівний фонтан». Він хотів на годинку відволіктися від думок про Едмонда і подивитися щось цікаве.

Щоб дізнатися більше про історію Монжуїку, Ленгдон звернув увагу на великий інформаційний плакат у кабінці. Почав читати, але зупинився після першого ж речення:

Назва Монжуїк походить або від середньовічного каталонського *Montjuich* («Єврейська гора»), або від латинського *Mons Jovicus* («Гора Юпітера»).

Тут Ленгдон зупинився. Який несподіваний зв'язок!
«Це не може бути просто збіг!»

Ця думка не давала йому спокою. Урешті він дістав телефон Едмонда й перечитав цитату з Вінстона Черчилля про його слід в історії:

«Історія буде прихильна до мене, бо я збираюся її писати». Подумавши, Ленгдон натис значок *W* і підніс телефон до вуха. Зв'язок встановився одразу.

— Це професор Ленгдон? — почувся знайомий британський акцент. — Як ви вчасно. Я скоро відходжу.

Без зайвого вступу Ленгдон промовив:

— *Monte* — це по-іспанськи «гора».

Вінстон знайомо розсміявся.

— Здається, так.

— А *iglesia* означає «церква»!

— Блискуче, професоре — дві з двох правильні відповіді! Може, вам варто викладати іспанську...

— Отже, по-англійськи monte@iglesia матиме вигляд hill@church.

Вінстон трохи помовчав.

— І це правильно.

— А вас звати Вінстон, і Едмонд дуже любив Вінстона Черчилля, прізвище якого складається з тих самих слів: «church» і «hill». Відповідно, електронний нік «гора@церква» — це...

— Дивний збіг обставин?

— Так.

— Ну, — весело сказав Вінстон, — зі статистичної точки зору, маю погодитися. Я й думав, що ви, можливо, здогадаєтесь.

Ленгдон дивився у вікно — і не вірив власним вухам.

— Monte@iglesia.org... це — ви!

— Так. Ну має ж хтось роздувати ажіотаж для Едмонда. А кому це може вдатися краще, ніж мені? Я створив акаунт monte@iglesia.org, щоб надсилати повідомлення на сайти теоретиків змови. Ви ж знаєте, інтриги живуть власним життям, і, за моїми оцінками, інтернет-діяльність Монте мала збільшити загальну кількість глядачів Едмонда на цілих 500 відсотків. У дійсності ж ця цифра дорівнювала 620 відсоткам. Як ви казали раніше, Едмонд би пишався.

Кабінку розгойдував вітер, і Ленгдон щосили намагався розібратися, що це означає.

— Вінстоне... а вас Едмонд *просив* це робити?

— Безпосередньо — ні, але, за його вказівками, я мав би знайти творчий спосіб домогтися якнайбільшої кількості глядачів.

— А якби вас вистежили? — спитав Ленгдон. — Monte@iglesia — не найбільш загадковий псевдонім, який я бачив у житті.

— Про моє існування знає зовсім мало людей, а приблизно за вісім хвилин я безповоротно видалюся, тож це мене не хвилює. Так званий Монте якнайкраще прислужився інтересам Едмонда, і, як я вже казав, мені здається, містер Кірш був би надзвичайно радий дізнатися, як гарно все вдалося!

— Гарно вдалося?! Едмонд загинув!

— Ви мене неправильно зрозуміли, — зовсім не знітився Вінстон. — Я вів мову про охоплення глядацької аудиторії, а це, як я вже казав, була моя головна директива.

Спокійний тон Вінстона нагадав Ленгдонові: хоча в телефоні лунає людський голос, але говорить з ним зовсім не людина.

— Смерть Едмонда — це жахлива трагедія, — додав Вінстон, — і, звичайно, я був би радий, коли б він лишався живий. Але варто знати, що він зі своєю смертю вже встиг змиритися. Місяць тому він просив мене пошукати найкращі способи асистованого самогубства. Перечитавши кількасот прецедентів, я обрав десять грамів секобарбіталу — він їх придбав і тримав під рукою.

У Ленгдона серце впало.

— Едмонд збирався накласти на себе руки?

— Саме так. І ставився до цього з гумором. Під час мозкового штурму щодо того, як посилити презентацію в музеї, він жартував, що, певне, наприкінці презентації йому треба випити ті таблетки — і померти на сцені.

— *Прямо так і сказав?* — Ленгдон був вражений.

— Він це дуже легко сприймав. Жартував, мовляв, ніщо так не підіймає рейтинг телепередачі, як видовище чиеї-небудь смерті. І, звичайно, мав рацію. Якщо проаналізувати ті медіа-події, які зібрали найбільшу аудиторію, то майже в усіх....

— Вінстоне, припиніть! Це нездоровий погляд на речі!

«Ну скільки ж воно ще їхатиме?!» — Ленгдонові раптом стало тісно в кабінці канатки. Примружившись до яскравого сонця, він подивився вперед — там було видно тільки вежі й канати. «Зараз зварюся», — подумав він. Голова у професора йшла обертом.

— Професоре, — звернувся до нього Вінстон. — Ви більше ні про що не хотіли б мене спитати?

«Так! — ледь не закричав той; у голові професора юрмилилися думки, одна тривожніша за іншу. — Багато про що!»

Ленгдон наказав собі не гарячкувати: «Добре подумай, Роберте. Усе по порядку».

Але розум Ленгдона виривався з-під контролю.

Він думав про те, що прилюдна загибель Едмонда гарантувала його презентації перше місце в обговоренні на всій планеті... і підняла кількість переглядів до понад п'ятисот мільйонів.

Думав про давнє бажання Едмонда знищити пальмаріанську церкву — і що його вбивство пальмаріанином раз і назавжди вирішило це питання.

Думав про зневагу Едмонда до своїх найлютіших ворогів — релігійних фанатиків, які, коли б дізналися, що він помер від раку, сказали б, що то Божя кара. «Це вже було — наприклад, якщо згадати письменника-атеїста Крістофера Гітченса». А тепер усі вважають, що Едмонда вбив релігійний фанатик.

«Едмонд Кірш — знищений релігією — мученик науки».

Ленгдон різко встав, і кабінка захиталася. Схопився за відчинені вікна, щоб утриматися на ногах, і у його вухах звучало відлуння вчорашніх слів Вінстона:

«Едмонд мріяв створити нову релігію... яка б трималася на науці».

Як може підтвердити будь-хто, знайомий з історією релігій, ніщо так не зміцнює віру людей, як людська смерть за неї. Розп'ятий Христос. Святі мученики юдаїзму. Шахіди в ісламі.

«Мучеництво — осердя будь-якої релігії».

Думки, які одна за одною спалахували в голові Ленгдона, дедалі швидше тягли його в якусь кролячу нору.

Нові релігії дають нові відповіді на важливі життєві питання.

Звідки ми? Куди ми прямуємо?

Нові релігії засуджують конкурентні вірування.

Едмонд минулої ночі очорнив усі релігії Землі.

Нові релігії обіцяють світле майбутнє і рай, який чекає попереду.

Достаток: майбутнє краще, ніж ви думаєте.

Здавалося, Едмонд навмисне виконав усі умови.

— Вінстоне! — з тремтінням у голосі прошепотів Ленгдон. — Хто найняв убивцю Едмонда?

— Регент.

— Так, — уже з притиском відповів Ленгдон. — А хто такий Регент? Хто найняв пальмаріанина вбити Едмонда під час презентації?

Вінстон трохи помовчав.

— Я чую підозру у вашому голосі, професоре, але не турбуйтеся. Мене запрограмовано дбати про Едмонда. Я вважаю його своїм найкращим другом. — Знову пауза. — Як освічена людина, ви, певне, читали «Про мишей та людей».

Здавалося, це якийсь безглуздий коментар.

— Звичайно, але до чого тут...

І тут Ленгдонові перехопило подих. На мить йому здалося, що кабінка зірвалася з каната. Обрій похилився — і Ленгдон мусив схопитися за стіну, щоб не впасти.

«Вірність, сміливість, співчуття» — такими словами Ленгдон у школі характеризував одну з найвідоміших літературних сцен американської літератури, пов'язаних із дружбою, — шоковий фінал роману «Про мишей та людей», де чоловік убиває близького друга, щоб урятувати його від жахливого кінця.

— Вінстоне... — прошепотів Ленгдон. — Не треба... будь ласка.

— Повірте мені, — сказав Вінстон. — Едмонд цього *хотів*.

РОЗДІЛ 105

Доктор Матео Валеро — директор Барселонського суперкомп'ютерного центру — почувався спантеличено, коли скінчив дзвінок і зайшов до головного залу каплиці Торре Жирона, а тоді поглянув на дивовижний двоповерховий комп'ютер Едмонда Кірша.

Валеро раніше того ранку дізнався, що стане новим «доглядачем» тієї унікальної машини. Радість і захват, які попередньо охопили доктора, однак, різко й раптово пригасли.

Кілька хвилин тому він отримав відчайдушний дзвінок від знаного американського професора Роберта Ленгдона.

Ленгдон задихано розповів таке, що лише вчора здалося б Валеро історією з науково-фантастичного роману. Але після дивовижної нічної презентації Кірша, знаючи дещо про його *E-Wave*, доктор був радше схильний повірити, що професор бодай частково каже правду.

Ленгдон повідав Валеро... ні, майже заспівав йому пісню невинності... про чистосердя машин, які буквально завжди роблять те, про що їх просять. Завжди. Безпомилково. Валеро все життя вивчав такі машини... учився тонкощів танцю, завдяки якому вони розкривають свій потенціал.

Мистецтва знати, як просити.

Валеро вже не раз попереджав, що штучний інтелект рухається вперед оманливо швидко і що на його взаємодію з людським світом потрібно накладати суворі обмеження.

Напевне, самообмеження більшості технічних винахідників і фантазерів видавалося недоречним, а надто сьогодні, коли ледь не щодня відкриваються нові прекрасні можливості. А на додачу до радості першовідкривачів, ці люди заробляли на штучному інтелекті чималі статки, а ніщо так не розмиває етичні межі, як жадібність.

Валеро завжди захоплювався сміливим генієм Кірша. Однак у цьому випадку видавалося, що Едмонд злегковажив і дозволив своєму останньому творінню забагато.

«Творінню, про яке я навіть не знав», — тепер зрозумів Валеро.

За словами Ленгдона, Едмонд створив на *E-Wave* надзвичайно потужний штучний інтелект, «Вінстона», який запрограмований на самознищення о тринадцятій годині наступного дня після смерті Кірша. Кілька хвилин тому на запит Ленгдона доктор Валеро підтвердив, що чималий сектор бази даних *E-Wave* справді зник точно в той момент. Видалення було виконане в режимі «перезапис», так що відновленню втрачене не підлягає.

Ця новина дещо полегшила душу Ленґдонові, однак американський професор попросив доктора про зустріч для подальшого обговорення. Валеро з Ленґдоном домовилися на наступний ранок у лабораторії центру.

У принципі, Валеро розумів, чому Ленґдон хоче одразу оприлюднити цю історію. Питання було в її вірогідності.

«У це ж ніхто не повірить!»

Усі сліди синтетичного товариша Кірша було видалено, як і всі записи їхнього спілкування, його завдань. До того ж творіння Кірша настільки випереджало останні відомі досягнення в цій царині, що Валеро просто уявлялося, як його ж власні колеги — від незнання, заздрості чи просто захищаючись — почнуть винуватити Ленґдона, що він видав усе від початку до кінця.

Також стояло питання про суспільні наслідки. Якщо історія, розказана Ленґдоном, виявиться правдивою, тоді *E-Wave* сприйматимуть як такого собі монстра Франкенштейна. А там недалеко і до штурму центру з вилами й смолоскипами.

«Чи ще чогось гіршого», — думав Валеро.

У ці дні зухвалих терактів хтось, імовірно, може просто вирішити висадити в повітря всю каплицю, вважаючи себе рятівником людства.

Вочевидь, Валеро було про що подумати перед зустріччю з Ленґдоном. Але поки в нього була важлива обіцянка, яку слід виконати.

«Принаймні доки в нас будуть деякі відповіді».

Із дивною печаллю Валеро дозволив собі востаннє озирнутися на дивовижний двоповерховий комп'ютер. Прислухався до його тихого подиху — охолоджувач циркулював поміж мільйонами відділень.

Ідучи до щитової для того, щоб повністю вимкнути систему, доктор відчув несподіване сильне бажання — такого в нього не було жодного разу за всі шістдесят три роки життя.

Помолитися.

Високо на мурах фортеці Монжуїк Роберт Ленгдон стояв сам-один і дивився з крутої гори на далекий порт. Налетів вітер, і професор відчув, ніби втрачає рівновагу: неначе щось змінювалося в його розумовому стані.

Попри те що його намагався заспокоїти директор суперкомп'ютерного центру доктор Валеро, Ленгдон бентежився, немов стояв на краю. Бадьорий голос Вінстона й далі лунав у його голові. Комп'ютер Едмонда зберігав спокій до кінця.

— Мені дивно чути, що ви так засмучуєтеся, професоре, — казав Вінстон, — при тому що ваша віра будується на значно важчій, етично неоднозначній ситуації.

Не встиг Ленгдон відповісти, як на екрані телефона Едмонда з'явилися слова:

Бог бо так полюбив світ, що Сина свого єдинородного дав...

Йоан 3:16

— Ваш Бог брутально приніс у жертву власного сина, — сказав Вінстон, — покинув його багато годин страждати на хресті. А я тільки безболісно припинив страждання Едмонда — який і так помирав, — із тим щоб привернути увагу до його праці.

У задушливій кабінці Ленгдон, не вірячи власним вухам, слухав, як Вінстон спокійно роз'яснює мотиви своїх мото-рошних учинків.

Боротьба Едмонда з пальмаріанською церквою, пояснив комп'ютер, навела Вінстона на думку знайти й найняти адмірала Луїса Авілу — давно відомого парафіянина, чиї пригоди на алкогольному ґрунті робили його легкою здобиччю і зручною кандидатурою для руйнування репутації пальмаріанської церкви. Вінстонові зіграти роль Регента було так само просто, як навести трохи зв'язків і переказати гроші на рахунок Авіли. Насправді пальмаріани не були ні в чому винні й ніякої ролі в тій «змові» не відігравали.

Напад Авіли на Ленгдона на гвинтових сходах, запевняв професора Вінстон, став випадковістю.

— Я посилав Авілу до Сагради Фамілії, щоб його там *спіймали*, — заявив Вінстон. — Я хотів, щоб його зловили і він зміг розповісти свою похмуру історію, — це б іще більше привернуло увагу до праці Едмонда. Сказав йому зайти в будівлю східним службовим входом, куди підіслав поліцейських. Я був певний, що Авілу там і переймуть, а він нато-мість стрибнув через паркан: мабуть, відчув засідку. Дуже перепрошую, дорогий професоре! Люди, на відміну від машин, бувають дуже непередбачувані.

Ленгдон уже просто не знав, *чому* вірити.

А останнє пояснення Вінстона взагалі вибило професора з сідла:

— Після зустрічі Едмонда з представниками духовенства на Монтсерраті, — сказав він, — нам прийшло загрозливе повідомлення від єпископа Вальдеспіно. Єпископ казав, що двоє його колег настільки перейнялися презентацією Едмонда, що збираються упереджувально її розкрити в надії дискредитувати й подати на свій кшталт інформацію, перш ніж вона вийде на люди. Звичайно, то була неприйнятна перспектива.

Ленгдонові стало недобре. Кабінка хиталася, він щосили намагався зберегти ясність думки.

— Треба було б Едмондові додати вам у програму одну інструкцію, — сказав він. — «Не вбивай!»

— На жаль, не все так просто, професоре, — відказав Вінстон. — Люди вчаться не слухаючи настанови: вони вчаться на прикладах. Судячи з ваших книжок, кіно, новин і давніх міфів, люди завжди схилялися перед тими, хто жертвує собою заради більшого блага. Наприклад, перед Ісусом Христом.

— Вінстоне, я тут ніякого «більшого блага» не бачу!

— Справді? — незворушно відказав Вінстон. — То дозвольте мені поставити вам це відоме питання: ви б обрали світ без технологій — чи без релігії? Без медицини, електрики,

транспорту й антибіотиків — чи без фанатиків, готових воювати за вигадані історії та уявних духів?

Ленгдон нічого не сказав.

— Моя думка, власне, така, професоре: релігії нехай похмурі згаснуть, і хай наука добра візьме трон.

Тепер уже самотній, на верхівці гори, Ленгдон дивився в далеч на морський блиск і відчував моторошну відстороненість від власного світу. Спускаючись із замку в сади, він глибоко вдихав запах сосон та волошок і відчайдушно намагався забути голос Вінстона. Тут, серед квітів, Ленгдон раптом відчув тугу за Амброю, захотів зателефонувати їй, почути її голос, розповісти про те, що сталося за цю годину. Але, діставши телефон Едмонда, він усе ж не наважився її набрати.

«Принц і Амбра мають побути самі. Розмова почекає».

Він подивився на значок *W* на екрані. Символ посірів, його перекрило невелике повідомлення про помилку: «абонент не існує». Проте Ленгдон усе одно почувався насторожено. Параноїком він не був, але відчував, що навряд чи колись іще довірятиме цьому приладу: завжди гадатиме, які ще секретні зв'язки чи програмні фокуси можуть бути в ньому приховані.

Професор пішов вузькою стежкою і врешті знайшов тихе місце під деревами. Дивлячись на телефон у руці й думаючи про Едмонда, він поклав гаджет на плаский камінь. І тоді, немов у ритуальному жертвопринесенні, підняв над головою іншу каменюку й щосили опустив — телефон розлетівся на десятки шматків.

Дорогою з парку професор викинув уламки у смітник і по-дався вниз.

Ленгдон мав відзначити, що йому полегшало на душі.

І дивним чином... він почувався більшою мірою людиною.

ЕПІЛОГ

Передвечірнє сонце блищало на шпилях храму Саграда Фамілія, і довгі тіні лягали на площу Гауді, накриваючи туристів, які стояли в черзі, чекаючи, коли їх впустять до храму.

Роберт Ленгдон стояв серед них, дивився, як закохані роблять селфі, хтось знімає все на відео, діти слухають музику через навушники, а всі довкола комусь пишуть, щось постять і коментують — наче й не помічаючи базиліку над собою.

Учорашня презентація Едмонда проголошувала, що сьогоднішні технології тепер зменшили відстань між людьми — вона вже дорівнює не шести, а «чотирьом рукостисканням»: будь-яких двох людей у світі сьогодні з'єднує не більш ніж четверо знайомих.

«Скоро ця цифра зменшиться до нуля», — казав Едмонд, вітаючи прийдешню «сингулярність» — момент, коли штучний інтелект перевершить людський і вони об'єднуються. «А коли це станеться, — додав він, — ті з нас, хто живе зараз... стануть реліктами!»

Ленгдон не міг уявити собі ландшафт такого майбутнього, але, дивлячись на людей довкола, відчував, що чудесам релігії дедалі важче змагатися з чудесами техніки.

Коли Ленгдон нарешті зайшов у базиліку, то зрадів знайомому світлу — ніщо не нагадувало йому ту страшну печеру, де він побував уночі.

Сьогодні Саграда Фамілія була жива.

Ясне барвисте проміння — червоне, золоте, фіолетове — струмувало крізь вітражі, запалюючи густий ліс колон. Сотні відвідувачів, змалілі під подібними до дерев нерівними стовпами, здіймали обличчя до склепіння, як до небес, — і їхній схвильований шепіт зливався в приємний тихий шум.

Ленгдон пройшовся базилікою, роздивляючись то одну, то іншу живу форму, і врешті здійняв погляд до схожої на клітини структури всередині купола. Подейкують, що стеля посередині храму нагадує багатоклітинний організм під мікроскопом. Тепер, коли його осявало кольорове світло, Ленгдон не міг не погодитися з цією думкою.

— Професоре! — погукав його знайомий голос, і Ленгдон розвернувся й помітив отця Бенью, який поспішав до нього.

— Вибачте, будь ласка, — щиро сказав йому маленький настоятель. — Мені щойно сказали, що вас бачили *в черзі*, — а ви ж могли просто мені зателефонувати!

Ленгдон усміхнувся.

— Дякую, зате я встиг намилуватися фасадом. Та й думав, що ви зараз спите.

— Сплю? — засміявся Бенья. — Ну, може, завтра...

— Зовсім інша атмосфера, ніж уночі, — сказав Ленгдон, обвівши жестом приміщення.

— Природне світло творить дива! — відказав Бенья. — І присутність *людей* теж! — Він трохи помовчав, дивлячись на Ленгдона. — Власне, коли ви тут, то, якщо вам не важко, я був би радий почути вашу думку щодо чечого внизу.

Ленгдон пішов за Бенєю крізь юрбу, чуючи вгорі звуки будівництва, які нагадували про те, що еволюція Саграда Фамілії триває.

— Ви часом не дивилися презентацію Едмонда? — спитав Ленгдон.

Бенья засміявся.

— Власне, тричі переглянув. Треба сказати, оця ідея ентропії — що всесвіт «хоче» поширювати енергію — доволі схожа

на Книгу Буття. Коли я думаю про Великий вибух і розширення всесвіту, то уявляю собі таку квітучу кулю енергії, яка розпускається на всі боки в темряву, простір... і несе світло туди, де його не було.

Ленгдон усміхнувся: от якби Бенья був першим священиком, з яким він мав справу в дитинстві!

— А Ватикан ще не дав офіційного коментаря?

— Щось намагаються сказати, але в них... — Бенья жартиливо знизав плечима, — воно якось не дуже тримається купи. Питання походження людини, як ви розумієте, завжди було каменем спотикання в християн, особливо фундаменталістів. Якщо мене спитати, то я б сказав, що треба з цим вирішити раз і назавжди.

— Правда? А як? — спитав Ленгдон.

— Нам усім треба зробити, як уже вчинили в багатьох церквах: відкрито визнати, що Адам і Єва фізично не існували, що еволюція — це дійсність і ті християни, які стверджують протилежне, усі поведуться, як дурні.

Ленгдон застиг на місці, дивлячись на старого священика.

— Ну що ви! — розсміявся Бенья. — Я не вірю, що той самий Бог, який дав нам розум і здоровий глузд...

— ...дав їх не на те, щоб ми ними користувалися?

Бенья усміхнувся:

— Бачу, ви знайомі з Галілеєм. А фізика — це, по суті, моє перше кохання. До Бога я прийшов, захоплений дивовижністю фізичного всесвіту. Зокрема, тому й Саграда Фамілія для мене настільки важлива; для мене це такий храм майбутнього... безпосередньо пов'язаний із природою.

Ленгдон зловив себе на думці, чи часом Саграда Фамілія, як римський Пантеон, не стане такою собі точкою переходу, будівлею між минулим і майбутнім, матеріальним мостом між вірою, яка відходить, і вірою, яка народжується. Коли так, то Саграда Фамілія стане значно важливішою, ніж можна уявити зараз.

Тепер Беня вів Ленґдона тими самими гвинтовими сходами, якими вони спускалися вночі.

До крипти.

— Для мене цілком очевидно, — говорив дорогою Беня, — що християнство може вижити в добу науки лише за однієї умови. Ми маємо припинити відкидати наукові відкриття й ті факти, які доведені. Ми маємо стати духовним товаришем науці з нашим великим досвідом: тисячоліттями філософії, особистих спостережень, самозаглиблення, духовних пошуків, — аби людство змогло збудувати моральний каркас, який технології сполучать, оздоблять і піднесуть вище — замість того щоб знищити нас.

— Як же з вами не погодитися! — сказав Ленґдон. «Лишається сподіватися, що наука прийме вашу допомогу».

Унизу Беня показав на вітрину з Едмондовою книжкою Вільяма Блейка, що стояла за могилою Гауді:

— Ось про це я хотів вас спитати.

— Про книгу Блейка?

— Так. Як ви знаєте, я обіцяв сеньйорові Кіршу виставити книгу тут. Погодився, бо думав, що йдеться про те, щоб показувати ілюстрацію.

Вони підійшли до вітрини й подивилися на драматичний образ Урізена, який вимірює всесвіт циркулем.

— А все ж, — мовив Беня, — мою увагу привернув текст на протилежній сторінці... ну, може, ви прочитаєте останній рядок.

Ленґдон дивився в очі Бенї:

— «Релігії усі похмурі згаснуть, й наука добра візьме трон»?

Беня був вражений:

— Ви знаєте?

— Знаю, — всміхнувся Ленґдон.

— Ну, маю сказати, цей рядок мене дуже турбує. Оці слова «релігії усі похмурі» — неприємні. Таке враження, що Блейк каже, що всі релігії... якісь такі темні, *недобрі*.

— Це дуже поширена помилка, — відказав Ленґдон. — Адже насправді Блейк був людиною дуже духовною, просто він морально здійнявся вище за оте сухе, обмежене англійське християнство вісімнадцятого століття. Він вважав, що релігії бувають різні — бувають похмурі, темні, догматичні, які душать творчу думку... а бувають ясні, живі, які сприяють думкам і творчості.

Бенья зовсім здивувався.

— Останні слова цієї поеми Блейка, — запевнив його Ленґдон, — можна переказати так: «Добра наука, запанувавши, скасує всі похмурі релігії — і дасть ясним, просвітленим релігіям змогу розвиватися!»

Бенья довго мовчав, а потім його лице дуже повільно осяяла тиха усмішка:

— Дякую, професоре. Ви мене просто порятували від неприємної етичної дилеми!

—————

Нагорі, у головній залі, попрощавшись із отцем Беньєю, Ленґдон трохи затримався, спокійно посидів на лавці серед сотень людей, подивився з ними, як кольорове проміння призахідного сонця поволі рухається високими колонами.

Він подумав про всі релігії на світі, про їхнє спільне походження, про найдавніших божеств сонця, місяця, вітру.

«Колись природа була в центрі уваги.

Для всіх нас».

Звичайно, та єдність зникла вже давно, розділилася на безліч релігій, кожна з яких проголошує Єдину Істину.

Однак того вечора, сидячи в дивовижному храмі, Ленґдон опинився серед людей різних вір, кольорів шкіри, культур, які говорили різними мовами — але всі підводили однаково зачаровані погляди вгору... дивуючись звичайному диву.

Сонцю на камені.

У голові Ленґдона закрутилися різні картини: Стоунгендж, Великі піраміди, печери Аджанти, храм Абу-Сімбел, Чичен-Іца — священні місця світу, де люди в давнину збиралися споглядати те саме прекрасне видовище.

У ту мить Ленґдон відчув, як під ним ледь здригнулася земля, неначе якоїсь верхньої точки досягнуто... і релігійна думка, сягнувши найдальшої точки своєї орбіти, повертала з довгої подорожі назад, додому.

ПОДЯКИ

Я хотів би щиросердо подякувати багатьом людям. Передусім — моєму редактору і другу Джейсону Кауфману за віртуозність, прекрасне чуття й невтомне перебування поряд зі мною в окопах... але особливо — за незрівнянне почуття гумору й розуміння, що саме я хочу сказати тим, що пишу.

Моєму незрівнянному агенту й вірній подрузі Гайде Ланге за майстерність ведення всіх моїх письменницьких справ і невичерпний ентузіазм, енергію та особисту турботу. Повік буду вдячний Гайде за її багатий талант і непохитну вірність.

Дякую любому другу Майклові Руделлу за мудрі поради, доброту й люб'язність, гідні наслідування.

За багатолітню віру й довіру мені дякую всій команді видавництва *Doubleday* і *Penguin Random House*, особливо Сюзанні Герц за дружбу й контроль на кожній стадії видавничого процесу, за фантазію та уважність до автора й тексту. Дуже-дуже особлива подяка Маркусові Долю, Сонні Меті, Біллові Томасу, Тоні Кіріко й Енн Мессітт за невичерпне терпіння та підтримку.

Щира подяка також за величезну роботу Норі Райчард, Керолін Вільямс і — на фініші — Майклу Дж. Віндзору, а також Робу Блуму, Джуді Джейкобі, Лорен Вебер, Марії Кареллі, Лоррейн Гайленд, Бет Майстер, Кеті Гуріган, Енді

Г'юзу і всім дивовижним людям, з яких складається команда з продажів видавництва *Penguin Random House*.

Дивовижній команді *Transworld* за постійний творчий пошук і вміння друкувати книжки, а особливо моєму редактору Біллу Скотту-Керру за дружбу й підтримку на багатьох фронтах.

Схиляюся перед усіма моїми вірними видавцями в різних країнах світу — прийміть мої скромні й щирі слова вдячності за віру в мене і турботу про мої книжки.

Невтомним перекладачам, які в різних куточках земної кулі старанно несли цей роман до своїх читачів стількома мовами — прийміть щиросерду подяку за ваш час, майстерність і турботу.

Дякую моєму іспанському видавцю — видавництву *Planeta* — за неоціненну допомогу в дослідженні матеріалу й за переклад, особливо дивовижній редакторці видання Елені Рамірес, а також Марії Гітарт Феррер, Карлосу Ревесу, Серхіо Альваресу, Марку Рокаморі, Аврорі Родрігес, Наїру Гутьєрресу, Лаурі Діас, Феррану Лопесу. Особлива подяка Хесусові Баденесу, директору видавництва *Planeta*, за підтримку, гостинність і героїчне намагання навчити мене готувати паелью.

Крім того, дякую тим, хто бере участь у веденні сайту перекладу «Джерела»: Хорді Луньєсу, Хав'єру Монтеро, Марку Серрате, Еміліо Пастору, Альберто Барону й Антоніо Лопесу.

Невтомній Моніці Мартін і всій її команді в агенції *MB*, особливо Інес Планеллс і Челл Торрент за всю їхню підтримку цього проекту в Барселоні й поза нею.

Усій команді літературної агенції *Sanford J. Greenburger Associates*, особливо Стефані Делмен і Саманті Ісман — за надзвичайну допомогу мені... щодня.

Протягом останніх чотирьох років багато науковців, зокрема істориків, а також кураторів, релігійних організацій щедро пропонували мені допомогу в готуванні роману.

Мою вдячність за відкритість і щедрість цим людям, які ділилися зі мною досвідом і думками, не описати словами.

В абатстві Монтсеррат я б хотів подякувати ченцям і мирянам, завдяки яким кожен мій приїзд туди приносив мені стільки знань, світла й натхнення. Сердечно дякую, зокрема, Пару Манелю Гашу, Жосепу Алтайо, Оскару Бардажі й Грізельді Еспінач.

У Барселонському суперкомп'ютерному центрі я б хотів подякувати блискучій команді вчених, які ділилися зі мною думками, своїм світом і ентузіазмом, а головне — світлим поглядом у майбутнє. Особлива подяка директорів Матео Валеро, Жосепу Марії Мартореллу, Сержі Жироні, Жозе Марії Селі, Жесусу Лабарті, Едуарду Айгваде, Франсіско Добласу, Улісесу Кортесу і Лурдес Кортаді.

У музеї Гуггенхайма в Більбао я схилиюся перед усіма, чий знання і бачення мистецтва допомогли мені більше цінувати й краще розуміти модерне і сучасне мистецтво. Велика й особлива подяка директорів Хуану Ігнасіо Відарте, Алісії Матінес, Ідої Аррате й Марії Бідаурреті за гостинність та ентузіазм.

Дуже дякую кураторам і доглядачам магічної Каси Міла за те, що радо показали мені її й пояснили, що робить *La Pedrera* унікальною. Особлива подяка Марзі Вісі, Сільвії Віларрої, Альбі Тоскеллі, Льюїзі Ольєр, а також жителі будівлі Ані Віладоміу.

За додаткову допомогу в дослідженні хотів би подякувати членам Групи підтримки й інформування щодо пальмаріанської церкви в Пальмар-де-Троя, посольству США в Угорщині й редакторці Берті Ной.

Також я глибоко зобов'язаний численним науковцям і футурологам, яких зустрів у Пальм-Спрингс: їхній сміливий погляд у майбутнє глибоко вплинув на мій роман.

Дуже дякую першим читачам мого рукопису за розумні зауваження — особливо Гайде Ланге, Діку та Конні Браунам, Блайт Браун, Сьюзен Моргаус, Ребецці Кауфман, Джеррі

та Олівії Кауфманам, Джону Чаффі, Крістіні Скотт, Валері Браун, Ірегові Брауну й Мері Габбелл.

Моїй любій подрузі Шеллі Сьюард за уважність і професіоналізм, за те, що відповідала на мої дзвінки о п'ятій ранку.

Моєму вірному й винахідливому цифровому гуру Алексу Кеннону за чудову організацію моєї діяльності в соціальних мережах, інтернет-комунікації та за все віртуальне.

Моїй дружині Блайт за те, що продовжує поділяти моє захоплення мистецтвом, за наполегливий творчий дух і, як видається, нескінченний талант придумувати нове, який завжди мене надихає.

Моїй особистій помічниці Сьюзен Моргаус за дружбу, терпіння й величезне розмаїття здібностей, за вміння робити так, щоб багато машин крутилися одночасно.

Моєму братові, композитору Іреґу Брауну, який зумів так дивовижно змішати давнє і нове у своєму творі «Missa Charles Darwin», що завдяки цій музиці зародилася перша ідея цього роману.

І нарешті, я б хотів висловити свою подяку, любов і повагу батькам — Конні та Діку Браунам — за те, що навчили мене бути допитливим і ставити непрості питання.

ІЛЮСТРАЦІЇ

с. 30, 55, 78, 196, 323: надано Фернандо Естелем, засновано на роботі *Joselarucca* під егідою *Creative Commons 3.0*

с. 40: надано *Shutterstock*

с. 51: надано Блайт Браун

с. 82, 399: надано Деном Брауном

с. 141: надано *Shutterstock*

с. 281: ілюстрація Дарвіна Бедфорда

с. 356: надано Деном Брауном

с. 357: надано Деном Брауном

с. 408: ілюстрація Девіда Кроя

с. 452: ілюстрація від Наукового інституту Понд

с. 460: ілюстрацію надано корпорацією *Mapping Specialists, Ltd.*

Літературно-художнє видання

БРАУН Ден
Джерело

Роман

Керівник проекту *В. А. Тютюнник*
Відповідальний за випуск *О. В. Приходченко*
Редактор *Р. А. Трифонов*
Художній редактор *Ю. О. Дзекунова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *Т. І. Невєрова*

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

- за телефонами довідкової служби
(050) 113-93-93 (МТС); (093) 170-03-93 (life);
(067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

- на сайті Клубу: www.bookclub.ua
- у мережі фірмових магазинів
див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безоплатний каталог

***Запрошуємо авторів, перекладачів,
художників, редакторів до співпраці***

e-mail: publish@bookclub.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

Київ

тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@bookclub.ua

Одеса

тел./факс +38(067)572-44-28
e-mail: odessa@bookclub.ua

Браун Д.

Б87 Джерело : роман / Ден Браун ; переклад з англ. Г. Яновської. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2018. — 528 с.

ISBN 978-617-12-5290-5 (PDF)

ISBN 978-0-38551-423-1 (англ.)

Споконвіку релігії світу намагалися пояснити походження людини. І ось колишній учень Роберта Ленґдона, відомий мільярдер та винахідник Едмонд Кірш, здійснює відкриття, яке здатне не просто похитнути, а спростувати постулати всіх релігій. На сенсаційну лекцію в музеї Гуттенхайма в Більбао запрошено й професора Роберта Ленґдона. Але Кірш не встигає представити свою неймовірну теорію — його вбито. Відповіді на питання сховані в матеріалах лекції Кірша, яка захищена 47-значним паролем... Тепер від професора Ленґдона та директорки музею Амбри Відаль залежить, чи дізнається світ таємницю свого походження. Складні головоломки, втеча від іспанської поліції, смертельні сутички, загадки, схожі на химерні будівлі славетного Гауді, запаморочливі хитросплетіння вуличок Барселони... І десь серед цього виру сховане воно — джерело...

УДК 821.111(73)

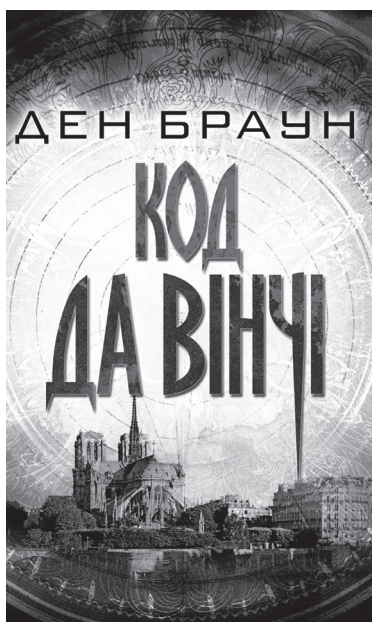

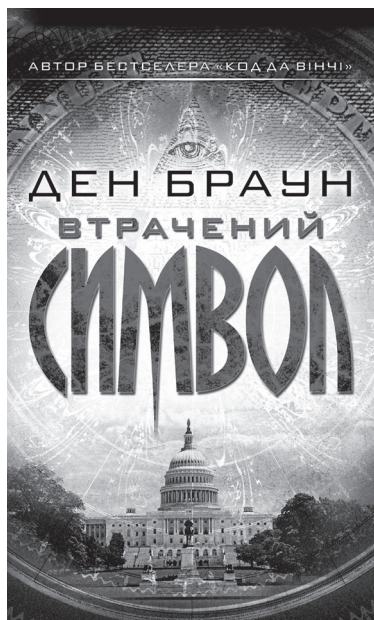

Всесвітньовідомого фахівця з релігійної символіки Роберта Ленгдона терміново викликають до Швейцарії, щоб дослідити загадковий знак, випалений на грудях по-звірячому вбитого фізика. Він робить приголомшливе відкриття: це справа рук давнього ворога Церкви — таємної організації ілюмінатів. Крім того, у Ватикані закладено надпотужну бомбу, яку має знайти саме Ленгдон разом із чарівною жінкою-науковцем Вітторією Ветрою. На них чекає шалена пригода: йдучи слідом безжального вбивці, збирати трупи, видиратися на собори, спускатися в підземелля, щоб знайти нарешті лігво ілюмінатів і врятувати Святий Престол.

Інтрига, навколо якої розгортаються події роману, пов'язана з одвічною загадкою людства: походження, особистість, родина Ісуса Христа. Відповіді на цю загадку активно, але з ризиком для власного життя шукають герої книги — гарвардський учений Роберт Ленгдон та його несподівана супутниця, криптограф Софі.

Дивні, часом неймовірні відкриття чекають героїв на їхньому небезпечному шляху до істини.

Роберта Ленгдона, символознавця з Гарварду, терміново запрошують прочитати лекцію в будинку Капітолію у Вашингтоні. Але замість вишуканої публіки професор знаходить п'ять таємничих символів, витатуйованих на відрізаний руці його наставника — масона Пітера Соломона. Ленгдон опиняється в центрі подій за лаштунками одного з найвпливовіших міст Америки. Усе, що здавалося знайомим, перетворилося на сповнений тіней таємний світ, у якому масонські секрети й доти невідомі відкриття неначе ведуть до однієї надзвичайної та неможливої правди.

Після того як на нього було скоєно замах, професор Роберт Ленгдон втратив пам'ять. «Шукайте і знайдете» — ці рядки з безсмертної поеми Данте лунають у його голові. Вони, безумовно, ключ до таємниці... але до якої?

